



श्री लुपनलानु संस्कृत श्रेणि सोपान - ४

सरल संस्कृतम्

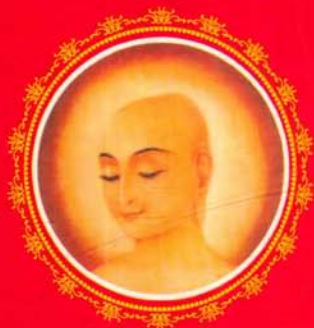
प्रयोग मंदिरम्



શમ્બુજય શણગાર
શ્રી આદિનાથ દાદા



જીરાવલાની જાન
શ્રી જીરાવલા પાર્શ્વનાથ દાદા



ત્રિમુખન તિલક
શ્રી મહાવીર મહારાજા



ગિરનારના ગૌરવ
શ્રી નેમિનાથ પરમાત્મા



શંખેશ્વર શૃંગાર
શ્રી શંખેશ્વરપાર્શ્વનાથ દાદા



હે કલિકાલસર્વજ્ઞજી !

અર્હે થી માંડી સિદ્ધમ્ સુધીમાં આપે સમગ્ર અને સંપૂર્ણ વ્યાકરણપથ ગૂંથી દીધો. ખસ ! હવે એવા આશિર્વાદ આ બાળક ઉપર વરસાવજો કે જેનાથી તે વ્યાકરણપથ દ્વારા અર્હે થી સિદ્ધમ્ સુધીમાં ગૂંથાયેલા મોક્ષપથને અમે મેળવી શકીએ. અર્હેમાં જાતને વિલીન કરી સિદ્ધસ્વરૂપી બનીએ !

અર્હે



વ્યાકરણજલધિ પ્રવેશે નાવા

શૌષં સંસ્કૃતવત્ સિદ્ધમ્



વિલેપાલમંડન
શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ દાદા

સરલ સંસ્કૃતમ્ના
આ પાંચેય પુસ્તકોના
સંપૂર્ણ લાભાર્થી

**શ્રી વિલેપાલાર્ શ્રી. મૂ.
જૈન સંઘ એન્ડ ચેરીટીઝ**

ધન્ય શ્રુતભક્તિ...
ભૂરિ ભૂરિ અનુમોદના...
- કુમારપાળ વી. શાહ

શ્રીભુવનભાનુ સંસ્કૃત શ્રેણિ સોપાન - ૪
સંસ્કૃતની સવર્ણિણ સફર માટે

સરલ સંસ્કૃતમ્

પ્રયોગમંદિરમ્

માર્ગદર્શક

પરમ પૂજ્ય વર્ધમાનતપોનિધિ આચાર્ય દેવેશ
શ્રીમદ્ વિજય ભુવનભાનુસૂરીશ્વરજી મહારાજના
શિષ્યરત્ન પરમ પૂજ્ય પૂના જિલ્લા ઉદ્ધારક આચાર્ય
દેવેશ શ્રીમદ્ વિજય વિશ્વકલ્યાણસૂરીશ્વરજી
મહારાજના શિષ્યરત્ન પૂજ્યપાદ
ભવોદધિતારક ગુરુદેવ પંન્યાસપ્રવર
શ્રીયશોવિજયજી મહારાજ

પ્રકાશક

શ્રી દિવ્યદર્શન ટ્રસ્ટ
C/o. શ્રી કુમારપાળભાઈ વી. શાહ
૩૯, કલિકુંડ સોસાયટી, મફલીપુર ચાર રસ્તા પાસે,
ધોળકા, જિ. અમદાવાદ-૩૮૭૮૧૦
ફોન : ૦૨૭૧૪-૨૨૫૪૮૨ /
૨૨૫૭૩૮ / ૨૨૫૮૮૧

વિજયશીલકાંડ

● સરલ સંસ્કૃતમ્ - પ્રયોગમંદિરમ્

- વિશેષતા : સંસ્કૃત ઈમારત યણવા માટે નિયમોના સિમેન્ટને નક્કર કરવા પાણીનું કામ કરનાર 'પ્રેક્ટિસ-અભ્યાસ' માટે અવનવા નુસખા, તદુપરાંત સંસ્કૃતોપયોગી અનેક બાબતોનો ખજાનો.

- પ્રથમ આવૃત્તિ - વિ.સં. ૨૦૬૭

- સંવર્ધિત - સંશોધિત દ્વિતીય આવૃત્તિ - વિ.સં. ૨૦૭૦

- મૂલ્ય - ₹ ૫૫૦/- (સંપૂર્ણ સેટનું)

- પ્રાપ્તિસ્થાન -

૧) પ્રકાશક

૨) શ્રી યશોવિજયજી જૈન સંસ્કૃત પાઠશાળા

શ્રી જૈન શ્રેયસ્કર મંડળ

સ્ટેશન રોડ, રંગ મહેલના નાકે,

મહેસાણા, ઉત્તર ગુજરાત - ૩૮૪ ૦૦૧

૩) પંડિતવર્ય શ્રી ચંદ્રકાંતભાઈ સંઘવી

દ/બ, અશોકા કોમ્પ્લેક્ષ,

રેલ્વે ગરનાળા પાસે, પાટણ - ૩૮૪ ૨૬૫

ફોન : ૦૨૭૬૬-૨૩૧૬૦૩

૪) શ્રી મહેન્દ્રભાઈ ઝવેરી

૫૦૨, સંસ્કૃતિ કોમ્પ્લેક્ષ, અતિથિ ચોકની પાસે,

કાલાવાડ રોડ, રાજકોટ - ૩૬૦ ૦૦૧

(મો.) ૯૮૨૫૧૬૮૮૩૪

૫) શ્રી શિરીષભાઈ સંઘવી

૭૦૨, રાધાકુંજ, વીટી સ્કૂલની સામે,

રામચંદ્ર લેન, મલાડ (વેસ્ટ), મુંબઈ.

(મો.) ૯૮૮૨૮૭૦૭૮૦

મુદ્રક : કિરીટ ગ્રાફિક્સ, અમદાવાદ (મો.) ૯૮૮૮૪૮૦૦૮૧



ISBN 978-81-925531-1-5



અર્પણ

જેમના સાથ, સહકાર અને સહયોગ વિના

આ સર્જનનું સ્વપ્ન પણ જોઈ

શક્યો હોત કે કેમ ? તે આજે

પણ મારા માટે પ્રશ્નાર્થરૂપ

જ છે

તે મારા

સહવર્તી

શ્રમણ ભગવંતોના

કરકમળોમાં...



પ્રકાશકીય

જિનશાસનના અણમોલ તત્ત્વો, અજોડ પદાર્થો, અનુપમ પરમાર્થો અને અદ્ભુત તર્કો મહાનિધાન સમા છે. પણ એ નિધાનને તાળું મારેલું છે. આ તાળાની ચાવી એટલે સંસ્કૃતભાષા. આમે ય સંસ્કૃત જેવી પદ્ધતિસર, નિયમબદ્ધ અને રોચક બીજી એકે ય ભાષા નથી. પણ, આ સંસ્કૃત ભાષા થોડી અટપટી અને અઘરી છે. એટલે જ આ ભાષામાં સરલતાથી પ્રવેશ થઈ શકે તે માટે આચાર્ય વિજય શ્રી ભુવનભાનુસૂરિ જન્મશતાબ્દી વર્ષે સંસ્કૃતભાષા ભણવા માટે ઉપયોગી પાંચ પુસ્તકોનો સેટ પ્રકાશિત કરતા અમે અનહદ આનંદ અનુભવીએ છીએ.

નવા-નવા સ્વાધ્યાયો, નિયમોની સરળ રજૂઆત અને રૂપો ગોખવાની સરળ પદ્ધતિઓથી આ પાંચેય પુસ્તક જિનશાસનમાં આદેય બનશે. એવી ભાવનાસહ...

દ્વિતીય આવૃત્તિ વેળાએ...

અમને અત્યંત હર્ષ છે કે અધ્યયનશીલ વર્ગે અમારા પ્રયાસને ઉમળકાભેર અભિનંદ્યો છે. જેના ફલસ્વરૂપે આ બીજી આવૃત્તિ પ્રકાશિત કરવા જઈ રહ્યા છીએ... આ જ પ્રતિભાવ બન્યો રહે એ જ અપેક્ષા તથા આના માધ્યમે સંસ્કૃત અધ્યયન સરળ અને શીઘ્ર બને એ જ મંગલ કામના...



લિ.
શ્રીદિવ્યદર્શન ટ્રસ્ટ વતી,
કુમારપાળ વી. શાહના
પ્રણામ

સાધના સંસ્કૃતની

મીઠું જો રસોઈમાં સ્વાદ બક્ષે છે, ખાંડ જો મીઠાઈમાં મીઠાશ બક્ષે છે. હૃદય જો શરીરમાં / નાડીમાં ધબકાર બક્ષે છે તો, સ્વાધ્યાય સંયમમાં પ્રાણ બક્ષે છે, સંસ્કૃતભાષા સ્વાધ્યાયમાં પ્રાણ બક્ષે છે. તથા પ્રેક્ટિસ સંસ્કૃતભાષામાં પ્રાણ બક્ષે છે.

તરવા માટેની કળાને દર્શાવનારા ૧૦૦ પુસ્તકો વાંચી જનાર માણસ જો તરવા જાય તો ડૂબી જ જાય છે. કારણ ? તેની પાસે પ્રેક્ટિકલ જ્ઞાન નથી.

બસ, તે જ રીતે પ્રેક્ટિસ કર્યા વિના સંસ્કૃત સાગરમાં ડૂબી જવાય તેવું છે. ભલેને નિયમો કડકડાટ હશે. પણ તેનું એપ્લીકેશન જ નહીં ફાવતું હોય તો નિયમ શા કામના ? માટે જેટલી પ્રેક્ટિસ વધારે તેટલું સંસ્કૃત પાકું !

પ્રસ્તુત પુસ્તકમાં પ્રેક્ટિસ માટે નવા - નવા ઉપાયો અજમાવ્યા છે. છેલ્લે સંસ્કૃત વાક્ય સંરચના, આધુનિક શબ્દો, ચિત્રવાર્તા, Mind Games વગેરે પણ આપ્યું છે.

ચાલો ત્યારે સંસ્કૃતની સફરે...

શ્રીભુવનભાનુસૂરિ જન્મશતાબ્દી વર્ષ

વિ.સં. ૨૦૬૭

શાંબ - પ્રદ્યુમ્ન મુક્તિગમન દિન

ફાગણ સુદ-૧૩

જાગનાથ સંઘ, રાજકોટ

લિ.

ગુરુપાદપદ્મસન્નિવાસી

પંન્યાસ યશોવિજય

(પ્રથમ આવૃત્તિમાંથી સાભાર)



પાઠ ક્રમાંક	વિષય	પૃષ્ઠ ક્રમાંક
----------------	------	------------------



૧	પાઠ - ૧	૧
૨	પાઠ - ૨	૨
૩	પાઠ - ૩	૩
૪	પાઠ - ૪	૪
૫	પાઠ - ૫	૫
૬	પાઠ - ૬	૭
૭	પરીક્ષા - ૧	૮
૮	પાઠ - ૭	૧૭
૯	પાઠ - ૮	૨૦
૧૦	પાઠ - ૯	૨૧
૧૧	પાઠ - ૧૦	૨૪
૧૨	પાઠ - ૧૧	૩૧
૧૩	પાઠ - ૧૨	૩૩
૧૪	પરીક્ષા - ૨	૩૬
૧૫	પાઠ - ૧૩	૪૪
૧૬	પાઠ - ૧૪	૪૭
૧૭	પાઠ - ૧૫	૫૧
૧૮	પાઠ - ૧૬	૫૭
૧૯	પાઠ - ૧૭	૫૮
૨૦	પાઠ - ૧૮	૬૨
૨૧	પરીક્ષા - ૩	૬૪
૨૨	પાઠ - ૧૯	૬૮
૨૩	પાઠ - ૨૦	૭૦
૨૪	પાઠ - ૨૧	૭૩
૨૫	પાઠ - ૨૨	૭૬

૨૬	પાઠ - ૨૩	૭૭
૨૭	પાઠ - ૨૪	૭૮
૨૮	પરીક્ષા - ૪	૮૦
૨૯	પાઠ - ૨૫	૮૬
૩૦	પાઠ - ૨૬	૮૭
૩૧	પાઠ - ૨૭	૮૮
૩૨	પાઠ - ૨૮	૯૦
૩૩	પાઠ - ૨૯	૯૦
૩૪	પાઠ - ૩૦	૯૦
૩૫	પાઠ - ૩૧	૯૩
૩૬	પાઠ - ૩૨	૯૫
૩૭	પરીક્ષા - ૫	૯૬

❖ ❖ ❖ દ્વિતીયા ❖ ❖ ❖

૩૮	પાઠ - ૧	૧૧૧
૩૯	પાઠ - ૨	૧૧૩
૪૦	પાઠ - ૩	૧૧૫
૪૧	પાઠ - ૪	૧૧૫
૪૨	પાઠ - ૫	૧૧૫
૪૩	પરીક્ષા - ૧	૧૨૧
૪૪	પાઠ - ૬	૧૨૫
૪૫	પાઠ - ૭	૧૨૮
૪૬	પાઠ - ૮	૧૩૦
૪૭	પાઠ - ૯	૧૩૩
૪૮	પાઠ - ૧૦	૧૩૫
૪૯	પાઠ - ૧૧	૧૩૮
૫૦	પાઠ - ૧૨	૧૪૦
૫૧	પાઠ - ૧૩	૧૪૨
૫૨	પાઠ - ૧૪	૧૪૪
૫૩	પાઠ - ૧૫	૧૪૬
૫૪	પરીક્ષા - ૨	૧૪૮

૫૫	પાઠ - ૧૬	૧૫૨
૫૬	પાઠ - ૧૭	૧૫૪
૫૭	પાઠ - ૧૮	૧૫૬
૫૮	પાઠ - ૧૯	૧૫૮
૫૯	પાઠ - ૨૦	૧૬૧
૬૦	પાઠ - ૨૧	૧૬૪
૬૧	પાઠ - ૨૨	૧૬૬
૬૨	પાઠ - ૨૩	૧૬૯
૬૩	પાઠ - ૨૪	૧૭૨
૬૪	પાઠ - ૨૫	૧૭૫
૬૫	પરીક્ષા - ૩	૧૭૮
૬૬	પાઠ - ૨૬	૧૮૨
૬૭	પાઠ - ૨૭	૧૮૪
૬૮	પાઠ - ૨૮	૧૮૬
૬૯	પાઠ - ૨૯	૧૮૮
૭૦	પાઠ - ૩૦	૧૯૦
૭૧	પાઠ - ૩૧	૧૯૨
૭૨	પાઠ - ૩૨	૧૯૪
૭૩	પાઠ - ૩૩	૧૯૬
૭૪	પાઠ - ૩૪	૧૯૮
૭૫	પરીક્ષા - ૪	૨૦૦

❖ ❖ ❖ પારિશિષ્ટ ❖ ❖ ❖

૭૬	સંસ્કૃત વાક્ય સંરચના	૨૦૮
૭૭	અનેક પ્રકારે લખાતા શબ્દોની યાદી	૨૨૦
૭૮	ઉભયલિંગી શબ્દોની યાદી	૨૨૪
૭૯	આધુનિક અને વ્યવહારોપયોગી શબ્દો	૨૩૪
૮૦	ચિત્ર વાર્તા - ૧	૨૪૯
૮૧	ચિત્ર વાર્તા - ૨	૨૫૭
૮૨	Mind Games	૨૬૫



ऐं नमः
॥ णमोत्थु णं समणस्स भगवओ महावीरस्स ॥

પાઠ - ૧

(1) ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	રૂપ	અર્થ	મૂળધાતુ	પુરુષ	વચન	પ્રત્યય	પદ
1.	નમામિ						
2.	પતામઃ						
3.	રક્ષામઃ						
4.	વદામિ						
5.	વસામિ						
6.	ચરામઃ						
7.	જીવાવઃ						
8.	ત્યજામિ						
9.	દહાવઃ						

(2) જોડકાં જોડો :-

	A	B	C	D
1.	અમે બધાં રસોઈ કરીએ છીએ.	- વસ્	- મિ	- પ્ર.પુ.દ્વિ.વ.
2.	હું છોડું છું.	- રક્ષ	- વઃ	- પ્ર.પુ.એ.વ.
3.	અમે બે ચરીએ છીએ.	- જીવ્	- વઃ	- પ્ર.પુ.બ.વ.
4.	હું વસું છું.	- પચ્	- મઃ	- પ્ર.પુ.એ.વ.
5.	અમે બે ભણીએ છીએ.	- દહ	- મિ	- પ્ર.પુ.એ.વ.
6.	અમે બધાં બાળીએ છીએ.	- પત્	- વઃ	- પ્ર.પુ.બ.વ.
7.	અમે બે જીવીએ છીએ.	- ત્યજ્	- મઃ	- પ્ર.પુ.દ્વિ.વ.
8.	હું રક્ષું છું.	- પઠ્	- મઃ	- પ્ર.પુ.દ્વિ.વ.
9.	અમે બધાં પડીએ છીએ.	- ચર્	- મિ	- પ્ર.પુ.બ.વ.

(3) રૂપ વડે ખાલી જગ્યા પૂરો :-

1. દહાવઃ	4. પઠામિ
2. પતામિ	5. પચામઃ
3. ત્યજામઃ	





(1) સંસ્કૃતનું ગુજરાતી કરો :-

- | | | |
|-------------------|--------------------|-------------------|
| 1. આવાં ક્ષયાવઃ । | 4. આવાં નિન્દાવઃ । | 7. વયં જેમામઃ । |
| 2. અહં નયામિ । | 5. આવાં જપાવઃ । | 8. આવાં ત્યજાવઃ । |
| 3. વયં પતામઃ । | 6. વયં સ્મરામઃ । | 9. વયં વસામઃ । |

(2) ગુજરાતીનું સંસ્કૃત કરો :-

- | | |
|--------------------------|-------------------------|
| 1. અમે બે પૂજા કરીએ છીએ. | 6. અમે બધાં લઈ જઈએ છીએ. |
| 2. હું જાપ કરું છું. | 7. હું બોલું છું. |
| 3. હું થઈ રહ્યો છું. | 8. અમે બધાં છોડીએ છીએ. |
| 4. અમે બે યાદ કરીએ છીએ. | 9. હું વસું છું. |
| 5. હું ક્ષય પામું છું. | |

(3) 'અસ્મદ્' ના રૂપથી ખાલી જગ્યા પૂરો :-

- | | |
|-------------------|--------------------|
| 1. જપામઃ । | 9. ભણાવઃ । |
| 2. જયામિ । | 10. પતાવઃ । |
| 3. ભવામઃ । | 11. ત્યજામિ । |
| 4. સરાવઃ । | 12. દહામઃ । |
| 5. સ્મરામિ । | 13. વસાવઃ । |
| 6. ક્ષયામઃ । | 14. શંસામિ । |
| 7. જેમામિ । | 15. નયામઃ । |
| 8. નયાવઃ । | 16. સરામઃ । |

(4) ખરા કે ખોટાની નિશાની કરો. ખોટું હોય તો સુધારો :-

- | | | |
|-------------------|-------------------|--------------------|
| 1. વયં જપાવઃ । | 7. વયં જેમામઃ । | 13. આવાં વસામઃ । |
| 2. અહં જયામઃ । | 8. અહં નયામિ । | 14. અહં ભણામઃ । |
| 3. વયં ભવાવઃ । | 9. આવાં ભણામઃ । | 15. આવાં સ્મરામિ । |
| 4. આવાં સરામિ । | 10. આવાં પતામઃ । | 16. વયં જેમાવઃ । |
| 5. આવાં સ્મરામઃ । | 11. અહં ત્યજાવઃ । | 17. આવાં નયાવઃ । |
| 6. અહં ક્ષયાવઃ । | 12. વયં દહામિ । | 18. અહં ક્ષયામઃ । |





(1) સંસ્કૃતનું ગુજરાતી કરો :-

- | | | |
|-------------------|-------------------|-------------------|
| 1. વયં યચ્છામઃ । | 4. નૃત્યસિ । | 7. આવાં ખાદાવઃ । |
| 2. અહં તુષ્યામિ । | 5. અહં પિબામિ । | 8. વયં મુહ્યામઃ । |
| 3. ક્રુધ્યથઃ । | 6. આવાં નશ્યાવઃ । | 9. જત્પસિ । |

(2) ગુજરાતીનું સંસ્કૃત કરો :-

- | | |
|----------------------|---------------------------|
| 1. તમે બે જમો છો. | 6. હું પૂજા કરું છું. |
| 2. તમે બે મુંઝાઓ છો. | 7. તમે બે પ્રશંસા કરો છો. |
| 3. તું નમન કરે છે. | 8. તું રાંધે છે. |
| 4. તમે બધાં બાળો છો. | 9. તમે બધાં છોડો છો. |
| 5. તું રક્ષણ કરે છે. | |

(3) મને ઓળખી બતાવો :- (જ્યાં શક્ય છે ત્યાં અસ્મદ્ ના રૂપો લખવા)

- | |
|--|
| 1. મહ — વર્ત. કા. પ્ર. પુ. દ્વિ. વ. = _____ |
| 2. દા — વર્ત. કા. દ્વિ. પુ. એ. વ. = _____ |
| 3. નશ્ — વર્ત. કા. પ્ર. પુ. એ. વ. = _____ |
| 4. સ્થા — વર્ત. કા. પ્ર. પુ. બ. વ. = _____ |
| 5. પુષ્ — વર્ત. કા. દ્વિ. પુ. દ્વિ. વ. = _____ |

(4) રૂપ પૂરા કરો :-

- | | |
|-----------------------|-------------------|
| 1. તુષ્યામિ | 4. જત્પ્યામઃ |
| | |
| 2. | 5. |
| ક્રુધ્યસિ | તિષ્ઠથ |
| 3. યચ્છાવઃ | |
| | |



(1) સંસ્કૃતનું ગુજરાતી કરો :-

- | | |
|---------------------|----------------------|
| 1. આવાં શામ્યાવઃ । | 6. અહં લુખ્યામિ । |
| 2. ત્વં ક્રુધ્યસિ । | 7. આવાં નશ્યાવઃ । |
| 3. યુવાં પુષ્યથઃ । | 8. યુવાં ક્ષુધ્યથઃ । |
| 4. ત્વં તુદસિ । | 9. યુવાં મુહ્યથઃ । |
| 5. યૂયં નૃત્યથ । | |

(2) ગુજરાતીનું સંસ્કૃત કરો :-

- | | |
|----------------------------|--------------------------------|
| 1. હું જાપ કરું છું. | 6. અમે આપીએ છીએ. |
| 2. અમે બધાં જીતીએ છીએ. | 7. તું ક્ષય પામે છે. |
| 3. અમે બે જમીએ છીએ. | 8. અમે બધાં વિશ્રાંતિ લઈએ છીએ. |
| 4. હું દેખાડું છું. | 9. તમે બધાં ગાંડા થાઓ છો. |
| 5. તમે બધાં નિન્દા કરો છો. | |

(3) ખાલી જગ્યા પૂરો :- (અસ્મદ્ / યુષ્મદ્ ના રૂપથી)

- | | | |
|--------------------|------------------|-------------------|
| 1. જપસિ | 7. જીવથઃ | 13. નમસિ |
| 2. મિલામિ | 8. પઠસિ | 14. લુખ્યામિ |
| 3. લિખાવઃ | 9. દહથ | 15. સ્પૃશાવઃ |
| 4. સૃજામઃ | 10. રક્ષામિ | 16. લિચ્છથઃ |
| 5. શ્રામ્યામિ | 11. વદામઃ | 17. કૃષથ |
| 6. ચરાવઃ | 12. વસથઃ | 18. નિન્દસિ |

(4) ખરા-ખોટાંની નિશાની કરો. ખોટું હોય તો સુધારો :-

- | | |
|--------------------------|---------------------------|
| 1. આવાં તુષ્યસિ - | 9. ત્વં દિશાવઃ - |
| 2. વયં મુહ્યથઃ - | 10. યુવાં કૃષામઃ - |
| 3. આવાં લુખ્યથ - | 11. યૂયં તુદામિ - |
| 4. અહં ક્ષુધ્યથઃ - | 12. યુવાં ભવાવઃ - |
| 5. વયં માદ્યસિ - | 13. ત્વં નયામિ - |
| 6. ત્વં શામ્યામઃ - | 14. યૂયં તિષ્ઠામઃ - |
| 7. યૂયં મિલામિ - | 15. ત્વં કૃષાવઃ - |
| 8. વયં સિધ્યથ - | 16. આવાં સૃજસિ - |

(1) સંસ્કૃતનું ગુજરાતી કરો :-

- | | |
|---------------------|------------------|
| 1. વયં ક્ષામ્યામઃ । | 6. સઃ વર્ણયતિ । |
| 2. સઃ દણ્ડયતિ । | 7. ત્વં સરસિ । |
| 3. તૌ સિધ્યતઃ । | 8. ત્વં પીડયસિ । |
| 4. યૂયં ચિન્તયથ । | 9. તે જેમન્તિ । |
| 5. અહં કૃષામિ । | |

(2) ગુજરાતીનું સંસ્કૃત કરો :-

- | | |
|------------------------|--------------------|
| 1. તું સ્નેહ કરે છે. | 6. તે પૂજા કરે છે. |
| 2. તમે બે પડો છો. | 7. હું કહું છું. |
| 3. હું જીતું છું. | 8. તેઓ જાપ કરે છે. |
| 4. તમે બધાં લઈ જાઓ છો. | 9. તેઓ સિંચે છે. |
| 5. તે સજા કરે છે. | |

(3) ખાલી જગ્યા પૂરો :- (અસ્મદ્, યુષ્મદ્, તત્ ના રૂપથી)

- | | |
|------------------|-------------------|
| 1. વદસિ | 9. ય્વાદસિ |
| 2. ભણાવઃ | 10. દહન્તિ |
| 3. યચ્છામિ | 11. ભવથ |
| 4. ગચ્છન્તિ | 12. અર્ચથઃ |
| 5. પશ્યતઃ | 13. સરન્તિ |
| 6. તિષ્ઠતિ | 14. દ્રુહ્યથ |
| 7. નયામઃ | 15. સિજ્ઞામિ |
| 8. ચલથ | |

(4) નીચેના અધૂરા રૂપો પૂરા કરો :-

- | | |
|------------------|----------------|
| 1. અર્ચામિ | 2. |
| | દ્રુહ્યથ |
| | |

(5) ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	ધાતુ	ગણ	પદ	પ્રત્યય	પુરુષ	વચન	રૂપ	અર્થ	સર્વનામના રૂપો
1.							પીડયતિ		
2.	સ્નિહ								તૌ
3.								તમે બે પૂછો છો.	
4.	વર્ણ				૩	૩			
5.							બોધતઃ		
6.	સિધ્								યુવામ્
7.	મુહ				૨	૧			
8.								હું ઊભો રહું છું.	
9.	ઇષ્				૧	૨			



સંસ્કૃતનું સૌંદર્ય...

મિત્રો !

સંસ્કૃતની સર્વોપરિતા અને કોયડા ઇત્યાદિ બહુઉપયોગી વિગતો આ કોલમમાં જોઈ ગયા. હવે સંસ્કૃતના સુવાક્યો આપણે જોઈશું. નીચે જ અનુવાદ આપ્યો હશે... પરંતુ તે જોયા વિના અર્થ કરવા પ્રયત્ન કરશો... અધ્યાત્મ અને નીતિશાસ્ત્ર ઇત્યાદિનો સુંદર બોધ મળી જશે.



(1) સંસ્કૃતનું ગુજરાતી કરો :-

- | | |
|---------------------------------------|-------------------|
| 1. એકત્ર યૂયં લુપ્યથ । | 6. અહં પીડયામિ । |
| 2. અત્ર વયં શુષ્યામઃ । | 7. ત્વમ્ ઇચ્છસિ । |
| 3. અત્ર સઃ તોલયતિ । | 8. વયમ્ અટામઃ । |
| 4. એકત્ર તે શોચન્તિ । | 9. વયં જયામઃ । |
| 5. યત્ર સઃ ભૂષયતિ તત્ર એવ સઃ ચોરયતિ । | |

(2) ગુજરાતીનું સંસ્કૃત કરો :-

- | | |
|--------------------------|----------------------------|
| 1. તું ગુસ્સો કરે છે. | 6. અમે બધાં સિદ્ધ થઈએ છીએ. |
| 2. તમે બધાં વાવો છો. | 7. તેઓ શાંત થાય છે. |
| 3. તે બધાં દ્રોહ કરે છે. | 8. તમે બે ખળભળો છો. |
| 4. તું ક્યાં નાચે છે ? | 9. તમે બધાં ગાંડા થાઓ છો. |
| 5. અમે બે ખુશ થઈએ છીએ. | |

(3) ખરા ખોટાની નિશાની કરો. ખોટું હોય તો સુધારીને ફરીથી લખો:-

- | | | |
|-------------------|------------------|-----------------|
| 1. વયં ભવતિ | 6. યુવાં લિખતઃ | 11. તે તોલયથ |
| 2. યુવાં ભળતઃ | 7. વયં સ્પૃશસિ | 12. વયં ભૂષયસિ |
| 3. સઃ તિષ્ઠાવઃ | 8. તૌ પૃચ્છથઃ | 13. તે મિલામઃ |
| 4. ત્વં શામ્યન્તિ | 9. અહં વર્ણયન્તિ | 14. યૂયં લુપ્યથ |
| 5. આવાં સિધ્યતિ | 10. યૂયં ચોરયતઃ | 15. અહં રુષ્યતિ |

(4) મને ઓળખો :- (મૂળધાતુ, ગણ, પદ, વચન, પુરુષ, અર્થ, કાળ, પ્રત્યય બધાં સાથે, અસ્મદ્ / યુષ્મદ્ / તત્ ના રૂપો પણ લખવા.)

- | | | |
|----------------|--------------|------------|
| 1. અર્ચાવઃ | 6. કૃષસિ | 11. જપતઃ |
| 2. શંસથઃ | 7. દિશતઃ | 12. દહન્તિ |
| 3. દ્રુહ્યન્તિ | 8. ઇચ્છામિ | 13. ચલામિ |
| 4. કૃષામઃ | 9. સાન્ત્વયથ | 14. ભૂષયથઃ |
| 5. તુદતિ | 10. મિલામઃ | 15. હરતઃ |

(5) ખૂટતી વિગત પૂરો :-

નં.	ધાતુ	ગણ	પદ	સાદો અર્થ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	તૃ				૧			
2				તોલવું	૨			
3							હરતઃ	
4	ઊષ્				૨			
5				વિચારવું	૩			
6						ધાવામિ		
7	ક્ષુભ્				૨			
8				સર્જવું	૩			
9							દિશતઃ	
10	દૃશ્				૨			
11				પીવું	૧			
12								યચ્છથ
13	સ્મૃ				૩			
14				લઈ જવું	૧			
15						શંસસિ		

(6) રૂપ પૂરો :-

1. ભવામિ	2.
.....	તિષ્ઠસિ
.....	

મનોયત્ન યાને પરીક્ષા - ૧

[પાઠ : ૧ થી ૬]

[Marks - 100]

[25]

Q. 1 મને ઓળખાવો :- (A)

ક્રમ	રૂપ	પદ	પ્રત્યય	પુરુષ	વચન	ગણ	મૂળધાતુ + આદેશ	અર્થ	કાળ	સર્વનામના રૂપો
૧	નમામિ	પરસ્મૈપદ	મિ	૧	૧	૧	નમ્	હું નમું છું	વર્તમાનકાળ	અહમ્
૨	ત્યજસિ									
૩	પઠતઃ									
૪	જલ્યાવઃ									
૫	શંસતિ									
૬	સ્મરથઃ									
૭	યચ્છસિ									
૮	પશ્યન્તિ									
૯	ગચ્છામઃ									
૧૦	સ્નિહ્યથઃ									
૧૧	સિજ્વામિ									

क्रम	रूप	पद	प्रत्यय	पुरुष	वचन	गण	भूणधातु + आदेश	अर्थ	काल	सर्वनामना रूपो
१२	स्पृशथः									
१३	माद्यतः									
१४	तरन्ति									
१५	गुष्यामः									
१६	सान्त्वयति									
१७	घोषयतः									
१८	भवावः									
१९	मुह्यथः									
२०	भूषयन्ति									
२१	चिन्तयामि									
२२	पीडयथः									
२३	वर्णयन्ति									
२४	हरावः									
२५	लुप्यसि									

Q. 1 મને ઓળખાવો :-

(B)

[50]

ક્રમ	ગુજરાતી અર્થ	મૂળધાતુ+ આદેશ	રૂપ	પદ	પ્રત્યય	પુરુષ	વચન	ગણ	અસ્મદ્/યુષ્મદ્/ તત્ ના રૂપો
૧	હું પડું છું.								
૨	તે બે રક્ષણ કરે છે.								
૩	તેઓ બોલે છે.								
૪	તમે બે વસો છો.								
૫	તે બધાં ચરે છે.								
૬	અમે બે ચાલીએ છીએ.								
૭	હું જીવું છું.								
૮	તે બે બાળે છે.								
૯	તું રાંધે છે.								
૧૦	તમે બધાં ફરો છો.								
૧૧	તેઓ નિંદા કરે છે.								
૧૨	અમે બે અર્ચન કરીએ છીએ.								

ક્રમ	ગુજરાતી અર્થ	મૂળધાતુ + આદેશ	રૂપ	પદ	પ્રત્યય	પુરુષ	વચન	ગણ	કાળ	અસ્મદ્/યુષ્મદ્/ તત્ ના રૂપો
૧૩	અમે બધાં જાપ કરીએ છીએ.									
૧૪	તે જીતે છે.									
૧૫	તે બધાં સરકે છે.									
૧૬	તમે ક્ષય પામો છો.									
૧૭	હું જમું છું.									
૧૮	અમે બધાં બોલીએ છીએ.									
૧૯	તે લઈ જાય છે.									
૨૦	અમે બે ઊભા રહીએ છીએ.									
૨૧	તમે બે પીવો છો.									
૨૨	તમે બધાં જમો છો.									
૨૩	તે ક્રોધ કરે છે.									
૨૪	તમે બે પોષણ કરો છો.									
૨૫	તે બધાં નાચે છે.									

ક્રમ	ગુજરાતી અર્થ	મૂળધાતુ+ આદેશ	રૂપ	પદ	પ્રત્યય	પુરુષ	વચન	ગણ	કાળ	અસ્મદ્/યુષ્મદ્/ તત્ ના રૂપો
૨૬	તે બે નાશ પામે છે.									
૨૭	તેઓ બધાં ખુશ થાય છે.									
૨૮	અમે બે ભેગા થઈએ છીએ.									
૨૯	તે બે લખે છે.									
૩૦	તમે બે સર્જો છો.									
૩૧	હું કહું છું.									
૩૨	અમે બે બેતી કરીએ છીએ.									
૩૩	તમે બધાં પીડો છો.									
૩૪	અમે બધાં લોભ પામીએ છીએ.									
૩૫	તે ખળભળે છે.									
૩૬	તું સિદ્ધ થાય છે.									
૩૭	તું થાકે છે.									

ક્રમ	ગુજરાતી અર્થ	મૂળધાતુ + આદેશ	રૂપ	પદ	પ્રત્યય	પુરુષ	વચન	ગણ	કાળ	અસ્મદ્/યુષ્મદ્/ તત્ ના રૂપો
૩૮	તમે બે શાંત થાઓ છો.									
૩૯	તું બોધ પામે છે.									
૪૦	તે બે દોડે છે.									
૪૧	હું વાવું છું.									
૪૨	તું દ્રોહ કરે છે.									
૪૩	હું ક્ષમા કરું છું.									
૪૪	તું ઈચ્છે છે.									
૪૫	તું પૂછે છે.									
૪૬	તમે બે કહો છો.									
૪૭	તેઓ દડે છે.									
૪૮	તે શોક કરે છે.									
૪૯	અમે બધાં ચોરી કરીએ છીએ.									
૫૦	તું તોલે છે.									

Q.2 ખાલી જગ્યા પૂરો :-

(A) અસ્મદ્ / યુષ્મદ્ / તત્ ના રૂપોથી ખાલી જગ્યા પૂરો :- [4½]

- | | |
|------------------|--------------------|
| 1. નયતિ | 6. ઇચ્છતઃ |
| 2. પિબાવઃ | 7. સિન્ધ્વામઃ |
| 3. નૃત્યથ | 8. પૃચ્છસિ |
| 4. લુભ્યામિ | 9. તોલયન્તિ |
| 5. બોધથઃ | |

(B) કૌંસમાં આપેલ ધાતુ વાપરી ખાલી જગ્યા પૂરો :- [4½]

[મૂળધાતુ આપેલ છે.]

- | | |
|---------------------------|------------------------|
| 1. વયં (તૃ) । | 6. અહં (ક્ષિ) । |
| 2. તે (ઇષ) । | 7. આવાં (પા) । |
| 3. યૂયં (હ) । | 8. સઃ (ક્ષમ્) । |
| 4. તૌ (સિચ્) । | 9. ત્વં (ઘુષ્) । |
| 5. યુવાં (પ્રચ્છ) । | |

(C) રૂપો દ્વારા ખાલી જગ્યા પૂરો :- [6]

- | | |
|-------------------|------------|
| 1. શોચામિ | 3. |
| શોચથઃ | ભવસિ |
| | |
| 2. | |
| ગચ્છસિ | |
| ગચ્છન્તિ | |

Q.3 ખરા ખોટાની નિશાની કરો :

(A) ખોટું હોય તો 'ધાતુ' સુધારો :- [5]

- | | |
|---------------------|-------------------|
| 1. વયં ક્રુધ્યામિ । | 6. તૌ સ્પૃશથ । |
| 2. ત્વં નશ્યાવઃ । | 7. આવાં પશ્યથઃ । |
| 3. અહં દ્રુહ્યામઃ । | 8. સઃ લિખતઃ । |
| 4. તે શ્રામ્યસિ । | 9. યૂયં તુદન્તિ । |
| 5. યુવાં દિશથઃ । | |

(B) ખોટું હોય તો અસ્મદ્ / યુષ્મદ્ / તત્ ના '૩૫' સુધારો :-

[5]

- | | |
|---------------------|--------------------|
| 1. અહં પૃચ્છન્તિ । | 6. યૂયં શોચામિ । |
| 2. આવાં પુષ્પથઃ । | 7. સઃ સાન્ત્વયસિ । |
| 3. વયં ભૂષયતિ । | 8. તૌ ચરામઃ । |
| 4. ત્વં ચિન્તયતઃ । | 9. તે પઠથ । |
| 5. યુવાં વર્ણયાવઃ । | |



આત્માજ્ઞાનભવં દુઃખમ્,

આત્મજ્ઞાનેન હન્યતે ॥

[યોગશાસ્ત્ર]

અર્થ -

આખાય જગતના દુઃખનું મૂળ કારણ - આત્માનું અજ્ઞાન, આત્માના અપરોક્ષ સ્પષ્ટ અનુભવનો અભાવ. આનાથી ઉત્પન્ન થયેલ દુઃખ આત્માના અભ્રાંત સાક્ષાત્કારથી જ હણાય છે.

શરીર - વસ્ત્ર વચ્ચે જેટલું સ્પષ્ટ ભેદજ્ઞાન છે તેટલું સ્પષ્ટ શરીર - આત્મા વચ્ચે ભેદજ્ઞાન થતા જ તમામ દુઃખો નાશ પામી જાય છે.



(1) સંસ્કૃતનું ગુજરાતી કરો :- (સંધિ છૂટી પાડીને)

- | | |
|-----------------------------|--------------------------------------|
| 1. દેવાઃ જયન્ત્યસુરાન્ । | 6. તે તુ જિનં ન નિન્દન્તિ । |
| 2. વયં દેવં કથયામઃ । | 7. વયં ન લુભ્યામઃ । |
| 3. શાલિભદ્રઃ જિનં પશ્યતિ । | 8. જિનઃ એવ રક્ષત્યાવામ્ । |
| 4. કૃતપુણ્યઃ જિનં પૃચ્છતિ । | 9. અહમ્ અત્રૈવ મુહ્યામિ, ન સર્વત્ર । |
| 5. દેવા ઇષ્યતઃ । | |

(2) ખૂટતી વિગત પૂરો :-

નં.	મૂળધાતુ	લિંગ	અર્થ	વિભક્તિ	નામ	એ. વ.	દ્વિ. વ.	બ.વ.
1	પર્વત			૧				
2			વૃક્ષ		કર્મ			
3						દેશમ્		
4	જિન				કર્તા			
5			ધન્નાજી	૨				
6							કૃતપુણ્યૌ	
7	અસુર			૧				
8			દેવ		કર્મ			
9						શાલિભદ્રમ્		

(3) કર્તા વાક્ય હોય તો કર્મ વાક્ય બનાવો, કર્મ વાક્ય હોય તો કર્તા વાક્ય બનાવો :-

નં.	સંસ્કૃત કર્તાવાક્ય	ગુજરાતી કર્તાવાક્ય	સંસ્કૃત કર્મવાક્ય	ગુજરાતી કર્મવાક્ય
1	કૃતપુણ્યઃ પશ્યતિ	કૃતપુણ્ય જુવે છે.	કૃતપુણ્યં પશ્યતિ	કૃતપુણ્યને જુવે છે.
2		દાનવો દડે છે.		
3			માનવં ભક્ષયતિ	
4				ધન્યની પૂજા કરે છે.
5	દેવઃ કથયતિ			
6		ભગવાન પ્રશંસે છે.		
7			શાલિભદ્રં નમતિ	
8				ધન્યને ક્ષમા કરે છે.
9	માનવઃ પીડયતિ			

(4) કર્તા - કર્મને છૂટા પાડો :-

[Note :- ‘ભગવાનની પૂજા કરે છે’ - આ વાક્યમાં દેખીતી રીતે કોઈને ‘ને’ લાગ્યો નથી. માટે કોઈ કર્મ ન કહેવાય. પણ વાસ્તવમાં ભગવાન કર્મ છે. જ્યારે આવું વાક્ય આવે ત્યારે ‘ની’ અને ‘કરે’ કાઢી નાંખી ‘ભગવાનને પૂજે છે’ આ રીતે વાક્ય બનાવવું. હવે ભગવાન એ કર્મ ! આની વિશેષ સમજણ માટે આ જ પુસ્તકમાં સંસ્કૃત વાક્ય સંરચના પ્રકરણ જોવું. આ વાત ધ્યાનમાં રાખી નીચેના પ્રશ્નોના જવાબો આપજો.]

નં.	ગુજરાતી વાક્ય	સંસ્કૃત વાક્ય	કર્તા	કર્મ
1	તે મારી નિંદા કરે છે.	અહં દેવં પશ્યામિ માનવઃ જિનં કથયતિ આવાં વૃક્ષં ગણયાવઃ ધન્યઃ કૃતપુણ્યં કથયતિ		
2				
3	વૃક્ષને તમે બે સજાવો છો.			
4				
5	અસુર વૃક્ષનું ભક્ષણ કરે છે.			
6				
7	ભગવાન દેવોને કહે છે.			
8				
9	શાલિભદ્ર ભગવાનની પ્રશંસા કરે છે.			

(5) સંધિ કરો :-

1. ભક્ષ્ય+અભક્ષ્યૌ	6. ધર્મ + ઉપદેશઃ	11. જન્મ + અન્ધઃ
2. તુ + એષઃ	7. ઉપ + એતિ	12. શ્રમણૌ + અર્ચતિ
3. તે + એવ	8. પ્રાચિ + એવ	13. દેવ + ઈશઃ
4. નર + ઇન્દ્રઃ	9. અસૌ + ઇતિ	14. માનવૌ + ઇષ્યતઃ
5. શ્વેત + ઇન્દુઃ	10. કુક્ષૌ + અવાતરત્	15. દેશૈ + અમા

(6) સંધિ છૂટી પાડો :-

1. પ્રતીચ્છતિ	4. નનૂદબિન્દુઃ
2. ભર્તૃષભઃ	5. જિના ઇચ્છતઃ
3. તરન્ત્યપિ	

- (7) બે વિભક્તિના રૂપો લખી ખાલી જગ્યા પૂરો :-
(બધાં શબ્દોના રૂપો 'જિન' પ્રમાણે ચાલશે.)

1. શ્રમણ = સાધુ (પું.)

	એ. વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
પ્ર. વિ. →	શ્રમણઃ		
દ્વિ. વિ. →			

2. પવન = પવન (પું.)

	એ. વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
પ્ર. વિ. →			
દ્વિ. વિ. →	પવનમ્		

3. માનવ = માણસ (પું.)

	એ. વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
પ્ર. વિ. →		માનવૌ	
દ્વિ. વિ. →			

(8) જોડકાં જોડો :-

(A)

(B)

- | | | |
|--------------------|---|-------------------|
| 1. મન્વિતિ | - | રક્ષતિ + આવામ્ |
| 2. મન્વૃતિ | - | મન્યતે + આત્માનમ્ |
| 3. દેવા ઇષ્યતઃ | - | ગચ્છતા + અસુરાન્ |
| 4. ગચ્છત્યસુરાન્ | - | રક્ષતે + આવામ્ |
| 5. ગચ્છતાસુરાન્ | - | મનુ + ઇતિ |
| 6. રક્ષત્યાવામ્ | - | મન્યતિ + આત્માનમ્ |
| 7. રક્ષત આવામ્ | - | ગચ્છતિ + અસુરાન્ |
| 8. મન્યત્યાત્માનમ્ | - | દેવ + ઇષ્યતઃ |
| 9. દેવેષ્યતઃ | - | મનુ + ઋતિ |
| 10. મન્યતયાત્માનમ્ | - | દેવૌ + ઇષ્યતઃ |



(1) સંસ્કૃતનું ગુજરાતી કરો :- (સંધિ છૂટી પાડી અર્થ કરવો.)

1. નૈવાહમપ્રિયં વદામિ ।
2. ઉદધિઃ ક્ષુભ્યતિ ।
3. યતિઃ ન શ્રામ્યતિ, કિન્તુ તુષ્યતિ ।
4. સૂર્યઃ ઔષધીન્ સૃજતિ ।
5. આશા યુવાં ત્યજતિ, કિન્ત્વાશાં યુવાં ન ત્યજથઃ ઇતિ નૈવ સમ્યક્ ।
6. વયં ક્ષેત્રં કૃષામઃ, પશ્ચાદ્ વપામઃ, પશ્ચાત્ સિજ્ચામઃ, તતઃ ચોજ્છામઃ ।
7. મુની આચરતઃ પશ્ચાદ્ વદતઃ ।
8. છાત્રાઃ સમ્યક્ પઠન્તિ ।
9. શ્રમણાઃ દયાં ન ત્યજન્તિ ।

(2) સંધિ કરો :-

- | | | |
|------------------|----------------|------------------|
| 1. શાલા + ઇચ્છતિ | 4. મુનિ + ઇતિ | 7. મુની + અપિ |
| 2. જેતૃ + આજ્ઞા | 5. શાલે + અત્ર | 8. આકાશે + અસ્તિ |
| 3. ગર્જતિ + અપિ | 6. વને + અહમ્ | 9. સદા + ઋતે |

(3) ખરા ખોટાની નિશાની કરો :- (વિભક્તિ ખોટી હોય તો સુધારો.)

- | | |
|------------------------------------|---------------------------------|
| 1. ઔષધિઃ ત્વં खादसि । | 6. તે યતયઃ આરાધના પ્રરૂપયન્તિ । |
| 2. વૃક્ષં ક્ષુભ્યતિ । | 7. અધર્મં ન સ્પૃહયામઃ અસ્માન્ । |
| 3. મુની જિનઃ પૃચ્છતઃ । | 8. નરકઃ ચિન્તયન્તિ તાન્ । |
| 4. શ્રમણાઃ અલઙ્કારાઃ પરિત્યજન્તિ । | 9. ઉદધિં તં પશ્યતિ । |
| 5. શાલિભદ્રમ્ આશાઃ પરિત્યજતિ । | |

(4) ખાલી જગ્યા પૂરો :- (અસ્મદ્ / યુષ્મદ્ / તત્ ના રૂપોથી)

- | | |
|------------------|--------------------|
| 1. વિમૃશામઃ | 4. સ્નિહ્યાસિ |
| 2. ઇષ્યામિ | 5. જીવતિ |
| 3. ઠજ્જન્તિ | |



(1) સંસ્કૃતનું ગુજરાતી કરો :-

1. ईश्वराद् महावीराद् गौतमः पठति, गौतमात् ते जनाः पठन्ति ।
2. कृषीवल इच्छया कृषति खनित्रेण क्षेत्रम् ।
3. शठस्सूदो नैव सम्यक् पचति ।
4. दुःखेन कम्पते स किन्त्वसत्यमप्रियं चाऽपि वदति ।
5. प्रबलाद् दुःखाद् अपि धर्मो रक्षति, तस्माद् वयं धर्मं नैव त्यजामः, ततश्च धर्मोऽस्मान् नैव त्यजति ।
6. आराधनायै वयं जपामः ।
7. वयं यतीन् स्पृहयामः पूजयामश्च, ते धर्मं कथयन्ति ।
8. महावीरोऽस्तीश्वरस्तस्मात् अत्र तत्र सर्वत्र तं धनैरलङ्કારैश्च जनाः पूजयन्ति ।
9. किन्तु स महावीरस्तान् નેચ્છતિ, સ નૈવ ક્રુધ્યતિ, લુપ્થ્યતિ, માદ્યતિ વા । સુખં ચ યચ્છતિ, તતઃ સ મહાવીર ઈશ્વરોઽસ્તિ ।

(2) મને ઓળખો :- (A) (સરખી વિભક્તિ હોય તો કોઈ પણ એક લખવી.)

નં.	શબ્દરૂપ	મૂળશબ્દ	લિંગ	વિભક્તિ	વચન	વિભક્તિનું નામ	અર્થ
1	જિનેન	જિન	પુંલિંગ	૩	૧	કરણ	ભગવાનથી
2	દેશેન						
3	ધન્યાઃ						
4	શાલિભદ્રાન્						
5	કૃતપુણ્યમ્						
6	અસુરાભ્યામ્						
7	અપ્રિયેભ્યઃ						
8	અધર્મૈઃ						
9	નરકાન્						
10	સૂર્યમ્						

નં.	શબ્દરૂપ	મૂળશબ્દ	લિંગ	વિભક્તિ	વચન	વિભક્તિનું નામ	અર્થ
11	પવનાન્						
12	અલઙ્કારઃ						
13	શ્રમણાય						
14	વનાત્						
15	આકાશાખ્યામ્						
16	ધનેભ્યઃ						
17	ઔષધીન્						
18	આરાધનાઃ						
19	દયાભિઃ						
20	આશાખ્યઃ						
21	અરિણા						
22	ઉદધીન્						
23	યતી						
24	પાનીયાનિ						
25	શીર્ષેણ						

(B)

નં.	અર્થ	રૂપ	મૂળશબ્દ	લિંગ	વચન	વિભક્તિ	વિભક્તિનું નામ
1	વાદળાઓ વડે						
2	બે મોર માટે						
3	બે ભગવાન વડે						
4	અજ્ઞાન દ્વારા						
5	સત્ય માટે						
6	બે અસત્ય						
7	સુખો માટે						
8	દુઃખને કારણે						
9	ધર્મમાંથી						

નં.	અર્થ	રૂપ	મૂળશબ્દ	લિંગ	વયન	વિભક્તિ	વિભક્તિનું નામ
10	અનુજ્ઞાને						
11	આજ્ઞાઓને						
12	બે ઈચ્છાઓને						
13	બે પૂજામાંથી						
14	રસોઈયાઓ માટે						
15	લુચ્ચાઓને						
16	બે ખેડૂતો						
17	માણસોને						
18	મહાવીર						
19	ગૌતમ દ્વારા						
20	કૃષ્ણ માટે						
21	ચંદનબાલા						
22	ખરેખર						
23	જ						
24	અમારા બે માટે						
25	તમારા બધાં દ્વારા						

(3) સંધિ કરો :-

1. મહાવીર: + સૃજતિ =
2. યતિ: + જીવતિ =
3. જના: + અર્પયન્તિ =
4. બાલા: + ચ + ઇચ્છન્તિ =
5. મહાવીર: ईश्वर: અસ્તિ =
6. ધો: મહાવીર ! માં ન ત્યજતુ =
7. દેશ: મહાવીરેણ શામ્યતિ =
8. વિસર્ગ + શ્ =
9. સ + વિસર્ગ+ અ =

(1) મને ઓળખો :-

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ + આદેશ + ઉપસર્ગ	પુરુષ	વચન	ગણ	પદ	કાળ	પ્રત્યય	અર્થ
1	વર્જયતઃ								
2	અર્થયામઃ								
3	ઈક્ષેથે								
4	અપેક્ષાઘ્વે								
5	પ્રેક્ષતે								
6	પરીક્ષાવહે								
7	કમ્પસે								
8	વન્દેતે								
9	પ્રત્યાગચ્છતિ								
10	અવનમામિ								
11	કુસ્યસિ								
12	લુટ્યન્તિ								
13	ક્ષિપથઃ								
14	મુઞ્ચતઃ								
15	ઉપવિશથઃ								
16	વિશથ								
17	તાડયન્તિ								
18	યતામહે								
19	વેપાવહે								
20	શઙ્કેથે								
21	યાચઘ્વે								
22	લભેથે								

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ + આદેશ + ઉપસર્ગ	પુરુષ	વચન	ગણ	પદ	કાળ	પ્રત્યય	અર્થ
23	જાયઘ્વે								
24	યુધ્યસે								
25	મ્રિયેતે								
26	વિન્દતે								
27	મૃગયે								
28	રક્ષથઃ								

(2) કર્તા - કર્મ વગેરેને વિભક્તિ લગાડી અથવા વિભક્તિ-કર્તા-કર્મ છૂટા પાડી

વિગત પૂરો :-

દા.ત. કર્તા કર્મ કરણ સંપ્રદાન અપાદાન સંબંધ અધિકરણ ધાતુનું રૂપ

સંસ્કૃતમાં → યતિ દયા - મોક્ષ - - - આચરન્તિ

ગુજરાતીમાં → સાધુ દયા - મોક્ષ - - - આચરે છે.

સંસ્કૃતવાક્ય → યતયઃ મોક્ષાય દયામ્ આચરન્તિ ।

ગુજરાતીવાક્ય → સાધુઓ મોક્ષ માટે દયાને આચરે છે.

1.	કર્તા	કર્મ	કરણ	સંપ્રદાન	અપાદાન	સંબંધ	અધિકરણ	ધાતુનું રૂપ
સં. માં →								
ગુ. માં →	અમે બે	-	-	-	શાલા	અમે બે	-	આવીએ છીએ
સં. વા. →								
ગુ. વા. →								

2.								
સં. માં →								
ગુ. માં →								
સં. વા. →	સમરાજ્ઞે સેનયોઃ જનાઃ અસિભિઃ વસુધાયૈ યુધ્યન્તે ।							
ગુ. વા. →								

3.								
સં. માં →								
ગુ. માં →								
સં. વા. →								
ગુ. વા. →	ભરત[રાજા] મોક્ષ માટે સોનામાંથી આદિનાથ ભગવાનની પ્રતિમા રચે છે.							

4.								
સં. માં →	આદિનાથ	ઉપદેશ	-	ઉપકાર	-	મોક્ષ	-	ચક્ષુતિ
ગુ. માં →								
સં. વા. →								
ગુ. વા. →								

5.								
સં. માં →								
ગુ. માં →	શિકારી	અવયવો	-	-	ધૃષ્ટતા	કાગડો	-	મારે છે.
સં. વા. →								
ગુ. વા. →								

(3) મને ઓળખો :- (એકના એક ધાતુઓ બે વાર ન વાપરવા)

નં.	ગુજરાતી અર્થ	રૂપ	ઉપસર્ગ	ગણ	પદ	પ્રત્યય	પુરુષ	વચન	કાળ
			મૂળધાતુ+ આદેશ (હોય તો)						
1	તમે બે લોપો છો.								
2	તું સાંત્વના આપે છે.								
3	તે બે ચોરે છે.								
4	તે ઘોષણા કરે છે.								
5	અમે બધાં તોલીએ છીએ.								
6	તમે બધાં વહન કરો છો.								
7	તે ગર્જના કરે છે.								

નં.	ગુજરાતી અર્થ	રૂપ	ઉપસર્ગ મૂળધાતુ+ આદેશ (હોય તો)	ગણ	પદ	પ્રત્યય	પુરુષ	વચન	કાળ
8	હું આશ્રય કરું છું.								
9	અમે બે ફેંકીએ છીએ.								
10	તેઓ જાય છે.								
11	તે બે દૂષિત થાય છે.								
12	તમે બે પૂજો છો.								
13	અમે બે ભક્ષણ કરીએ છીએ.								
14	તું વરસે છે.								
15	તેઓ ભમે છે.								
16	અમે બધાં હસીએ છીએ.								
17	તમે બધાં છોડો છો.								
18	તમે બે વિચારો છો.								
19	તે બે વીણે છે.								
20	તેઓ વિચારે છે.								
21	હું રચના કરું છું.								
22	અમે બધાં સ્પૃહા કરીએ છીએ.								
23	તેઓ પ્રરૂપણા કરે છે.								
24	તમે બે ભેટો છો.								
25	તે બે ખેડે છે.								
26	હું ફૂટકો લગાવું છું.								
27	અમે બધાં આચરણ કરીએ છીએ.								
28	તું ગણે છે.								

- (4) ખાલી જગ્યા પૂરો :- [કૌંસમાં આપેલ ધાતુનો ઉપયોગ કરી પરસ્મૈપદી જેવા જ આત્મનેપદીના અથવા આત્મનેપદી જેવા પરસ્મૈપદીના રૂપો દ્વારા]

દા.ત. નમામિ (નમ્) - વન્દે

1. વિશસિ - _____ (શઙ્ક)
2. રોહન્તિ - _____ (વેપ્)
3. _____ (મુચ્) - વિન્દતે
4. લુપ્તયતઃ - _____ (મ્)
5. ઝઙ્ઘથઃ - _____ (જન્)
6. _____ (રચ્) - યતામહે
7. હસથ - _____ (લભ્)
8. મૃશામઃ - _____ (યાચ્)
9. _____ (વર્જ) - યુધ્યે
10. આહ્વયસિ - _____ (કમ્પ)
11. અર્થયન્તિ - _____ (ઈક્ષ્)
12. _____ (ઈષ્) - મૃગયતે
13. દુષ્યતઃ - _____ (અપ + ઈક્ષ્)
14. ગર્જથઃ - _____ (પરિ + ઈક્ષ્)
15. અસ્યથ - _____ (વન્દ્)

- (5) મને ઓળખો :- (સરખી વિભક્તિ હોય તો કોઈ પણ એક લખો.)

નં.	રૂપ	ગુ. અર્થ	મૂળશબ્દ	વિભક્તિ	વિભક્તિનું નામ	વચન	લિંગ
1	ઉપકારયોઃ						
2	ઉપદેશે						
3	હિતાભ્યામ્						
4	અહિતયોઃ						
5	જલેષુ						
6	દાનાય						
7	શસ્ત્રાભ્યામ્						

નં.	રૂપ	ગુ. અર્થ	મૂળશબ્દ	વિભક્તિ	વિભક્તિનું નામ	વચન	લિંગ
8	અતિથિભ્યઃ						
9	સારથીનામ્						
10	મણીનામ્						
11	ઉત્કળ્ઠાયાઃ						
12	સેનયોઃ						
13	પ્રતિમાયામ્						
14	શરેભ્યઃ						
15	વ્યાધસ્ય						
16	ઓદને						
17	અગદાભ્યામ્						
18	વાયસયોઃ						
19	સુવર્ણાભ્યામ્						
20	તૃણાત્						

(6) રૂપ પૂરા કરો :-

1.	2. યાચે	3.
કમ્પસે		
.....		શક્કતે

(7) મને ઓળખો :-

નં.	ગુજરાતી અર્થ	રૂપ	મૂળશબ્દ	વિભક્તિ	વિભક્તિનું નામ	વચન	લિંગ
1	બે ભૂંડો ઉપર						
2	સૂર્યને કારણે						
3	શેરીમાંથી						
4	પ્રજાઓમાં						
5	જુવાન સ્ત્રીઓનું						
6	પૃથ્વીમાં						

નં.	ગુજરાતી અર્થ	રૂપ	મૂળશબ્દ	વિભક્તિ	વિભક્તિનું નામ	વચન	લિંગ
7	આદિનાથ (ભગવાન)ને						
8	ભરત દ્વારા						
9	સમ્પ્રતિ માટે						
10	ગજસુકુમાલ						
11	સીતામાં						
12	સુલસાની						
13	ઋષિદત્તાને કારણે						
14	ઘણા બધાં માટે						
15	મૂંગાઓમાંથી						
16	બે અસંખ્યેયમાં						
17	આધ્યાત્મિકમાં						
18	હે !						
19	હમણાં જ						
20	વચ્ચે						

(8) સંધિ કરો :- (જે નિયમ મુજબ સંધિ કરો તે નિયમ પણ જણાવો)

- | | |
|---------------------------|-----------------------------|
| 1. શ્રેયાન્ + સૌ = | 6. ઉદધીન્ + તરતિ = |
| 2. મતીન્ + તાપયતિ = | 7. કલીન્ + અત્ર = |
| 3. મહત્ + હસ્તૌ = | 8. ગચ્છત્ + પ્રિયતે = |
| 4. તસ્મિન્ + લાતિ = | 9. મહત્ + ઇતિ = |
| 5. તત્ + હરતિ = | |

પાઠ - ૧૧

(1) ચતુર્ની સામે તત્ના યોગ્ય રૂપો અને તત્ની સામે ચતુર્ના યોગ્ય રૂપો મૂકી ખાલી જગ્યા પૂરો :-

- | | | |
|-------------------|--------------------|---------------------|
| 1) તસ્યૈ - | 6) યસ્યામ્ - | 11) તેન - |
| 2) તાનિ - | 7) તાસામ્ - | 12) તેભ્યઃ - |
| 3) યાભ્યઃ - | 8) તસ્યાઃ - | 13) યેષુ - |
| 4) યત્ - | 9) યાઃ - | 14) યસ્માત્ - |
| 5) તાસુ - | 10) તાભિઃ - | 15) યાનિ - |

(2) ખૂટતી વિગતો પૂરો :- (A)

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ + ઉપસર્ગ	ગણ	પદ	પ્રત્યય	વચન	પુરુષ	અર્થ
1		કુદ્			સિ			
2		કૃત્				૧	૩	
3				આત્મને પદી				હું નમું છું.
4			૧૦					અમે બે ફાડીએ છીએ.
5	રોહન્તિ							
6				આત્મને પદી				તે બે છે.
7				આત્મને પદી				તમે બે બોલો છો.
8	સહામહે							
9		પરિ+ઈક્ષ્				૩	૨	

(B)

नं.	रूप	भूण शब्द	लिंग	विवक्ति	वचन	विवक्तिनुं नाम	अर्थ
1		प्रभा			१	संप्रदान	
2							नोकरोमां
3		रेणा			३	कर्म	
4	सेणाभिः						
5		श्रीयक		३	२		
6							श्रावकोनुं
7							पाणी
8	पाणेः			५			
9							तलवारमांथी

(3) रूप लभो :-

दा.त. न्याय - ७, १ = न्याये कारञ्ज के ७ = ७भी विवक्ति, १ = भेकवचन

- | | |
|------------------------|----------------------------|
| 1) अगद - ६, २ = | 4) भूतदत्ता - ६, ३ = |
| 2) वायस - २, १ = | 5) ऋषि - ४, ३ = |
| 3) मूक - ८, १ = | 6) असि - ३, १ = |

(4) रूप पूरा करो :-

- | | |
|----------------|--------------|
| 1) मन्ये | 2) |
| | वर्धसे |
| मन्यन्ते | |

(5) संधि करो :-

- | | |
|------------------------------|-----------------------------|
| 1) त्वद् + नाम् = | 7) ब्राह्मणा + नाम् = |
| 2) जगत् + ईशः = | 8) रथा + नाम् = |
| 3) सम्यक् + दर्शनम् = | 9) शङ्करजित् + लीला = |
| 4) स्वामिन् + अनल्प = | 10) वनं + गतवान् = |
| 5) ध्यानात् + जिनेशः = | 11) श् + ति = |
| 6) इ + क् + स् = | 12) ध् + ल् = |

(1) ખરા-ખોટાંની નિશાની કરો :- [ખોટું હોય તો સુધારો]

(A) રૂપ સુધારો :-

1. અવકાશ - ૨, ૧ = અવકાશયોઃ
2. પ્રસાદ - ૮, ૨ = પ્રસાદાત્
3. સૌન્દર્ય - ૪, ૧ = સૌન્દર્યેણ
4. અવધીરણા - ૬, ૩ = અવધીરણાભિઃ
5. શાખા - ૩, ૩ = શાખાયૈ

(B) વિભક્તિ - વચન સુધારો:-

1. દક્ષ - ૭, ૨ = દક્ષેભ્યઃ
2. પ્રિય - ૮, ૧ = પ્રિયાણામ્
3. ધનપતિ - ૧, ૨ = ધનપત્યોઃ
4. ધ્વનિ - ૬, ૩ = ધ્વનૌ
5. ઘટ - ૫, ૩ = ઘટાન્

(C) રૂપ સુધારો :-

1. અપ + ની - ૩, ૧ = અપનયામિ
2. અવ + ત્ - ૨, ૩ = અવતરામઃ
3. સેવ્ - ૧, ૨ = સેવતે

(D) પુરુષ - વચન સુધારો :-

1. રુચ્ - ૧, ૩ = રોચેથે
2. શિક્ષ્ - ૨, ૧ = શિક્ષેતે
3. અર્જ્ - ૩, ૧ = અર્જતઃ

(2) સંધિ કરો :- (જે નિયમથી સંધિ થઈ તે નિયમ પણ જણાવો)

1. વાચ્ + સુ =
2. પરિ + છેદઃ =
3. ઉદ્ + લસતિ =
4. સ્વ + છન્દઃ =
5. ત્યજ્ + તા =
6. મહત્ + ચૈતન્યમ્ =
7. પુણ્યવતી + છાયા =
8. નિર્ + પ્રાણઃ =
9. દુર્ + કૃતમ્ =

(3) ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ + ઉપસર્ગ	ગણ	પદ	પ્રત્યય	વચન	પુરુષ	અર્થ
1	ક્ષમેથે							
2		શિક્ષ				૨	૩	
3								અમે બે નીકળીએ છીએ.
4	અભિનન્દામિ							
5		ઉદ્+સ્થા				૩	૩	
6			૧					અમે બધાં થઈએ છીએ.
7		વર્જ				૧	૨	
8		વન્દ				૧	૧	
9	અપેક્ષતે							

(4) ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	રૂપ	મૂળ શબ્દ	લિંગ	વિભક્તિ	વચન	વિભક્તિનું નામ	અર્થ
1	ધ્વનો						
2		ધનપતિ		૬	૩		
3							હેમચંદ્રાચાર્યજી
4		નાયક		૫	૩		
5	ઉપલયો:						
6		કૂપ		૧	૩		
7							ખારામાંથી
8		શિશિર			૩	સંબંધ	
9	નૃપતૌ						

(5) રૂપ પૂરા કરો :-

1) सौंदर्या 	2)
--	---

संसेथे

सौंदर्या :



सत्यं माता पिता ज्ञानम्,
धर्मो भ्राता दया सखा ।
शान्तिः पत्नी क्षमा पुत्रः,
षडेते मम बान्धवाः ॥
[सुभाषितम्]

મારા છ બાંધવો - સ્વજનો :

- ૧) સત્ય એ મારી માતા
- ૨) જ્ઞાન એ મારા પિતા
- ૩) ધર્મ એ મારો ભાઈ
- ૪) દયા એ મારો મિત્ર
- ૫) શાંતિ (= શાંત - વિરક્ત ચિત્તવૃત્તિ) એ મારી પત્ની
- ૬) ક્ષમા એ મારો પુત્ર.



મનોચત્તન યાને પરીક્ષા - ૨

[પાઠ : ૧ થી ૧૨]

[Marks - 150]

(1) સંસ્કૃતનું ગુજરાતી કરો :-

[Marks 9]

1. યૂયં દયામહિંસાઞ્ચ પ્રરૂપયથ કિન્તુ દયામહિંસાં વા નાચરથેતિ ન સમ્યક્ । જિનસ્તીર્થઙ્કરઃ પાર્શ્વનાથો દયામહિંસાઞ્ચાચરતિ પશ્ચાદુપદિશતિ ।
2. વયં કદાપ્યપ્રિયં નાચરામઃ, ન સૃજામઃ, ન વદામઃ ।
3. ચન્દનબાલા પ્રબલેષુ દુઃસ્વેષ્વપિ ધર્મં ન ત્યજતિ ।
4. ईश्वरो महावीरस्सत्यं प्ररूपयति किन्त्वप्रियं सत्यं न प्ररूपयति ।
5. યથા યથા નરઃ પ્રભૂતં ધનં લભતે તથા તથા દુઃખમહિતં ચ વિન્દતે ।
6. સુલસા ઉત્કળ્થયા પ્રતિમાં પશ્યતિ વન્દતે ચ ।
7. તવાડપરાધો નાસ્તિ, તથાપિ ત્વાં સ તાડયતિ તચ્ચ ત્વં સહસે હત્યેવ સમ્યક્, યત હત્યમેવ જિનો મહાવીર ઉપદિશતિ ।
8. ન્યાયેનાડહિંસયા ધર્મસ્ય શ્રદ્ધયા ચૈવ ધનં વધતે ।
9. इयं सेणा काऽस्ति ? सेणा स्थूलिभद्रस्य श्रीयकस्य च सौंदर्याऽस्ति ।

(2) ગુજરાતીનું સંસ્કૃત કરો :-

[Marks 9]

1. ચંદનબાળા ભગવાન મહાવીર પાસેથી અનુજાને માંગે છે અને ભગવાન મહાવીર આપે છે.
2. અમે આરાધના માટે પાર્શ્વનાથ ભગવાનને સારી રીતે જખીએ છીએ અને તેથી અમે સુખને પણ મેળવીએ છીએ.
3. જેનું ધન ક્ષય પામે છે પણ ધનની આશા ક્ષય નથી પામતી, તે [આ] વિશ્વમાં મૂર્ખ છે.
4. આ બધાં દયાને અને અહિંસાને આચરે છે અને તેથી સ્વર્ગને મેળવે છે. આ બધાં દયાને નથી આચરતા, પરંતુ હિંસાને આચરે છે, તેથી નરકને મેળવે છે.
5. આપણું આધ્યાત્મિક હિત અહિંસામાં છે. આથી જ મહાવીર ભગવાન અહિંસાનો ઉપદેશ આપે છે.

6. હેમચંદ્રાચાર્યજી કુમારપાળને ઉપદેશ આપે છે કે 'જે વિશ્વમાં પંડિત છે તે અપ્રિય નથી જ બોલતો. હિતકારી અને સાચું બોલે છે. મૂર્ખ જ અસત્ય અને અહિતકારી બોલે છે. કારણ કે જે ખોટું બોલે છે તે અહિતને મેળવે છે.'
7. શ્રેણિકના દીકરા મેઘકુમારને ભગવાન મહાવીર ઉપદેશ આપે છે, આથી તે હમણાં ફરીથી પણ ઉલ્લાસથી ધર્મને આચરે છે. અહો ! ભગવાન મહાવીરના ઉપદેશનો મહિમા !
8. 'જે પોતાનું તે સાચું અને જે પોતાનું નથી તે સાચું નથી' - એ પ્રમાણે મૂખાશોની ધૃષ્ટતા છે. 'જે સાચું છે અને જેમાં વિશ્વનું હિત છે તે પોતાનું, જે ખોટું છે અને જેમાં વિશ્વનું અહિત છે તે પોતાનું નહીં' - આ પ્રમાણે પંડિત માણસો માને છે.
9. યજ્ઞા, યજ્ઞદત્તા, ભૂતા, ભૂતદત્તા, સેજા, વેજા, રેજા - આ બધી સ્થૂલિભદ્રજીની અને શ્રીયકની બહેનો છે. આ બધાં ભગવાન મહાવીરના ઉપદેશને આચરે છે, આથી સ્વર્ગને મેળવે છે.

(3) મને ઓળખો :-

[A]

[Marks 18]

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ + ઉપસર્ગ + આદેશ	પુરુષ	વચન	ગણ	પદ	પ્રત્યય	અર્થ	અસ્મદ્ યુષ્મદ્ તત્ના રૂપ	કાળ
1	અભિનન્દસિ									
2	અનુસરામઃ									
3	પ્રહરન્તિ									
4	ઉત્તિષ્ઠતઃ									
5	તૃપ્યથઃ									
6	ત્રુટથ									
7	ઉપદિશાવઃ									
8	દારયતિ									
9	સહે									
10	ક્ષમન્તે									

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ + ઉપસર્ગ + આદેશ	પુરુષ	વચન	ગણ	પદ	પ્રત્યય	અર્થ	અસ્મદ્ યુષ્મદ્ તત્ના રૂપ	કાળ
11	ભાષધ્વે									
12	મન્યસે									
13	વર્તે									
14	વર્ધેથે									
15	શોભામહે									
16	તુદતિ									
17	અર્જતઃ									
18	અવતરાવઃ									

[B] [એકના એક ધાતુ બે વાર ન વાપરવા.]

[Marks 18]

નં.	અર્થ	રૂપ	મૂળધાતુ + ઉપસર્ગ + આદેશ	પુરુષ	વચન	ગણ	પદ	પ્રત્યય	અસ્મદ્ યુષ્મદ્ તત્ના રૂપ	કાળ
1	અમે બધાં નીકળીએ છીએ.									
2	તું પરણે છે.									
3	તેઓ દૂર કરે છે.									
4	અમે બે સેવા કરીએ છીએ.									
5	તે બે શીખે છે.									
6	તમે બે દોડો છો.									
7	હું આશા રાખું છું.									
8	તમે બધાં વખાણો છો.									
9	તું ખસી જાય છે.									
10	તમે બે રમો છો.									

નં.	અર્થ	રૂપ	મૂળધાતુ + ઉપસર્ગ + આદેશ	પુ રુ ષ	વ ચ ન	ગ ણ	પ દ	પ્રત્યય	અસ્મદ્ યુષ્મદ્ તત્ના રૂપ	કાળ
11	તેઓ આમંત્રણ આપે છે.									
12	તે બે આગ્રહ કરે છે.									
13	અમે તિરસ્કાર કરીએ છીએ.									
14	તે નાશ કરે છે.									
15	તમે બધાં અભિવાદન કરો છો.									
16	હું પ્રયત્ન કરું છું.									
17	અમે બે શોધીએ છીએ.									
18	તમે બે શણગારો છો.									

[C]

[Marks 18]

નં.	રૂપ	મૂળશબ્દ	લિંગ	વિભક્તિ	વચન	વિભક્તિનું નામ	અર્થ
1	અસિષુ						
2	ઉદકાય						
3	શવાત્						
4	સ્વીયયોઃ						
5	યાદૃશાભ્યામ્						
6	શ્રાવકાઃ						
7	પાર્શ્વનાથે						
8	તીર્થઙ્ક્રેય્યઃ						
9	યક્ષાયાઃ						
10	ભૂતદત્તાયાઃ						
11	સેનયા						

નં.	રૂપ	મૂળશબ્દ	લિંગ	વિભક્તિ	વચન	વિભક્તિનું નામ	અર્થ
12	ઋષિભિઃ						
13	નૃપતી						
14	ઉપલાનામ્						
15	હે પ્રભો !						
16	જરાઃ						
17	ભૃત્યમ્						
18	પ્રાજ્ઞૌ						

[D]

[Marks 18]

નં.	ગુજરાતી અર્થ	મૂળશબ્દ	લિંગ	વિભક્તિ	વચન	વિભક્તિનું નામ	રૂપ
1	સંયોગને લીધે						
2	વિયોગમાં						
3	ખાલી જગ્યાને લીધે						
4	મહેરબાની માટે						
5	પાનખર ઋતુને						
6	માણસો માટે						
7	બે તફાવતમાં						
8	ઘડાઓ						
9	સોનીનું						
10	ચોરોનું						
11	આગેવાનોમાં						
12	પૂંછડીમાંથી						
13	બે હવેલીને કારણે						
14	બે વાહનોમાં						
15	તારાઓને						
16	બરફો વડે						
17	પાંદડામાં						
18	મારા માટે						

8) વનેનાગચ્છતિ સઃ યતિઃ ।

9) દાનં સ્વર્ગઃ યચ્છતિ ।

(B) ખોટી સંધિ સુધારો :-

[Marks 4 $\frac{1}{2}$]

- | | |
|-----------------------------------|--------------------------------|
| 1) મહતા + આડમ્બરેણ = મહતેઽડમ્બરેણ | 6) હરિ + અત્ર = હરયત્ર |
| 2) ઓદને + અપિ = ઓદનયપિ | 7) ચ + ઇચ્છા = ચાચ્છા |
| 3) બાલા + નામ્ = બાલાનામ્ | 8) હરી + નામ્ = હરીનામ્ |
| 4) સાધુ + આગતમ્ = સાધ્વાગતમ્ | 9) તામ્+જ્ઞાત્વા= તાનુજ્ઞાત્વા |
| 5) માલા + આનીતા = માલા નીતા | |

(C) અસ્મદ્ / યુષ્મદ્ / તત્ ના રૂપો સુધારો :-

[Marks 4 $\frac{1}{2}$]

- | | | |
|--------------------|------------------------|-----------------|
| 1) વયમ્ અપનયન્તિ । | 4) અહમ્ અર્જયતઃ । | 7) સઃ તાડયથ । |
| 2) આવામ્ અવતરતિ । | 5) યૂયં નિમન્ત્રયામિ । | 8) તૌ મુઞ્ચસિ । |
| 3) ત્વં પરિણયાવઃ । | 6) યુવામ્ અપનયામઃ । | 9) તે ક્ષિપથઃ । |

(D) ધાતુના રૂપ સુધારો :-

[Marks 4 $\frac{1}{2}$]

- | | | |
|-----------------|---------------|------------------|
| 1) ત્વં યાચતે | 4) અહં લભતે | 7) યુવાં યુધ્યતે |
| 2) તે વેપસે | 5) યૂયં જાયતે | 8) તૌ પ્રિયધ્વે |
| 3) આવાં વિન્દતે | 6) સ મૃગયસે | 9) વયમ્ શઙ્કતે |

(7) જોડકા જોડો :-

[Marks 9]

- | A | B | C |
|------------------|------------|--------------------|
| 1) કૃવાઓમાં | = દક્ષ | - અધિકરણ, દ્વિવચન |
| 2) કૃપા માટે | = શાસ્ત્રા | - અધિકરણ, બહુવચન |
| 3) ઠંડકને કારણે | = યાન | - કરણ, એકવચન |
| 4) ખૂબસૂરતીથી | = લવણ | - સંપ્રદાન, એકવચન |
| 5) બે ચન્દ્ર ઉપર | = શીતલતા | - સંપ્રદાન, બહુવચન |
| 6) વાહનો માટે | = કૂપ | - અપાદાન, બહુવચન |
| 7) હોંશિયારોનું | = સૌન્દર્ય | - સંબંધ, બહુવચન |
| 8) ખારું | = પ્રસાદ | - કર્તા, એકવચન |
| 9) ડાળીઓમાંથી | = ચન્દ્ર | - અપાદાન, એકવચન |

[Marks 5]

(9) નિમ્નોક્ત અવ્યયોના અર્થ જણાવો :-

1) विना -	7) ऋते -	13) स्वस्ति -
2) अलम् -	8) किम् -	14) पश्चात् -
3) कृतम् -	9) सृतम् -	15) भोस् -
4) सह -	10) सार्धम् -	16) कदा -
5) साकम् -	11) अया -	17) नमः -
6) धिक् -	12) अन्तरा -	18) हि -

❁❁ सरल संस्कृतम् - ४

(1) અધૂરી માહિતી પૂરો :-

નં.	ગુજરાતી અર્થ	મૂળ ધાતુ	ગણ	પદ	પુરુષ	એક વચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	ભરવું				૩			
2	શોષાવું				૧			
3	ગમવું				૨			
4	ઓળંગવું			આત્મને પદ	૧			
5	પ્રાર્થના કરવી				૩			
6	શરમાવું				૨			
7	સ્પર્ધા કરવી				૩			
8	શોધવું		૪		૧			
9	ના બદલામાં આપવું				૨			
10	ઉપર બેસવું				૩			
11	દીક્ષા લેવી				૧			
12	ઓળંગવું			પરસ્મે પદ	૩			
13	આશા રાખવી				૨			
14	પગે પડવું				૧			
15	ખરી પડવું				૩			

(2) કૌંસમાં આપેલ શબ્દોના યોગ્ય રૂપો વડે ખાલી જગ્યા પૂરો :-

- | | |
|--------------------------------|--------------------------------|
| 1. ____ (નિર્વૃત્તિ) ગચ્છામઃ । | 6. ____ (અસ્મદ્) મોદકઃ રોચતે । |
| 2. રાજા ____ (ભૂત્ય) કુપ્યતિ । | 7. જિનઃ ____ (ભવ્ય) કથયતિ । |
| 3. ભરતઃ ____ (શ્રાવક) યચ્છતિ । | 8. ____ (ઉપલ) અધિતિષ્ઠન્તિ । |
| 4. સાધુઃ ____ (સંયમ) સ્મરતિ । | 9. ____ (ગિરનાર) આરોહામઃ । |
| 5. ____ (યતિ) સ્પૃહયથ । | |

(3) ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	ગુજરાતી અર્થ	સંસ્કૃત શબ્દ	લિંગ	વિભક્તિ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	આ		સ્ત્રીલિંગ	૧			
2	બધાં		નપુંસકલિંગ	૬			
3	દીક્ષા			૮			
4	ભોજન			૭			
5	ભયંકર			૫			
6	સારભૂત			૪			
7	વાર્તા			૨			
8	આવું			૩			
9	દેરાસર			૭			
10	તારું			૪			
11	સંસાર			૫			
12	ગુસ્સો			૧			
13	કર્મ			૨			
14	તેનું			૬			
15	જેનું			૩			

(4) ખોટું હોય તો વાક્ય સુધારો :-

- 1) ગ્રામાય ગચ્છતિ - 6) સમ્પ્રતેઃ કથા સર્વેષાં કથયતિ -
- 2) ઉપલમ્ અધિતિષ્ઠામઃ - 7) હિમાલયપર્વતે આરોહન્તિ -
- 3) ધનં ન સ્પૃહયતિ શ્રમણઃ - 8) ધર્માય મોક્ષં પ્રતિયચ્છતિ -
- 4) સમ્પ્રતિઃ સર્વાન્ ચચ્છતિ - 9) મોક્ષેન સ્મરન્તિ યતયઃ -
- 5) ભરતઃ ભૃત્યાય સહકુપ્યતિ - 10) ભરતં દીક્ષા રોચતે -

(5) રૂપ બનાવો :-

- 1) વ્યાધ - ૪/૩ - 6) ઉભય - ૩/૨ -
- 2) અલિ - ૮/૨ - 7) કષ્ટ - ૧/૩ -
- 3) નિરતિશય - ૬/૧ - 8) કથા - ૭/૨ -
- 4) પાણિ - ૨/૨ - 9) સંસાર - ૪/૧ -
- 5) સ્તોક - ૩/૧ -

(6) રૂપ પૂરો :-

1. અન્વિષ્ણામિ			2. જ્ઞાતી	
.....				
.....			જ્ઞાતિના	
3.				
.....				
અનુમન્યતે				
				
				

(7) મને ઓળખો :-

	કયો ધાતુ	કયા અર્થમાં	ઉદાહરણ
1.		જેનું — હોય તેને દ્વિતીયા કે પછી લાગે.	
2.	— ધાતુમાં ગમવાના અર્થમાં		
3.			બાહુબલિઃ ભરતાય કુપ્યતિ
4.		દેવાદાર વ્યક્તિને પ્રથમા...	
5.	પ્રતિ + दा ધાતુના અર્થમાં		



(1) ખૂટતી વિગત પૂરો :-

નં.	અર્થ	ધાતુ	ગણ	પદ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	તિરસ્કાર કરવો				૨			
2	આનન્દ પામવો				૩			
3	ઊઠવું				૧			
4	તૃપ્ત થવું				૩			
5	ક્ષમા કરવી				૨			
6	ચિત્ર દોરવું				૨			
7	શોધવું				૩			
8	લજ્જા પામવી				૧			
9	સંભાળવું				૩			
10	પૂરવું				૨			
11	જમવું				૧			
12	બોલવું				૨			
13	લઈ જવું				૩			
14	દ્રોહ કરવો				૧			
15	સિંચવું				૨			
16	તોલવું				૩			

(2) સંધિ કરો :-

1. વાક્ + સુ =
2. નિર્ + કૃષ્ =
3. અલમ્ + કારઃ =
4. જલમુચ્ + ધ્યામ્ =
5. ઉદ્ + નીયતે =
6. નિર્ + પક્ષઃ =
7. ઉદ્ + જ્વલમ્ =
8. ઉર્વી + છત્રમ્ =
9. ત્વત્ + શાસનમ્ =

(3) અધૂરી વિગત પૂરો :-

નં.	તૃતીય પુરુષ એ.વ.	મૂળધાતુ	પદ	ગણ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	તુદતિ				૧			
2	પ્રહરતિ				૨			
3	દારયતિ				૩			
4	નિર્દિશતિ				૨			
5	વેપતે				૩			
6	યાચતે				૧			
7	યુધ્યતે				૩			
8	મૃગયતે				૨			
9	ગર્જતિ				૧			
10	અપેક્ષતે				૧			
11	મુહ્યતિ				૨			
12	અવનમતિ				૩			
13	પ્રરૂપયતિ				૧			
14	સ્પૃહયતિ				૨			
15	ઉજ્જ્ઞતિ				૩			
16	વિમૃશતિ				૨			

(4) કૌંસમાં આપેલા શબ્દના યોગ્ય રૂપો વાપરી ખાલી જગ્યા પૂરો :-

1. સૂતમ્ ____ (પાપ)
2. ____ (મહાવીર) વિના ન મે જીવનમ્ ।
3. ____ (યુષ્મદ્) સહ દીક્ષાં લભે ।
4. ____ (ધર્મ) અન્તરા ન સુખમ્ ।
5. ____ (સિદ્ધ) સદૃશઃ વસ્તુતસ્ત્વમ્ ।
6. ____ (નેમિનાથ) નમઃ ।
7. ____ (સર્વ) સ્વસ્તિ ।
8. ____ (બાલ) માતા હિતમિચ્છતિ ।
9. ન કોઽપિ ____ (યુષ્મદ્) ધિન્નોઽસ્તિ ।

(5) भूटती विगत पूरो :-

नं.	नाम	भूणशब्द	वित्प्रकृति	विंग	नाम	अकवयन	द्विवयन	अधुवयन
1	इल		3					
2	मध		2					
3	आंसु		1					
4	पाणी		2					
5	आग		4					
6	इण		3					
7	गाय		6					
8	समृद्धि		3					
9	रात्रि		1					
10	बुद्धि		4					
11	उद्योग		2					
12	बुध्यो		6					
13	भेतर		2					
14	मायुं		3					
15	कागडो		4					
16	वाहन		3					

(6) वाक्य भोटुं डोय तो सुधारो :-

- | | |
|---|--------------------------------|
| 1. सर्वेषां जिनानां नमः । | 12. नेत्रे कणोऽपि एषः सज्जनः । |
| 2. धर्माय मोक्षः जायते । | 13. न जले अधितिष्ठामि । |
| 3. आशायै दुःखम् उत्पद्यते/जायते । | 14. मोक्षस्य स्पृहयामि अहम् । |
| 4. धर्मं स्निह्यति श्रावकः । | 15. अहं मम दोषाय कुप्यामि । |
| 5. घटं जलं संसते । | |
| 6. दोषस्य भयं जीवानाम् । | |
| 7. पितुः सार्धं गच्छामि । | |
| 8. संसारे धनस्याऽन्तरा न कोऽपि स्वजनः । | |
| 9. धिक् ! पापस्य, यो हिंसां करोति । | |
| 10. अहं सिद्धानां तुल्यः । | |
| 11. सृतं पापाद् जीवनात् । | |

(7) ખૂટતી વિગત પૂરો :-

નં.	શબ્દ	સામાન્ય અર્થ	વિભ.	લિંગ	નામ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	સૂદ		૫					
2	નિરતિશય		૮					
3	જ્યોત્સ્ના		૩					
4	તસ્કર		૭					
5	છાત્ર		૨					
6	ઘટ		૪					
7	શર		૧					
8	શવ		૬					
9	શિશિર		૮					
10	સૌદર્યા		૫					
11	સદ્ધ		૩					
12	ધ્વનિ		૭					
13	પ્રમદા		૪					
14	પ્રભૂત		૧					
15	વસુધા		૨					
16	અગદ		૬					

(8) રૂપ પૂરો :-

[illegible]

(1) કર્તરિ / કર્મણિ વાક્ય બનાવો :-

ક્રમ	કર્તરિ ગુજરાતી વાક્ય	કર્મણિ ગુજરાતી વાક્ય	કર્તરિ સંસ્કૃત વાક્ય	કર્મણિ સંસ્કૃત વાક્ય
	દા.ત. : અમે બે માંગીએ છીએ.	અમારા બે દ્વારા મંગાય છે.	પ્રાર્થયાવઃ આવામ્	આવાભ્યાં પ્રાર્થ્યંતે
1	તું અવજા કરે છે.			
2	અમે બધાં વિદ્યમાન છીએ.			
3	તેઓ સ્પર્ધા કરે છે.			
4	તમે બે ઓળંગો છો.			
5	અમે બે ચિત્ર દોરીએ છીએ.			
6	તે શોધે છે.			
7	તમે બદલામાં આપો છો.			
8	હું દીક્ષા લઉં છું.			
9	તે બે ઉપર બેસે છે.			
10	તું આરોહણ કરે છે.			
11	અમે નિમંત્રણ આપીએ છીએ.			
12	તેઓ નાશ કરે છે.			
13	તમે બે તિરસ્કાર કરો છો.			
14	અમે બે અભિવાદન કરીએ છીએ.			
15	તે આગ્રહ કરે છે.			
16	તમે રમો છો.			
17	હું ઝરું છું.			
18	તે બે વખાણે છે.			
19	તું આશા રાખે છે.			
20	અમે બે ઈચ્છીએ છીએ.			
21	તમે બે વસો છો.			
22	તેઓ છોડે છે.			
23	હું ભણું છું.			

ક્ર મ	કર્તરિ ગુજરાતી વાક્ય	કર્મણિ ગુજરાતી વાક્ય	કર્તરિ સંસ્કૃત વાક્ય	કર્મણિ સંસ્કૃત વાક્ય
24	અમે બે બબડીએ છીએ.			
25	તું નિદે છે.			
26	તે બે ઈચ્છે છે.			
27	તમે ક્ષય પામો છો.			

(2) કર્તરિ / કર્મણિ વાક્ય બનાવો :-

ક્ર મ	સંસ્કૃત કર્તરિ વાક્ય	સંસ્કૃત કર્મણિ વાક્ય	ગુજરાતી કર્તરિ વાક્ય	ગુજરાતી કર્મણિ વાક્ય
1	યૂયં નિર્ગચ્છથ			
2	તૌ અવતરતઃ			
3	અહમ્ અર્જામિ			
4	યુવાં તુદથઃ			
5	સ મન્યતે			
6	આવાં વર્ધાવહે			
7	ત્વં શોભસે			
8	તે ક્ષમન્તે			
9	વયં ભાષામહે			
10	યૂયં વર્તધ્વે			
11	તૌ સહેતે			
12	અહં દારયામિ			
13	યુવામ્ ઉપદિશથઃ			
14	સ વ્રુટતિ			
15	આવાં તુપ્યાવઃ			
16	ત્વમ્ ંત્તિષ્ઠસિ			
17	તે પ્રહરન્તિ			
18	વયમ્ અનુસરામઃ			
19	યૂયમ્ અભિનન્દથ			
20	તૌ મૃગયેતે			

(3) આપેલ ધાતુના કર્તરિ રૂપની સામે તેવું જ [= તે જ વચન + પુરુષવાળું] કર્મણિ રૂપ કે કર્મણિ રૂપની સામે તેવું જ કર્તરિ રૂપ લખો :-

- | | | |
|----------------------|--------------------|-----------------------|
| 1. ભવતિ - _____ | 6. ગચ્છતઃ - _____ | 11. તુષ્યતિ - _____ |
| 2. ભળ્યેતે - _____ | 7. પશ્યામઃ - _____ | 12. માદ્યન્તિ - _____ |
| 3. નયન્તિ - _____ | 8. દીયેથે - _____ | 13. ક્ષુભ્યતિ - _____ |
| 4. તિષ્ઠતિ - _____ | 9. સરતિ - _____ | 14. લિખ્યતે - _____ |
| 5. શ્રાદ્ધતે - _____ | 10. નશ્યતિ - _____ | 15. કૃષસિ - _____ |

(4) ખૂટતી વિગતો પૂરો :- (રૂપ કર્મણિ પ્રયોગના જ લખવા)

ક્રમ	ધાતુ	ગુજરાતી અર્થ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	શઙ્ક		૨			
2	યાચ્		૩			
3	લભ્		૨			
4	મુચ્ (મુજ્ચ)		૧			
5	દણ્		૩			
6	ક્ષિપ્		૨			
7	કુસ્		૧			
8	ચિન્ત્		૨			
9	પ્રતિ+આ+ગમ્		૩			
10	અવ + નમ્		૨			
11	ઈક્ષ્		૩			
12	પ્ર + ઈક્ષ્		૧			
13	અપ + ઈક્ષ્		૩			
14	પરિ + ઈક્ષ્		૨			
15	બુધ્		૧			
16	વન્દ્		૧			
17	ક્ષલ્		૨			
18	અપ + ની		૩			
19	અધિ + ગમ્		૨			
20	નમ્		૧			

(5) નિમ્નોક્ત વાક્યોને કર્મણિ વાક્ય બનાવો :-

1. આવાં જિનમ્ અર્ચાવઃ -
2. સ કથાં કથયતિ -
3. તૌ સદાગમં ચિન્તયતઃ -
4. અહં દુષ્ટં દણ્ડયામિ -
5. વયમ્ અધમાન્ પીડયામઃ -
6. તે સર્વાન્ વર્ણયન્તિ -
7. આવામ્ ઉદધિં તરાવઃ -
8. સ ધનં હરતિ -
9. જિનઃ ગૌતમં સાન્ત્વયતિ -
10. તસ્કરઃ ધનાનિ ચોરયતિ -
11. નૃપતિઃ અસત્યં ઘોષયતિ -
12. યૂયમ્ ઓદનં તોલયથ -
13. યુવાં શરીરં ભૂષયથઃ -
14. તે જિનં પૂજયન્તિ -
15. તૌ ઇષૂન્ અસ્યતઃ -

(6) નિમ્નોક્ત ધાતુઓનું સંપ્રસારણ કર્મણિ રૂપ લખો :- (જે ધાતુ તમારે આવ્યા નહીં હોય તેની વિગત આપી હશે. બાકીની તમારે ભરવી.)

		તૃતીયપુરુષ એ.વ.			તૃતીયપુરુષ એ.વ.
નં.	મૂળધાતુ	કર્તરિ રૂપ	અર્થ	ગણ	કર્મણિ રૂપ
1	વશ્	વષ્ટિ	ઈચ્છવું	૨	
2	વે	વયતિ	વણવું	૧	
3	વ્યે	વ્યયતિ	ઢાંકવું	૧	
4	હે				
5	શ્વિ	શ્વયતિ	જવું	૧	
6	વદ્				
7	સ્વપ્	સ્વપિતિ	સૂવું	૨	

		તૃતીયપુરુષ એ.વ.			તૃતીયપુરુષ એ.વ.
નં.	મૂળધાતુ	કર્તરિ રૂપ	અર્થ	ગણ	કર્મણિ રૂપ
8	જ્યા	જિનાતિ	હીન થવું, ઘટવું	૯	
9	વ્યચ્	વિચતિ	ઠગવું, છેતરવું	૬	
10	પ્રચ્છ				
11	વ્રશ્	વૃશ્ચતિ	કાપવું	૬	
12	ભ્રસ્જ્ [ભ્રજ્]	ભૃજ્જતિ	ભૂંજવું	૬	
13	ગ્રહ	ગૃહ્ણાતિ	ગ્રહણ કરવું	૯	
14	વ્યધ્	વિધ્યતિ	વીંધવું	૪	

(7) નિયમ - ૮ અને ૯ [સૂચના ઉપર મુજબ]

નં.	મૂળધાતુ	કર્તરિ રૂપ	અર્થ	ગણ	કર્મણિ રૂપ
1	અઞ્જ્	અનક્તિ	આંજવું	૭	
2	મઞ્જ્	મનક્તિ	ભાંગવું	૭	
3	રઞ્જ્	રજતિ	રાગી થવું	૧	
4	સઞ્જ્	સજતિ	આસક્ત થવું	૧	
5	સ્વઞ્જ્	સ્વજતે	ભેટવું	૬	
6	દશ્	દશતિ	ડંખ મારવો	૧	
7	ધ્વંસ્	ધ્વંસતે	નષ્ટ થવું	૧	
8	ભ્રશ્	ભ્રશ્યતિ	ભ્રષ્ટ થવું	૪	
9	તુંહ	તુંહતિ	હિંસા કરવી	૧	
10	સંસ્	સંસતે	ઝરવું	૧	
11	ગ્રન્થ્	ગ્રન્થાતિ	ગૂંથવું	૯	
12	બન્ધ્	બંધ્નાતિ	બાંધવું	૯	
13	મન્થ્	મન્થાતિ	મથવું, વલોવવું	૯	

નં.	મૂળધાતુ	કર્તરિ રૂપ	અર્થ	ગણ	કર્મણિ રૂપ
14	સ્કન્દ	સ્કન્દતે	કૂદવું	૧	
15	સ્તમ્ભ	સ્તમ્ભતે	થંભી જવું	૧	
16	ઇન્ધ્ર	ઇન્દ્રે	સળગવું	૭	
17	ઉન્દ	ઉન્નતિ	પલાળવું	૭	

(8) મને ઓળખો :-

- 1) મારા પછી આવેલા હ્રસ્વ ઋ નો અર્ થાય છે.
- 2) મારા સહિતના ય, વ, ર નો અનુક્રમે દીર્ઘ ઈ, ઋ, ઋ થાય.
- 3) કર્મણિ પ્રત્યય લાગતા હું દીર્ઘ થઈ જાઉં.
- 4) કર્મણિ પ્રત્યય લાગતા મારી વચ્ચેના અનુનાસિકનો લોપ થઈ જાય.
- 5) કર્મણિ પ્રત્યય લાગતા મારા ગણના ધાતુમાં ગુણ - વૃદ્ધિ થાય.

(9) રૂપ પૂરો :-

1.		2.
સ્વશ્રૂમ્		
.....		ભ્રાત્રા
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

(1) નીચેના કર્તરિ વાક્યોને કર્મણિમાં રૂપાંતરિત કરો :-

1. ગૌતમઃ જિનં મિલતિ ।
2. સમ્પ્રતિઃ પ્રતિમાં સુજતિ ।
3. ભરતઃ સર્વાન્ ક્ષામ્યતિ ।
4. સઃ માં તાડયતિ ।
5. અહં તૌ નયામિ ।
6. યક્ષા ધર્મમિચ્છતિ ।
7. મહાવીરઃ જિનઃ ઉપદેશં યચ્છતિ ।
8. સઃ માં કથાં કથયતિ ।
9. અહં જિનાલયં ગચ્છામિ ।

(2) કર્મણિને કર્તરિમાં રૂપાંતરિત કરો :-

1. મયા પ્રતિમા જિનાલયં નીયતે ।
2. તેન ન કોઽપિ તુદ્યતે ।
3. જિનેન ન કુત્રાઽપિ લુભ્યતે ।
4. મયા ચન્દનમ્ ઉદ્યતે ।
5. સુલસયા મહાવીરો જિનો ગૌતમશ્ચ પૂજ્યેતે ।
6. તેન જિનાય ધનાનિ અર્પ્યન્તે ।
7. ત્વયા છાત્રાઃ ગણ્યન્તે ।
8. મયા દોષાઃ મુચ્યન્તે ।
9. તેન ઉપવિશ્યતે ।

(3) ખૂટતી વિગતો પૂરો :- [માત્ર હસ્તન ભૂતકાળના રૂપો લખવા]

નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	ભ્રમ્			૧			
2	હસ્			૨			
3	પરિ + ત્યજ્			૩			

નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
4	પ્રતિ+આ+ગમ્			૩			
5	ક્ષિપ્			૨			
6	મુચ્			૧			
7	તદ્			૨			
8	આ + હૈ			૩			
9	સહ			૧			
10	આ + શંસ્			૧			
11	અનુ + રુધ્			૨			
12	પ્રતિ + દા			૩			
13	લઙ્ઘ્			૨			
14	ત્રસ્			૩			
15	ડી			૧			



ચત્ત: શ્રુતાચ્છત્તગુણ:

શમે ઇવ કાર્ય: ॥

[સિદ્ધસેનદ્રાત્રિશિકા]

શ્રુતાભ્યાસમાં પ્રયત્ન જરૂર કરો, પરંતુ તેનાથી સેંકડો ગણો વધુ પુરુષાર્થ શમને વિશે કરવાનું ભૂલશો નહીં...

શમ = બાહ્ય તમામ બાબતોથી - આત્મા સિવાયની તમામ બાબતોથી ઉદાસીન થઈ ગયેલી માનસિક વૃત્તિ...

સ્વસ્થ - શાંત - અક્ષુબ્ધ ચિત્તવૃત્તિ.



પાઠ - ૧૭

(1) ખૂટતી વિગત પૂરો :-

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	પુરુષ	વચન	કાળ/અર્થ	અર્થ
1	ऐष्येथाम्							
2	अन्वैष्याव							
3	गण्यै							
4	जायेताम्							
5	आर्चताम्							
6	अचिन्तयत्							
7	अजेमाव							
8	अजल्पतम्							
9	ताडयेथे							
10	समादिशत्							
11	प्राक्षिपताम्							
12	अपनय							
13	अवातरन्							
14	निरगच्छम्							
15	सहध्वम्							
16	अवन्दामहि							
17	अवामन्ये							
18	डयन्ताम्							

(2) ખૂટતી વિગત પૂરો :-

નં.	ગુજરાતી અર્થ	મૂળધાતુ	રૂપ	ગણ	પદ	પુરુષ	વચન	કાળ / અર્થ
1	હું વિદ્યમાન હતો.							
2	તેઓએ અવજા કરી હતી.							
3	તેઓ દ્વારા સંભાળાયું.							
4	અમે બેએ દેખાડ્યું.							
5	તેણે પૂર્યું.							
6	તેઓ દ્વારા લગ્ન કરાયા.							

નં.	ગુજરાતી અર્થ	મૂળધાતુ	રૂપ	ગણ	પદ	પુરુષ	વચન	કાળ / અર્થ
7	તારા દ્વારા આગ્રહ કરાયો.							
8	તેના દ્વારા અભિવાદન કરાયું.							
9	મેં તિરસ્કાર કર્યો.							
10	તમારા દ્વારા નીકળી જવાયું.							

(3) ખૂટતી વિગત પૂરો :- [રૂપમાં જે પુરુષ હોય તે પુરુષના ત્રણે વચન લેવા.]

નં.	રૂપ	સાદો અર્થ	મૂળ ધાતુ	અર્થ કાળ	ગણ	પદ	પુરુષ	એક વચન	દ્વિ વચન	બહુ વચન
1	અશોભેતામ્									
2	અન્વસરઃ									
3	અવર્ધથાઃ									
4	ઉત્તિષ્ઠતામ્									
5	અભિનન્દામઃ									
6	પ્રાહરતામ્									
7	પ્રત્યાગચ્છતાત્									
8	યતામહૈ									
9	જાયસ્વ									
10	પ્રિયતામ્									

(4) ખૂટતી વિગત પૂરો :-

નં.	રૂપ	સાદો અર્થ	અર્થ / કાળ પ્રયોગ	ગણ	પુરુષ	એક વચન	દ્વિ વચન	બહુ વચન
1	ઈક્ષ્		આજ્ઞાર્થ		૨			
2	પરિ+ઈક્ષ્		હિસ્તન ભૂતકાળ કર્તારિ		૧			

નં.	રૂપ	સાદો અર્થ	અર્થ / કાળ પ્રયોગ	ગણ	પુરુષ	એક વચન	દ્વિ વચન	બહુ વચન
3	કમ્પ્		આજ્ઞાર્થ		૩			
4	આ+શ્લિષ્		હિસ્તન ભૂતકાળ કર્મણિ		૨			
5	ભાષ્		આજ્ઞાર્થ		૩			
6	પ્ર + રૂપ્		હિસ્તન ભૂતકાળ કર્તરિ		૧			
7	ઊચ્ (રોચ્)		આજ્ઞાર્થ		૨			
8	વિ + મૃશ્		હિસ્તન ભૂતકાળ કર્મણિ		૧			
9	અપ + ની		આજ્ઞાર્થ		૩			
10	અવ + ત્		હિસ્તન ભૂતકાળ કર્તરિ		૨			

(5) રૂપ પૂરો :-

1.				4.	અનુરુઘ્યૈ		
							
	અભ્યવાદયત						
2.	નિર્ગચ્છાનિ			5.			
							
							આર્જન્
3.	શ્લાઘૈ			6.			
					અતૃપ્યઃ		
							

(1) મને ઓળખો :-

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ	કાળ અર્થ	પુરુષ	વચન	પદ	ગણ	અર્થ
1	અન્વિષ્યાણિ							
2	ઉત્તિષ્ઠ							
3	વિન્દેમહિ							
4	અનુસરેમ							
5	સ્યાત							

(2) ખૂટતી વિગત પૂરો :-

નં.	મૂળધાતુ	ગણ	કાળ અર્થ	પુરુષ	વચન	પદ	પ્રયોગ	રૂપ	અર્થ
1	પ્રતિ + દા		આજ્ઞાર્થ	૩	૧		કર્તરિ		
2	અપ + ની		વિધ્યર્થ	૨	૨		કર્તરિ		
3	તુદ્		આજ્ઞાર્થ	૧	૩		કર્મણિ		
4	વૃધ્		વિધ્યર્થ	૨	૨		કર્તરિ		
5	કુસ્		આજ્ઞાર્થ	૩	૩		કર્તરિ		
6	પ્રતિ+આ+ગમ્		હસ્તન	૧	૧		કર્તરિ		
7	ક્ષમ્		આજ્ઞાર્થ	૨	૩		કર્તરિ		
8	ભાષ્		વિધ્યર્થ	૩	૧		કર્તરિ		
9	પ્ર + હ		હા.ભૂ.કા.	૧	૨		કર્તરિ		

(3) ખાલી જગ્યા પૂરો :- (પરિ + ત્યજ્ ધાતુનું જેવું રૂપ છે તેવું જ આ + શંસ્ ધાતુનું જે રૂપ થતું હોય તે લખવું.)

પરિ + ત્યજ્	આ + શંસ્	પરિ + ત્યજ્	આ + શંસ્
↓	↓	↓	↓
1. પરિત્યજેત્ →		4. પરિત્યજ્યેધ્વમ્ →	
2. પર્યત્યજત્ →		5. પર્યત્યજાવ →	
3. પરિત્યજ્યૈ →			

(4) ખાલી જગ્યા પૂરો :-

(આજ્ઞાર્થ કે વિધ્યર્થના સરખા રૂપ દ્વારા ખાલી જગ્યા પૂરવી.)

આજ્ઞાર્થ		વિધ્યર્થ
1. વેપેતામ્	→	_____
2. ગળ્યૈ	→	_____
3. અભિવાદ્યન્તામ્	→	_____
4. સંસધ્વમ્	→	_____
5. ભ્રમતુ	→	_____
6. _____	←	વર્ષેમ
7. અસ્યાનિ	→	_____
8. _____	←	ક્રિયેમહિ
9. અધ્યુષ્યૈ	→	_____

(5) ખાલી જગ્યા પૂરો :-

(જે રૂપ આપ્યું હોય તેના પછી જે રૂપ આવતું હોય તેના દ્વારા ખાલી જગ્યા પૂરવી.)

દા.ત. 1. અકુતુ	-	અકુર્વાતામ્
2. લુપ્યેયાથામ્	-	_____
3. ઘોષ્યધ્વમ્	-	_____
4. વહતાત્	-	_____
5. સાન્ત્વ્યસ્વ	-	_____



આપત્સુ મિત્રં જાનીયાત્, બાન્ધવાન્ વિભવક્ષયે ॥

[સુભાષિત]

આપત્તિમાં મિત્ર ઓળખાય, ગરીબાઈમાં સગાં પરખાય.



❀ ❀ ❀ મનોચત્ત યાને પરીક્ષા - ૩ ❀ ❀ ❀

(પાઠ : ૧ થી ૧૮)

[Marks - 100]

(1) નિમ્નોક્ત સંસ્કૃત વાક્યોનું ગુજરાતી કરો :-

[Marks - 9]

1. યથા રજન્યાં ચન્દ્રસ્તારકાણાં શ્રેષ્ઠશ્શોભતે તથૈવ પૃથ્વ્યાં નરાણાં શ્રેષ્ઠો મહાવીરશ્શોભતે ।
2. સંસારે જ્ઞાતયે સ્વજનાય વા જીવૈઃ કષ્ટાનિ સહ્યન્તે, દુઃખાન્યેવ ચ જીવૈર્લભ્યન્તે, દીક્ષાયામપિ યતિભિઃ કષ્ટાનિ સહ્યન્તે, કિન્તુ તૈસ્ત્વનન્તમાધ્યાત્મિકં સુખં લભ્યતે ।
3. પ્રભુર્મહાવીરો નૈવ કદાપ્યલીકમભાષતાઽત્તશ્ચ સાધુભિરપિ નૈવાલીક-મુદ્યતે ।
4. પૃથ્વી, પાનીયમ્, પાવકઃ, પવનમ્, પત્રાણ્યેતે સર્વેઽપિ જીવાઃ સન્તિ ।
5. અમુષ્મિન્ અન્યસ્મિન્ કસ્મિંશ્ચિદ્વા જિનાલયે તે ચિરં નૃત્યન્તુ જિનસ્ય પુરઃ, તેન ચ શાતામપિ વિન્દન્તાં તે ।
6. ત્વયા કિં ક્રિયતે ? इत्यपृच्छदकबरः । 'मयाऽन्धा गण्यन्ते इति युष्माभिर्दृश्यत एव, तथापि यदि युष्माभिरहं पृच्छयेय तदा यूयमपि अन्धा भवेतैवे'त्यवदद् बीरबलः ।
7. યદિ જનાઃ માં પશ્યેયુસ્તદા મમાઽપકીર્તિઃ સ્યાદિતિ ભયેન ધર્મો નૈવ ક્રિયેત શ્રાવકેણ ।
8. અહં પુરા ધર્મમાચરં જિનાનવન્દે તેન ચાધુના સુખં મયા વિદ્યતે ।
9. બાલૈઃ પરસ્પરં રમ્યતે, બાલાઃ પરસ્પરં કુપ્યન્ત્યપિ, કિન્તુ ન બાલાનાં ક્રોધઃ પરસ્પરં ચિરં વિદ્યતે ।

(2) નિમ્નોક્ત ગુજરાતી વાક્યોનું સંસ્કૃત કરો :-

[Marks - 9]

1. ભરત મહારાજાની ઈચ્છાઓ અને આશાઓ નાશ પામી પછી તેઓ કેવલજ્ઞાન પામ્યાં.
2. વહુઓ દ્વારા ઘરે રહેવાય છે અને પુરુષો દ્વારા વેપાર કરાય છે. આ પ્રમાણે જ આર્યોની વ્યવસ્થા છે. સ્ત્રીઓ દ્વારા ઘરની બહાર દિવસે પણ નથી જવાતું, તો વળી રાતની તો શું વાત ?

3. માતાઓ દ્વારા બાળકને વાત્સલ્ય અપાય છે અને પિતાઓ દ્વારા બાળકનું પાલન કરાય છે. આથી જ જેઓ દ્વારા તે છોડાય છે તે મૂર્ખા અને અધમ છે.
 4. પૈસા માટે સંસારમાં જીવો દ્વારા જે જે કરાય છે અને જેવું કષ્ટ સહન કરાય છે તેવું જો દીક્ષામાં મોક્ષ માટે કરાય અને સહન કરાય તો જલદીથી જીવો દ્વારા મોક્ષ મેળવાય છે.
 5. સાસુ દ્વારા સુભદ્રા જેમ - તેમ કહેવાય છે, તો પણ સુભદ્રા સાસુ ઉપર ગુસ્સે થતી નથી. કારણ કે તેના દ્વારા જૈન ધર્મ પળાય છે.
 6. ગુરુ કાયમ માટે શિષ્યનું હિત જ ઈચ્છે છે આથી ગુરુના વિનયથી જલદીથી શિષ્યો મોક્ષને મેળવે છે. તેથી વિનય ગુણોમાં શ્રેષ્ઠ છે.
 7. જે ઈચ્છા ગુરુની તે જ ઈચ્છા જે શિષ્યની હોય તે શિષ્ય બધાં શિષ્યોમાં શ્રેષ્ઠ છે.
 8. કુલમાં જેમ આદિનાથ ભગવાનનું કુલ શ્રેષ્ઠ છે, કૂલોમાં જેમ કમળ શ્રેષ્ઠ છે તેમ તીર્થોમાં પણ શત્રુંજય શ્રેષ્ઠ છે. શત્રુંજયની સમાન કોઈ પણ તીર્થ પૃથ્વી ઉપર નથી.
 9. આંખે કાણો કે પગે ખોડો માણસ પણ જો ભવ્ય હોય તો મોક્ષને મેળવે છે. પણ, અભવ્ય ક્યારેય મોક્ષને નથી મેળવતો.
- (3) નીચેના વાક્યો કર્મણિમાં રૂપાંતરિત કરો :- [Marks -9]
1. સ્વજના જ્ઞાતયો વાઽપિ ન મરણસ્યાનન્તરં કસ્યાઽપિ સ્મરન્તિ । અત ઇતાદૃશં સંસારં યે સમ્યક્ ત્યજન્તિ તે ભવ્યાઃ પ્રાજ્ઞાશ્ચ ।
 2. એતે સર્વેઽપિ યાત્રાયૈ ગિરનારં ગચ્છન્તિ । વયમપિ ગિરનારમેવેષ્યામઃ ।
 3. નેમિનાથસ્તીર્થઙ્કુરો ગિરનારાયારોહતિ તત્ર પ્રવ્રજતિ તત્રૈવ ચ કેવલજ્ઞાનં લભતે ।
 4. ત્વાં શંસેઽહં યદુત યદિ ત્વમેતન્ન કસ્મા અપિ કથયસિ તર્હાપિ મહાવીર એતત્સર્વં બોધત્યેવ ।
 5. ચન્દનબાલા મહાવીરાદનુજ્ઞાં યાચતે, શ્રમણસ્તીર્થઙ્કુરો મહાવીરશ્ચ યચ્છતિ ।
 6. હેમચન્દ્રાચાર્યઃ કુમારપાલમુપદિશતિ - 'યો વિશ્વે પ્રાજ્ઞસ્સોઽપ્રિયં નૈવ ભાષતે, હિતં સત્યજ્વ ભાષતે, મૂર્ખ એવાસત્યમહિતજ્વ ભાષતે, યતો યોઽસત્યં વદતિ સોઽહિતં વિન્દતે' ઇતિ ।

7. एते दयामाचरन्ति, अहिंसाज्चाचरन्ति, ततश्च स्वर्गं विन्दन्ते, एते न दयामाचरन्ति, किन्तु हिंसामाचरन्ति ततश्च नरकं गच्छन्ति ।
8. अहं मोक्षाय किं कुर्याम् ? निर्वृत्यै त्वं महावीरं सेवस्व, महावीरस्याज्ञामाचर ।
9. साधुर्हिंसां न कुर्यादलीकं न भाषेताऽदत्तं नाऽऽयच्छेत् ।
- (4) निम्नोक्त वाक्योभां गौण-मुખ्य कर्म ज्ञप्तावी तेने कर्मणिभां रूपांतरित करो :- [Marks -9]

1. साधुर्महावीरं मोक्षं याचते ।
2. पार्श्वनाथः जिनः सर्वान् शिष्यान् सद्गतिं मोक्षं वा नयति ।
3. दोषा नरं गुणं हरन्ति ।
4. कृषीवलः क्षेत्रमोदनान् कृषति ।
5. ना वनाद् ग्रामं काष्ठानि वहति ।
6. गौतमो महावीरं जिनं धर्मं पृच्छति ।
7. नृपतिर्दुजनं निष्कान् दण्डयति ।
8. नेमिस्तीर्थङ्करः कृष्णमुपदेशं कथयति ।
9. युवां तं सुवर्णं जयथः ।

- (5) भूटती विगत पुरो :- [Marks -15]

नं.	भूगधातु	सादो अर्थ	अर्थ/ काण	प्रयोग	गण	पुरुष	अक वचन	द्वि वचन	बहु वचन
1	सम्+आ+दिश्		वर्तमानकाण	कर्तरि		१			
2	नाट्		ह्यस्तन भूतकाण	कर्तरि		२			
3	उद् + पद्		आज्ञार्थ	कर्तरि		३			
4	निस् + पद्		विध्यर्थ	कर्तरि		२			
5	आ + दा		ह्यस्तन भूतकाण	कर्तरि		३			
6	वि + स्मृ		वर्तमानकाण	कर्मणि		१			
7	अधि + वस्		आज्ञार्थ	कर्तरि		३			
8	वज्च्		विध्यर्थ	कर्तरि		२			

નં.	મૂળ ધાતુ	સાદો અર્થ	અર્થ/કાળ	પ્રયોગ	ગણ	પુરુષ	એક વચન	દ્વિ વચન	બહુ વચન
9	પ્ર + ક્ષિપ્		આજ્ઞાર્થ	કર્તરિ		૧			
10	આ + કર્ણ		વિધ્યર્થ	કર્મણિ		૨			
11	વિજ્		હસ્તન ભૂતકાળ	કર્તરિ		૧			
12	પ્રથ્		વર્તમાનકાળ	કર્મણિ		૩			
13	નિર્ + કૃષ્		વિધ્યર્થ	કર્તરિ		૧			
14	સમ્ + ભવ્		વર્તમાનકાળ	કર્તરિ		૨			
15	ત્યજ્		હસ્તન ભૂતકાળ	કર્તરિ		૩			

(6) નિમ્નોક્ત ભાવે પ્રયોગોના અર્થ જણાવો :- [Marks - 9]

1. યુષ્માભિરુષ્યતે ।
2. સાધુભિશ્ચલ્યતે ।
3. દોષૈઃ ક્ષીયતે ।
4. તૈઃ પીયતે ।
5. ધાન્યૈર્વૃધ્યતે ।
6. દુષ્ટૈસ્ત્યજ્યતે ।
7. દીનૈરાશ્રીયતે ।
8. અરિભિર્પ્રિયતે ।
9. દુર્જનૈર્નિષૂદ્યતે ।

(7) ખૂટતી વિગત પૂરો :- [Marks - 15]

નં.	રૂપ	મૂળ ધાતુ	કાળ / અર્થ	પ્રયોગ	ગણ	પુરુષ	વચન	અર્થ
1	ઈક્ષેયાતામ્							
2	પૃચ્છ્યેયાથામ્							
3	અક્રિયન્ત							
4	કુર્વતે							
5	અકુર્વાથામ્							
6	કુરુતામ્							
7	કરવામ							

नं.	रूप	मूल धातु	काण / अर्थ	प्रयोग	गण	पुरुष	वचन	अर्थ
8	कुरुते							
9	स्याम्							
10	कृषेः							
11	आसीः							
12	आस्त							
13	न्यशम्यथाः							
14	अनुभूयताम्							
15	वज्रयेरन्							

(8) नीचेना धातुओनुं कर्मणि रूप लभो :- [व.का.तृ.प.अ.व.]

[Marks - 15]

- | | | |
|-----------------|--------------------|--------------------|
| 1. ह्ये - | 6. गै - | 11. व्रश्च - |
| 2. व्ये - | 7. उन्द् - | 12. व्यध् - |
| 3. वे - | 8. स्वज्ज् - | 13. धा - |
| 4. श्वि - | 9. बन्ध् - | 14. मा - |
| 5. ज्या - | 10. स्वप् - | 15. व्यच् - |

(9) भावे प्रयोगमां रूपांतरण करो :-

[Marks - 10]

- | | |
|---------------------|-------------------------|
| 1. नरो मिलन्ति । | 6. युवां क्षाम्यथः । |
| 2. देवा नृत्यन्ति । | 7. वयं नमामः । |
| 3. मेघाः गर्जन्ति । | 8. दोषाः तुदन्ति । |
| 4. नदी वहति । | 9. कृपणा न तुष्यन्ति । |
| 5. ते पिबन्ति । | 10. महावीरो न रुष्यति । |

(1) ખૂટતી વિગતો ભરો :-

નં.	શબ્દ	વિભક્તિ	વચન	લિંગ	વિભક્તિનું નામ	રૂપ	અર્થ
1	સ્રજ્	૬	૧				
2	મરુત્	૭	૧				
3	જગત્	૮	૨				
4	સરિત્	૧	૧				
5	ગચ્છત્	૨	૩				
6	ભવત્	૩	૨				
7	દદત્	૪	૧				
8	મહત્	૫	૨	પું.			
9	મહત્	૬	૩	નપું.			
10	ધીમત્	૭	૨	પું.			
11	ધીમત્	૮	૧	નપું.			
12	અર્હત્	૧	૨				
13	સત્	૨	૧				
14	વિયત્	૩	૩				
15	નૃ	૪	૩				
16	ધાતૃ	૫	૧				
17	સ્વસૃ	૬	૨				
18	વધૂ	૭	૩				
19	ધેનુ	૮	૩				
20	નદી	૧	૨				
21	મતિ	૨	૧				
22	અશ્રુ	૩	૩				
23	વારિ	૪	૧				
24	શ્વશ્રૂ	૫	૨				
25	માતૃ	૬	૩				



(1) रुप पुरो :-

नं.	आपद्	वीरुध्	राजन्	आत्मन्	ककुभ्	ताडृक्	नामन्	शशिन्	सीमन्
1								शशिने	
2				आत्मनोः					
3						ताडृग्भ्यः			
4									सीमनि
5			राज्ञाम्						
6		वीरुधः							
7							नाम्नः		
8					ककुभम्				
9	आपद्धिः								
10								शशिनः	
11				आत्मन् !					
12						ताडृग्भ्याम्			
13									सीमनोः
14		वीरुधौ							
15					ककुभा				

(2) भूदती विगतो पूरो :-

नं.	विभक्ति	भगवत्	धनवत्	सुहृद्	महिमन्	भावित्	विश्व	सदृश	कर्मन्	सम्पद्
	वयम्									
1	६/३									
2	७/१									
3	८/२									
4	१/३									
5	२/३									
6	३/१									
7	४/२									
8	५/३									
9	६/१									
10	८/३									
11	७/२									
12	१/२									

नं.	विवृति	भगवत्	धनवत्	सुहृद्	महिमन्	भाविन्	विश	सदृश	कर्मन्	सम्पद्
	वयन									
13	२/१									
14	३/२									
15	४/३									
16	५/१									
17	६/२									
18	७/३									
19	८/१									

(3) रुप पुरो :-

1. प्रकाशै		3.		5.		
.....						
.....		आदिशेत्			प्रत्यपद्यत	
2. आकृषम्		4.		6.	निर्वर्तेय	
.....						
.....		द्योतते				
		❀ ❀ ❀				

(1) ખૂટતી વિગતો પૂરો :- [જે તે શબ્દના રૂપ પ્રમાણે બાકીના શબ્દોના રૂપ લખો.]

નં.	દ્વિષ્	પ્રાવૃષ્	ચન્દ્રમસ્	પયસ્	ભાસ્	વિદ્વસ્ [પું.]	અપ્સરસ્	શ્રેયસ્ [નપું.]
1	દ્વિદ્ધ્યામ્							
2								શ્રેયસોઃ
3							અપ્સરઃ !	
4						વિદુષા		
5			ચન્દ્રમોભિઃ					
6					ભાષ્યઃ			
7		પ્રાવૃષઃ						
8				પયસે				
9						વિદુષઃ		
10	દ્વિષમ્							
11								શ્રેયઃ
12							અપ્સરોઽધ્યામ્	
13					ભાસઃ			
14				પયસી				
15			ચન્દ્રમસિ					

(2) भूटती विगतो पुरो :-

नं.	विवक्ति	दिश	धनुष	आशिष	आयुस्	(नपु.) श्रेयस्	मधुलिह	(पु.) कामदुह	(नपु.) कामदुह	उपानह
	वयन									
1	६/३									
2	७/१									
3	८/२									
4	१/३									
5	२/३									
6	३/१									
7	४/२									
8	५/३									
9	६/१									
10	७/२									
11	८/३									
12	१/२									

(1) ક્રૌંસમાંથી યોગ્ય રૂપ ચૂંટી ખાલી જગ્યા પૂરો :-

(બીજી ખાલી જગ્યામાં પૂરેલા રૂપથી ભિન્ન જે કૃદન્ત છે તે લખવું)

Ex.t. : તૃપ્ - તર્પિતુમ્ (ત્રપિતુમ્, તૃપ્તુમ્, તર્પિતુમ્), તૃષ્વા

1. દ્રુહ - (દ્રૂહવા, દ્રુહત્વા, દ્રુગ્ત્વા),
2. દુષ્ - (દુષ્ટુમ્, દોષ્ટુમ્, દોષ્તુમ્),
3. નમ્ - (નન્ત્વા, નમિત્વા, નત્વા),
4. નશ્ - (નશિતુમ્, નશ્તુમ્, નષ્ટુમ્),
5. નિર્ + ગમ્ - (નિર્ગમિત્વા, નિર્ગમિત્ય, નિર્ગત્ય),
6. ત્ - (તર્તુમ્, તરિતુમ્, તૃતુમ્),
7. નિર્ + દિશ્ - (નિર્દેષ્ટવા, નિર્દેષ્ય, નિર્દિશ્ય),
8. નિર્ + કૃષ્ - (નિષ્કર્ષુમ્, નિઃકર્ષુમ્, નિષ્કર્ષુમ્),
9. પુષ્ - (પુષિત્વા, પુષ્ટવા, પોષ્ટવા),
10. પ્રચ્છ્ - (પ્રુષ્ટુમ્, પૃચ્છિતુમ્, પ્રષ્ટુમ્),
11. પ્રતિ+આ+ગમ્ - (પ્રત્યાગમિત્વા, પ્રત્યાગમિત્ય, પ્રત્યાગમ્ય),
12. પ્રતિ + દા - (પ્રતિદત્તુમ્, પ્રતિદીતુમ્, પ્રતિદાતુમ્),
13. બુધ્ - (બોધિત્વા, બુધિત્વા, બુદ્ધવા),
14. રમ્ - (રંત્વા, રત્વા, રમ્ત્વા),

(2) કૃદન્ત ઓળખાવો :-

નં.	કૃદન્તરૂપ	મૂળધાતુ	કયું કૃદન્ત ?	પ્રત્યય	અર્થ	ગણ	જે કૃદન્ત છે તે સિવાયનું કૃદન્ત
1	ચરિત્વા						
2	ચલિતુમ્						
3	જીવિત્વા						
4	ત્યક્તુમ્						
5	દાઘ્વા						
6	પક્તુમ્						
7	પઠિત્વા						
8	અટિતુમ્						
9	જલ્પિત્વા						
10	નિન્દિતુમ્						



(1) ખૂટતી વિગતો પૂરો :- (એકના એક ધાતુઓ બે વાર ન વાપરવા.)

નં.	ગુજરાતી અર્થ	સંસ્કૃત	કયું કૃદન્ત	પ્રત્યય	મૂળ ધાતુ	આપેલ કૃદન્ત સિવાયના અન્ય ત્રણ કૃદન્ત
1	માંગતામાં					
2	જોવાઈ રહેલાઓ					
3	ધ્રૂજી રહેલમાંથી					
4	નમી રહેલાઓ માટે					
5	બે વન્દાઈ રહેલામાંથી					
6	ચઢાયેલું					
7	ભેટેલાઓને					
8	ફેંકી રહેલાઓ					
9	છોડાયેલાઓમાં					
10	મરાઈ રહેલને					

(2) ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	કૃદન્ત રૂપ	મૂળ ધાતુ	કયું કૃદન્ત	પ્રત્યય	અર્થ	આપેલ કૃદન્ત સિવાયના અન્ય ત્રણ કૃદન્ત
1	ચિન્તિતવદ્ધિઃ					
2	દળ્ડયતઃ					
3	પીડ્યમાનાનામ્					
4	વર્ણિતેષ્યઃ					
5	લુપ્તવદ્ધ્યઃ					
6	સાન્ત્વયન્					
7	ચુર્યમાણયોઃ					
8	ઘોષિતૌ					
9	શુષ્કવન્તઃ					
10	તોલયન્તઃ					
11	ભૂષ્યમાણાય					

નં.	કૃદન્ત રૂપ	મૂળ ધાતુ	કયું કૃદન્ત	પ્રત્યય	અર્થ	આપેલ કૃદન્ત સિવાયના અન્ય ત્રણ કૃદન્ત
12	ગર્જિતેભ્યઃ					
13	શ્રિતવત્સુ					
14	અસ્યતિ					
15	પૂજ્યમાનાન્					
16	ભક્ષિતાત્					
17	ગણિતવતોઃ					
18	હસદ્વ્યામ્					
19	ઉચ્છ્રયમાનેષુ					
20	રચિતેષુ					

(3) ક્રૌંસમાં આપેલ વિકલ્પના આધારે ખાલી જગ્યા પૂરો :- (બાકીના ત્રણ કૃદન્તો દ્વારા પછીની ખાલી જગ્યા પૂરો.)

1. ઉદ્ + પદ્ - (ઉત્પન્નવત્, ઉત્પદિતવત્, ઉત્પત્તવત્),,
2. ભજ્ - (ભાજ્યમાન, ભક્તમાન, ભજમાન),,
3. યુજ્ - (યોજ્યમાન, યુજ્યમાન, યુક્તમાન),,
4. અનુ + ઇષ્ - (અન્વિષિત, અન્વિષિષ્ટ, અન્વિષ્ત),,
5. અનુ + રુધ્ - (અનુરુદ્ધવત્, અનુરુધ્યવત્, અનુરુત્તવત્),,
6. રુચ્ - (રુચ્માન, રુચિમાન, રોચમાન),,
7. મન્ - (મનમાન, મન્યમાન, માન્યમાન),,
8. વૃધ્ - (વૃર્ધ્યમાન, વૃધમાન, વૃધ્યમાન),,
9. શુભ્ - (શુભિત, શુભ્ત, શુષ્ઠ),,
10. ક્ષમ્ - (ક્ષમિતવત્, ક્ષાન્તવત્, ક્ષમિદવત્),,
11. સહ્ - (સોદમાન, સોદ્યમાન, સહમાન),,
12. દૃ - (દારયમાણ, દીરયમાણ, દીર્યમાણ),,
13. જન્ (જા) - (જાય, જન્યિત, જાત),,
14. વિજ્ - (વિજ, વિજિત, વિગ્ન),,
15. લભ્ - (લબ્ધ, લત, લભિત),,

(1) કૃદન્તો લખો :-

નં.	ધાતુ	હેત્વર્થ	કર્તરિભૂત	વર્તમાન કર્તરિ	તવ્ય	અનીય	ય
1	ઈક્ષ્						
2	દૃશ						
3	દ						
4	મુહ						
5	લભ્						
6	રુહ						
7	સહ						
8	વપ્						
9	વાઙ્ઙ્						
10	હસ્						
11	સ્પૃશ્						
12	સ્નિહ						
13	આ + રભ્						
14	વહ						
15	સૃજ્						
16	દ્રુહ						
17	નશ્						
18	પ્રચ્છ						
19	પા						
20	પુષ્						
21	તુષ્						
22	હી						
23	ક્ષિપ્						
24	ગમ્						
25	દહ						
26	ઘુષ્						
27	ચર્						

* * *

मनोयत्न याने परीक्षा - ४

[पाठ : १ थी २४]

[Marks - 100]

(1) संस्कृतनुं गुजराती करो :-

[Marks - 9]

1. श्रेणिकस्य पुत्रो नाम्नाऽभयोऽतीव धीमानासीत्तीर्थङ्करस्य महावीरस्योप-
देशेन सोऽपि संसारमत्यजत्प्राब्रजच्च ।
2. मनुष्यस्याऽऽयुषा यावत्य आराधना भवेयुस्तावतीः कुरु, न हि त्वं
वारंवारं मनुष्यः स्याः ।
3. प्रभोर्मुनिसुव्रतस्याऽनुज्ञामलब्ध्वैव स्कन्दकाचार्यो नाम्ना मिथिलां
पुरीमगच्छत् ।
4. ज्ञातिषु स्वजनेषु च स्निह्यन्नात्मा बहुशो भ्रान्तस्तेषामात्मनां हिताय
भगवता महावीरेण जैनो धर्म उपदिष्टः ।
5. मात्रा पक्वमन्नं जेमितुमानीतमस्माभिः खादितमस्माभिर्गृहाद्बहिरापणे
नैव खाद्यते ।
6. श्रावकैर्मोक्षं लब्धुं जीवा नैव ताडयितव्याः, नैवानृतं भाषणीयम्,
नैवाऽदत्तमादेयम्, नैव किमपि चोरणीयम्, सदैव प्रमदा परिहरणीया,
कुत्राऽपि ममत्वं नैव कार्यम्, नम्रता, लघुता, यतना, समता
चाऽऽचरणीयाः ।
7. त्यक्तव्येषु धनेषु त्वं किं मुह्यसि ? नैव मोघध्व्यं कुत्राऽपि, सर्वाणि
वस्तूनि त्याज्यानि एव सन्ति ।
8. परोपकाराय सतां विभूतयः ।
9. नमोऽर्हद्भ्यः, सिद्धेभ्यः, आचार्येभ्यः, उपाध्यायेभ्यः, सर्वेभ्यः
साधुभ्यश्च । एष नमस्कारः सर्वेषां मङ्गलानां श्रेष्ठं मङ्गलमस्ति ।

(2) ગુજરાતીનું સંસ્કૃત કરો :

[Marks - 9]

1. મહાવીર ભગવાનની વાણીમાં જે તેજ છે તેનાથી પાપીઓના પાપ પણ નાશ પામે છે.
2. અગ્નિનું બીજું નામ ભગવાન મહાવીરના આગમમાં 'તેજઃકાય' આ પ્રમાણે કહેવાય છે.
3. હે આત્મા ! તું તને જાણ. તું તારી સાથે જ લડ. તું તારા માટે જ કાંઈ પણ કાર્ય કર.
4. પ્રતિક્રમણ એ કલ્યાણકારી છે. આથી હે બાળકો ! તમે રોજ પ્રતિક્રમણ કરો.
5. પ્રતિક્રમણ કરવા માટે શ્રાવકો ગુરુભગવંત પાસે જાઓ.
6. ચંડકૌશિક સાપને સાંત્વના આપવા માટે અનેક કષ્ટોને સહન કરીને પણ ભગવાન મહાવીર જંગલમાં ગયાં.
7. પ્રભુ મહાવીરનો અભિષેક કરવાને બધાં દેવો પોતાના વાહનોમાં પોતાના મિત્રો સાથે મેરુ પર્વત તરફ ચાલ્યાં.
8. કર્મ દ્વારા પીડાયેલા તમે અનેક દુઃખો સહન કર્યાં. હવે ધર્મ માટે દુઃખો કેમ સહન નથી કરતાં ?
9. આપત્તિમાં અને સંપત્તિમાં કાયમ માટે નમસ્કારનું સ્મરણ કરવું જોઈએ.

(3) આપેલ વિગત પ્રમાણે રૂપ બનાવો :-

[Marks - 9]

- | | |
|-------------------------|--------------------------|
| 1) મહત્ - ૨, ૩ = | 6) દિશ્ - ૪, ૧ = |
| 2) ભગવત્ - ૬, ૧ = | 7) વીરુધ્ - ૫, ૩ = |
| 3) રાજ્ - ૮, ૧ = | 8) રાજન્ - ૧, ૨ = |
| 4) ભવત્ - ૩, ૨ = | 9) સુહૃદ્ - ૨, ૨ = |
| 5) વણિજ્ - ૭, ૨ = | |

[Marks - 9]

(4) આપેલ એક રૂપ પ્રમાણે અન્ય શબ્દોના તે જ રૂપ લખો :-

નં	દ્વિષ્	આશિષ્	પ્રાવૃષ્	પયસ્	વિદ્વસ્	ભાસ્	મધુલિહ્	ઉપાનહ્	મહિમન્
1									મહિમસુ
2								ઉપાનદ્ધિઃ	
3							મધુલિહ્ધ્યામ્		
4						ભાઃ			
5					વિદ્વાંસમ્				
6				પયસા					
7			પ્રાવૃષોઃ						
8		આશિષામ્							
9	દ્વિષે								

(5) आपेक्ष विगत प्रमाणे निम्नोक्त शब्दोना रुप लभो :-

[Marks - 9]

नं	विभक्ति	आयुस्	चन्द्रमस्	धनुष्	ककुभ्	तादृश	विश	सदृश	वाच्	ऊर्ज
	वयन									
1	१/२									
2	२/३									
3	३/२									
4	४/१									
5	५/२									
6	६/३									
7	७/१									
8	८/२									
9	४/३									

(6) જોડકાં જોડો :-

[Marks - 9]

નં.	A	B	C	D	E	F					
1	લુબ્ધ	-	ઉષિતવત્	-	ક્રુધ્યત્	-	દશ્યમાન	-	પીત્વા	-	લોબ્ધુમ્
2	પક્વ	-	દૃષ્ટવત્	-	પિબત્	-	શસ્યમાન	-	ઉપ્ત્વા	-	પક્તુમ્
3	ઉપ્ત	-	ગતવત્	-	વપત્	-	ગમ્યમાન	-	ઉષિત્વા	-	શંસિતુમ્
4	પીત	-	શંસિતવત્	-	લુપ્ત્યત્	-	પચ્યમાન	-	દૃષ્ટ્વા	-	ક્રોદ્ધુમ્
5	ક્રુદ્ધ	-	પક્વવત્	-	વસત્	-	ક્રુધ્યમાન	-	ગત્વા	-	દ્રષ્ટુમ્
6	ઉષિત	-	ઉપ્તવત્	-	ગચ્છત્	-	લુપ્ત્યમાન	-	ક્રુદ્ધ્વા	-	વસ્તુમ્
7	શંસિત	-	પીતવત્	-	શંસત્	-	ઉપ્યમાન	-	શંસિત્વા	-	વપ્તુમ્
8	ગત	-	લુબ્ધવત્	-	પશ્યત્	-	પીયમાન	-	લુબ્ધ્વા	-	પાતુમ્
9	દૃષ્ટ	-	ક્રુદ્ધવત્	-	પચત્	-	ઉપ્યમાણ	-	પક્ત્વા	-	ગન્તુમ્

(7) ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

[Marks - 18]

નં.	ધાતુ	અર્થ	હેત્વર્થ કૃ.	સંબંધક ભૂ.કૃ.	કર્તરિ ભૂ.કૃ.	કર્મણિ ભૂ.કૃ.	વર્તમાન કર્તરિ કૃ.	વર્તમાન કર્મણિ કૃ.
1	દહ							
2	નમ્							
3	નિર્+દિશ							
4	ભૂ							
5	મુહ							
6	લુપ્							
7	વૃષ્							
8	વિ+મૃશ							
9	સ્થા							
10	સ્નિહ							
11	નિસ્+પદ્							
12	શમ્							
13	દુહ							

નં	ધાતુ	અર્થ	હેત્વર્થ કૃ.	સંબંધક ભૂ.કૃ.	કર્તરિ ભૂ.કૃ.	કર્મણિ ભૂ.કૃ.	વર્તમાન કર્તરિ કૃ.	વર્તમાન કર્મણિ કૃ.
14	ત્યજ્							
15	દૃ							
16	સહ							
17	વિશ્							
18	આ+હે							

(8) શબ્દમંદિર :-

[Marks - 10]

૧	૧				૪	૫	૫		૬
			૩						
૨	૨		૩				૬	૮	
					૭	૭			
૪			૮				૮		

આડી ચાવી :-

- (૧) અજ્ઞાન - ૧/૧ (૩)
 (૨) મન - ૩/૧ (૩)
 (૩) કહેવાયેલ (કૃદન્ત) - ૩/૧ (૪)
 (૪) તું તર - (૨)
 (૫) ગમ્+અન - ૩/૧ (૪)
 (૬) સૈન્ય - ૧/૧ (૨)
 (૭) તું દોડ - (૨)
 (૮) ધાવ્+અન - ૨/૧ (૩)
 (૯) લઈ જવાયેલ (કૃદન્ત)-૧/૧ (૨)

ઊભી ચાવી :-

- (૧) જ્ઞાન - ૩/૧ (૩)
 (૨) તે માનવો જોઈએ. (૩)
 (૩) શ્રમણ - ૧/૧ (૨)
 (૪) જવાયેલું - (કૃદન્ત) ૭/૧ (૨)
 (૫) મન - ૪/૧ - (૩)
 (૬) તું નમ - (૨)
 (૭) જંગલ - ૨/૧ (૨)
 (૮) નામ - ૨/૨ (૩)

સરલ સંસ્કૃતમ્ - ૪

• ૮૫ •

પરીક્ષા-૪

(1) ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં	રૂપ	મૂળશબ્દ	પ્રત્યય	અર્થ	અધિકતાદર્શક કે શ્રેષ્ઠતાદર્શક ?
1	મહત્તર				
2	સદૃશતમ				
3	પાપીયસ્				
4	દીનતર				
5	મહિષ્ઠ				
6	દૃઢતમ				
7	ક્ષોદીયસ્				
8	ભૂયિષ્ઠ				
9	બહુલતર				
10	બાઢતમ				

(2) ખાલી જગ્યા પૂરો :-

1. સ્થૂલ - (સ્થવિષ્ઠ, સ્થૂલિષ્ઠ, સ્થૂલેષ્ઠ)
2. મૃદુ - (મૃદ્વિયસ્, મૃદ્વીયસ્, મૃદ્વીયસ્)
3. પ્રિય - (પ્રિયેષ્ઠ, પ્રિયિષ્ઠ, પ્રેષ્ઠ)
4. બાઢ - (બાઢેયસ્, બાઢિયસ્, સાધીયસ્)
5. અન્તિક - (અન્તિકેયસ્, અન્તિકીયસ્, નેદીયસ્)

(3) મને ઓળખો :-

1. મારા સ્ત્રીલિંગના રૂપ 'નદી' પ્રમાણે ચાલે છે -
2. બે વસ્તુમાં એક કરતા બીજામાં રહેલ ચડિયાતાપણું = હું -
3. સર્વમાં ચડિયાતાપણું = હું -
4. મારો અર્થ 'કોમળ' છે અને ઈયસ્ - ઇષ્ઠ પ્રત્યય લાગે તો મારા ઋ નો રૂ થઈ જાય -
5. મને ઇષ્ઠ પ્રત્યય લાગતા જ્યેષ્ઠ શબ્દ બને છે -
6. મને ઈયસ્ + ઇષ્ઠ પ્રત્યય લાગતા નથી અને હું પાતુ સાથે સંલગ્ન છું -
7. ઈયસ્ - ઇષ્ઠ પ્રત્યય લાગતા મારો વ્યંજન સહિત લોપ થાય છે -
8. ઈયસ્ પ્રત્યય લાગતા વૃન્દીયસ્ મારું રૂપ થાય -
9. મારું રૂપ શ્રેયસ્ પ્રમાણે પું. + નપું.માં ચાલે -



(1) નીચેના શબ્દોના ચ્વિ પ્રત્યય લગાડી અર્થ કરો :-

- | | |
|---------------------------|----------------------------|
| 1. મન્દ =, | 11. ગૃહ =, |
| 2. સ્તોક =, | 12. દીન =, |
| 3. અભિન્ન =, | 13. પુષ્પ =, |
| 4. જનક =, | 14. શઠ =, |
| 5. વ્યાગ્ર =, | 15. જૈન =, |
| 6. તુલ્ય =, | 16. મજ્જલ =, |
| 7. કોટક =, | 17. નગર =, |
| 8. આર્ય =, | 18. શૃગાલ =, |
| 9. વૈયાલ્ય =, | 19. ઉત્કળા =, |
| 10. અતિથિ =, | 20. દુઃખિન્ =, |

(2) મને ઓળખો :-

નં	રૂપ	મૂળ શબ્દ	'ચ્વિ' પ્રત્યય પછી રહેલ કૃદન્ત / કાળ	વિભક્તિ / પુરુષ	વચન
1	ચન્દ્રીભૂય				
2	સૂર્યોભૂય				
3	સ્તોકીભવતિ				
4	તુરગીભવતે				
5	દીનીભૂયમાના				
6	ઉચિતીભૂતમ્				
7	શ્રેષ્ઠીભૂતમ્				
8	કોટકીભવન્તિ				
9	પુષ્પીભૂયમાનેન				
10	અજ્ઞીભવસિ				



(1) ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	વિગ્રહ	સમાસ	અર્થ	કયો સમાસ ?
1	યોગશ્ચ કષાયાશ્ચેતિ			
2	પિતા ચ પુત્રૌ ચેતિ			
3	મસ્તકઞ્ચ હૃદયઞ્ચાનયોઃ સમાહારઃ			
4	મયૂરશ્ચ સર્પશ્ચાનયોઃ સમાહારઃ			
5	મિથિલા ચ રાજગૃહશ્ચાનયોઃ સમાહારઃ			
6	આદિશ્ચાવસાનઞ્ચેતિ			
7	દ્યૌશ્ચ પૃથિવી ચેતિ			
8	દાસશ્ચ દાસી ચાનયોઃ સમાહારઃ			
9	માંસશ્ચ રક્તઞ્ચાનયોઃ સમાહારઃ			
10	રથિકાશ્ચાશ્વારોહાશ્ચાનયોઃ સમાહારઃ			

(2) ખૂટતી વિગતો પૂરો :

નં.	સમાસ	વિગ્રહ	અર્થ	કયો સમાસ ?
1	ભ્રાતરૌ			
2	રથતુરગૌ			
3	સુકૃષ્ણસારમ્			
4	અશ્વવડવૌ			
5	નિષ્કધાન્યાનિ			
6	ધૃતિસંયમૌ			
7	પિપીલિકામશિકમ્		કીડી અને માખી	
8	અશ્વરાસભૌ			
9	અજપ્રાજૌ			
10	મહાવીરગૌતમૌ			

(3) ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	ગુજરાતી અર્થ	વિગ્રહ	સમાસ	કયો સમાસ ?
1	અગ્નિ અને પવન			
2	દિવસ અને રાત			
3	વિનય અને વિદ્યા			
4	ક્ષમા અને દયા			
5	પુણ્ય અને પાપ			
6	પાણી અને દૂધ			
7	ગરીબ અને ધનવાન			
8	ભરત અને બાહુબલિ			
9	ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ			
10	મિથ્યાત્વ અને અવિરતિ			



મૂલોત્તરગુણાઃ સર્વે, સર્વાં ચેયં બહિષ્ક્રિયા ।
મુનીનાં શ્રાવકાણાં ચ, ધ્યાનયોગાર્થમીરિતાઃ ॥

[ઉપમિતિભવપ્રપંચાકથા]

સાધુઓના અને શ્રાવકોના તમામ મૂલગુણ, ઉત્તરગુણ તથા તમામ પૂજા-પડિલેહણાદિ બાહ્યક્રિયાઓ પરમાત્માએ ધ્યાનયોગની પ્રાપ્તિ માટે - ગમો-અણગમો, આધાત-પ્રત્યાધાત આદિ દ્વંદ્વોથી મુક્ત, શાંત, ચિદાનંદપૂર્ણ ચિત્તવૃત્તિની સિદ્ધિ માટે બતાવી છે...



(1) ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	સમાસ	વિગ્રહ	અર્થ	કયો સમાસ ?
1	તુરગઃ			
2	પણ્ડિતમ્મન્યઃ			
3	જલમુચ્			
4	અસૂર્યપશ્યાઃ			
5	મધુપાયી			
6	સહસાકૃતમ્			
7	પટભિન્નમ્			
8	દોષાપત્રસ્તઃ			
9	સર્વજિનવૃન્દારકતીર્થઙ્કર- કૃપાલભ્યમોક્ષસુખમ્			

(2) ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	ગુજરાતી અર્થ	વિગ્રહ	સમાસ	કયો સમાસ ?
1	દુઃખેથી જીતી શકાય તેવું			
2	પ્રિય બોલનાર			
3	રાત્રે ભટકનાર			
4	માથામાં ઉગનાર, વાળ			
5	નિરાશ			
6	વિરોધી પક્ષ			
7	યુદ્ધ માટે તૈયાર			
8	પાછળનો અડધો ભાગ			
9	ક્રોધ, માન, માયા અને લોભના જયથી દુઃખેથી જીતી શકાય તેવા કર્મને હણનાર			

(3) ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	વિગ્રહ	સમાસ	અર્થ	કયો સમાસ ?
1	ન ઉદ્દમ:			
2	ન શક્યમ્			
3	ન એકતા			
4	ન સંતુષ્ટ:			
5	ન સીમા			
6	ન વિશ્વાસ:			
7	ન નિત્ય:			
8	ન આજ્ઞા			
9	ન સ્થિર:			
10	ન ઉપયોગ:			
11	ન આવશ્યકમ્			
12	ન શાશ્વત:			
13	ન અન્ય:			
14	ન પૃથગ્			
15	ન ભિન્ન:			
16	ન અવસ્થા			
17	ન ભયમ્			
18	ન જન્મ			
19	ન ઉપકાર:			
20	ન ઉલ્લાસ:			
21	ન ईश्वर:			

(4) ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	ગુજરાતી અર્થ	વિગ્રહ	સમાસ	કયો સમાસ ?
1	ઈચ્છા નહીં			
2	હિત નહીં			
3	સુર નહીં			
4	પ્રિય નહીં			

નં.	ગુજરાતી અર્થ	વિગ્રહ	સમાસ	કયો સમાસ ?
5	ધર્મ નહીં			
6	જીવ નહીં			
7	તુલ્ય નહીં			
8	દોષ નહીં			
9	દીન નહીં			
10	શાતા નહીં			
11	શ્રદ્ધા નહીં			
12	માનવ નહીં			
13	બાળક નહીં			
14	વ્યવસ્થા નહીં			
15	ઊંચું-નીચું નહીં			
16	કર્તવ્ય નહીં			

(5) ખૂટતી વિગતો પૂરી :-

નં.	વિગ્રહ	સમાસ	અર્થ	કયો સમાસ ?
1	ન ઇષ્ટમ્			
2	ન યુક્તમ્			
3	ન માન્યમ્			
4	ન વૃદ્ધમ્			
5	ન પરિત્યજ્ય			
6	ન અધિગમ્ય			
7	ન પ્રકાશ્ય			
8	ન આચરિતમ્			
9	ન અપેક્ષ્ય			
10	ન અનુભૂય			
11	ન આશ્લિષ્ય			
12	ન નિર્દેષ્ટમ્			
13	ન આપૃચ્છ્ય			
14	ન મૂઢ્વા			
15	ન મતમ્			

(1) ગુજરાતીનો સંસ્કૃત વિગ્રહ કરી સમાસ કરો :-

1. મેળવાયેલો છે મોક્ષ જેના વડે એવા તે ગજસુકુમાલમુનિ -
2. પ્રિય છે સમતા જેને એવા તે ખંધક મુનિ -
3. ખેડાયેલું છે ખેતર જેના વડે એવા તે બે ખેડૂત -
4. નાશ પામેલું છે અજ્ઞાન જેનું એવા તે તીર્થંકર -
5. કહેવાયેલ છે જૈન ધર્મ જેના વડે એવા મહાવીરસ્વામી -
6. ક્રોમળ છે કાયા જેની એવા તે શાલિભદ્ર -
7. છોડાયેલી છે જુવાન સ્ત્રીઓ જેના વડે એવા તે ધન્યકુમાર -
8. સુખી છે નગરજનો જેના એવા તે કુમારપાલ રાજા -
9. સફેદ છે બરફ જેમાં એવો તે હિમાલયપર્વત -
10. રાંધી છે રસોઈ જેના માટે એવા તે ભિખારીઓ -
11. લડેલા છે રાજાઓ જેના માટે એવો તે ભારતદેશ -
12. કમાયેલા છે પૈસા જેના માટે એવો તે બાળક -
13. ફાડી નંખાયેલા છે કર્મો જેના દ્વારા એવા તે નેમિનાથ -
14. પડી ગયેલા છે પાંદડાઓ જેમાંથી એવું તે વૃક્ષ -
15. ભણાયેલ છે સંસ્કૃત જેના દ્વારા એવી તે સ્ત્રી -
16. પૂજાયેલ છે ભગવાન જેના દ્વારા એવી તે સેણા -
17. નમાયેલ છે નેમિનાથ ભગવાન જેના દ્વારા એવા તે કૃષ્ણ -
18. ક્ષય પામી ગયા છે રોગો જેઓના એવા તે સિદ્ધો -
19. રક્ષાયેલ છે શાસન જેના દ્વારા એવા તે આચાર્યો -
20. બોલાયેલા છે શાસ્ત્રો જેના દ્વારા એવા તે ઉપાધ્યાયો -
21. નાશ પામી ગયા છે વૃક્ષો જેમાં એવું તે જંગલ -
22. હોંશિયાર છે વિદ્યાર્થીઓ જેના એવી તે શાળા -
23. સજ્જન છે માણસો જેમાં એવી તે રાજગૃહી નગરી -
24. નીકળી ગયા છે ચોરો જેમાંથી એવી તે વૈશાલીનગરી -
25. ખુશ થયેલા છે લોકો જેના કારણે એવો તે ઉત્સવ -

(2) समासवाक्योनो विश्रुत करी गुजराती करो :-

1. निष्फलप्रयत्नः सङ्गमः -
2. भूताऽभिषेकाः अर्हन्तः -
3. नष्टाऽशुभः देवः -
4. त्यक्तलज्जः बालः -
5. प्राप्तस्वर्गो धन्यः -
6. समृद्धजना मिथिला -
7. लिखितशास्त्रो हेमचन्द्राचार्यः -
8. शान्तकषायो गजसुकुमालमुनिः -
9. निर्गतमला अर्हन्तः -
10. नष्टारिर्देशः -
11. दृष्टसमुद्रो ना -
12. दत्तदानः श्रीमान् -
13. खादितभोजना भार्या -
14. त्यक्तसंसार ऋषभदेवः -
15. उप्तबीजः कृषीवलः -
16. नीतबाला माता -
17. मृष्टतत्त्वो मुनिः -
18. दण्डितदुष्टाः नृपतयः -
19. वर्जितहिंसा भूतदत्ता -
20. क्षिप्तशरं सैन्यम् -
21. आचरितधर्मः स्थूलिभद्रः -
22. आरूढकपिर्वृक्षः -
23. सेवितसज्जनः श्रीयकः -
24. शुद्धधर्मा ऋषिदत्ता -
25. त्यक्ताऽधर्मा सुलसा -



(1) નિમ્નોક્ત સમાસના વિગ્રહ કરી અર્થ લખો :-

1. ઉપશત્રુજ્જયમ્ -
2. નિષ્ક્રીટકમ્ -
3. પ્રત્યહમ્ -
4. અનુજિનમ્ -
5. અતિહિમમ્ -
6. સચન્દ્રમ્ -
7. અધ્યાત્મમ્ -
8. અતિશોકમ્ -
9. અતિશીતમ્ -
10. યથાવિધિ -
11. અન્તર્ગામિમ્ -
12. પ્રત્યક્ષમ્ -
13. અનુજ્યેષ્ઠમ્ -
14. સતૃણમ્ -
15. સખોજનમ્ -

(2) નિમ્નોક્ત અર્થનું ગુજરાતી કરી સમાસ કરો :-

1. બુદ્ધિને ઓળંગ્યા વિના જેવી રીતે થાય તેવી રીતે -
2. વર્ષે વર્ષે -
3. મહિને મહિને -
4. રૂપને યોગ્ય -
5. થોડુંક શાક -

[Annual Exam]

[Marks - 200]

Q.1 નિમ્નોક્ત સંસ્કૃત વાક્યોનું ગુજરાતી કરો :-

[Marks - 9]

1. વિદ્વત્ત્વં નૃપત્વજ્વ, નૈવ તુલ્યં કદાચન ।
સ્વદેશે પૂજ્યતે રાજા, વિદ્વાન્ સર્વત્ર પૂજ્યતે ॥
2. ઉત્સવે વ્યસને ચૈવ, દુર્ભિક્ષે શત્રુવિગ્રહે ।
રાજદ્વારે સ્મશાને ચ, યસ્તિષ્ઠતિ સ બાન્ધવઃ ॥
3. દુર્જનઃ પરિહર્તવ્યો વિદ્યાયા યુક્તોઽપિ સન્ ।
મણિના ભૂષિતસ્સર્પઃ કિમસૌ ન ભયદ્ભરઃ ? ॥
4. યો ધ્રુવાણિ પરિત્યજ્ય, અધ્રુવં પરિષેવતે ।
ધ્રુવાણિ તસ્ય નશ્યન્તિ, અધ્રુવં નષ્ટમેવ ચ ॥
5. પાદપાનાં ભયં વાતઃ, પદ્માનાં શિશિરો ભયમ્ ।
પર્વતાનાં ભયં વજ્રઃ, સાધૂનાં દુર્જનો ભયમ્ ॥
6. વિનાશકાલે વિપરીતબુદ્ધિઃ ।
7. વિભૂષણં મૌનમપણ્ડિતાનામ્ ।
8. ક્રોધો મૂલમનર્થાનામ્ ।
9. આપદામાસ્પદં દર્પઃ ।

Q.2 ગુજરાતીનું સંસ્કૃત કરો :-

[Marks - 9]

1. હાથનું આભૂષણ દાન છે.
2. સંતોષ સમાન ધન નથી.
3. આંખ સમાન કોઈ તેજ નથી.
4. આત્મા સમાન કોઈ બળ નથી.
5. શ્રમથી જ કાર્યો સિદ્ધ થાય છે. શ્રમથી જ માણસ શોભે છે. માટે શ્રમને આપત્તિમાં માણસે છોડવો ન જોઈએ.
6. જેના જ્ઞાનાવરણીય - દર્શનાવરણીય - મોહનીય - અંતરાય કર્મ ક્ષય પામી ગયા છે, સમવસરણમાં જે બેઠેલા છે, જગતના બધાં જીવોને જે અભયદાન આપનાર છે અને ઋષભદેવ ભગવાન જેની શરૂઆતમાં છે તથા મહાવીર સ્વામી ભગવાન જેના અંતમાં છે તેવા ભગવાનો જય પામો.

7. વિવિધ પ્રકારના રત્નોથી રચાયેલ મહેલમાં, અનેક અપ્સરાઓથી સેવાયેલો અને અનેક દેવોથી પૂજાએલો એવો ઈન્દ્ર પણ મનુષ્યના ભવને ઈચ્છે છે.
8. હું રોજ સંસ્કૃત ભણું છું. સંસ્કૃતના બધાં ધાતુઓનું પુનરાવર્તન કરું છું. બધાં ધાતુઓ અને શબ્દો મારી સ્મૃતિમાં છે. હું ક્યારેય પણ ખોટું લખતો નથી.
9. ભારત મારો દેશ છે. આ ભારતના અન્ન અને પાણીથી મારું શરીર પુષ્ટ થયું છે. તેની રક્ષા એ આપણું કર્તવ્ય છે. દેશને પ્રામાણિક રહીને જ આપણી બધી ક્રિયા હોવી જોઈએ. દેશને અહિતકારી ક્રિયા ન હોવી જોઈએ. દેશ જો રક્ષિત હોય તો ધર્મ પણ રક્ષિત થાય.

Q.3 સંધિ છૂટી પાડો :-

[Marks - 9]

- | | |
|-------------------------------|--------------------------------------|
| 1. મુનિષી રાગસ્યજ્યતે । | 6. પોષ્ટવ્યમ્ (કઈ રીતે આ રૂપ થયું ?) |
| 2. કસ્મા ઇતિ ત્વઙ્કરોસિ । | 7. ઊર્ગસ્તિ |
| 3. મોક્ષાયેત્યવદત્ સઃ । | 8. મહદાસ્પદમિતિ મહાસ્પદમ્ । |
| 4. કર્તવ્યકૃતમિત્યેતજ્ઞાનમ્ । | 9. વન ઇતિ સપ્તમી વિભક્તિઃ । |
| 5. તલ્લબ્યવ્યં યન્નિત્યમ્ । | |

Q.4 રૂપ ઓળખાવો :-

[Marks - 9]

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	કાળ	કર્તરિ	પુરુષ	વચન	અર્થ
					અર્થ	કર્મણિ			
1	દ્વિયધ્વે								
2	પ્રિયેથે								
3	ન્યમન્ત્રયે								
4	અપિબઃ								
5	ઐધિ								
6	શસ્યૈ								
7	અન્વિષ્યેઃ								
8	જાયેયાતામ્								
9	અક્રિયન્ત								

Q.5 ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

[Marks - 18]

નં.	રૂપ	પુરુષ વચન	અર્થ	વર્તમાનકાળ કર્તારિ	હસ્તન ભૂ.કાળ કર્તારિ	આજાર્થ કર્તારિ	વિધ્યર્થ કર્તારિ
1	અવ + ધીર્	૧/૧					
2	અનુ + સૃ	૨/૨					
3	ઉદ્ + સ્થા	૩/૩					
4	આ + શંસ્	૩/૨					
5	શ્લાઘ્	૨/૧					
6	સંસ્	૧/૩					
7	યાચ્	૨/૩					
8	પ્રતિ + ભાષ્	૩/૧					
9	સમ્ + લક્ષ્	૧/૨					
10	વિ + સ્મૃ	૧/૧					
11	અનુ + મન્	૨/૧					
12	ગૈ	૩/૩					
13	અભિ + ભૂ	૩/૨					
14	બહુ + મન્	૨/૧					
15	સમ્ + ઋધ્	૧/૩					
16	ઉદ્ + બુધ્	૨/૩					
17	પ્ર + યત્	૩/૧					
18	આ + રાધ્	૧/૨					

Q.6 ટ્વિ પ્રત્યય લગાડી રૂપ બનાવી અર્થ લખો :-

[Marks - 9]

- | | |
|-------------------------|-------------------------|
| 1. સદૃશ -, | 6. લવણ -, |
| 2. વન -, | 7. પર્વત -, |
| 3. પુષ્પ -, | 8. દાનવ -, |
| 4. દુઃખ -, | 9. દીન -, |
| 5. ભૂત્ય -, | |

Q.7 निम्नोक्त वाक्योन्तुं कर्मणिमां रूपांतरण करो. [Marks - 9]

1. सेणा जगज्जीवाभयदातारं महावीरं सर्वसंसारदुःखोच्छेदयुतं मोक्षं याचते ।
2. महावीरो जिनो जनमनःआनन्ददां देशनां भव्यान् मोक्षगमनयोग्यान् उपदिशति ।
3. अर्पितसमस्तेच्छं चन्दनबालां कुरुणानिधानो महावीरो जिनो निर्वृतिं नयति ।
4. कृतविनयः शिष्यः सकलागमपारङ्गतमाचार्यं प्रश्नं पृच्छति ।
5. सेनापतिरराविषू क्षिपति ।
6. दोषदुष्टोऽपि जनो गुणसमृद्धिं लभते, यदि तस्य हृदये पश्चात्तापः प्रादुर्भवेत् ।
7. तीव्रतमतपोध्यानानलदग्धसर्वकर्मा स गजसुकुमालो मुनिः शुभध्यानयुतो मोक्षं गतवान् ।
8. शुभविचारयुक्ताः सुवृत्ताः सज्जना न कदाचिदपि कमपि निन्दन्ति ।
9. ज्ञानसागरे सज्ज्ञानिनो महामुनयस्सदावगाहन्ते ।

Q.8 भूटती विगतो पूरो :- [Marks - 9]

नं.	धातु	अर्थ	गण	पद	तव्य	अनीय	य
1	भण्						
2	खाद्						
3	स्निह्						
4	मिल्						
5	कृष्						
6	अव + मन्						
7	लज्ज्						
8	वि + लिख्						
9	निस् + पद्						

Q. 9 भूटती विगतो पूरो :-

[Marks - 18]

नं.	विभक्ति	वाच्	ऊर्ज	सरित्	भवत्	भगवत्	आपद्	वीरुध	राजन्	ककुभ
	वचन									
1	१/१									
2	२/२									
3	३/३									
4	४/२									
5	५/२									
6	६/१									
7	७/३									
8	८/२									
9	७/१									
10	६/२									
11	५/३									
12	४/१									
13	३/१									
14	२/१									
15	१/३									
16	८/३									
17	४/३									
18	७/२									

Q. 10 ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

[Marks - 9]

નં.	ધાતુ	અર્થ	તૃ	અક	અન	અ	તિ
1	વાઙ્						
2	ભ્રમ્						
3	જલ્પ્						
4	સેવ્						
5	ભ્રાજ્						
6	આ + રમ્						
7	પ્ર + સદ્						
8	અનુ + રુધ્						
9	ઝઙ્						

Q. 11 ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

[Marks - 9]

નં.	ધાતુ	અર્થ	કર્મણિ ભૂ.	કર્તરિ ભૂ.	વર્તમાન કર્તરિ	વર્તમાન કર્મણિ	હેત્વર્થ કૃદન્ત	સંબંધક ભૂત કૃ.
1	શુભ્							
2	ઇષ્							
3	દુષ્							
4	સહ							
5	વૃધ્							
6	રુચ્							
7	યુજ્							
8	વિજ્							
9	શંસ્							

Q. 12 ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

[Marks - 9]

નં.	ધાતુ	અર્થ	તર	તમ	ઈયસ્	ઇષ્ટ
1	શુદ્ર					
2	બહુલ					
3	યુવન્					
4	બાઢ					
5	કૃશ					
6	દૃઢ					
7	સ્થૂલ					
8	સ્પિ઼ર					
9	દ્રસ્વ					

Q. 13 ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

[Marks - 9]

નં.	ગુજરાતી અર્થ	રૂપ	મૂળધાતુ	અર્થ	પ્રયોગ	ગણ	પદ	પુરુષ	વચન
1	મારા દ્વારા સેવાઓ.								
2	તમારા બે દ્વારા પાછું અવાવું જોઈએ.								
3	અમે બન્નેએ જોયું હતું.								
4	તેઓ દ્વારા પખાળાય છે.								
5	તમારા દ્વારા બેસાઓ.								
6	તેના દ્વારા મૂકાવું જોઈએ.								
7	અમારે ગણવું જોઈએ.								
8	તે બે દ્વારા પૂજા કરાઈ.								
9	તારા દ્વારા અર્પણ કરાય છે.								

Q.14 ખરા/ખોટાની નિશાની કરો, ખોટું હોય તો સુધારો.

[M. - 9]

નં.	મૂળ ધાતુ	કર્મણિ ભૂ. કૃદન્ત	કર્તરિ ભૂ. કૃદન્ત	વર્તમાન કર્તરિ કૃ.	વર્તમાન કર્મણિ કૃ.	હેત્વર્થ કૃદન્ત	સંબંધક કૃદન્ત
1	જન્	જાત	જન્યતવત્	જન્યત્	જન્યમાન	જન્યિતુમ્	જનિત્વા
2	જિ	જીત	જીતવત્	જયત્	જિયમાન	જેતુમ્	જીત્વા
3	જીવ્	જીવ્ત	જીવિતવત્	જિવત્	જિવ્યમાન	જીવ્તુમ્	જિવીત્વા
4	જિમ્	જીમિત	જીમિતવત્	જીમત્	જિમ્યમાન	જેમિતુમ્	જેમિત્વા
5	ડી	ડીત	ડીતવત્	ડયમાન	ડીયમાન	ડીતુમ્	ડીત્વા
6	જલ્પ્	જલ્પિત	જલ્પિતવત્	જલ્પિત્	જલ્પમાન	જલ્પ્તુમ્	જલ્પ્ત્વા
7	ત્યજ્	ત્યજિત	ત્યજિતવત્	ત્યજિત્	ત્યજ્યમાન	ત્યજિતુમ્	ત્યજિત્વા
8	ત્રુદ્	ત્રુદત	ત્રુદતવત્	ત્રુટિત્	ત્રુદ્યમાન	ત્રુટિતુમ્	ત્રુટિત્વા
9	ઉપ+દિશ્	ઉપદિશ્ત	ઉપદિશ્તવત્	ઉપદિશ્ત	ઉપદિશમાન	ઉપદેષ્ટુમ્	ઉપદિષ્ટ્વા

Q.15 નિમ્નોક્ત શબ્દોનો ઉપયોગ કરી વાક્યો બનાવો :-

[M. - 9]

1. અન્ય આ + ચર્ (ધાતુ) યત્ યત્ તત્ યુષ્મદ્ સર્વ આ + ચર્ (ધાતુ) મા ઉચિત પ્રાજ્ઞ યત્ તત્ આ + ચર્ (ધાતુ) એવ ।
2. ઋષભજિન શ્રેયાંસકમાર ઇક્ષુરસ દા (ધાતુ) ।
3. નૃ પ્રયત્ન વિના અપિ ગગન કિં+ચન મેઘ ગર્જ (ધાતુ) ।
4. પાપ આત્મીય એવ પાપ એવ મૃ (ધાતુ) અતઃ મા આ + ચર્ (ધાતુ) પાપ કિં + ચિત્ ।
5. ગૌતમ ! યુષ્મદ્ ગમ્ (ધાતુ) બ્રાહ્મણ ચ ઉપ + દિશ્ (ધાતુ) ।
6. યદિ યુષ્મદ્ મોક્ષ વાઙ્ (ધાતુ) તર્હિ જૈન ધર્મ આ + ચર્ (ધાતુ)
7. રાગ જેતૃ મહાવીર અસ્મદ્ વન્દ (ધાતુ) ।
8. યુષ્મદ્ આદિનાથ પ્રતિમા પૂજ (ધાતુ) ।
9. સામાયિક શ્રમણ ઇવ મૂ (ધાતુ) શ્રાવક તત્ બહુશઃ સામાયિક કૃ (ધાતુ) ।

Q. 16 ગમ્ ધાતુના :-

[Marks - 9]

વર્તમાનકાળ - કર્તરિ - કર્મણિ , હ્યસ્તન ભૂતકાળ - કર્તરિ - કર્મણિ

આજ્ઞાર્થ - કર્તરિ - કર્મણિ , વિધ્યર્થ - કર્તરિ - કર્મણિ

હેતુવર્થ કૃદન્ત, સંબંધક ભૂત કૃદન્ત

વર્તમાન કર્તરિ કૃદન્ત, વર્તમાન કર્મણિ કૃદન્ત

કર્મણિ ભૂત કૃદન્ત, કર્તરિ ભૂત કૃદન્ત

તૃ, અક, તવ્ય, અનીય, ય

અન, અ, તિ

આટલા રૂપો લખો. (વર્તમાનકાળ વગેરેના પ્ર.પુ. વગેરે સંપૂર્ણ રૂપ લખવું.)

Q. 17 જોડકા જોડો :- [સરખા શબ્દો જોડો]

[Marks - 9]

- | | |
|------------------------|------------------------------|
| 1. જલમુગ્ધ્યામ્ - દદત્ | 10. જગત્ - આત્મને |
| 2. રાજિ - જગતામ્ | 11. ગચ્છતોઃ - નામ્નામ્ |
| 3. વણિજામ્ - ધીમતિ | 12. દદતઃ - વિશા |
| 4. સ્રજઃ - ભાવિની | 13. મહાન્તામ્ - તાદૃગ્ધ્યામ્ |
| 5. મરુતે - સીમ્ના | 14. ધીમતી - જલમુચા |
| 6. નામાનિ - સદૃશા | 15. વિદ્ત્સુ - ગચ્છન્દિઃ |
| 7. સીમનિ - ચન્દ્રમસા | 16. તાદૃક્ષુ - મહતા |
| 8. ભાવિ - મરુતા | 17. સદૃશિ - રાજા |
| 9. આત્મનઃ - વણિક્ષુ | 18. ચન્દ્રમઃ - સ્રજિ |

Q. 18 રૂપ પૂરો :-

[Marks - 5]

1. उद् + पद् आज्ञार्थ कर्तरि

એકવચન

દ્વિવચન

બહુવચન

પ્ર. પુ. →

.....

.....

.....

દ્વિ. પુ. →

.....

.....

.....

તૃ. પુ. →

.....

.....

.....

2. डी (डय्) विध्यर्थ कर्तरि

એકવચન

દ્વિવચન

બહુવચન

પુ. પુ. →

.....

.....

.....

દ્વિ. પુ. →

.....

.....

.....

તૃ. પુ. →

.....

.....

.....

3. प्रति + भाष् ह्यस्तन भूतकाण कर्मणि

એકવચન

દ્વિવચન

બહુવચન

પ્ર. પુ. →

.....

.....

.....

દ્વિ. પુ. →

.....

.....

.....

તૃ. પુ. →

.....

.....

.....

4. पूज् वर्तमानकाण कर्मणि

એકવચન

દ્વિવચન

બહુવચન

પ્ર. પુ. →

.....

.....

.....

દ્વિ. પુ. →

.....

.....

.....

તૃ. પુ. →

.....

.....

.....

5. निर् + दिष् ह्यस्तन भूतकाण कर्तरि

એકવચન

દ્વિવચન

બહુવચન

પ્ર. પુ. →

.....

.....

.....

દ્વિ. પુ. →

.....

.....

.....

તૃ. પુ. →

.....

.....

.....

Q. 19 રૂપ પૂરો :-

[Marks - 5]

1. વૃ

	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
પ્રથમા →			
દ્વિતીયા →			
તૃતીયા →			
ચતુર્થી →			
પંચમી →			
ષષ્ઠી →			
સપ્તમી →			
સંબોધન →			

2. મતિ

	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
પ્રથમા →			
દ્વિતીયા →			
તૃતીયા →			
ચતુર્થી →			
પંચમી →			
ષષ્ઠી →			
સપ્તમી →			
સંબોધન →			

3. મધુલિહ

	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
પ્રથમા →			
દ્વિતીયા →			
તૃતીયા →			

ચતુર્થી	→			
પંચમી	→			
ષષ્ઠી	→			
સપ્તમી	→			
સંબોધન	→			

4. અપ્સરસ્

		એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
પ્રથમા	→			
દ્વિતીયા	→			
તૃતીયા	→			
ચતુર્થી	→			
પંચમી	→			
ષષ્ઠી	→			
સપ્તમી	→			
સંબોધન	→			

5. શ્રેયસ્

		એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
પ્રથમા	→			
દ્વિતીયા	→			
તૃતીયા	→			
ચતુર્થી	→			
પંચમી	→			
ષષ્ઠી	→			
સપ્તમી	→			
સંબોધન	→			

Q. 20 निम्नोक्त वार्ता वांशी संस्कृतभां आपेल प्रश्नोना संस्कृतभां जवाब
लपो.

[Marks - 9]

वार्ता :-

राजगृहनगरेऽतिमुक्तको बालो राजपुत्र आसीत् । एकदा क्रीडता तेन
गौतममुनिर्दृष्टः । स धावन् तन्निकषा गत्वा प्रणम्य, 'हे मुने ! मद्गृहे
भिक्षायै भवताऽऽगन्तव्यमेव, शीघ्रमागच्छतु' इत्युदित्वा मुनिहस्तमाकृष्य
गृहमनयत् । तस्मै च गृहे मोदका अतीवोल्लासेन दत्तास्तेन बालेन ।
तदनन्तरं गृहाद्बहिर्बालेनोदितम् - "हे मुने ! इदं भवत्पात्रकं मयाऽपि
लब्धव्यम् ।" मुनिना कथितम् - "तदर्थं त्वया प्रव्रजितव्यम् ।" तेनोदितम्
- "अस्त्वेवम् ।" मुनिना कथितम् - "पित्रोरनुज्ञां याचित्वा आज्ञां
लब्ध्वा उपजगद्गुरु त्वयाऽऽगन्तव्यम् ।"

स बालोऽपि तथैव कृत्वा शीघ्रं प्राव्रजत् । एकदा बहिरन्यमुनिभिस्सह
गतो मुनिः वर्षायां क्रीडतो बालानपश्यत् । ततश्च तेनाऽपि बालमुनिना
तैर्बालैस्समं स्वीयेन पात्रकेण क्रीडितुमारब्धम् । अन्यमुनिभिरागत्य
बालमुनय उदितम् - "साधुना नैतदाचरणीयम्, उदकं जीवोऽस्ति, तत्र
क्रीडनेऽसङ्ख्येया उदकजीवा म्रियन्ते ।"

स मुनिरपि अञ्जसा सपश्चात्तापं ततो निवृत्तः, मुनिना प्रभुं निकषा
गत्वा स्वीयस्य पापस्य हृदयेनालोचना कृता । भगवता प्रायश्चित्त ईर्यापथिकी
दत्ता । ईर्यापथिकीकरणकाल एव बालमुनिना केवलज्ञानं लब्धम् ।
धन्योऽतिमुक्तको मुनिश्रेष्ठः । नमस्तस्मै ।

प्रश्नो :-

1. बालस्य नाम किमासीत् ?
2. को महामुनिर्भिक्षाया आगतवान् ?
3. तं महामुनिं दृष्ट्वा बालेन किं कृतम् ?
4. बालेन किं दत्तं महामुनये ?
5. बाल-महामुन्योः संवादं लिखतु ।
6. बालेन दीक्षाया अनन्तरम् एकदा किं कृतम् ?

7. भगवता किमर्थं प्रायश्चित्ते ईर्यापथिकी एव दत्ता ?
8. बालमुनिना ईर्यापथिकीकरणमात्रेण केवलज्ञानं लब्धम्, तत्र किं कारणम् ?
9. भवते किमियं वार्ता रोचते ?
इयं वार्ता लिखतु तर्हि उपरि लिखितां वार्तामदृष्ट्वैव ।

Q. 21 शब्द भंडार

[Marks - 10]

1	1	2			10	11	11	12	
				10					
2								14	
				10			13	12	
	3	3	8	2		13			
4		8			14				
				2	14		15		16
5	5		9	9		16	15	19	
6					15				

जोभी थावी :-

- | | |
|-------------------------------|-------------------------|
| (1) गजना - 5/1 (4) | (2) अनाज - 1/1 (2) |
| (2) साधु - 8/2 (3) | (3) सज्जन - 9/3 (4) |
| (3) भीरु - 1/1 (3) | (10) साथे - (अव्यय) (2) |
| (4) शुं - 3/1 (2) | (11) धन - 3/1 (3) |
| (5) थवाई रहेल (कृष्ण) 2/1 (4) | (12) अभिमान - 2/1 (2) |
| (6) तुं नम - (2) | (13) मृत्यु - 1/1 (3) |
| (9) घडपण - 2/3 (2) | (14) छोते छोते (2) |

- (૧૫) મહર્ષુ - ૭/૧ (૨)
 (૧૬) તે તરે છે. (૩)
 (૧૭) ક્ષમા - ૧/૧ (૨)
 (૧૮) ગયેલું (કૃદન્ત) - ૩/૧ (૩)
 (૧૯) રમ્ + તિ - ૮/૧ (૨)

આડી ચાવી :-

- (૧) તે ગણે છે. (૪)
 (૨) નામન્ - ૫/૨ (૩)
 (૩) પાળનાર - ૭/૩ (૪)
 (૪) જંગલ - ૮/૧ (૨)
 (૫) અભિમાન - ૮/૧ (૨)
 (૬) નવકાર - ૮/૩ (૪)
 (૭) ઉત્પન્ન થવા યોગ્ય (કૃદન્ત) ૨/૧ (૨)
 (૮) શું - ૭/૩ (૨)
 (૯) નેમિનાથ ભગવાન - ૧/૧ (૨)
 (૧૦) સરખું - ૩/૧ (૪)
 (૧૧) અધમ - ૪/૧ (૪)
 (૧૨) બુદ્ધિ - ૮/૧ (૨)
 (૧૩) માણસ - ૮/૧ (૨)
 (૧૪) તમે દોડશો - (૩)
 (૧૫) રક્ષા કરતું (કૃદન્ત) ૪/૧ (૩)
 (૧૬) બુદ્ધિનું અભિમાન - ૮/૧ (૪)

મિત્રો ! આ પરીક્ષામાં Passing Marks - 70 છે. પાસ ન થયા તો જૂના પાંચ પાઠ ફરીથી કરી, ફરી પરીક્ષા આપી, બીજી બુક શરૂ કરો.

॥ णमोत्थु णं समणस्स भगवओ महावीरस्स ॥

सर्व संस्कृतम् द्वितीया प्रयोगमंदिरम्

पाठ - १

[1] रूप ओणभावो :-

नं.	रूप	भूणधातु	काण/अर्थ	पुरुष	वचन	गण	पद	अर्थ
1.	गोपायथ							
2.	अधूपायताम्							
3.	भ्राशामहे							
4.	श्ये:							
5.	सीव्यति							
6.	आचामम्							
7.	क्लाम्येयुः							
8.	भ्लाशेयाथाम्							
9.	अकिराव							

[2] भूटती विगत पुरो :-

नं.	भूणधातु	सादो अर्थ	काण/अर्थ	गण	पद	पुरुष	अेकवचन	द्विवचन	बहुवचन
1.	वुट्		वर्तमानकाण			१			
2.	लष्		ह्य.भू. का.			२			
3.	वस्		आज्ञार्थ			२			
4.	ष्ठिव्		विध्यर्थ			१			
5.	विच्छ्		वर्तमानकाण			३			
6.	पण्		ह्य.भू. का.			१			
7.	दो		आज्ञार्थ			३			
8.	भ्रम्		विध्यर्थ			२			
9.	छो		आज्ञार्थ			१			

[3] સાચું રૂપ પસંદ કરો :-

1. ગુપાયેયમ્, ગુપ્યેયમ્, ગોપાયેયમ્
2. અપણે, અપાણાયમ્, અપાળ્યાયમ્
3. પનેથે, પનાયાથઃ, પનાયેથ
4. ખ્લાશેષ્વ, ખ્લાસ્યેષ્વ, ખ્લાશ્યસ્વ
5. બ્રાશ્યાયાથામ્, બ્રાશેયાથામ્, બ્રાશયાથામ્

[4] રૂપ પૂરો :-

- | | |
|---|--|
| 1. સમયસ્યમ્ _____ _____
_____ _____ _____
_____ _____ _____ | 2. _____ _____ _____
ક્રામ્યેઃ _____ _____
_____ _____ _____ |
|---|--|



આત્મજ્ઞાનફલં ધ્યાનમાત્મજ્ઞાનં ચ મુક્તિદમ્ ॥

[અધ્યાત્મસાર]

આત્માના અનુપમ આનંદથી આકંઠ ભરેલા અનુભવનું ફળ ધ્યાન છે. અને એ આત્મજ્ઞાન ધ્યાન દ્વારા મુક્તિને આપનારું છે...

— • —

આત્મજ્ઞાનં ચ... આત્મનઃ ચિદ્રૂપસ્ય સ્વસંવેદનમેવ મૃગ્યતે ।
નાતોઽન્યદાત્મજ્ઞાનં નામ ॥

[યોગશાસ્ત્રવૃત્તિ]

ચિદાનંદમય આત્માનું સંવેદન એ જ આત્મજ્ઞાન... બીજું કશું નહીં...





[1] ખૂટતી વિગત પૂરો :- [આ પાઠમાં આવેલા ધાતુઓ સૌપ્રથમ વાપરવા - એકના એક ધાતુ બે વાર ન વાપરવા.]

નં.	અર્થ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	કાળ/અર્થ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	ચોટવું				વ.કા.	૨			
2	જવું				હિ.ભૂ.કા.	૧			
3	તૈયાર થવું				આજ્ઞાર્થ	૩			
4	થાકી જવું				વિધ્યર્થ	૩			
5	છેદવું				વ.કા.	૧			
6	ભૂંજવું				હિ.ભૂ.કા.	૨			
7	ચેતી જવું				આજ્ઞાર્થ	૧			
8	માફ કરવું				વિધ્યર્થ	૨			
9	સુંઘવું				વ.કા.	૩			
10	ઉન્મત્ત થવું				હિ.ભૂ.કા.	૧			
11	ખૂંદવું				આજ્ઞાર્થ	૨			
12	ડૂબવું				વિધ્યર્થ	૩			
13	તિરસ્કારવું				વ.કા.	૨			
14	ઢાંકવું				હિ.ભૂ.કા.	૩			
15	જોડવું				આજ્ઞાર્થ	૨			
16	ડંખવું				વિધ્યર્થ	૩			
17	જવું				વ.કા.	૨			
18	સ્તવવું				હિ.ભૂ.કા.	૧			
19	વિચારણા કરવી				આજ્ઞાર્થ	૧			
20	માનવું				વિધ્યર્થ	૨			
21	રંગવું				વ.કા.	૩			
22	કાપવું				હિ.ભૂ.કા.	૨			
23	ભેટવું				આજ્ઞાર્થ	૩			
24	નાશ પામવું				વિધ્યર્થ	૧			
25	દમન કરવું				વ.કા.	૩			
26	વીધવું				હિ.ભૂ.કા.	૨			
27	જીર્ણ થવું				આજ્ઞાર્થ	૧			

[2] જોડકા જોડો :-

- | A | B | C |
|--------------|------------------|---------------------------------|
| 1. અવૃદ્ધત | - આજ્ઞાર્થ | - ૩/૨ - તમારે બેએ લીંપવું જોઈએ. |
| 2. લિપ્મેતમ્ | - આજ્ઞાર્થ | - ૩/૩ - તેં જોડ્યું હતું. |
| 3. પિંશતામ્ | - વર્તમાનકાળ | - ૧/૩ - તે જાઓ. |
| 4. અશામ્યમ્ | - હ્યસ્તન ભૂ.કા. | - ૨/૩ - તેઓ ધમો. |
| 5. શ્રામ્યેવ | - હ્યસ્તન ભૂ.કા. | - ૨/૧ - હું શાંત થયો હતો. |
| 6. ધમન્તુ | - આજ્ઞાર્થ | - ૩/૧ - અમે બે થાક્યું. |
| 7. મનામઃ | - વિધ્યર્થ | - ૨/૨ - તે બે પીસો. |
| 8. અયોજયઃ | - વિધ્યર્થ | - ૧/૨ - તમે કાપ્યું હતું. |
| 9. રિયતુ | - હ્યસ્તન ભૂ.કા. | - ૧/૧ - અમે માનીએ છીએ. |

[3] આપેલ રૂપ પછી આવતા રૂપથી ખાલી જગ્યા પૂરો :-

- | | | | |
|-------------|---------|------------|---------|
| 1. પર્વતઃ | - _____ | 6. વરેયમ્ | - _____ |
| 2. અવર્જયત્ | - _____ | 7. દર્પયેઃ | - _____ |
| 3. અર્હતુ | - _____ | 8. રેચ્તઃ | - _____ |
| 4. તર્પયામિ | - _____ | 9. યોજયસિ | - _____ |
| 5. અતાપયઃ | - _____ | | |

[4] નીચેના કૃદન્તો ઓળખાવો :-

નં.	કૃદન્ત રૂપ	કયું કૃદન્ત ?	પ્રત્યય	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	અર્થ
1.	પ્હ્યૂત						
2.	સક્તવત્						
3.	શ્રામ્યત્						
4.	સજ્જ્યમાન						
5.	સાનીય						

[5] રૂપ પૂરો :-

- | | | | | | | |
|----|-------|-------|----|---------|--------|-------|
| 1. | _____ | _____ | 2. | અપિંશમ્ | _____ | _____ |
| | રિયેઃ | _____ | | | _____ | _____ |
| | _____ | _____ | | | _____ | _____ |
| 3. | _____ | _____ | 4. | _____ | સ્યાવઃ | _____ |
| | _____ | _____ | | | _____ | _____ |
| | _____ | _____ | | | _____ | _____ |

પાઠ - ૩, ૪, ૫

[1] ખૂટતી વિગત પૂરી :-

નં.	મૂળધાતુ	સાદો અર્થ	ગણ	પદ	પુરુષ	વચન	વ.કાળ	દ્વ.ભૂ.કા	આજ્ઞાર્થ	વિધ્યર્થ
1	દુ				૨	૧				
2	ધુ				૩	૨				
3	કૃ				૨	૩				
4	તન્				૧	૨				
5	ચિ				૩	૧				
6	શક્				૧	૨				
7	સાધ્				૨	૩				
8	વન્				૩	૨				
9	અશ્				૨	૧				
10	વૃ				૩	૩				
11	શૃ				૧	૨				
12	પ્ર+હિ				૩	૧				
13	આપ્				૧	૩				
14	ધૂ				૨	૧				
15	વિ+વૃ				૧	૩				

[2] રૂપ ઓળખાવો :-

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	કાળ/અર્થ	પુરુષ	વચન	અર્થ
1.	આપ્નુહિ							
2.	અમ્નુવીયાતામ્							
3.	અશક્નુવન્							
4.	શૃષ્મઃ							
5.	ધુનુધ્વમ્							
6.	પ્રાહિણોઃ							
7.	ચિન્વીય							
8.	દુનુતઃ							
9.	અવૃષ્વાથામ્							

[3] રૂપ જણાવો :-

1. અશ્	-	હસ્તન ભૂતકાળ	-	૧/૩	=	_____
2. વન્	-	આજ્ઞાર્થ	-	૨/૧	=	_____
3. તન્	-	વિધ્યર્થ	-	૩/૨	=	_____
4. વૃ	-	વર્તમાનકાળ	-	૨/૩	=	_____
5. ધુ	-	હસ્તન ભૂ.કા.	-	૧/૨	=	_____
6. સાધ્	-	આજ્ઞાર્થ	-	૩/૧	=	_____
7. શક્	-	વિધ્યર્થ	-	૧/૧	=	_____
8. દુ	-	વર્તમાનકાળ	-	૨/૨	=	_____
9. ધૃષ્	-	હસ્તન ભૂતકાળ	-	૩/૩	=	_____

[4] સાચું રૂપ પસંદ કરો :-

1. વૃણ્વાનિ, વૃણુવાનિ, વૃણવાનિ
2. અશૃણ્વ, અશૃણાવ, અશૃણ્વઃ
3. અશ્નુવૈ, અશ્નવૈ, અશ્નાવૈ
4. આપ્નુથાઃ, આપ્નોથાઃ, આપ્નોઃ
5. શક્નુહિ, શક્નોહિ, શક્નહિ
6. ચિનોયામ્, ચિન્વયામ્, ચિનુયામ્
7. દુનવઃ, દુન્વઃ, દુનાવઃ
8. પ્રહિણુયાવ, પ્રહિણ્યયાવ, પ્રહિણોયાવ
9. ધુન્વીયાથાઃ, ધુન્વીથાઃ, ધુનુથાઃ

[5] રૂપ પુરો :-

1. _____ _____	2. ધુનવાનિ _____ _____
અચિનુત _____ _____	_____
3. _____ _____	4. _____ _____
શૃણોષિ _____ _____	અશ્નુવીત _____ _____
5. _____ અશક્નુવ _____ _____	6. _____ તનુષ્વ _____
_____	_____

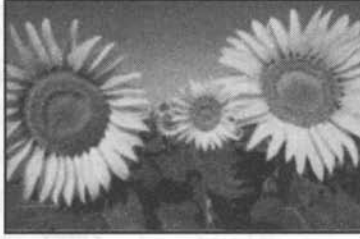
[6] કૃદન્તો જણાવો :-

નં.	મૂળધાતુ	ગણ	હેત્વર્થ	સંબંધક	કર્મણિભૂત	કર્તરિભૂત	વર્તમાન કર્તરિ	વર્તમાન કર્મણિ
1.	ક્ષળ્							
2.	આ+વૃ							
3.	પ્ર+હિ							
4.	મ્ના							
5.	શક્							
6.	પ્ર+સાધ્							
7.	અશ્							
8.	કૃ							
9.	ધૂ							
10.	વન્							
11.	વિ+ચિ							
12.	પ્ર+તન્							
13.	સ્તૃ							
14.	શ્							
15.	પ્ર+આપ્							

[7] સાચું કૃદન્ત પસંદ કરો :-

1. રિ - રેતુમ્, રયિતુમ્, રોતુમ્ ।
2. શો - શયિતવત્, શોતવત્, શિતવત્ ।
3. સિવ્ - સીવ્યિત, સીવિત, સ્યૂત ।
4. શો - શોયત્, શયત્, શ્યત્ ।
5. ધૃષ્ - ધૃષ્ણોવત્, ધૃષ્ણુવત્, ધૃષ્ણાવત્ ।
6. નુ - નુયમાન, નૂયમાન, નોયમાન ।
7. વ્યધ્ - વ્યધત્, વ્યધ્યત્, વિધ્યત્ ।
8. મ્ના - મ્નાત, મ્નાન, મ્નેન ।
9. ઋ - ઋતુમ્, અર્તુમ્, આર્તુમ્ ।

[8] નીચેના ચિત્રો જોઈ પાંચ-પાંચ વાક્યો બનાવો :-



1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

[9] નીચેના વાક્યોને કર્મણિમાં રૂપાંતરિત કરો :-

- | | |
|-------------------------------|------------------------------|
| 1. સઃ પાપાનિ ચિનુતે । | 6. તે શાસ્ત્રં વિવૃણ્વન્તિ । |
| 2. અહં કુથં પ્રતનોમિ । | 7. તે અસ્માન્ ક્ષણ્વન્તિ । |
| 3. યુવાં મોક્ષમ્ આપ્નુયાતમ્ । | 8. યુવાં તૌ દુનુથઃ । |
| 4. ત્વં માં શૃણોષિ । | 9. અહમેતત્કર્તુ શક્નોમિ । |
| 5. કોઽપિ દુઃખં નાઽશ્નુતામ્ । | |

[10] કર્તરિ - કર્મણિ પ્રયોગો દ્વારા ખાલી જગ્યા પૂરો :-

નં.	સંસ્કૃત કર્મણિ	સંસ્કૃત કર્તરિ	ગુજરાતી કર્તરિ	ગુજરાતી કર્મણિ
દા.ત.	દૂયતે	દુનોતિ	તે દુઃખી કરે છે.	તે દુઃખી કરાય છે.
1.		ચિનુતઃ		
2.	વ્યચીયન્ત			
3.	શ્રૂયેય			
4.		પ્રહિણોતિ		
5.	અવ્રિયેતામ્			
6.		ધુનોતિ		
7.	અવન્યે			
8.		આપ્નુતઃ		

[11] આપેલ કર્તરિ રૂપની સમાન પુરુષ/વચન/કાળવાળા કર્મણિ રૂપ લખો :-

- | | |
|---------------------------|---------------------------|
| 1. અશૃણુત - _____ | 14. અતન્મહિ - _____ |
| 2. આપ્નુથ - _____ | 15. વનવામહૈ - _____ |
| 3. શક્નવાનિ - _____ | 16. કુર્વીધ્વમ્ - _____ |
| 4. અવૃણ્વાથામ્ - _____ | 17. ક્ષણ્વન્તિ - _____ |
| 5. ચિન્વન્તિ - _____ | 18. અક્ષિણ્વન્ - _____ |
| 6. દુનુયાઃ - _____ | 19. પ્રાપ્નુવન્તુ - _____ |
| 7. ધુન્વીધ્વમ્ - _____ | 20. સંસ્તૃણુ - _____ |
| 8. પ્રાહિણવમ્ - _____ | 21. શક્નુતમ્ - _____ |
| 9. ધૂન્વતામ્ - _____ | 22. આશ્નુવાતામ્ - _____ |
| 10. ચિનુ - _____ | 23. વૃણ્વાતે - _____ |
| 11. અશ્નુવીયાતામ્ - _____ | 24. ચિન્વીય - _____ |
| 12. ધૃષ્ણુવઃ - _____ | 25. અદુન્વ - _____ |
| 13. કુર્યામ - _____ | |

[12] વિધ્યર્થ કૃદન્ત જણાવો :-

નં.	ધાતુ	ગણ	પદ	તવ્ય	અનીય	ય
1.	વન્					
2.	કૃ					
3.	અશ્					
4.	મ્ના					
5.	નૂ					
6.	ભ્રસ્જ્					
7.	ધૂ					
8.	શ્					
9.	શદ્					

[13] પ્રત્યયોની વિશેષતા સહિત ઓળખાણ આપો :-

- | | | |
|----------------|------------------|---------------|
| 1. અતિ - _____ | 3. યાસ્ - _____ | 5. સે - _____ |
| 2. એ - _____ | 4. આથામ્ - _____ | |

[14] સરખા પુરુષ / વચન / કાળવાળા રૂપો જોડો :-

A	B
1. ધુન્વીયાથામ્	- અતન્વાથામ્
2. ધુન્વઃ	- તનોતિ
3. અધુનુધ્વમ્	- તન્વીવહિ
4. ધુનોમિ	- તનુ
5. ધુનુયાઃ	- તનુયાતમ્
6. ધુનુષ્વ	- તન્વે
7. અધુનુતમ્	- તન્વીથાઃ
8. ધુનુયાવ	- અતનુત
9. ધુનોતિ	- તન્વહે

[15] નીચેના કોષ્ટકના તમામે તમામ શબ્દોનો એક જ વાર ઉપયોગ કરી ૧૫ રૂપ બનાવો :- [બધાં શબ્દોનો ઉપયોગ કરી લેવો.]

રન્	શ્નુ	હિ	પ્તુ	ન્વી	શ્નુ	ત	ળ્વ	તામ્
યા	ન્વી	ક્ષિ	ચિ	રુ	ધ્વે	મઃ	ળ્વઃ	ન્મઃ
વ	ન્મઃ	ળુ	ધુ	વૃ	શ્	કુ	કુ	યા
વી	ળ્વી	આ	અ	નુ	ધ્વમ્	અ	ધ્વમ્	શ્નુ
વા	પ્રા	આ	તામ્	ર્મઃ	થામ્	ત	દુ	વ

❀ મનોયત્ન યાને પરીક્ષા - ૧ ❀

[પાઠ : ૧ થી ૫]

[Marks - 100]

[1] સંસ્કૃતનું ગુજરાતી કરો :-

[18]

1. કમ્બલેન સ્વીયાન્યઙ્ગાનિ વૃણુ, યેન પ્રભોરાજા પાલિતા સ્યાત્ ।
2. ન કમપિ યૂયં દુનુત, સવત્રાહિંસા વ્યાપ્નોતુ, તતશ્ચ સર્વે સુખમાપ્નુવન્તુ ।
3. પ્રવ્રજ્યાયા અનન્તરં ગુરુઃ શિષ્યમુપદિષ્ટવાન્ - 'ત્વયા સર્વે જીવાઃ રક્ષણીયાઃ, ન કમપિ જીવં ત્વં દુનુયાઃ, સ્વજનસ્ય રાગં ધૂનુયાઃ, સમ્યક્ સંયમં પાલયિત્વા મોક્ષસ્ય દ્વારમ્ અપાવૃણુયાઃ ।'
4. ભોગેષુ વિષયેષુ ચ નિમગ્નોઽપિ સ્થૂલિભદ્રઃ પિતૃમૃત્યોઃ વૈરાગ્યં પ્રાપ્ય પ્રવ્રજિતવાન્ ભોગાંશ્ચ વિષયાંશ્ચ પરાજિતવાન્ ।
5. ન પ્રતિકુરુત કિન્ત્વઙ્ગીકુરુત, ન તિરસ્કુરુત કિન્તુ હૃદયમાવિષ્કુરુત, તતશ્ચ યૂયં વિશ્વં વશીકુર્વીધ્વમ્ ।
6. 'જયતાજ્ઞિનશાસનમ્ !' ઇતિ ચિન્તયિત્વા કુમારપાલં હેમચન્દ્રાચાર્ય ઉપદિષ્ટવાન્, તતશ્ચાઽઽકૃષ્ટઃ કુમારપાલો હેમચન્દ્રાચાર્ય ગુરુમમન્યત । તેન ગુરુપદેશાનુસારેણ સર્વત્રાહિંસા ઘોષિતા, તસ્માચ્ચ સર્વત્રાહિંસા પ્રતતા ।
7. યુવાં સ્વદોષં ન ગૂહતમ્, સ્વગુરું નિકષા ગત્વા સમ્યક્ સ્વદોષાન્ કથયતમ્, તતશ્ચ વાં દોષાઃ નશ્યેયુઃ ।
8. મનુતે યો જગત્તત્ત્વં સ મુનિઃ કથ્યતે ।
9. હસ્તિના તાડ્યમાનોઽપિ ન મચ્છેજ્જિનાલયમિતિ ઘોષયતિ હરિભદ્રઃ, તથાપિ એકદા સઃ જિનાગમશ્લોકં શ્રુત્વાઽઽકૃષ્ટો હરિભદ્રાચાર્યો ભૂત્વાઽનેકાન્ ગ્રન્થાન્ વિવૃણ્વાન્ ।

[2] ગુજરાતીનું સંસ્કૃત કરો :-

[18]

1. તું ભોગોમાં ડૂબતો નહીં, ચેતી જા, ભોગોનો અને વિષયોનો તિરસ્કાર કરી આ ભગવાન મહાવીરના પરિવારમાં ભળી જા.
2. પાથરેલ શેત્રંજી ઉપર હીરસૂરિ મહારાજે પગ ન મૂક્યો. એનાથી તેમની અહિંસા નિશ્ચિત થાય છે.
3. વશ કરાયેલા અકબરે હીરસૂરિ મહારાજના ઉપદેશથી હિંસાને પણ છોડી દીધી.

4. તું કર્મોને કાપવા માટે શક્તિમાન છે, ઊઠ, જાગ, દોડ અને કર્મોને પીસી નાંખ.
5. ગોશાળાનો પણ ભગવાન મહાવીરે તિરસ્કાર નથી કર્યો.
6. જે દાન આપે છે તેનું ધન ઘટતું નથી, પણ વધે છે અને તેની કીર્તિ આખા વિશ્વમાં વ્યાપે છે.
7. મેઘકુમારને ભગવાન મહાવીરે પ્રેરણા કરી, તેનો સ્વીકાર કરી મેઘકુમારે શ્રેષ્ઠ સંયમજીવનને પાળ્યું.
8. તું તારા દોષોને શોધ, બીજાના દોષોને નહીં. તારા દોષોને સંતાડ પણ નહીં.
9. ભગવાન મહાવીરના કર્મો નાશ પામ્યા પછી તેઓ કેવલજ્ઞાનને પામ્યા.

[3] ગુજરાતીનું સંસ્કૃત કરો :-

[12]

નં.	ધાતુ	અર્થ	કાળ	પ્રયોગ	ગણ	પદ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	અભિ + ગમ્		વર્તમાન	કર્તરિ			૧			
2	નદ્		હસ્તન	કર્તરિ			૨			
3	વિ + આપ્		આજ્ઞાર્થ	કર્તરિ			૩			
4	સમ્ + સ્તુ		વિધ્યર્થ	કર્તરિ			૨			
5	વિ+અવ+સો		વર્તમાન	કર્તરિ			૩			
6	ધૃષ્		હસ્તન	કર્તરિ			૧			
7	પ્ર + હિ		આજ્ઞાર્થ	કર્તરિ			૩			
8	આ + વૃ		વિધ્યર્થ	કર્મણિ			૨			
9	નૂ		વર્તમાન	કર્તરિ			૧			
10	મન્ત્ર		હસ્તન	કર્મણિ			૧			
11	ક્ષિણ્		આજ્ઞાર્થ	કર્તરિ			૨			
12	ખન્		વિધ્યર્થ	કર્મણિ			૩			

[4] ગુજરાતીનું સંસ્કૃત કરો :-

[10]

નં.	ધાતુ	અર્થ	કાળ	પ્રયોગ	ગણ	પદ	વચન	પ્ર.પુ.	દ્વિ.પુ.	તૃ.પુ.
1.	નિ + મસ્જ્		વર્તમાન	કર્તરિ			૧			
2.	વિ + વૃ		હસ્તન	કર્તરિ			૨			
3.	વ્યધ્		આજ્ઞાર્થ	કર્મણિ			૩			

नं.	धातु	अर्थ	काण	प्रयोग	गण	पद	वचन	प्र.पु.	दि.पु.	तृ.पु.
4.	साध्		विध्यर्थ	कर्तरि			उ			
5.	चित्		वर्तमान	कर्तरि			२			
6.	पृच्		छिस्तन	कर्तरि			१			
7.	सू		आज्ञार्थ	कर्मणि			२			
8.	क्षण्		विध्यर्थ	कर्तरि			उ			
9.	लिप्		आज्ञार्थ	कर्मणि			१			
10.	कृत्		आज्ञार्थ	कर्तरि			२			

[5] निम्नोक्त कर्तरि वाक्योऽनु कर्मणिमां रूपांतरण करो :-

[5]

1. तस्य कीर्तिः विश्वेऽव्याप्नोत् ।
2. साधुर्न जीवं क्षिणुयात् ।
3. परकीयान् दोषान् ते न अपावृणुयुः ।
4. त्वं मा चिनु धनम्, किन्तु पुण्यं चिनु ।
5. कुमारपालः शृणोत्युपदेशं श्रीहेमचन्द्रसूरेः ।

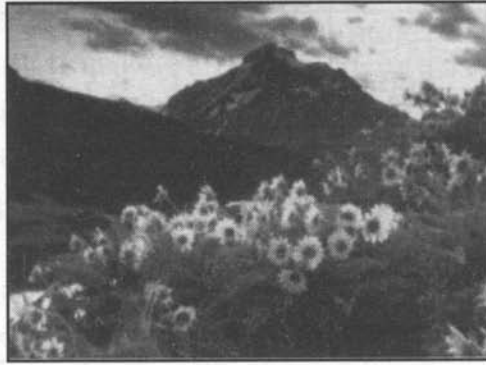
[6] कृदन्तो ज्ञावो :-

[10]

नं.	धातु	हेत्वर्थ	संभंधक	कर्तरि भूत	कर्मणि भूत	वर्तमान कर्तरि	वर्तमान कर्मणि	तव्य	अनीय
1.	क्षण्								
2.	अङ्गी + कृ								
3.	वि + चि								
4.	आ + वृ								
5.	स्तृ								
6.	शृ								
7.	अश्								
8.	प्र + आप्								
9.	म्ना								
10.	नू								

[7] નિમ્નદર્શિત દ્રશ્ય જોઈ 10 વાક્ય બનાવો :-

[15]



[8] ખૂટતી વિગત પૂરો :-

[12]

નં.	અર્થ	મૂળધાતુ	કાળ	પ્રયોગ	ગણ	પદ	પુરુષ	વચન	રૂપ
1.	વ્યાપવું		વર્તમાન	કર્તરિ			૧	૨	
2.	ઘટવું		હસ્તન	કર્તરિ			૨	૩	
3.	ધકેલવું		આજ્ઞાર્થ	કર્મણિ			૩	૩	
4.	ગાજવું		વિધ્યર્થ	કર્તરિ			૨	૨	
5.	કોશિશ કરવી		વર્તમાન	કર્તરિ			૩	૧	
6.	બંધ કરવું		હસ્તન	કર્તરિ			૧	૧	
7.	મેળવવું		આજ્ઞાર્થ	કર્મણિ			૩	૨	
8.	યોગ્ય હોવું		વિધ્યર્થ	કર્મણિ			૨	૩	
9.	પ્રેરવું		વર્તમાન	કર્તરિ			૧	૨	
10.	પાથરવું		હસ્તન	કર્તરિ			૨	૩	
11.	માંગવું		આજ્ઞાર્થ	કર્મણિ			૧	૧	
12.	ભૂંજવું		વિધ્યર્થ	કર્તરિ			૩	૧	

[9] નિમ્નોક્ત કોષ્ટકના તમામ શબ્દોનો એક જ વાર ઉપયોગ કરી ૧૦ રૂપ બનાવો :- [એક પણ શબ્દ બાકી ન રહેવો જોઈએ.] [10]

પ્ર	ધ્નો:	શ્	નુ	વા	ધૃ	ત	ત	થા:
વી	ક્વ	ન્વા	થામ્	પ્ર	થામ્	કુ	હિ	સા
યા	યા	વ્યા	તામ્	ળ્વ	અ	અ	શ	ન્યે
ધુ	રન્	ન્તિ	નિ	ળ્વ	અ	ષ્ણુ	ધુ	જુ



[1] ખૂટતી વિગત પૂરો :-

નં.	અર્થ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	પુરુષ	વચન	વર્તમાનકાળ	હસ્તન ભૂતકાળ
1	ખાવું				૧	૧		
2	ગૂંથવું				૨	૨		
3	ખરીદવું				૩	૩		
4	જાણવું				૧	૨		
5	બાળવું				૨	૩		
6	પવિત્ર કરવું				૩	૧		
7	પાળવું				૧	૩		
8	નાશ કરવો				૨	૧		
9	કાપવું				૩	૨		
10	બાંધવું				૨	૧		
11	ઓળંગવું				૩	૧		
12	પસંદ કરવું				૧	૩		
13	ચોરવું				૩	૨		
14	અટકાવવું				૨	૩		
15	ઓગળવું				૧	૧		
16	ઘ્રહણ કરવું				૧	૩		
17	પાથરવું				૨	૨		
18	માંગવું				૩	૧		

[2] રૂપ જણાવો :-

નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પદ	કાળ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	પુષ્				વર્તમાન	૧			
2	બન્ધ્				હસ્તન	૨			
3	પ્લુષ્				વર્તમાન	૩			
4	મુષ્				હસ્તન	૨			
5	જ્ઞા				વર્તમાન	૧			

નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પદ	કાળ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
6	ક્રી				હસ્તન	૩			
7	ગ્રહ				વર્તમાન	૩			
8	પૂ				હસ્તન	૨			
9	મી				વર્તમાન	૧			

[3] કૃદન્તો જણાવો :-

1. ક્રી - સંબંધક, વર્તમાન કર્તરિ, અનીય = __, __, __
2. મુષ્ - હેત્વર્થ, વર્તમાન કર્મણિ, ચ = __, __, __
3. અશ્ - કર્તરિભૂત, કર્મણિભૂત, તવ્ય = __, __, __
4. ગ્રહ - સંબંધક, વર્તમાન કર્મણિ, તવ્ય = __, __, __
5. જ્ઞા - હેત્વર્થ, વર્તમાન કર્તરિ, ચ = __, __, __
6. મૃદ્ - કર્તરિભૂત, કર્મણિભૂત, અનીય = __, __, __
7. બન્ધ્ - હેત્વર્થ, કર્મણિભૂત, તવ્ય = __, __, __
8. પૂ - સંબંધક, કર્તરિભૂત, અનીય = __, __, __
9. સ્તૃ - વર્તમાન કર્તરિ, વર્તમાન કર્મણિ, ચ = __, __, __

[4] મને ઓળખો :-

1. ગ્રન્થ - વર્તમાનકાળ, દ્વિ. પુ. દ્વિ. વ. = _____
2. ક્રી - હસ્તનભૂતકાળ, તૃ. પુ. બ. વ. = _____
3. મી - વર્તમાનકાળ, પ્ર. પુ. એ. વ. = _____
4. મુષ્ - હસ્તનભૂતકાળ, દ્વિ. પુ. એ. વ. = _____
5. અશ્ - વર્તમાનકાળ, તૃ. પુ. દ્વિ. વ. = _____
6. ગ્રહ - હસ્તનભૂતકાળ, પ્ર. પુ. બ. વ. = _____
7. જ્ઞા - વર્તમાનકાળ, દ્વિ. પુ. બ. વ. = _____
8. બન્ધ્ - હસ્તનભૂતકાળ, તૃ. પુ. એ. વ. = _____
9. સ્તમ્ભ - વર્તમાનકાળ, પ્ર. પુ. દ્વિ. વ. = _____

[5] રૂપ પૂરો :-

1. _____ _____	2. _____ અલિના: _____	3. અગૃહિણ _____ _____
મૃદ્નાતિ _____	_____	_____
4. અક્ષિ _____ _____	5. _____ _____	_____
_____	અનડુહા _____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____



વિદ્યા શૌર્ય ચ દાક્ષ્યં ચ,
બલં ધૈર્યં ચ પઞ્ચમમ્ ।
મિત્રાણિ સહજાન્યાહુઃ,
વર્તયન્તિ હિ તૈર્બુધાઃ ॥

[સુભાષિત]

જેની સાથે પંડિતો હોય છે તે પાંચ સહજ મિત્રો :

વિદ્યા, શૌર્ય, દક્ષતા, બળ અને ધૈર્ય.

પંડિતો સદા આ પાંચ મિત્રોની સાથે સંગતિ કરે છે.



[1] ખૂટતી વિગત પૂરી :-

નં.	મૂળધાતુ	સાદો અર્થ	ગણ	પદ	પુરુષ	વચન	વ.કાળ	હા.ભૂ.કા.	આજ્ઞાર્થ	વિધ્યર્થ
1	ક્રી				૧	૨				
2	મુષ્				૨	૧				
3	મી				૩	૩				
4	પ્રી				૨	૧				
5	પુષ્				૩	૨				
6	અશ્				૧	૩				
7	શ્રી				૩	૩				
8	પ્લુષ્				૨	૨				
9	ગ્રન્થ્				૧	૧				
10	ગ્રહ				૨	૧				
11	મન્થ્				૩	૨				
12	દ્				૧	૩				
13	જ્ઞા				૧	૨				
14	જૃ				૨	૩				
15	ધૂ				૩	૧				
16	કૃ				૩	૩				
17	બન્ધ્				૨	૨				
18	મૃ				૧	૩				
19	મૃદ્				૧	૨				
20	પૃ				૨	૩				
21	સ્તમ્ભ્				૩	૧				
22	લૂ				૧	૩				
23	વૃ				૨	૨				
24	લી				૩	૧				
25	સ્ત્				૨	૧				
26	તન્				૩	૨				
27	ચિ				૧	૩				

[2] સરખે સરખા રૂપ જોડો :-

A

B

1. अगृह्णीथाः - जानीयुः
2. गृह्णे - जानीतम्
3. गृहाण - जानीयाम्
4. गृह्णीते - जानावहै
5. गृह्णीष्व - अजानीथाः
6. गृह्णीतम् - जानीष्व
7. गृह्णीयुः - जाने
8. गृह्णावहै - जानीहि
9. गृह्णीयाम् - जानीते

[૩] કોંસમાં આપેલ ધાતુના સમાન
રૂપથી ખાલી જગ્યા પૂરો :-

- | | | | |
|---------------|---|-------|----------|
| 1. मृदनीवः | - | _____ | [मुष] |
| 2. जानासि | - | _____ | [स्तृ] |
| 3. क्रीणते | - | _____ | [मी] |
| 4. अप्लुष्णन् | - | _____ | [ग्रन्थ] |
| 5. पुनीहि | - | _____ | [ग्रह] |
| 6. लिनीत | - | _____ | [बन्ध] |
| 7. जानानि | - | _____ | [स्तम्भ] |
| 8. लिनीयाः | - | _____ | [श्री] |
| 9. गृहणाव | - | _____ | [अश] |

[4] ગુજરાતીનું સંસ્કૃત કરો :-

દા.ત. હું જાણું છું. = જાનામિ

- | | | | |
|-------------------------|---|-------------------------------|---|
| 1. તે ફાડશે. | = | 6. તેઓ બે એ પ્રૂજાવ્યું હતું. | = |
| 2. અમે બે બોલ્યા હતા. | = | 7. તે ભરે છે. | = |
| 3. તેઓ વલોવો. | = | 8. અમે બધાં જાણીએ. | = |
| 4. હું રાંધીશ. | = | 9. તમે બધાં ગ્રહણ કરો. | = |
| 5. તમે બે પ્રુશ કરો છો. | = | | |

[5] રૂપ પૂરો :-

- [illegible]



[1] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	કાળ	પુરુષ	વચન	અર્થ
1.	અતૃણ્ઠ							
2.	તુન્ધ્વહે							
3.	આઙ્કતામ્							
4.	પિંષ્ઠઃ							
5.	અરિઙ્કથાઃ							
6.	અરુન્ધ							
7.	ક્ષુન્દે							
8.	અરિજ્વત							
9.	ક્ષુન્દમઃ							
10.	સ્તભ્મીત							
11.	લિનીયાતામ્							
12.	અબધ્નાઃ							
13.	પુનીમહે							
14.	જાનીયાતમ્							
15.	સ્તૃણીતામ્							
16.	અમૃદનીવ							
17.	ગૃણન્તિ							
18.	ગ્રથ્નોયામ્							

[2] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	અર્થ	રૂપ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	કાળ	પુરુષ	વચન
1	અમે બે ભેદ કરીએ છીએ.							
2	તેં ચીર્યું હતું.							
3	તેઓએ છેલ્લું હતું.							
4	તમે હિંસા કરો છો.							

નં.	અર્થ	રૂપ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	કાળ	પુરુષ	વચન
5	અમે બધાંએ સળગાવ્યું હતું.							
6	તમે બે જમો છો.							
7	તે બેએ જોડ્યું હતું.							
8	હું સંબંધમાં આવું છું.							
9	તેણે નીમ્યું હતું.							
10	તમે બધાંએ ચીર્યું હતું.							
11	તું છેદે છે.							
12	મેં ખાંડ્યું હતું.							
13	તે અટકાવે છે.							
14	મારે ખરીદવું જોઈએ.							
15	તે બે ખાઓ.							
16	તમે બેએ ચોર્યું હતું.							
17	તેઓ કાપે છે.							
18	અમારે બેએ પૂરવું જોઈએ.							

[3] કૃદન્ત પૂરો :-

નં.	ધાતુ	હેત્વર્થ	સંબંધક	વર્તમાન કર્તારિ	વર્તમાન કર્મણિ	કર્મણિ ભૂત	કર્તારિ ભૂત	તત્વ્ય	અનીય	ય
1.	ભુજ્									
2.	ઇન્ધ્									
3.	જ્ઞા									
4.	બન્ધ્									
5.	હિન્સ									
6.	મુષ્									
7.	ક્રી									
8.	તૃહ									
9.	વન્									

[4] આપેલ વિગત મુજબ રૂપ બનાવો :-

1. બિદ્ - વર્તમાનકાળ, પ્ર. પુ. દિ. વ. = ____
2. યુજ્ - હ્યસ્તનભૂતકાળ, દિ. પુ. બ. વ. = ____
3. પિંષ્ - હ્યસ્તન ભૂતકાળ, તૃ. પુ. દિ. વ. = ____
4. હિંસ્ - વર્તમાનકાળ, દિ. પુ. દિ. વ. = ____
5. સમ્+પૃચ્ - હ્યસ્તન ભૂતકાળ, તૃ. પુ. બ. વ. = ____

[5] રૂપ પૂરો :-

1. એન્ધિ ____	2. ____	3. આઝ્જ ____
____	અતૃણેટ્-હ ____	____
____	____	____
4. ____	5. ____	
ભનક્ષિ ____	____	
____	અમુદ્ક્ત ____	



ચેષ્ઠા પરસ્ય વૃત્તાન્તે, મૂકાન્ધબધિરોપમા ।
ઉત્સાહઃ સ્વગુણાભ્યાસે, દુઃસ્થસ્યેવ ધનાર્જને ॥

[અધ્યાત્મસાર]

જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્યનું લક્ષણ :

પરની બાબતોમાં - બાહ્ય બાબતોમાં મૂંગા-આંધળા-બહેરા જેવી
ચેષ્ઠા હોય અને પોતાના આંતરિક સદ્ગુણવૈભવને ખીલવવાના
અભ્યાસમાં - પ્રયત્નમાં, ગરીબને ધન કમાવવામાં જેટલો રસ હોય
તેટલો, રસ - ઉત્સાહ - રુચિ હોય.



[1] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	ધાતુ	અર્થ	ગણ	પદ	પુરુષ	વચન	વ. કાળ	હા.ભૂ.કા.	આજાર્થ	વિધ્યર્થ
1	ક્ષુદ્				૧	૨				
2	અઙ્				૨	૩				
3	ઇન્ધ્				૩	૧				
4	તૃહ્				૨	૨				
5	છિદ્				૩	૨				
6	ભિદ્				૧	૩				
7	ભુજ્				૩	૩				
8	પિષ્				૨	૧				
9	ભઙ્				૧	૩				
10	હિન્ધ્				૧	૨				
11	શિષ્				૨	૧				
12	રિચ્				૩	૩				
13	રુધ્				૨	૧				
14	યુજ્				૩	૨				
15	સમ+પૃચ્				૧	૩				
16	ચિદ્				૩	૨				
17	વિદ્				૨	૩				
18	વૃજ્				૧	૧				

[2] નીચેના કર્તરિ વાક્યોને કર્મણિમાં રૂપાંતરિત કરો :-

1. અહં કર્માણિ અક્ષુણ્ણદમ્ ।
2. અસુરઃ તૌ છિન્ધ્યાત્ ।
3. સઃ સુખં ભુનક્તુ ।
4. દયાલુઃ વૃજિનૈઃ સમં સઙ્ગં વૃઙ્ક્તે ।
5. ત્વં માં રુન્ધિ ।

[3] કોંસમાં આપેલા ધાતુના સમાનરૂપથી ખાલી જગ્યા પૂરો :-

- | | |
|----------------------------|---------------------------|
| 1. ક્ષુન્થ - ____ (અજ્ઞ) | 6. ભક્તઃ - ____ (હિંસ) |
| 2. એન્થત - ____ (તૃહ) | 7. રુન્ધીવહિ - ____ (યુજ) |
| 3. છિનદૈ - ____ (ભિદ) | 8. સમપૃઞ્ચ - ____ (ચિદ) |
| 4. ધુજ્જીયાઃ - ____ (પિંષ) | 9. વિન્દીરન્ - ____ (વૃજ) |
| 5. શિણ્ઠુ - ____ (રિચ્) | |

[4] આપેલ અંક પ્રમાણે રૂપ બનાવો :-

SANSKRIT MOBILE			Numbers	રૂપ	ઓળખાવો.
વૃ [1] હિં ધ્વમ્	છિ [2] થાઃ ઇ	છિ [3] થામ્ તિ	1. 159	____,	____
ભુ [4] ભુ ન	ઞ્જા [5] ઞ્જ ઞ્જી	ન્દી [6] ન્દી યા	2. 261	____,	____
શ્ચ [7] સ્વઃ ધૈ	ય [8] ન્દી તામ્	ધિ [9] તુ ન	3. 453	____,	____
			4. 4568	____,	____
			5. 17	____,	____
			6. 247	____,	____
			7. 782	____,	____
			8. 968	____,	____
			9. 393	____,	____

[5] રૂપ પૂરો :-

1. વિનદૈ ____	2. ____	3. ____ પિનષામ
____	____	____
____	અરિદ્વક્ત ____	____
4. તૃણહાનિ ____	5. ____	
____	____	
____	અવૃણક્-ર્ ____	____

[1] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	ગુજરાતી અર્થ	રૂપ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	કાળ	પુરુષ	વચન
1	તું રક્ષા કર.							
2	તું હતો.							
3	અમે સૂઈ જઈશું.							
4	તેઓ કાપે છે.							
5	તે બેએ કીધું.							
6	તમે બધાં સ્તવના કરો.							
7	મારે સ્તવવું જોઈએ.							
8	તે પ્રકાશે છે.							
9	અમે બેએ જોડ્યું હતું.							
10	તમારે બેએ જવું જોઈએ.							
11	તું સમાઈ જા.							
12	તે ટપક્યું હતું.							
13	અમે બધાં લઈએ છીએ.							
14	તે બેએ ભક્ષણ કર્યું હતું.							
15	તમે બધાં રસોઈ રાંધો.							
16	તેઓ જવા જોઈએ.							
17	અમે બે ભણતા હતા.							
18	હું શ્વાસ લઉં છું.							
19	તે શ્વાસ લેશે.							
20	તમે બે રડો.							
21	અમે બધાં સૂઈ જઈએ છીએ.							
22	તમે બધાં જન્મ આપો.							
23	તેઓ અવાજ કરશે.							
24	અમે બેએ ખાધું હતું.							
25	તે બે સ્નાન કરે છે.							
26	તારે આપવું જોઈએ.							
27	હું વિશ્વાસ રાખું.							

[2] કૃદન્તો જણાવો :-

1. અસ્ - વર્તમાન કર્મણિ, કર્મણિભૂત, તવ્ય = __, __, __
2. નુ - વર્તમાન કર્તરિ, કર્તરિભૂત, અનીય = __, __, __
3. સ્તુ - સંબંધક, હેત્વર્થ, ય = __, __, __
4. બ્રૂ - વર્તમાન કર્મણિ, સંબંધક, ય = __, __, __
5. સૂ - કર્તરિભૂત, હેત્વર્થ, તવ્ય = __, __, __
6. રુદ્ - અનીય, વર્તમાન કર્તરિ, કર્મણિભૂત = __, __, __
7. જક્ષ્ - તવ્ય, અનીય, ય = __, __, __
8. અધિ+ઇ - કર્તરિભૂત, વર્તમાન કર્તરિ, વર્તમાન કર્મણિ = __, __, __
9. શી - હેત્વર્થ, સંબંધક, કર્મણિભૂત = __, __, __

[3] રૂપ ઓળખાવો :-

1. સ્તુ - વર્તમાનકાળ, દ્વિ. પુ. બ. વ. = ____
2. બ્રૂ - હસ્તનભૂતકાળ, તૃ.પુ. દ્વિ. વ. = ____
3. રુ - વિધ્યર્થ, પ્ર.પુ. એ. વ. = ____
4. નુ - આજ્ઞાર્થ, તૃ. પુ. એ. વ. = ____
5. સ્વપ્ - હસ્તન ભૂતકાળ, દ્વિ. પુ. એ. વ. = ____
6. શ્વસ્ - વિધ્યર્થ, પ્ર. પુ. બ. વ. = ____
7. જક્ષ્ - આજ્ઞાર્થ, તૃ. પુ. બ. વ. = ____
8. સૂ - વર્તમાન, દ્વિ. પુ. દ્વિ. વ. = ____
9. શી - આજ્ઞાર્થ, પ્ર. પુ. દ્વિ.વ. = ____

[4] સરખા રૂપોથી ખાલી જગ્યા પૂરો :-

- | | |
|---------------------------|------------------------|
| 1. અપાતમ્ - ____ (શ્વસ્) | 6. ચ્ચાત - ____ (સૂ) |
| 2. ભાથઃ - ____ (બ્રૂ) | 7. માન્તિ - ____ (શી) |
| 3. શ્રાતામ્ - ____ (સ્તુ) | 8. સ્નાહિ - ____ (અસ્) |
| 4. રાતઃ - ____ (બ્રૂ) | 9. અયાત્ - ____ (યુ) |
| 5. અપ્સાન્ - ____ (અધિ+ઇ) | |

[5] ३५ पूरु :-

1. अस्तवम् _____ _____ _____	2. सीय _____ _____ _____	3. _____ अशेषाः _____ _____
4. _____ _____ सूताम् _____	5. _____ _____ ब्रुवताम्	



केचिद् अज्ञानतो नष्टाः,
केचिद् नष्टाः प्रमादतः ।
केचिद् ज्ञानावलेपेन,
केचिद् नष्टैस्तु नाशिताः ॥

[सुभाषित]

केटलांक लोको अज्ञानथी नाश पाभ्या - आत्मिक गुणसमृद्धिथी
वंशित रक्षा.

केटलांक प्रमादथी नाश पाभ्या,

केटलांक ज्ञानना अभिमानथी नाश पाभ्या...

केटलांक आ त्रशथी नष्ट थयेलने नायक तरीके स्वीकारी नष्ट
थया...



[1] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	રૂપ	અર્થ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	કાળ	પુરુષ	વચન
1	હુવાથામ્							
2	ઈંડીત							
3	મૃષ્ઠ							
4	એષ્ટાઃ							
5	ઉષ્ટામ્							
6	શાસાનિ							
7	આશાસીવહિ							
8	ચકાસતિ							
9	આસ્વહિ							
10	વસ્સ્વ							
11	દરિદ્રિયાતામ્							
12	જાગૃમઃ							
13	અચડ્દવમ્							
14	અધીયાથામ્							
15	આયન્							

[2] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	ગુજરાતી અર્થ	રૂપ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	કાળ	પુરુષ	વચન
1	તેઓએ છૂપાવ્યું હતું.							
2	તું શાસન કર.							
3	અમે બે ગરીબ થઈએ છીએ.							
4	તું વખાણ કર.							
5	અમે ઈચ્છ્યું હતું.							
6	તેઓ જાગ્યા હતા.							
7	અમારે બેએ સાફ કરવું જોઈએ.							
8	અમે ભણ્યા હતા.							
9	તમે બે રાજ કરો છો.							

નં.	ગુજરાતી અર્થ	રૂપ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	કાળ	પુરુષ	વચન
10	તે બે બોલો.							
11	તેઓ જાય છે.							
12	અમે પહેર્યું હતું.							
13	તમે બે પ્રકાશશો.							
14	તમે બેસો.							
15	તેઓ આશા રાખે છે.							

[3] સાચું કૃદન્ત પસંદ કરો :

- 1 મર્ષ્ટુમ્, મર્જિતુમ્, માર્ષ્ટુમ્ _____
- 2 વશત્, ઉશ્નુવત્, ઉશત્ _____
- 3 ર્ણ્યતુમ્, વશ્ણતુમ્, વશ્ણાતુમ્ _____
- 4 હૃતુમ્, હનોતુમ્, હનુતુમ્ _____
- 5 શિષ્ટ્વા, શાસ્ત્વા, શિસિત્વા _____
- 6 જાગૃતુમ્, જાગરિતુમ્, જાગર્તુમ્ _____
- 7 ઈડત્, ઈડ્યત્, ઈડાન _____
- 8 વસ્યમાન, વશ્યમાન, વસિમાન _____
- 9 આસીત, આસીન, આસિન _____

[4] આપેલ રૂપ પછી જે રૂપ આવતું હોય તેનાથી ખાલી જગ્યા પૂરો :-

દા.ત. આસે - આસ્વહે

- | | |
|----------------------|-------------------------|
| 1. ચક્ષાથામ્ - _____ | 6. વશામ - _____ |
| 2. ઈંડિધ્વમ્ - _____ | 7. શાસ્સિ - _____ |
| 3. ઐડ્ઢ્વમ્ - _____ | 8. અચ્ચાસ્મ - _____ |
| 4. અવટ્-ઙ્ - _____ | 9. અદરિદ્રિતામ્ - _____ |
| 5. મૃષ્ટઃ - _____ | |

[5] રૂપ પૂરો :-

1. _____ દરિદ્રિહિ _____ _____	2. અજાગરમ્ _____ _____	3. ઐશિ _____ _____
4. વશ્મિ _____ _____	5. _____ શાસ્તુ _____	



[1] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	ધાતુ	અર્થ	ગણ	પદ	પુરુષ	વચન	વ. કાળ	હા.ભૂ.કા.	આજ્ઞાથ	વિધ્યથ
1	દિહ				૧	૨				
2	દુહ				૨	૩				
3	દ્વિષ્				૩	૧				
4	વિદ્				૨	૧				
5	લિહ				૩	૨				
6	વસ્				૧	૩				
7	ચક્ષ્				૩	૩				
8	હન્				૨	૨				
9	દરિદ્રા				૧	૨				
10	મૃજ્				૨	૧				
11	વશ્				૧	૨				
12	ચકાસ્				૩	૩				
13	શાસ્				૩	૨				
14	ઈશ્				૨	૩				
15	હુ				૧	૧				
16	આસ્				૨	૩				
17	ઈંડ				૩	૨				
18	સ્તુ				૧	૧				
19	રુ				૧	૨				
20	સૂ				૨	૩				
21	નુ				૩	૧				
22	યુ				૨	૨				
23	જક્ષ્				૩	૧				

નં.	ધાતુ	અર્થ	ગણ	પદ	પુરુષ	વચન	વ. કાળ	હા.ભૂ.કા.	આજ્ઞાર્થ	વિધ્યર્થ
24	સ્વપ્				૧	૩				
25	બ્રૂ				૩	૩				
26	અધિ+ઇ				૨	૧				
27	ડુદ્				૧	૨				

[2] સાધનિકા જણાવો :-

1. દ્વિઙ્ઠિ 2. ધુક્ષ્વ 3. અધુગ્ધ્વમ્ 4. દુગ્ધામ્ 5. લીઢિ

[3] રૂપ પૂરો :-

1. દોઢે	—	—	—	2.	—	—	—	3.	—	લિહ્લહે	—
—	—	—	—		—	—	—		—	—	—
—	—	—	—		અહન્	—	—		—	—	—
4.	—	—	—	દ્વેષામ	—	—	—	5.	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	વેતિ-વેદ	—	—	—



ષડ્ દોષાઃ પુરુષેણેહ, હાતવ્યા ભૂતિમિચ્છતા ।

નિદ્રા તન્દ્રા ભયં ક્રોધઃ, આલસ્યમતિમાનિતા ॥

[સુભાષિત]

છ દોષો, આત્મિક ઐશ્વર્યની ઈચ્છા રાખનારા પુરુષે ઘટાડવા જોઈએ - છોડવા જોઈએ : નિદ્રા, તંદ્રા (આરબ્ધ સત્કાર્યમાં અનુત્સાહ પ્રેરિત ઝોકા), ભય, ક્રોધ, આળસ અને અહંકાર.



[1] ખૂટતી વિગતો પૂરી :-

નં.	ગુજરાતીઅર્થ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	પુરુષ	વચન	વ. કાળ	હા.ભૂ.કા.	આશય	વિધ્યર્થ
1	સૂવું				૧	૩				
2	રડવું				૨	૧				
3	શ્વાસ લેવો				૩	૨				
4	જન્મ આપવો				૧	૨				
5	સૂઈ જવું				૨	૩				
6	સ્તવવું				૩	૨				
7	ભણવું				૧	૧				
8	ઝરવું				૨	૨				
9	દોહવું				૩	૨				
10	ચાટવું				૧	૩				
11	કહેવું				૨	૨				
12	ગરીબ થવું				૩	૨				
13	ઈચ્છવું				૧	૧				
14	શાસન કરવું				૨	૩				
15	રાજ કરવું				૩	૩				
16	વખાણવું				૧	૨				
17	શોક કરવો				૨	૧				
18	હણવું				૩	૧				
19	જોડવું				૧	૧				
20	ખાવું				૨	૧				
21	બોલવું				૩	૧				
22	વખાણવું				૧	૨				
23	જાણવું				૨	૨				
24	દ્વેષ કરવો				૩	૨				
25	પહેરવું				૨	૩				
26	જાગવું				૧	૩				
27	સાફ કરવું				૩	૩				

[2] नीचेना वाक्योने कर्मणिभां रूपांतरित करो :-

1. शुभस्वप्नस्य दर्शने निशायां जागृयात् ।
2. सारमेयोऽस्थि लेढि, बिडाला दुग्धमलिहन् ।
3. गोपालः गां पयः दोषिध ।
4. ये आगमं शृण्वन्ति, जिनान् स्तुवन्ति, सत्यं ब्रुवन्ति ते मोक्षं लभन्ते ।
5. अहं तुभ्यं न द्वेष्मि किन्तु मत्पापेषु द्वेष्मि ।

[3] कर्तरि रूपांने सभान् पुंशुष/वचन/काणवाणा कर्मणि रूपा लभो :-

1. श्रातः - ____ 4. अशेत - ____ 7. ब्रूध्वम् - ____
2. असुवाताम् - ____ 5. अदरिद्रात् - ____ 8. ऐष्ट - ____
3. रुयात् - ____ 6. रोदितु - ____ 9. स्वपितु - ____

[4] वच्ये आवता कभसर रूपांथी भावी जग्या पूरो :-

1. घनीथाः, ____, ____, ____, ____, घनीन्
2. अध्यैवहि, ____, ____, ____, अध्यैध्वम्
3. ब्रवाणि, ____, ____, ____, ब्रूतम्
4. स्तुवे, ____, ____, ____, ____, स्तुध्वे
5. शेष्वा, ____, ____, ____, ____, शेस्ताम्

[5] रूपा पूरो :-

1. अस्थि ____	2. ____	3. ____
____	गिरम् ____	औच्यथाः ____
____	____	____
____	____	4. ____
____	____	____
____	____	ख्यायताम् ____
____	____	5. ____
____	____	____
____	____	अधीयेत ____

[1] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	ગુજરાતી અર્થ	રૂપ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	કાળ	પુરુષ	વચન
1.	મેં લીધું હતું.							
2.	તે ધરશે.							
3.	તું સમાધાન કર.							
4.	અમે બે કરીએ છીએ.							
5.	તમે બેએ ધ્યાન આપ્યું હતું.							
6.	તેઓએ રાખી મૂકવું જોઈએ.							
7.	તમે બંધ કરો.							
8.	તે બે બંધ કરે છે.							
9.	અમે બધાંએ છોડ્યું હતું.							
10.	મારે પહેરવું જોઈએ.							
11.	તે આપે.							
12.	તું આશરો આપે છે.							
13.	અમે બે ડર્યા હતા.							
14.	તમે બે ભાગો છો.							
15.	તે વિશેષ રીતે સમજાવે છે.							

[2] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	રૂપ	અર્થ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	કાળ	પુરુષ	વચન
1	પિદધીવહિ							
2	અભિપ્રાયમ્							
3	વિધત્તામ્							
4	આદદ્ધ્વે							
5	સમાદધ્યાતામ્							
6	અવાદધ્મહિ							
7	નિધેહિ							

નં.	રૂપ	અર્થ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	કાળ	પુરુષ	વચન
8	અપિદધતિ							
9	પર્યદધિ							
10	દદાથામ્							
11	જહ્યાવ							
12	ધદ્ધ્વે							
13	અભિભયુઃ							
14	સંધિયામઃ							
15	વિરમતિ							

[3] સાધનિકા જણાવો :-

1. બિભીમઃ 2. અજહામ્ 3. ધત્સ્વ 4. બિભૃષ્વ 5. ધદ્ધ્વે

[4] શબ્દોમાં ખોવાયેલ રૂપ શોધી કાઢો :-

1. બ્રા થામ્ અ ધા બિ દા દે = ____ [4]*
2. અ ધ દ દ્ઃ ધ્વ = ____ [3]
3. દ દા દી દુ તામ્ યામ્ યા = ____ [4]
4. ક ધ દી ધા ત્થઃ = ____ [2]
5. બ્રી બ્રા બિ બી દ રન્ = ____ [3]
6. ભ ભા યુઃ અ આ બિ = ____ [4]
7. સ આ મા ધદ્ ધ્વમ્ = ____ [4]
8. ધૃ બિ ભ રા રૈ ધા = ____ [3]
9. દા હિ દુ દે દિ હુ = ____ [2]

[5] રૂપ પૂરો :-

1. ____ બિભૃહિ ____ ____	2. અદદિ ____ ____ ____	3. ____ ____ બિભેતુ ____
4. ____ જહ્યાવ ____ ____ ____	5. દધાનિ ____ ____ ____	



* કોંસમાં લખેલ સંખ્યા રૂપના અક્ષરોની સંખ્યા જણાવે છે.

પાઠ - ૧૫

[1] ભૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પદ	કાળ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	હું				વર્તમાન	૧			
2	હો				હા.ભૂ.કા.	૨			
3	પૂ				આજાર્થ	૩			
4	પૂ				વિધ્યર્થ	૨			
5	ઋ				વર્તમાન	૩			
6	નિજ્				હા.ભૂ.કા.	૧			
7	વિજ્				વિધ્યર્થ	૩			
8	વિષ્				આજાર્થ	૨			
9	મા				વિધ્યર્થ	૧			
10	હા				હા.ભૂ.કા.	૧			
11	ધા				આજાર્થ	૨			
12	મૃ				વર્તમાન	૩			
13	દા				વિધ્યર્થ	૨			
14	મી				આજાર્થ	૩			
15	હા				હા.ભૂ.કા.	૧			

[2] ભૂટતી વિગત પૂરો :-

નં.	અર્થ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	પુરુષ	વચન	વ.કાળ	હા. ભૂ.કા.	આજાર્થ	વિધ્યર્થ
1	લાજવું				૧	૩				
2	ભરવું				૨	૨				
3	જવું				૧	૨				
4	સ્વચ્છ કરવું				૩	૩				
5	જૂદું પાડવું				૨	૧				
6	ઘેરી લેવું				૧	૧				
7	જવું				૨	૩				
8	માપવું				૩	૨				
9	હોમવું				૩	૧				

[3] कृदन्त पुरो :-

नं.	भूजधातु	हेत्वर्थ	संबंधक	वर्तमान कर्तरि	वर्तमान कर्मणि	कर्मणि भूत	कर्तरि भूत	विध्यर्थ कृदन्त
1.	निज्							
2.	प्							
3.	विष्							
4.	मा							
5.	भृ							
6.	ही							
7.	धा							
8.	ऋ							
9.	हु							

[4] कर्तरि रूपोने समान कर्मणि रूप लभो :-

- | | |
|----------------------|----------------------|
| 1. वेविज्युः - _____ | 6. मिमीताम् - _____ |
| 2. धत्तम् - _____ | 7. जह्याताम् - _____ |
| 3. अपिपृव - _____ | 8. विभरामहै - _____ |
| 4. पिपूर्य - _____ | 9. नेनेज्मि - _____ |
| 5. अजिह्रेत् - _____ | |

[5] रूप पुरो :-

1. _____ मन्थानम् _____ _____ _____ _____ _____	2. _____ _____ दिवा _____ _____ _____ _____ _____	3. _____ _____ ऐयः _____ _____ _____ _____ _____
		4. _____ पिपूर्य _____ _____ _____
		5. पिपर्मि _____ _____ _____

મનોચલ યાને પરીક્ષા - ૨

[પાઠ : ૬ થી ૧૫]

[Marks - 100]

[1] સંસ્કૃતનું ગુજરાતી કરો :-

[18]

1. તપસ્વિનઃ સ્વં જાનન્તિ, ગુણાન્ ગૃહ્ણન્તિ, દોષાન્ મીનન્તિ, પાપં લુનતે, કર્માણિ મૃદ્નન્તિ, આત્મનિ લિનન્તિ, મોક્ષઞ્ચ વશીકુર્વન્તિ, ધન્યાસ્તે, નમસ્કુર્મહે વયં તાન્ ।
2. અધૂનોત્ ક્રોધમ્, અધૂનોદ માનમ્, અધૂનાદ માયામધુવલ્લોભં જિનો વ્યધૂનયત્ પ્રમાદમ્, અધવદસત્યમ્ । તતશ્ચ પ્રાપ્નોત્ કેવલજ્ઞાનમ્ ।
3. યેન ભોગા ભુક્તાઃ સોઽપિ ન તુષ્ટઃ, યેન ચ ભુજ્યમાનાઃ સોઽપિ ન સુખી, યે ભોક્તુમિચ્છન્તિ તેઽપિ વ્યાકુલાઃ, કિન્તુ યૈઃ ભોગાસ્ત્યક્તાઃ તે શ્રમણાઃ સુખિનઃ સન્તિ, અતઃ ભોગાઃ ન ભોગ્યાઃ કિન્તુ ત્યાગ્યાઃ ।
4. દયાલુર્વૃજિનૈસ્સમં સઙ્ગં વૃઙ્કતે, ઉત્તમો જનો વૃષલૈસ્સાર્ધમાલાપં વૃણક્તિ, ન સજ્જનૈઃ સાકમ્, યથા રોગ્યપથ્યં વર્જતિ કિન્તુ અગદં ન વર્જયતિ ।
5. 'ત્વં તૃણિદ્, રુન્દિદ્, પિણિદ્, છિન્ત્સ્વ, ક્ષુન્દિદ્, ભિન્ત્સ્વ, હિન્ધિ, ઇન્ત્સ્વ' એતાદૃશી ભાષા સાવચ્છભાષા કથ્યતે । તાં વૃઙ્કિધ ત્વમ્ ।
6. સર્વં ત્વદીયં લાહિ, મા લાહિ, યતઃ દાનસ્યાઽતીવ માહાત્મ્યમ્, વિશ્વે સૂર્યં ઇવ દાનં ભાતિ, દાનમપકીર્તિં દાતિ, લોકા દાનં નુવન્તિ ।
7. યથા કાષ્ઠં ચ કાષ્ઠં ચ, સમેયાતાં મહોદધૌ ।
સમેત્ય ચ વ્યપેયાતામ્, તદ્વદ્ભૂતસમાગમઃ ॥
8. સર્વં હ્યેયં બિભીષણેન ક્ષાતમ્, મન્ત્રિણોઽપિ વ્યાખ્યાય વિરતાઃ, મન્દોદર્યપિ વ્યાક્ષાતું પ્રાયતત, કિન્તુ દર્શાનનો જાનર્કી ન પ્રત્યર્પિતવાન્ ।
9. સહસ્રા વિદધીત ન ક્રિયામવિવેકઃ પરમાપદાં પદમ્ ।
વૃણતે હિ વિમૃશ્ય કારિણં ગુણલુબ્ધ્યાઃ સ્વયમેવ સમ્પદઃ ॥

[2] ગુજરાતીનું સંસ્કૃત કરો :-

[18]

1. જે પોતાના જ્ઞાનથી ગર્વિષ્ઠ થાય છે તેનું જ્ઞાન પણ સ્તંભિત થઈ જાય છે.
2. ભગવાનની પૂજા માટે શ્રેષ્ઠ અને મોઢા ચન્દનને અમે ખરીદીએ છીએ.

3. જેમ લોકો છાશને મધી માખણ મેળવે છે તેમ સાધુઓ શાસ્ત્રોને મધી તત્ત્વોને મેળવે છે.
4. વિચારીને બોલવું. કારણ કે સજ્જનો બોલીને ફરી જતા નથી.
5. તું તારી જાતને જાણ, દોષોને કાપ. કારણ કે આ રીતે જીવ પાપને કાપી મોક્ષને મેળવે છે.
6. શ્રમણોની સાથે સંપર્કમાં રહેલો હું દીક્ષા લેવા માટે સમર્થ થયો.
7. તીર્થંકરો મનથી જ અનુત્તર દેવોની શંકાને છોદે છે અને વચનથી માનવોની શંકાને છોદે છે.
8. ગુરુને પણ મારીને અને નાનાઓને છળથી ઠગીને જે રાજ્ય ગ્રહણ કરાય છે તે મોટું પણ મને ન હો.
9. હે નાથ ! હું તારો નોકર છું, દાસ છું, સેવક છું, ચાકર છું. 'હા' - એ પ્રમાણે તું સ્વીકારી લે. આના પછી હું નહીં બોલું.

[3] ખૂટતી વિગત પૂરો :

[9]

નં.	ધાતુ	અર્થ	ગણ	પદ	કાળ	પ્રયોગ	પુરુષ	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
1.	નુ				વર્તમાન	કર્તરિ	૧			
2.	અધિ+इ				હસ્તન	કર્તરિ	૨			
3.	પ્ર+અન્				આજ્ઞાર્થ	કર્તરિ	૩			
4.	વृજ્				વિધ્યર્થ	કર્તરિ	૨			
5.	અઙ્				વર્તમાન	કર્તરિ	૩			
6.	જ્				હસ્તન	કર્તરિ	૧			
7.	ભૃ				આજ્ઞાર્થ	કર્તરિ	૩			
8.	મી				વિધ્યર્થ	કર્તરિ	૨			
9.	ईङ्				હસ્તન	કર્મણિ	૧			

[4] ખૂટતી વિગત પૂરો :-

[9]

નં.	અર્થ	ધાતુ	ગણ	પદ	કાળ	પ્રયોગ	વચન	પ્ર. પુ.	દ્વિ. પુ.	તૃ. પુ.
1.	ખેદ પામવું				હસ્તન	કર્તરિ	૨			
2.	અતિ લોભ કરવો				આજ્ઞાર્થ	કર્તરિ	૩			
3.	હોમવું				વિધ્યર્થ	કર્તરિ	૧			
4.	સ્વચ્છ કરવું				વર્તમાન	કર્તરિ	૩			
5.	સ્નાન કરવું				વર્તમાન	કર્તરિ	૨			

નં.	અર્થ	ધાતુ	ગણ	પદ	કાળ	પ્રયોગ	વચન	પ્ર. પુ.	દ્વિ. પુ.	તૃ. પુ.
6.	દોહવું				હસ્તન	કર્તરિ	૧			
7.	દ્વેષ કરવો				આજ્ઞાર્થ	કર્તરિ	૧			
8.	જન્મ આપવો				વિધ્યર્થ	કર્મણિ	૨			
9.	દૂર કરવું				વર્તમાન	કર્તરિ	૩			

[5] સાધનિકા જણાવો :-

[9]

- | | | |
|--------------|--------------|--------------|
| 1. લેહુ | 4. દ્વિક્વ | 7. બિભીયાતમ્ |
| 2. અદુગ્ધ | 5. દ્વિઙ્ઙિ | 8. અજહીત |
| 3. ધુગ્ધ્વમ્ | 6. બિપ્રીયા: | 9. અધદ્ધ્વમ્ |

[6] વાક્ય સુધારો :- [કયા નિયમથી ? - તે જણાવવું]

[5]

1. સો હિ મે મિત્રઃ ।
2. પિતૃસ્સાર્ધં પુત્રો ગમ્યતે ।
3. ચૂયં ધનાન્ ગૃહ્ણન્તુ ।
4. વારિમાનય ।
5. ત્વં જિનમ્ ઇદ્રામ્ ।

[7] સરખા રૂપ વડે ખાલી જગ્યા પૂરો :-

[18]

- | | | | |
|----|--------|------------|-----------|
| | વશ્ | નિજ્ | તૃહ |
| | ↓ | ↓ | ↓ |
| 1. | વક્ષિ | _____ | _____ |
| 2. | _____ | અનેનિજ્મ | _____ |
| 3. | _____ | _____ | તૃહન્તિ |
| 4. | ઝઙ્ઙિ | _____ | _____ |
| 5. | _____ | નેનિજૈ | _____ |
| 6. | _____ | _____ | તૃણ્ઢ |
| 7. | ઔષ્ટમ્ | _____ | _____ |
| 8. | _____ | નેનિજ્યામ્ | _____ |
| 9. | _____ | _____ | અતૃણ્ઢામ્ |

[8] આપેલ નંબરના ખાનામાં રહેલ શબ્દમાંથી કોઈ પણ એક શબ્દ ચૂંટી રૂપ કે ક્રિદન્ત બનાવો :- [9]

SANSKRIT MOBILE		
અ [1] ક્ષી ઉ	અ [2] એ પિ	હિ રુ [3] દ્ધ્વમ્
ધ [4] ચ હ્રદ્વમ્	યા [5] ષ્ઠ જે	તૃ [6] જા પિં
ઘ [7] ઢિ ષ્ઠ	ન્ધી [8] તામ્ પૂ	યા [9] થામ્ તામ્

1. 283 _____
2. 24 _____
3. 15 _____
4. 3859 _____
5. 657 _____
6. 67 _____
7. 143 _____
8. 2679 _____
9. 4198 _____

[9] રૂપ પૂરો :-

[5]

1. _____ _____ અસ્તુતમ્ _____ _____	2. _____ _____ એધિ _____ _____
3. _____ _____ _____ વેવિષતુ _____	5. _____ _____ _____
4. _____ _____ પથઃ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	_____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ ગોષુ _____

[1] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	રૂપ	અર્થ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	પુરુષ	વચન
1	પઠિતાસ્મઃ						
2	પાતાસ્થઃ						
3	વન્દિતારઃ						
4	તરિતાસ્મિ						
5	મન્તાધ્વે						
6	ક્લમિતા						
7	મઙ્ક્તાસ્વઃ						
8	પાલયિતાસિ						
9	ક્ષાલયિતારૌ						
10	ધાવિતાસ્મઃ						
11	લઙ્ઘિતાસાથે						
12	સ્રષ્ટારઃ						
13	લોભિતાસ્મિ						
14	એષિતાસ્થ						
15	દેવિતા						
16	લેપ્તાસ્વહે						
17	મૃગયિતાસે						
18	પર્ચયિતારૌ						

[2] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પદ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	દૃશ્				૨			
2	સહ				૧			
3	ભુજ્				૩			
4	બુધ્				૧			

નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પદ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
5	કૃષ્				૨			
6	અર્જ્				૩			
7	પરા+અય્				૧			
8	સેવ્				૨			
9	રમ્				૧			

[3] રૂપ જણાવો :- [રૂપો શ્વસ્તન ભવિષ્યકાળના જ લખવાના]

- | | |
|-------------------------------------|-------------------------------------|
| 1. હિંસ્ - દ્વિ.પુ. બ.વ. = ____ | 6. પુષ્ - દ્વિ. પુ. એ. વ. = ____ |
| 2. અઙ્ - તૃ.પુ. દ્વિ.વ. = ____ | 7. બન્ધ્ - પ્ર. પુ. દ્વિ. વ. = ____ |
| 3. ઇન્ધ્ - પ્ર. પુ. એ. વ. = ____ | 8. ઋ - તૃ. પુ. બ. વ. = ____ |
| 4. બ્રૂ - દ્વિ. પુ. દ્વિ. વ. = ____ | 9. ધ્રમ્ - પ્ર. પુ. બ. વ. = ____ |
| 5. પ્સા - તૃ. પુ. એ. વ. = ____ | |

[4] ક્રમસર આવતા વચ્ચેના રૂપો પૂરો :-

1. યતિતાસે, ____, ____, ____, યતિતારૌ
2. ધ્યાતાસ્મિ, ____, ____, ____, ____, ધ્યાતાસ્થ
3. સ્થાતાસ્વઃ, ____, ____, ____, સ્થાતાસ્થ
4. રોચિતાસ્વહે, ____, ____, ____, રોચિતાધ્વે
5. ઈક્ષિતાહે, ____, ____, ____, ____, ઈક્ષિતાધ્વે
6. રોદાસિ, ____, ____, ____, રોદારૌ
7. મોદિતાસ્મહે, ____, ____, ____, મોદિતા
8. કમ્પિતાહે, ____, ____, ____, ____, કમ્પિતાધ્વે
9. હ્વાતાસિ, ____, ____, ____, ____, હ્વાતારઃ

[5] રૂપ પૂરો :-

1. _____ વનિતાસે _____ _____	2. _____ _____ કર્તા _____	3. સાદ્દાસ્મિ _____ _____
4. _____ _____ _____	શક્તાસ્મઃ	5. _____ વરિતાસ્વહે _____ _____



[1] ખૂટતી વિગતો પૂરો :- [રૂપ માત્ર શ્વસ્તન ભવિષ્યકાળના જ લખવા.]

નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પદ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	ચિ				૧			
2	ધૂ				૨			
3	શક્				૩			
4	સાધ્				૧			
5	હિ				૨			
6	સ્ત્				૩			
7	લી				૨			
8	ભિદ્				૩			
9	રિચ્				૧			
10	અધિ+ઇ				૩			
11	નુ				૨			
12	પા				૧			
13	ડુ				૨			
14	શી				૩			
15	ધા				૧			
16	નિજ્				૧			
17	લિખ્				૨			
18	સિવ્				૩			
19	દમ્				૨			
20	વર્ણ				૩			
21	ભૂષ્				૧			
22	તદ્				૩			
23	દો				૨			

નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પદ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
24	નશ્				૧			
25	ગુપ્				૨			
26	ધ્મા				૧			
27	યાચ્				૩			

[2] સરખે સરખા રૂપો લખો :-

- | A | B |
|---------------|---------------|
| 1. ક્રેતાસ્મિ | - _____ |
| 2. _____ | - ગ્રહીતા |
| 3. ક્રેતાસ્થ | - _____ |
| 4. _____ | - ગ્રહીતાસ્વઃ |
| 5. ક્રેતાસિ | - _____ |
| 6. _____ | - ગ્રહીતારઃ |
| 7. ક્રેતાસ્મઃ | - _____ |
| 8. _____ | - ગ્રહીતાસ્થઃ |
| 9. ક્રેતારૌ | - _____ |

[3] રૂપ પૂરો :-

1. માતાસ્મિ _____ _____	2. _____ મર્દિતાસિ _____ _____	3. _____ _____ ક્ષોભિતા _____
4. _____ તન્નિતાસ્વહે _____ _____	5. છેત્તાહે _____ _____	6. તર્હિતાસ્મિ _____ _____
7. _____ _____ એતાસ્થઃ _____ _____	8. _____ ચકાસિતાસ્મઃ _____ _____	9. સ્વપ્તાસ્મિ _____ _____

* * *

[1] ખૂટતી વિગતો પૂરી :-

					સામાન્ય ભવિષ્યકાળ			ક્રિયાતિપત્યર્થ		
નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પુરુષ	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
1	અઙ્			૧						
2	ઇન્ધ્			૨						
3	તન્			૩						
4	ગ્રન્થ્			૧						
5	દ્વિષ્			૨						
6	લિહ્			૩						
7	હા			૧						
8	શક્			૨						
9	શ્રુ			૩						
10	ક્ષળ્			૧						
11	કુધ્			૨						
12	પુષ્			૩						
13	છો			૧						
14	સૃજ્			૨						
15	સ્પૃશ્			૩						
16	મુચ્			૧						
17	ચિન્ત્			૨						
18	વૃત્			૩						

[2] આપેલા ધાતુના રૂપ પ્રમાણે બાકીના ધાતુના તેવા જ રૂપો લખો :-

નં.	રક્ષ્	ત્યજ્	દૃશ્	મદ્ (માદ્)	આપ્
1.	રક્ષિષ્યાવઃ				
2.		અત્યક્ષ્યતમ્			
3.			દ્રક્ષ્યથ		

नं.	रक्ष्	त्यज्	दृश्	मद् (माद्)	आप्
4.				अमदिष्यन्	आप्स्यामि
5.					
6.				अमदिष्यः	
7.			द्रक्ष्यसि		
8.		त्यक्ष्यन्ति			आप्स्यत
9.	अरक्षिष्यम्				
10.	अरक्षिष्याम				
11.		त्यक्ष्यथः			
12.			अद्रक्ष्यत्		
13.				मदिष्यामः	
14.					
15.				अमदिष्यताम्	
16.			द्रक्ष्यतः		
17.		अत्यक्ष्याव			
18.	रक्षिष्यति				

[3] संस्कृतनुं गुजराती करो :-

1. यदि अवनिष्यथाः तर्हि अदास्यत ।
2. यदि अवन्दिष्यध्वं तर्हि अलप्स्यध्वं मोक्षम् ।
3. यदि मितमजक्षिष्याम तर्हि रोगः अनशिष्यत् ।
4. यदि नाऽक्रोत्स्यन् तदा न अयोत्स्यन्त ।
5. यदि सत्यम् अवक्ष्यत तदा जनाः युस्माषु व्यश्वसिष्यन् ।

[4] सायुं ३५ पसं६ करो :-

1. अर्जुष्यथः, अक्ष्यथः, अर्जिष्यथः
2. पलायिष्येथाः, पलायिष्यथाः, पलायिष्याथाः
3. सेविष्येथे, सेवस्येथे, सेवास्येथे
4. रंस्येध्वे, रंस्यध्वे, रमिध्वे
5. अलभस्यावहि, अलम्भावहि, अलप्स्यावहि

6. नीयेथ, निष्यथ, नेष्यथ
7. कम्पस्यन्ते, कम्पिष्यन्ते, कम्पस्यते
8. अह्वास्ये, अह्वास्यि, अहूस्ये
9. अश्लाघ्येथाम्, अश्लाक्ष्येथाम्, अश्लाघिष्येथाम्

[5] ३५ पूरे :-

1. _____

अभ्राजिष्यत _____

2. _____
हिंसिष्यसि _____

3. _____

अशेक्ष्यत् _____

4. अरेक्ष्ये _____

5. _____

धोक्ष्यते _____

[1] ખૂટતી વિગતો પૂરો :- [રૂપો ફક્ત આશી.ના જ લખવા.]

નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પદ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	મૃશ્				૧			
2	વિદ્ [વિન્દ]				૨			
3	ક્ષિપ્				૩			
4	વિશ્				૧			
5	શ્રા				૨			
6	સૂ				૩			
7	હન્				૧			
8	ચક્ષ્				૨			
9	હુ				૩			
10	ઈદ્				૧			
11	દુહ				૨			
12	વશ્				૩			
13	ગ્રહ				૧			
14	ક્ષિણ્				૨			
15	સાધ્				૩			
16	દા [યચ્છ]				૧			
17	વન્દ્				૨			
18	વૃધ્				૩			

[2] આપેલા ધાતુના રૂપ પ્રમાણે બાકીના ધાતુના તેવા જ રૂપો લખો :-

નં.	શુભ્	જાગૃ	ઋ	મન્	અશ્
1.	શોભિષીયાસ્થામ્				
2.		જાગર્યાસ્મ			
3.			અર્યાત્		
4.				મંસીવહિ	
5.					અશિષીધ્વમ્

नं.	शुभ्	जागृ	ऋ	मन्	अश्
6.				मंसीयास्ताम्	
7.			अर्यासम्		
8.		जागर्याः			
9.	शोभिषीरन्				

[3] धूपायेना ३५ शोधी कढो :-

1. अ या द्या क्षी क्ष त् - _____ [3]
2. क्रि यु ध्वम् या त स्तम् - _____ [3]
3. व षी स्थाम् रन् या नु नि - _____ [5]
4. ह्या ह्य स्तु त्स स्त तृ - _____ [3]
5. खि ध्वम् तसु त्स्ये त्सी - _____ [3]
6. छि युः द्या स्ताम् सुः - _____ [3]
7. क्षु या द्या स्तम् म - _____ [3]
8. हिं सी स्या स्थाम् स्तम् - _____ [3]
9. भु या स्थाम् क्षी त - _____ [4]

[4] ३५ ओणभावो :- [मात्र आशीर्वाद्धार्थना रूपो ज जशाववा.]

- | | |
|-------------------------------------|-------------------------------------|
| 1. त्यज् - द्वि. पु. भ. व. = _____ | 6. रुह् - प्र. पु. द्वि. व. = _____ |
| 2. जीव् - तृ. पु. भ. व. = _____ | 7. वप् - द्वि. पु. भ. व. = _____ |
| 3. ह - प्र. पु. भ. व. = _____ | 8. यत् - तृ. पु. द्वि. व. = _____ |
| 4. लभ् - द्वि. पु. द्वि. व. = _____ | 9. शिक्ष् - प्र. पु. भ. व. = _____ |
| 5. याच् - तृ. पु. भ. व. = _____ | |

[5] ३५ पुरो :-

- | | | |
|-------------------------|--------------------|------------------|
| 1. _____ | 2. गुह्यासम् _____ | 3. _____ |
| _____ | _____ | _____ |
| लङ्घिषीष्ट _____ | _____ | श्लिष्यात् _____ |
| 4. _____ इष्यास्व _____ | 5. सिच्यासम् _____ | |
| _____ | _____ | |
| _____ | _____ | |



[1] भूटती विगतो पूरो :-

नं.	भूणधातु	अर्थ	गण	पद	पुरुष	वचन	श्वस्तन	सामान्य	क्रियातिपत्यर्थ
1	आ+शंस्				१	२			
2	आ+चम्				२	३			
3	घ्रा [जिघ्र]				३	१			
4	दंश्				१	३			
5	धूप्				२	२			
6	बन्ध्				३	२			
7	ज्ञा				१	१			
8	उञ्छ्				२	१			
9	मृग्				३	३			

[2] संध्या शृङ्गावो :-

1. सप्तचत्वारिंशत्सहस्राणि द्वे शते त्रिषष्ट्यधिके योजनानामेकविंशतिश्च षष्टिभागाः योजनस्य - _____
2. पञ्च योजनसहस्राणि द्वे एकपञ्चाशदधिके योजनशते - _____
3. सप्तचत्वारिंशद् योजनसहस्राणि चत्वारि योजनशतानि त्रिषष्ट्यधिकानि एकविंशतिः च षष्टिभागा योजनस्य - _____
4. विंशतिसहस्राणि अष्टौ शतानि द्वात्रिंशदधिकानि - _____
5. द्वे लक्षे चतुःसप्ततिसहस्राणि पञ्च शतानि - _____
6. चतुर्णवतिसहस्राणि चत्वारि शतानि सप्तत्यधिकानि - _____
7. एकत्रिंशत्सहस्राणि शतमेकं दशोत्तरम् - _____
8. एकत्रिंशत्सहस्राणि शतमेकं द्व्युत्तरम् - _____
9. चतुष्पञ्चाशत्सहस्राणि नवशतानि - _____
10. एकं लक्षं सप्तत्रिंशत्सहस्राणि द्वे शते पञ्चाशदधिके - _____
11. अशीतिसहस्राणि षट् शतानि सप्तत्यधिकानि - _____
12. दशसहस्राणि नव शतानि सप्तनवत्यधिकानि - _____
13. त्रयोदशसहस्राणि सप्तशतानि पञ्चविंशत्यधिकानि - _____

14. एकत्रिंशत्सहस्राणि एकोनपञ्चाशदधिकानि - _____
15. एकं लक्षं दश सहस्राणि अष्टौ शतानि विंशत्युत्तराणि - _____
16. पञ्चपञ्चाशत्सहस्राणि चत्वारि शतानि दशोत्तराणि - _____
17. एकषष्टिः सहस्राणि त्रीणि शतानि पञ्चोत्तराणि - _____
18. एकचत्वारिंशत्कोटयः अष्टसप्ततिर्लक्षाणि चत्वारि सहस्राणि सप्त शतानि त्रिषष्ट्यधिकानि - _____
19. पञ्च कोटयः त्रीणि लक्षाणि एकत्रिंशत्सहस्राणि षट्शतानि अष्टचत्वारिंशदधिकानि - _____
20. विंशतिः कोटयः त्रयोदशलक्षाणि षड्विंशतिसहस्राणि पञ्चशतानि द्विनवत्यधिकानि - _____
21. एकं लक्षमेकषष्टिसहस्राणि एकषष्ट्यधिकानि कोटीनां तथा सप्त-विंशतिर्लक्षाणि षट्त्रिंशत् सहस्राणि - _____
22. पञ्चविंशतिर्लक्षाण्यष्टाशीतिः सहस्राण्येकं शतमष्टपञ्चाशदधिकम् - _____
23. विंशतिसहस्राणि पञ्चाधिकानि योजनानां षोडशभागीकृतस्यैकस्य योजनस्य त्रयोदशभागाः - _____
24. त्रीणि लक्षाणि षोडश सहस्राणि द्वे शते सप्तविंशत्यधिके साधिके योजनानाम् [४००००००० परिधि] _____
25. एकं लक्षमष्टापञ्चाशत्सहस्राणि शतमेकं त्रयोदशाधिकम् - _____

[3] नीचेના સરવાળા બાદબાકી સંસ્કૃતમાં લખો :-

Note : $12 + 12 = 24$ સંસ્કૃતમાં - દ્વાદશસંખ્યાયાં દ્વાદશસંખ્યાયાઃ સંકલને ચતુર્વિંશતિઃ ભવતિ ।

$12 - 12 = 0$ " - દ્વાદશસંખ્યાયાઃ (પં. વિ.) દ્વાદશસંખ્યાયાઃ વ્યવકલને શૂન્યં જાયતે ।

$12 \times 12 = 144$ " - દ્વાદશસંખ્યાયાઃ દ્વાદશસંખ્યાયા ગુણને ચતુશ્ચત્વારિંશદધિકશતં ભવતિ ।

$12 \div 12 = 1$ " - દ્વાદશસંખ્યાયાઃ દ્વાદશસંખ્યાયા ભાગે હતે એકં ભવતિ ।

- (1) $262 \times 23 = 6026$ (2) $625 \div 25 = 25$ (3) $3660 \times 30 = 109800$
 (4) $510 \times 61 = 31110$ (5) $2268 \times 30 = 68040$

[4] સંસ્કૃતમાં સંખ્યા લખો :-

(1) 3660 (2) 315107 (3) 99645 $\frac{35}{61}$ યોજન (4) 315089 (5) 172678636

[5] રૂપ પૂરો :-

1. ર્દક્ષિણીય	—	—	5. —	ગ્રાયાસ્વ	—
—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—
2. —	—	—	6. અગ્રન્થિષ્યમ્	—	—
અકમ્પિષ્યથા:	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—
3. સ્થાસ્યામિ	—	—	7. —	શક્ષ્યાવ:	—
—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—
4. —	—	—	8. —	—	—
—	—	—	—	હીયા:	—
—	—	—	—	—	—
ખન્યાત્	—	—	—	—	—



પારં તુ પ્રાપયત્યેકોઽનુભવો ભવવારિધે: ॥

[જ્ઞાનસાર]

એક અનુભવ જ - આત્માનો સાક્ષાત્કાર જ ભવસાગરને પેલે પાર
પહોંચાડે છે... નાન્યત્



[1] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	અર્થ	પુરુષ	વચન
1	બુભુજાયે						
2	લુલુભ						
3	ચુક્રુધિવ						
4	સસર્થ						
5	દુદ્ઢહા						
6	તુષ્ટાવ						
7	દદૃશુઃ						
8	શિશાય						
9	પપ્રતુઃ						
10	તસ્તરિવ						
11	તત્યજતુઃ						
12	દદાથે						
13	દધૌ						
14	બુબુધ						
15	સિષ્ણોહિથ						
16	યુયુધિરે						
17	ચુકુપિમ						
18	રુરુચે						

[2] રૂપ લખો :- [માત્ર પરીક્ષના જ રૂપ લખવા.]

નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પદ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	ચિ				૧			
2	સિવ્				૨			
3	હિન્				૩			
4	જ્ઞા				૧			
5	ચ્છા				૨			
6	ભ્રસ્જ્				૩			

નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પદ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
7	દ્વિષ્				૧			
8	સિચ્				૨			
9	લિહ				૩			

[3] આપેલા ધાતુના રૂપ પ્રમાણે બાકીના ધાતુના તેવા જ રૂપો લખો :-

નં.	ભિદ્	પિષ્	લી	અધિ+ઙ	ગમ્	જિ	રક્ષ	દિહ
1.	બિભિદિવહે							
2.		પિપિષિમ						
3.			લલૌ					
4.				અધિજગાતે				
5.					જગમથુઃ			
6.						જિગ્ય		
7.							રરક્ષુઃ	
8.								દિદિહે
9.							રરક્ષિથ	

[4] રૂપ ઓળખાવો :-

1. વિજ્ - દ્વિ. પુ. બ. વ. = ____	6. વિદ્ - તૃ. પુ. બ. વ. = ____
2. ભ્રસ્જ્ - પ્ર. પુ. દ્વિ. વ. = ____	7. વિશ્ - દ્વિ. પુ. એ. વ. = ____
3. સિધ્ - તૃ. પુ. એ. વ. = ____	8. ગર્હ - પ્ર. પુ. બ. વ. = ____
4. ષ્ઠિવ્ - દ્વિ. પુ. દ્વિ. વ. = ____	9. શ્રુ - તૃ. પુ. દ્વિ. વ. = ____
5. રિચ્ - પ્ર. પુ. એ. વ. = ____	

[5] રૂપ પૂરો :-

1. દિદેશ	____	2. ____	3. ____
____	____	જજિથ	____
____	____	____	વત્રે
4. નિનાય-નિનય	____	5. ____	બભૂવિવ
____	____	____	____
____	____	____	____

[1] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ	ગણ	અર્થ	પુરુષ	વચન
1	જુગોઢ					
2	ઠુર્ણતુવથુ:					
3	પિપ્રિથિવ					
4	ચિક્રિયુ:					
5	સુષુવે					
6	શિશ્રય					
7	જુહુવિમ					
8	સુષ્ણવિથ					
9	રુવતુ:					
10	યુયુવ					
11	સિષેવિવહે					
12	જહ્ર					
13	દધાવિમ					
14	ચિક્રીડુ:					
15	ચક્ષન્થ					
16	મમજ્જતુ:					
17	આશ					
18	લલદ્ધાથે					

[2] રૂપ લખો :-

નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	કમ્પ્			૧			
2	ગાહ			૨			
3	ગ્રહ			૩			
4	સ્મ્			૧			

નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
5	તક્ષ			૨			
6	શાસ્			૩			
7	ભાષ્			૧			
8	વાઙ્			૨			
9	જીવ્			૩			

[3] આપેલા ધાતુના રૂપ પ્રમાણે બાકીના ધાતુના તેવા જ રૂપો લખો :-

નં.	કૃષ્	સિધ્	હન્	બન્ધ્	વપ્	સ્વપ્	મૃજ્	યજ્
1.	ચકૃષિવ							
2.		સિષિધથુઃ						
3.			જઘ્નાતે					
4.				બબન્ધ				
5.					ઉવાપ			
6.						સુષ્વણ્ય		
7.							મમૃજિમ	
8.								ઈજુઃ
9.							મમાર્જ	

[4] શબ્દોમાં ખોવાયેલ રૂપ શોધી કાઢો :-

1. રા ર ઝ્ઞા ઝ્ઞ ર થે = _____ [4]
2. જા ઘ્ન જ હ્ન થુઃ = _____ [3]
3. ઈ જિ થુઃ વ વા = _____ [3]
4. મ મા મૃ જ થુઃ = _____ [4]
5. સુ સ્વ પિ ષુ થુઃ પ = _____ [4]
6. ચ પિ ઋ યા પ = _____ [2]
7. વ્ય વિ વિ ધ્ય ધ = _____ [3]
8. ત તૃ મ્વ પિ પ્વ = _____ [3]
9. ચ ષર્ક કૃ પૃ = _____ [3]

[5] રૂપ પૂરો :-

1. ઋર્ણનાવ	—	—	—	4. વવૃધે	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
2. —	—	—	—	5. —	—	—	—
તતર્ઘ	—	—	—	નનર્તિથ	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
3. વવૃતે	—	—	—				
—	—	—	—				
—	—	—	—				



અભિવાદનશીલસ્ય, નિત્યં વૃદ્ધોપસેવિનઃ ।
ચત્વારિ તસ્ય વર્ધન્તે, આયુર્વિદ્યા યશો બલમ્ ॥

[સુભાષિત]

સહુનું અભિવાદન કરવાના સ્વભાવવાળા, સદા માટે વડીલ -
વૃદ્ધ - અનુભવી પુરુષોની સેવા કરનાર વ્યક્તિની ચાર વસ્તુ સદા વધે
છે : આયુષ્ય (= આયુષ્ય વધે છે, અર્થાત્ આયુષ્યને ઉપક્રમ લાગતો
અટકે છે), વિદ્યા, યશ અને બળ...

— ● —

ગુણઃ એકઃ શ્લાઘ્યઃ ત્યાગઃ, કિમન્યૈર્ગુણરાશિભિઃ ॥

[સુભાષિત]

એક ત્યાગ નામનો ગુણ પ્રશંસનીય છે, તે આવે પછી બીજી
ગુણરાશિની શી જરૂરિયાત ?



પાઠ - ૨૩

[1] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	રૂપ	અર્થ	મૂળધાતુ	ગણ	પુરુષ	વચન
1	તેનાતે					
2	આનશ્વહે					
3	આનઞ્જ					
4	ભ્રેમિમ					
5	જેરુઃ					
6	તેરિથ					
7	શશાક					
8	પેચે					
9	ભેજથુઃ					
10	પેણિરે					
11	દદગ્ધ					
12	ચેલ					
13	બભ્રાજાથે					
14	બભ્રાશે					
15	નેશ્મ					
16	રેમે					
17	ત્રેસિવ					
18	ખ્લેશાતે					

[2] ખૂટતી વિગત પૂરો :-

નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
1	જપ્			૧			
2	સહ્			૨			
3	ચર્			૩			
4	મન્			૧			
5	નમ્			૨			

નં.	મૂળધાતુ	અર્થ	ગણ	પુરુષ	એકવચન	દ્વિવચન	બહુવચન
6	યમ્			૩			
7	પત્			૧			
8	અઙ્			૨			
9	સ્વઙ્			૩			

[3] આપેલા ધાતુના રૂપ પ્રમાણે બાકીના ધાતુના તેવા જ રૂપો લખો :-

નં.	અર્દ્	શપ્	દહ	સ્વઙ્	ધાવ્	રાજ્	અશ્
1.	આનર્દિથ						
2.		શશપ					
3.			દેહિવ				
4.				સસ્વજિમહે			
5.					દધાવથુઃ		
6.						રેજુઃ	
7.							આનઈદ્દવે
8.						રેજતુઃ	
9.					દધાવ		

[4] આપેલ અંક પ્રમાણે રૂપ બનાવો :-

SANSKRIT MOBILE		
ચુઃ [1] જા બ	થ [2] જિ જ	થે [3] તે તુઃ
તુઃ [4] થુઃ ભ્રા	પે [5] ખે ત	ર [6] ર ત્ર
બ [7] ને ભ્ર	જ [8] થુઃ સ	શિ [9] ળ્વે મ

Numbers	રૂપ	ઓળખાવો.
1. 5683	-	___, ___
2. 1794	-	___, ___
3. 2864	-	___, ___
4. 513	-	___, ___
5. 792	-	___, ___
6. 368	-	___, ___
7. 51	-	___, ___
8. 7429	-	___, ___

[5] રૂપ પૂરો :-

1. શુશ્રાવ	—	—	—	4.	—	—	—
—	—	—	—	સેદિથ	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
2.	—	દેહિવ	—	5.	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	તત્રાસ	—	—	—
3.	—	—	—				
—	—	—	—				
ધેજે	—	—	—				



તાવદ્ વિવાદી જનરજ્જકશ્ચ યાવન્ન ચૈવાત્મરસે સુખજ્ઞઃ ॥

[હૃદયપ્રદીપપદ્તિશિક્ષા]

જયાં સુધી આત્માના અનુપમ રસના સુખને જીવ જાણતો નથી ત્યાં સુધી જ વાદ-વિવાદ કરવાનું, લોકોને ખુશ કરવાનું જીવને ગમે છે...



આત્મદર્શનાકાઙ્ક્ષી જ્ઞાનેનાઽન્તર્મુખો ભવેત્ ।

[અધ્યાત્મસાર]

આત્મદર્શનની આકાંક્ષા રાખનાર સાધકે બાહ્ય તમામ બાબતોની અસારતાના જ્ઞાનથી અંતર્મુખ - ઉદાસીન થવું જ રહ્યું !



[1] भूटती विगतो पूरो :-

नं.	रूप	भूगधातु	गण	पद	पुरुष	वयन	अर्थ
1	बिध्यथुः						
2	जुहुविम						
3	दरिद्रामासतुः						
4	जिह्वयिथ						
5	विविदुः						
6	धूपायाञ्चकृव						
7	विच्छयाञ्चकार						
8	बभ्र						
9	बिभयाम्बभूव						
10	गोपायामासथुः						
11	विविच्छिम						
12	जजागर						
13	विदाञ्चकर्थ						
14	जिह्वयामासतुः						
15	ईशामासिव						
16	जागराञ्चकुः						
17	बिभरामासिथ						
18	ताडयाञ्चकृद्वे						

[2] આપેલા ધાતુના રૂપ પ્રમાણે બાકીના ધાતુના તેવા જ રૂપો લખો :-

નં.	દરિદ્રા	ધૂપ્	ભૃ	ગુપ્	જાગૃ	ઈશ્
1.	દદરિદ્રિથ					
2.		દુધુપથુઃ				
3.			બિભરામાસ			
4.				જુગુપુઃ		
5.					જાગરાન્ચકૃવ	
6.						ઈશામ્બભૂવતુઃ
7.					જાગરાન્ચક્રાર	
8.				જુગુપ્મ		
9.			બિભરામાસ			

[3] રૂપ જણાવો :-

1. ધૂપ્ - દ્વિ.પુ. દ્વિ.વ. = _____
2. હ્રી - પ્ર.પુ. એ. વ. = _____
3. ભૃ - તૃ. પુ. બ. વ. = _____
4. હુ - દ્વિ.પુ. એ.વ. = _____
5. વિદ્ - પ્ર. પુ. બ. વ. = _____
6. ધી - તૃ. પુ. એ. વ. = _____
7. ગુપ્ - પ્ર. પુ. બ. વ. = _____
8. વિચ્છ - પ્ર. પુ. દ્વિ. વ. = _____
9. પળ્ - તૃ. પુ. દ્વિ. વ. = _____

[4] ક્રમસર આવતા વચ્ચેના રૂપો પૂરો :-

1. શિશિક્ષિવહે, _____, શિશિક્ષિધ્વે
2. પસ્પર્ધિષે, _____, પસ્પર્ધિ
3. લલજ્જે, _____, લલજ્જાથે

4. બભજ્જિવ, __, __, __, બભજ્જ
5. સસજ્જ, __, __, __, __, સસજ્જ
6. ડવાચ, __, __, __, __, ડવ
7. મમદ, __, __, __, __, મમદ
8. તત્પ, __, __, તત્પુ:
9. દદરિદ્રિથ, __, __, __, __, દદરિદ્રુ:

[5] રૂપ પૂરો :-

1. જઘાસ, જઘસ __ __ __	4. __ __ __ __ __ ઈશાન્નકવહે
__ __ __	__ __ __
__ __ __	__ __ __
2. __ __ __	5. __ __ __
ચકમિષે __ __ __	__ __ __
__ __ __	બિભયામ્બભૂવ
__ __ __	__ __ __
3. __ __ __	
__ __ __	
જિહ્વામાસ __ __ __	



જ્ઞાનમગ્નસ્ય યચ્છર્મ તદ્વક્તું નૈવ પાર્યતે ॥

[અધ્યાત્મ ઉપનિષદ્]

આત્મજ્ઞાનમાં મગ્ન થયેલાનું જે સુખ છે તેને વાણીથી વર્ણવવું -
કહેવું શક્ય જ નથી.





[1] भूटती विगतो पूरो :- [तृ. पु. अ. व. लभवुं]

नं.	भूगधातु	स्वस्तन भवि.	सामान्य भवि.	क्रियातिपत्यर्थ	आशीर्वादार्थ	परोक्ष
1	जीव्					
2	जिम्					
3	जप्					
4	निन्द्र					
5	जि					
6	धाव्					
7	भू					
8	सृ					
9	स्मृ					
10	क्षि					
11	वन्द्					
12	वृध्					
13	पच्					
14	ह					
15	डी					
16	भाष्					
17	रम्					
18	लभ्					
19	शुभ्					
20	सेव्					
21	नी					
22	याच्					
23	ईक्ष्					
24	रुह					

नं.	भूणधातु	श्वस्तन भवि.	सामान्य भवि.	क्रियातिपत्यर्थ	आशीर्वादार्थ	परोक्ष
25	मुद्					
26	गै					
27	शिक्ष					

[2] संस्कृतनुं शुजराती करो :-

1. देवाः नेमिवांसः ।
2. वयं पठिष्यन्तः ।
3. बालाः पतिवांसः ।
4. जिनः रक्षिष्यन् ।
5. वनीपकौ उदिवांसौ ।
6. पान्थौ वत्स्यन्तौ ।
7. सरस्वती भणिष्यती ।
8. राक्षसाः खादिष्यन्तः ।
9. इन्द्रौ धक्ष्यन्तौ ।
10. वारिदः आटिवान् ।
11. युवाम् अर्चिष्यन्तौ ।
12. पण्डिताः चेलिवांसः ।
13. वादिनः चरिष्यन्तः ।

14. स्त्रियौ जिजीव्स्यौ ।

15. वासुदेवः त्यक्ष्यन् ।
16. माणिक्ये ववृषुषी ।
17. म्लेच्छः चिक्रीड्वांसः ।
18. अनुचराः धाविष्यन्तः ।
19. हंसौ तितीर्वासौ ।
20. बकाः क्षेप्यन्तः ।
21. पाण्डवाः जग्मिवांसः ।
22. योगिनः शोभिष्यमाणाः ।
23. पक्षिणः डिड्यानाः ।
24. स्त्रियः पक्षन्त्यः ।
25. धनं ववृधानम् ।
26. मिथ्यादृशाः ददृश्ववांसः ।
27. ते वन्दिष्यमाणाः ।

[3] ३५ पूरो :-

1. _____ मन्थितासि _____ _____	2. मोषिष्यामि _____ _____
3. _____ _____ आशिष्यत _____	4. _____ चेषीष्टाः _____ _____

5.	_____	दुधुविवहे	_____	6.	हृदयम्	_____	_____
	_____	_____	_____		_____	_____	_____
	_____	_____	_____		_____	_____	_____
					_____	_____	_____
					_____	_____	_____
					_____	_____	_____
					_____	_____	_____
					_____	_____	_____
					_____	_____	_____



सम्पत्तौ च विपत्तौ च,
महतामेकरूपता ।
उदये सविता रक्तो
रक्तश्चास्तमये तथा ॥
[सुभाषित]

સમ્પત્તિ હો કે આપત્તિ, મહાન પુરુષો સમચિત્ત જ હોય છે,
ઉર્ધ્વ-શોક રહિત જ હોય છે.

સૂર્ય ઉદયાચલે જો લાલ હોય છે તો અસ્તાચલે પણ લાલ જ
હોય છે...



❀ મનોયત્ન યાને પરીક્ષા - ૩ ❀

[પાઠ : ૧૬ થી ૨૫]

[Marks - 50]

Q.1 સંસ્કૃતનું ગુજરાતી કરો :-

[9]

1. વિવેકઃ સહ સમ્પત્યા, વિનયો વિદ્યયા સહ ।
પ્રભુત્વજ્વ શ્રિયોપેતમ્, ચિહ્નમેતન્મહાત્મનામ્ ॥
2. યસ્ય નાઽસ્તિ સ્વયં પ્રજ્ઞા, તસ્ય શાસ્ત્રં કરોતિ કિમ્ ।
લોચનાભ્યાં વિહીનસ્ય, દર્પણઃ કિં કરિષ્યતિ ? ॥
3. પ્રિયં બ્રૂયાત્સત્યં બ્રૂયાત્, ન બ્રૂયાત્સત્યમપ્રિયમ્ ।
પ્રિયજ્વાનૃતં ન બ્રૂયાત્, એષઃ ધર્મઃ સનાતનઃ ॥
4. તન્નાઽહમભવિષ્યં ચેત્તદા તેષાં દુરાત્મનામ્ ।
અકરિષ્યં નવનવૈરુપાયૈરનુશાસનમ્ ॥
5. દીયતે આત્મનો દોષઃ, ન દીયતે દોષઃ પરે ।
ન દોષઃ સ્વામિમિત્રાણામ્, કર્મદોષો હિ દીયતે ॥
6. યત્પ્રાતઃ તન્ન મધ્યાહ્ને, યન્મધ્યાહ્ને તન્ન નિશિ ।
નિરીક્ષ્યતે ભવેઽસ્મિન્, હા ! પદાર્થાનામનિત્યતા ॥
7. જ્ઞાનન્તિ કેચિન્ન તુ કર્તુમીશાઃ, કર્તું ક્ષમાઃ ન ચ તે વિદન્તિ ।
જ્ઞાનન્તિ તત્ત્વં પ્રભવન્તિ કર્તુમ્, તે કેઽપિ લોકે વિરલા ભવન્તિ ॥
8. સર્વે જ્ઞાનન્તિ જીવાઃ હિ, પાપં દુઃખસ્ય કારણમ્ ।
તથાપિ તન્ન મુઞ્ચન્તિ, પાપં સૌખ્યવિનાશકમ્ ॥
9. અદ્યાઽભવત્સફલતા નયનદ્વયસ્ય, દેવ ! ત્વદીયચરણામ્બુજવીક્ષણેન ।
અદ્ય ત્રિલોકીતિલક ! પ્રતિભાસતે મે, સંસારવારિધિરયં ચુલુકપ્રમાણઃ॥

Q.2 ગુજરાતીનું સંસ્કૃત કરો :-

[9]

1. જ્યાં સુધી ઘડપણ પીડા નથી આપતું, જ્યાં સુધી રોગ વધતો નથી,
જ્યાં સુધી ઈન્દ્રિય ક્ષીણ નથી થતી ત્યાં સુધી ધર્મને આચરી લેવો જોઈએ.
2. હું તારી સાથે (જ) દીક્ષા લઈશ, તારી સાથે (જ) વિહરીશ અને તારી
સાથે (જ) દુઃસહ પરિધાને સહીશ.

3. બીજાની સ્પૃહા એ મહાદુઃખ છે, નિઃસ્પૃહા મહાસુખ છે - આ સુખ-દુઃખનું સંક્ષેપથી લક્ષણ કીધું.
4. શ્રીપાદલિપ્તસૂરિ મહારાજ એક વાર પ્રતિષ્ઠાનપુરમાં ગયા. ત્યાં સાતવાહન રાજા હતો. શ્રીપાદલિપ્તસૂરિ મહારાજે ત્યાં ઘણી શાસનપ્રભાવના કરી.
5. 'કાલે મહાવીર સ્વામી ભગવાન રાજગૃહ આવશે' - આ પ્રમાણે સાંભળી અત્યંત ખુશ થયેલા શ્રેણિક રાજાએ સેવકને સોનામહોરો અને પોતાના અલંકારો આપ્યા.
6. યૌવન, રૂપ, જીવન, પરિગ્રહ, આરોગ્ય, પ્રિયવસ્તુનો મિલાપ - આ બધી વસ્તુ અનિત્ય છે. (માટે) પંડિતે ત્યાં અત્યંત આસક્ત ન થવું જોઈએ.
7. તેણે આઘવસ્તુ પણ વાપરી નહીં, પીવા યોગ્ય વસ્તુ પણ પીધી નહીં, મૌનની સાથે યોગીની જેમ ધ્યાનમાં તત્પર રહ્યો.
8. પંડિતની સાથે સંગતિ, પંડિતની સાથે મિત્રતા, પંડિતની સાથે વાતચીત કરતો સીદાતો નથી.
9. પર્વતે પર્વતે માણેક ન હોય, હાથીએ હાથીએ મોતી ન હોય, જંગલે જંગલે ચંદન ન હોય તેમ સાધુઓ બધે ન હોય.

Q.3 ખૂટતી વિગત પૂરો :-

[18]

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	કાળ/અર્થ	ગુ. અર્થ	પુરુષ	વચન
1.	વરિષીષ્ઠાઃ							
2.	અતનિષ્યત્							
3.	પોષિતારૌ							
4.	ઇન્ધિષીયાસ્થામ્							
5.	અધ્યગીષ્યેતામ્							
6.	વેષ્ટાસ્વહે							
7.	મ્લાસ્યથ							
8.	અદાસ્યઃ							
9.	એષિષ્યતઃ							

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	કાળ/અર્થ	ગુ. અર્થ	પુરુષ	વચન
10.	મૃગયાજ્વક્રાતે							
11.	તસ્તરિદ્ધવે							
12.	મનિષ્યામહે							
13.	અમોષિષ્યઃ							
14.	તૃહ્યાસુઃ							
15.	તુષ્ટુદ્ધવે							
16.	અશ્વયિષ્યન્							
17.	યેસિમ							
18.	અખેત્સ્યન્ત							

Q.4 આપેલ નંબર જોડી રૂપ બનાવો :-

[9]

Numbers રૂપ ઓળખાવો.

1. 184 —, —
2. 17854 —, —
3. 7789 —, —
4. 29#3 —, —
5. 09*5 —, —
6. 0023 —, —
7. 6##3 —, —
8. 26** —, —
9. 1654 —, —

SANSKRIT MOBILE		
અ [1] અ આ	ઇ [2] ઋ દિ	ઘે [3] ષ્ઠાઃ ઘે
સ્તમ્ [4] તમ્ તામ્	ષ્ય [5] સ્ય સ્થામ્	બુ [6] ચિ યા
મ [7] મ ગ્ર	ઞ્ય [8] પ્યા ન્થિ	થુઃ [9] ન્થિ ત્સી
વિ [0] ધિ ધિ	ધુ [#] જિ ષી	યા [*] મ હે

[5]

[illegible]

सर्वे महत्त्वमिच्छन्ति, तत्र कार्यं विनश्यति ॥

[सुभाषित]

જ્યાં બધાં જ નાયક હોય, બધાં જ પોતાને પંડિત માનતા હોય, બધાં જ મહત્ત્વને ઝંખતા હોય, ત્યાં કાર્ય જરૂર નાશ પામે છે.





[1] भूटती विगतो पूरो :- [मात्र प्रेरक रूपो लभवा.]

नं.	काण/अर्थ	पुरुष	वयन	गम् धातु	अर्थ	अधि+इ धातु	अर्थ
1	वर्तमानकाण	१	२				
2	ह्वस्तन भूतकाण	२	३				
3	आज्ञार्थ	३	२				
4	विध्यर्थ	१	३				
5	श्वस्तन	२	१				
6	सामान्य	३	१				
7	क्रियातिपत्त्यर्थ	१	१				
8	आशीर्वादार्थ	२	२				
9	परोक्ष	३	३				
10	वर्तमान	२	१				
11	ह्वस्तन भूतकाण	१	२				
12	आज्ञार्थ	३	३				
13	विध्यर्थ	२	१				
14	श्वस्तन	३	२				
15	सामान्य	१	३				
16	क्रियातिपत्त्यर्थ	२	३				
17	आशीर्वादार्थ	३	१				
18	परोक्ष	१	२				
19	वर्तमान	३	३				
20	ह्वस्तन	२	२				
21	आज्ञार्थ	१	३				
22	विध्यर्थ	३	२				
23	श्वस्तन	१	२				
24	सामान्य	२	३				
25	क्रियातिपत्त्यर्थ	३	३				
26	आशीर्वादार्थ	१	२				
27	परोक्ष	२	३				

[2] કૌંસમાં આપેલ શબ્દોનો ઉપયોગ કરી પ્રેરક વાક્ય બનાવો :-

દા.ત. : માતા સ્વપિતિ [બાલ] ।

માતા બાલં સ્વાપયતિ ।

- | | |
|------------------------------------|--|
| 1. માતરૌ નમતઃ [બાલ] । | 15. કૃષીવલઃ વપતિ [અનુચર] । |
| 2. ગૌતમઃ અપઠત્ [શિષ્ય] । | 16. વયં રોહામઃ [તદ્] । |
| 3. અહં વદેયમ્ [યુષ્મત્] । | 17. સજ્જનાઃ મોદન્તે [અન્ય] । |
| 4. યુવાં ખાદિતાસ્થઃ [અસ્મદ્] । | 18. મહાવીરઃ શંસતિ [અમ્બડ] । |
| 5. જિનાઃ દદૃશુઃ [ભવ્ય] । | 19. હેમચન્દ્રાચાર્યઃ શૃણોતિ [કુમારપાલ] । |
| 6. ધન્યઃ અત્યક્ષત્ [શાલિભદ્ર] । | 20. કુમ્ભકારઃ કરોતિ [ઘટ] । |
| 7. યૂયં જીવત [જીવ] । | 21. મુનિઃ ગ્રામં ગચ્છતિ [શ્રાવક] । |
| 8. ગણધરાઃ અતરન્ [યોગ્ય] । | 22. ગુરુઃ આગમં વેત્તિ [શિષ્ય] । |
| 9. સ્ત્રિયઃ પશ્યન્તિ [પુત્રી] । | 23. સ ઇન્દ્રે [કાષ્ઠ] । |
| 10. અહં ડયિષ્યામિ [પક્ષિન્] । | 24. માતા ય્યાતિ [બાલ] । |
| 11. શ્રીમન્તઃ અયચ્છન્ [સેવક] । | 25. ગુરુઃ પ્રત્યેતિ [શિષ્ય] । |
| 12. શિક્ષકઃ ભાષેત [વિદ્યાર્થીન્] । | 26. સઃ જાગર્તિ [અન્ય] । |
| 13. પિતા રમતે [પુત્ર] । | 27. જિનઃ અજાનાત્ [ગૌતમ] । |
| 14. અહમ્ એક્ષે [યુષ્મદ્] । | |

[3] સ્વપ્ ધાતુના ૯ કાળ/અર્થના પ્રેરક રૂપો લખો. દરેક કાળમાં તૂ.પુ.એ.વ.ના અર્થ પણ લખવા.



ક્રિયાડપિ જ્ઞાનિનો વ્યક્તામૌચિત્તીં નાતિવર્તતે ॥

[અધ્યાત્મ ઉપનિષદ્]

જ્ઞાનીની - આત્મજ્ઞાનીની ક્રિયા પ્રસિદ્ધ ઔચિત્યનો ભંગ કરનારી ન હોય.



[1] ખૂટતી વિગતો પૂરો :- [રૂપો ઇચ્છાદશકિના લખવા.]

નં.	કાળ/અર્થ	પુરુષ	વચન	દા (યચ્છ) ધાતુ	અર્થ	લભ્ ધાતુ
1	વર્તમાનકાળ	૧	૨			
2	હસ્તન ભૂતકાળ	૨	૧			
3	આજાર્થ	૩	૨			
4	વિધ્યર્થ	૧	૩			
5	શ્વસ્તન	૨	૨			
6	સામાન્ય	૩	૩			
7	ક્રિયાતિપત્યર્થ	૧	૧			
8	આશીર્વાદાર્થ	૨	૩			
9	પરોક્ષ	૩	૧			
10	વર્તમાન	૨	૧			
11	હસ્તન ભૂતકાળ	૩	૨			
12	આજાર્થ	૧	૩			
13	વિધ્યર્થ	૩	૩			
14	શ્વસ્તન	૨	૩			
15	સામાન્ય	૧	૧			
16	ક્રિયાતિપત્યર્થ	૩	૧			
17	આશીર્વાદાર્થ	૨	૨			
18	પરોક્ષ	૧	૩			
19	વર્તમાન	૨	૨			
20	હસ્તન	૩	૩			
21	આજાર્થ	૧	૧			
22	વિધ્યર્થ	૩	૨			
23	શ્વસ્તન	૨	૧			
24	સામાન્ય	૧	૩			
25	ક્રિયાતિપત્યર્થ	૨	૧			
26	આશીર્વાદાર્થ	૩	૨			
27	પરોક્ષ	૨	૩			

[2] નીચેના વાક્યોને ઈચ્છાદર્શકમાં રૂપાંતરિત કરો :-

- | | |
|-----------------------------------|--------------------------------|
| 1. સાધવઃ મોક્ષં ગચ્છેયુઃ । | 15. સિંહમુનિઃ સંસારં મુજ્જતિ । |
| 2. યૂયં કર્માણિ લુનીત । | 16. શિષ્યઃ ગુરું પૃચ્છતિ । |
| 3. શ્રાવકાઃ ગુરું સેવિષ્યન્તે । | 17. વિદ્યાર્થિનઃ પ્રવિશન્તિ । |
| 4. સજ્જનાઃ મદં હર્તારઃ । | 18. કૃષીવલઃ તરુમ્ અસિજ્જત્ । |
| 5. શિષ્યાઃ આગમં અજ્ઞાસ્યન્ । | 19. તે સામાયિકં કુર્વન્તિ । |
| 6. વજ્રકુમારઃ દીક્ષાં જગ્રાહ । | 20. સોઽન્નં ભુનક્તિ । |
| 7. દીનઃ ધનમ્ અયાચત । | 21. અધુનાઽહં જાર્ગમિ । |
| 8. શાલિભદ્રઃ જિનં વન્દિષ્યતે । | 22. અહં કર્માણિ છિન્નમ્ । |
| 9. અહં મહાવીરં પશ્યામિ । | 23. ત્વં સંસ્કૃતં શિક્ષસે । |
| 10. શઠાઃ સજ્જનમ્ અદ્રુહ્યન્ । | 24. પક્ષિણોઽડયન્ત । |
| 11. ભરતો રાજા યુયુધે । | 25. કુણિકો વૈશાલીં વિવિષે । |
| 12. ગજસુકુમાલઃ શ્વશુરમક્ષામ્યત્ । | 26. સઃ પુસ્તકં મિમીતે । |
| 13. સાધુરિન્દ્રિયાણિ દામ્પ્યતિ । | 27. શ્રેણિકઃ મૂર્છાં જહાતિ । |
| 14. વયં મોક્ષં વેત્સ્યામેહે । | |

[3] રુઘ્ ધાતુના ૯ કાળના ઈચ્છાદર્શક રૂપો લખો. દરેકના તૂ.પુ.એ.વ.ના અર્થો પણ લખવા.



અયં નિજઃ પરો વેતિ ગણના લઘુચેતસામ્ ।

ઉદારચરિતાનાં તુ વસુધૈવ કુટુમ્બકમ્ ॥

[સુભાષિત]

આ મારું અને આ પારકું - આ તુચ્છચિત્તવાળાની માન્યતા છે...
ઉદારચિત્તવાળા માટે તો આખું જગત પોતાનું કુટુંબ છે.





[1] भूटती विगतो पूरो :-

नं.	रूप	भूतधातु	गल	पद	काल	प्रकार	अर्थ
1	धेक्षि						
2	कर्षयेम						
3	पिपालयिष्यास्ताम्						
4	बिभाषिषाञ्चकृषे						
5	तोषयिष्यथ						
6	सविषीष्ट						
7	त्रोटयति						
8	मेलय						
9	दिदण्डयिषत						
10	अयियाचिषिष्यामहि						
11	जृणीयाताम्						
12	अमोचयिष्याव						
13	अवेदिष्यतम्						
14	पिपूजयिषेव						
15	इन्धिष्यावहे						
16	बुबुधिषितास्थः						
17	क्षेणितास्थ						
18	अहनम्						
19	भापयितारौ						
20	योधयाञ्चक्रिरे						
21	अनिनीषन्						
22	लिप्सते						
23	अनेजयम्						
24	लिल्यिम						

नं.	रूप	भूजधातु	गण	पद	काण	प्रकार	अर्थ
25	वग्धि						
26	लेख्यास्तम्						
27	चिकथयिष्यामि						

[2] नीचेना तद्धितनो अर्थ ज्ञप्तावो :-

- | | |
|-------------------------|---------------------|
| 1. वैष्णवः - _____ | 4. क्षायिकः - _____ |
| 2. त्रैशलेयः - _____ | 5. औपशमिकः - _____ |
| 3. क्षायोपशमिकः - _____ | |

[3] नाम साधित धातुना अर्थ लब्धो :-

1. कम्बलायते 2. कुञ्जरायते 3. केशायते 4. कृतान्तायते 5. कृपणायते

[4] रूप पूरो :-

1. _____	2. _____
_____	ऐक्षयिष्यः _____
शिश्लाधिषिष्यते _____	_____

3. पुपुवे _____

[5] रूप पूरो :-

1. पादः _____	2. जरा _____	3. भूः _____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

[1] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	પુંસ	પાદ	હૃદય	પથિન્	નિશા	ધી:	ગો
1.	પુમ્મ્યામ્	પાદૌ	હૃદયાનિ	પથ:	નિશા	ધિયમ્ ધીભ્ય:	ગવે
2.							
3.							
4.							
5.							
6.		પાદે	હૃત્સુ	પથામ્	નિહ્ધિ:		
7.							
8.							
9.							
10.							
11.		પાદ:	હૃદયયો:				
12.							
13.	પુમન્ !						
14.							
15.							

[2] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	શબ્દ	૧/૨	૨/૩	૩/૧	૧/૧	૬/૩	૫/૨	૭/૧
1.	ગિર્							
2.	અર્યમન્							
3.	ગોપા							
4.	ગ્રામણી							
5.	દ્યો							
6.	નૌ							
7.	પતિ							
8.	ધૂ							
9.	યુવન્							
10.	શ્રી							
11.	શ્વન્							

નં.	શબ્દ	૧/૨	૨/૩	૩/૧	૧/૧	૬/૩	૫/૨	૭/૧
12.	અક્ષિ							
13.	અનદુહ							
14.	અનેહસ્							
15.	અહન્							
16.	અસ્થિ							
17.	દધિ							
18.	દિવ્							

[3] રૂપ જણાવો :-

૧. રૈ - પ્ર. વિ. બ. વ. = _____
૨. સર્ણિ - દ્વિ. વિ. એ. વ. = _____
૩. સ્ત્રી - તૃ. વિ. દ્વિ. વ. = _____
૪. સ્વયમ્ભૂ - ચ. વિ. બ. વ. = _____
૫. માસ - પં. વિ. દ્વિ. વ. = _____
૬. માંસ - ષ. વિ. એ. વ. = _____
૭. મધવન્ - સ. વિ. દ્વિ. વ. = _____
૮. પરિભ્રાજ - સં. વિ. બ. વ. = _____
૯. આસ્ય - તૃ. વિ. બ. વ. = _____

[4] રૂપ પૂરો :-

1. અસૃક્-ગ્	_____	_____	2. _____	_____	_____	3. _____
_____	_____	_____	સર્ણાયમ્	_____	_____	અપઃ
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____

[5] રૂપ પૂરો :-

1. _____	2. મિમાર્જિષિષ્યામિ	_____	3. _____
મિત્સસે	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

[1] ખૂટતી વિગતો પૂરો :- [યકન્ત કે યજ્જુબન્તના જ રૂપો લખવા]

નં.	કાળ/અર્થ	પુરુષ	વચન	સ્મૃ ધાતુ	અર્થ	મુદ્ ધાતુ	અર્થ
1	વર્તમાનકાળ	૧	૨				
2	હસ્તન ભૂતકાળ	૨	૧				
3	આજ્ઞાર્થ	૩	૨				
4	વિધ્યર્થ	૧	૩				
5	શ્વસ્તન	૨	૨				
6	સામાન્ય	૩	૩				
7	ક્રિયાતિપત્યર્થ	૧	૩				
8	આશીર્વાદાર્થ	૩	૨				
9	પરોક્ષ	૨	૧				
10	વર્તમાન	૧	૩				
11	હસ્તન ભૂતકાળ	૨	૨				
12	આજ્ઞાર્થ	૩	૩				
13	વિધ્યર્થ	૧	૨				
14	શ્વસ્તન	૨	૧				
15	સામાન્ય	૩	૨				
16	ક્રિયાતિપત્યર્થ	૩	૧				
17	આશીર્વાદાર્થ	૨	૨				
18	પરોક્ષ	૧	૩				
19	વર્તમાન	૨	૧				
20	હસ્તન	૩	૨				
21	આજ્ઞાર્થ	૧	૩				
22	વિધ્યર્થ	૩	૨				
23	શ્વસ્તન	૨	૩				
24	સામાન્ય	૧	૧				
25	ક્રિયાતિપત્યર્થ	૧	૨				
26	આશીર્વાદાર્થ	૨	૩				
27	પરોક્ષ	૩	૩				

[2] આપેલા ધાતુના રૂપ પ્રમાણે બાકીના ધાતુના તેવા જ રૂપો લખો :-

નં.	તી	યાચ્	હુ	શ્વસ્	સ્વપ્
1.	નેનીયાવહૈ				
2.		યાયાચ્યેયાથામ્			
3.			અજોહ્યથા:		
4.				શાશ્વસ્યતે	
5.					સોસુપિતારૌ
6.				શાશ્વસિષ્યામહે	
7.			અજોહ્યિષ્યે		
8.		યાયાચિષીધ્વમ્			
9.	નેનિયાઞ્ચક્રિરે				

[3] ખૂટતી વિગતો પૂરો :- [યકન્તનું વર્તમાનકાળનું રૂપ લખવું]

નં.	શબ્દ	૧/૨	૨/૨	૩/૨	૩/૩	૨/૩	૧/૧	૨/૧
1.	મા							
2.	ધા							
3.	ભી							
4.	છિદ્							
5.	હિંસ્							
6.	ભુજ્							
7.	જ્ઞા							
8.	ક્રી							
9.	કૃ							

[4] યકલુબન્ત કે યકન્તવાળા વાક્યો બનાવો :-

- વયં જિનં સ્તોષ્યામઃ ।
- કૃષીવલઃ ક્ષેત્રમકક્ષ્યત્ ।
- હેમચન્દ્રાચાર્યઃ ગ્રન્થં લિલેખ ।
- શિષ્યઃ ગુરું પ્રષ્ટા ।
- ભરતોઽયુધ્યત ।

[5] મુદ્ધ ધાતુના યકન્તના ૯ કાળના રૂપો લખો.

[1] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ	ગણ	પ્રકાર	પુરુષ	વચન	અર્થ
1	અગમતમ્						
2	અદર્શાવ						
3	અસ્થાત્						
4	અદામ						
5	અપાતામ્						
6	અહ્લત						
7	આરઃ						
8	અભ્રમમ્						
9	અદમન્						
10	અશામ						
11	અસ્નિહન્						
12	અદુષઃ						
13	અનશાવ						
14	અચ્છતમ્						
15	અજરમ્						
16	અમુચત્						
17	અસિચતામ્						
18	અલિપત						
19	અલુપાવ						
20	આપામ						
21	અશક્તમ્						
22	અભિદત્						
23	અરુધમ્						
24	અગુઃ						
25	અચ્ચઃ						
26	અવોચધ્વમ્						
27	અશિષતામ્						

[2] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	ધાતુ	૧/૨	૨/૨	૩/૨	૨/૩	૩/૧	૨/૧	૧/૧
1.	અસ્							
2.	વચ્							
3.	દા							
4.	ધા							
5.	નશ્							
6.	ક્રુધ્							
7.	પુષ્							
8.	કુપ્							
9.	લુપ્							
10.	તુષ્							
11.	મુહ્							
12.	લુટ્							
13.	ક્ષુભ્							
14.	મદ્							
15.	શ્રમ્							
16.	શમ્							
17.	સિધ્							
18.	દ્રુહ્							

[3] રૂપ પૂરો :-

1. _____ અતુષાવ _____ _____ _____	2. _____ અબુધઃ _____ _____	3. _____ _____ અસ્થાત્ _____
4. અસરમ્ _____ _____ _____	5. અપપ્તમ્ _____ _____ _____	



[1] भूटती विगतो पूरो :-

नं.	रूप	भूतधातु	गण	पद	प्रकार	पुरुष	वचन	अर्थ
1	अचिचिन्ताव							
2	अददण्डः							
3	अपिपीडत्							
4	अपुपूजत							
5	अववर्णाम							
6	अससान्वताम्							
7	अचूचुरत्							
8	अजूषतम्							
9	अतूतुलतम्							
10	अबुभूषाम							
11	अतीतडः							
12	अपीपलताम्							
13	अबभक्षत							
14	अचीकथाव							
15	अजीगणन्							
16	अररचम्							
17	अपस्पृहत्							
18	अजगर्जतम्							
19	अचिक्षताम्							
20	अववर्जम्							
21	अलुलोक्तम्							
22	प्रातर्थध्वम्							
23	अममृगत							

નં.	રૂપ	મૂળધાતુ	ગણ	પદ	પ્રકાર	પુરુષ	વચન	અર્થ
24	અદ્ધુનતામ્							
25	અય્યુજઃ							
26	આર્ચિચન્							
27	અપિપ્રીણાવ							

[2] ખૂટતી વિગતો પૂરો :-

નં.	ધાતુ	૨/૨	૩/૨	૧/૧	૨/૩	૩/૧	૧/૨	૩/૩
1.	વઙ્							
2.	પીઙ્							
3.	વર્ણ							
4.	તળ્							
5.	ચિન્ત્							
6.	વસ્							
7.	સ્મૃહ							
8.	પૂજ્							
9.	કથ્							

[3] રૂપ પૂરો :-

1.	— — —	2. અજીગણમ્	— — —
	— — —		— — —
	અમમૃગત		— — —
3.	— — —	4.	— — — અરરચાવ
	અબુભૂષઃ		— — —
	— — —		— — —
5.	— — —	અસસાન્ત્વામ	
	— — —		
	— — —		

[1] भूटती विगतो पूरो :-

नं.	रूप	भूणधातु	गण	पद	प्रकार	पुरुष	वचन	अर्थ
1	अचैष्व							
2	अदौष्टम्							
3	असाद्ध							
4	अकार्षीत्							
5	अक्षणिष्टाम्							
6	अक्लेशिषम्							
7	अग्रन्थिष्म							
8	अक्रेषत्							
9	अभान्त्सीः							
10	अपोषिष्ट							
11	अमन्थिषुः							
12	अमोषिष्टाम्							
13	अक्षोभिष्व							
14	अमर्दिषम्							
15	अवरिष्ठाः							
16	आज्जिष्टम्							
17	ऐन्धिष्महि							
18	अतर्हीत्							
19	अखित्सत्							
20	अच्छैत्							
21	अभैत्सीः							
22	अक्षौत्सम्							
23	अहिंसिष्टाम्							
24	अपर्चिष्व							
25	अभुक्ष्महि							
26	अरिक्त							
27	अरौद्धम्							

[2] भूटती विगतो पूरो :-

नं.	धातु	१/१	२/२	३/३	२/३	३/२	१/२
1	सू						
2	स्तु						
3	स्तु						
4	जक्ष्						
5	उद्						
6	चक्ष्						
7	ईश्						
8	मृज्						
9	वश्						
10	वस्						
11	विद्						
12	हन्						
13	ह्री						
14	ऋ						
15	निज्						
16	पृ						
17	भृ						
18	दिव्						

[3] रूप पूरो :-

1. — — — अस्राक्षीः — — — — — —	2. अलेखिषम् — — — — — — — — —
3. — — — — — — अवन्दिष्ट — — —	4. — — — अवधिष्वहि — — — — — — — — —
5. — — — — — — अहार्षीत् — — —	



[1] भूटती विगतो पूरो :-

नं.	रूप	भूणधातु	गण	पद	प्रकार	पुरुष	वचन	अर्थ
1	अदासिष्टम्							
2	अपासिष्व							
3	अप्सासीत्							
4	अभासिष्ट							
5	अमासिष्टाम्							
6	अयासिष्म							
7	अरासिषुः							
8	अलासिषम्							
9	अवासीः							
10	अश्रासिष्ट							
11	अस्नासिष्टम्							
12	अहोष्वहि							
13	अजागरिष्टाम्							
14	अदरिद्रिषम्							
15	अरोदीः							
16	अस्वाप्स्व							
17	अश्वासीत्							
18	आसिष्महि							
19	अपारिष्व							
20	अयाचिषाताम्							
21	अवोढ							
22	अवाप्स							
23	अरोचिष्ट							
24	अद्योतिषत							
25	अशिश्नियतम्							
26	अयतिष्ठाः							
27	अलङ्घिषि							

[2] भूटती विगतो पूरो :-

नं.	धातु	१/१	२/२	३/३	२/३	३/२	३/१
1	द्विष् (प.)						
2	दिह् (प.)						
3	दिह् (आ.)						
4	हा (प.)						
5	विष् (प.)						
6	विष् (आ.)						
7	शिष्						
8	दुह् (प.)						
9	दुह् (आ.)						
10	लिह् (प.)						
11	लिह् (आ.)						
12	या						
13	भिद्						
14	ध्वे						
15	शंस्						
16	यत्						
17	यम्						
18	छो						

[3] रुप पूरो :-

1. — अपिक्षाव —	2. अगासिषम् — —
— — —	— — —
— — —	— — —
3. — — —	4. — — —
अकृक्षः — — —	— — —
— — —	अम्लासीत् — — —
5. — — —	
— — —	
अद्विक्षत — — —	

❀ Annual Exam ❀

પરીક્ષા [સંપૂર્ણ સંસ્કૃત]

[Marks - 200]

[સૂચના : આ પરીક્ષામાં આપણે સંસ્કૃતના અલગ-અલગ ફકરા જોઈશું. તેનો અર્થ મોઢે અથવા લખીને કરવો.]

અધરા શબ્દોના અર્થો નીચે આપ્યા હશે. યોગ્ય અર્થો અધ્યાપકે પણ જણાવવા. વિદ્યાર્થીની અર્થ કરવાની પદ્ધતિ - ઝડપ વગેરે જોઈ અધ્યાપકે માર્ક્સ આપવા. સમાસ, ધાતુના ગણ-પદ વગેરે પણ પૂછવા. એટલે જ આ પરીક્ષા લેખિત લેવાને બદલે અનુકૂળતા હોય તો અધ્યાપકની હાજરીમાં બોલીને જ આપવી.

અહીં યથાયોગ્ય ફેરફાર સાથે તે તે ગ્રન્થોના ફકરા આપવામાં આવ્યા છે.]

Q.1 ભગવદ્વાક્યપ્રભાવ:

[Marks - 20]

एकस्मिन् ग्रामे एको वणिग् वसति । तस्य गृहे एका वृद्धा कर्मकरी भारवाहिका वर्तते । सैकदा वनं काष्ठभारमानेतुं गता । मध्याह्ने क्षुधापीडिता इन्धनं गृहीत्वा तस्य गृहं समागता । वणिजा सा दृष्ट्वा, कथिता च “इन्धनं स्तोकमानीतम्, पुनरपि त्वं वनं याहि, पश्चादागत्य भोक्तव्यम् ।” तदा सा वृद्धा क्षुधापीडिता वनं गता । पुनश्चेन्धनं गृहीत्वा शिरस्युत्पाद्य¹ चलिता । मार्गे चरणस्खलनतः² एकमिन्धनं पतितम् । तदा सा तद् ग्रहीतुं नम्रीभूता³ ।

इतस्तस्मिन् वने श्रीवीरः समवसुतः⁴, भगवांश्च भव्यानामग्रे देशनां ददाति । तदा तया वृद्धया सा जिनवाणी श्रुता । तद्गિર્માહાત્મ્યતઃ તસ્યાઃ ક્ષુધાઽપિ ગતા, તૃષાઽપિ નિવૃત્તા, શ્રમોઽપિ વ્યપગતઃ । સા તથાવસ્થાયાં તત્રૈવ સ્થિતા । તદા ગૌતમો ગણધરઃ તાં તત્રૈવ તથાવસ્થાયાં સ્થિતાં દૃષ્ટ્વા શ્રીવીરં પૃચ્છતિ - “હે ભગવન્ ! ઇયં વૃદ્ધા કથમત્રૈવૈવં ક્ષુધા-તૃષા-શ્રમવિકલા દીર્ઘકાલં યાવત્ સ્થિતાસ્તિ ? તદા ભગવાન્ ઉવાચ - “ગૌતમ ! અર્હદ્વાણીપ્રભાવ ણ્ણઃ ।” [અતઃ યુયમ્ અપિ શીઘ્રં સંસ્કૃતં સમ્યક્ પઠિત્વા શાસ્ત્રરૂપાં જિનવાણીં પઠત ।]

[ગૌતમપૃચ્છા - પૃ. ૬]

Q.2 સુભૂમચક્રવર્તિકથા

[Marks - 20]

वसन्तपुरसमीपे एकं वनं वर्तते । तत्र वनाश्रमे जमदग्निः तापसः तपः करोति स्म । स सर्वत्र जनपदेषु⁵ प्रसिद्धोऽभवत् । इतो देवलोके द्वौ मित्रदेवौ

1 उत्पाद्य = ઉપાડીને 2 પણ અથડાવાથી 3 નમેલી 4 સમવસર્થા - પધાર્યા 5 દેશોમાં

स्तः । एको वैश्वानरनामा जैनः जिनधर्मरक्तः, द्वितीयश्च धन्वन्तरिनामा देवो शैवधर्मो तापसभक्तश्च । द्वावपि तावात्मीयं धर्मं प्रशंसतः । एकेनोक्तम् - “श्रीजैनधर्मसदृशः कोऽपि धर्मो नास्ति ।” द्वितीयेन प्रोक्तम् - शैवधर्मसदृशोऽन्यो धर्मो न । द्वावपि वादं कुर्वन्तौ स्वस्वधर्मपरीक्षार्थं मानवलोकं समागतौ ।

अथ¹ जैनधर्मिणा वैश्वानरदेवेनोक्तम् - “जिनधर्ममध्ये जघन्यो² नवदीक्षितो यस्साधुस्तस्य परीक्षा कर्तव्या, शिवधर्ममध्ये च यः पुरातनस्तापसः तस्य परीक्षा कर्तव्येति ।”

इतो मिथिलानगर्याः पद्मरथो राजा राज्यं त्यक्त्वा चम्पानगर्यां श्रीवासुपूज्यस्य द्वादशतीर्थकरस्य पार्श्वे³ दीक्षां गृहीतवान् । तं पद्मरथं नूतनं साधुं दृष्ट्वा उभावपि देवौ तत्राऽऽगत्य तस्य परीक्षां कर्तुं प्रवृत्तौ । नानाप्रकाराणि मिष्टभोजनानि शीतलानि च पेयानि / पानीयानि ताभ्यां दर्शितानि उक्तं च - “भो साधो ! गृहाणेमानि ।” तानि दृष्ट्वा क्षुधातृषापीडितोऽपि साधुरग्राह्याणि ज्ञात्वा न गृहीतवान् । एवं साध्वाचाररक्षणार्थमेका परीक्षा जाता ।

एवं द्वितीया, तृतीया अपि परीक्षा कृता, चतुर्थपरीक्षायां देवाभ्यां नैमित्तिकरूपं विधाय तस्मै साधवे प्रोक्तम् - “भो साधो ! आवां नैमित्तिकौ स्वः । अधुनाऽपि तवायुर्बहु वर्तते । अतो यौवनवयसि किमर्थं तपः करोषि ? एतदयुक्तम्, वृद्धत्वे त्वया चारित्रं ग्राह्यम् ।”

मुनिना उक्तम् - ‘यदि ममायुः दीर्घम् अस्ति तदाहं बहुकालं चारित्रं पालयिष्यामि धर्मं च करिष्यामि, शरीरम् आत्मा च मे तेन निर्मलौ भविष्यतः ।’⁴ किञ्च, यौवनवयसः विना पुष्कलो धर्मः न भवति । वृद्धत्वे कथं स स्यात् ? शरीरे जर्जरीभूते सति क्रियातपआदिकं न भवति, धन्यं मम भाग्यं येन मे चारिन्द्रियं जातं ।’

[गीतभूषण-पृ. १२]

Q.3 दामनकचरित्रम्

[Marks - 20]

राजगृहनगरे जितशत्रुः राजा शास्ति । तस्य जयश्रीनाम्नी राज्ञी विद्यते । तत्र मणिकारः श्रेष्ठी वसति । तस्य च सुयशानाम्नी पत्नी वर्तते । तयोः पुत्रः दामनकाऽऽख्यो⁵ भूत्, स यदाऽष्टवर्षिको⁶ जातः तदा तस्य पितरौ मृतौ ।

1 अथ शब्दो नो अर्थं लवे थाय. પણ દરેક જગ્યાએ ‘હવે... હવે’ અર્થ સારો ન લાગે. અથ શબ્દ ક્યારેક નવી વાતને સૂચવવા માટે પણ વપરાય છે. તે ધ્યાનમાં રાખવું. [ઇતઃ = આ બાજુ] 2 નાનો 3 પાસે 4 વળી 5 નામનો 6 આઠ વર્ષનો

दारिद्र्यात्¹ स दामनको नगरमध्ये धनिनां गृहेषु भिक्षावृत्तिं² करोति ।
अथैकदा द्वौ मुनी सागरपोताऽऽख्यवृद्धश्रेष्ठिनो गृहे आहारार्थं प्रविष्टौ । आहारं
च गृहीत्वा यदा तौ बहिः समागतौ तदा ताभ्यां सः भिक्षाचरः³ बालकः तस्य
द्वारि स्थितो दृष्टः । तं दृष्ट्वैकेन मुनिनोक्तम्-‘भो मुने ! नूनमयं बालोऽस्य
गृहस्य स्वामी भविष्यति ।’

अथ⁴ गवाक्षस्थितेन गृहस्वामिना श्रेष्ठिना तत्सर्वमाकर्णितम् । तेन सः
वज्राहत⁵ इव सञ्जातः । चिन्तितञ्च तेन ‘अहो ! मया अनेकानि कष्टानि
सोढ्वा अयं विभवः उपार्जितः । तस्य विभवस्य चाऽयं रङ्गः⁶ स्वामी
भविष्यति । गुरुवचनमलीकं नैव भवति । अतः एनं शिशुं केनाप्युपायेनाऽहं
भारयामि तदा सुष्ठु स्याद्’ इति विचार्य स सागरपोतः श्रेष्ठौ तं मुग्धं बालकं
मोदकादिभिः प्रलोभ्य चाण्डालपाटके⁷ पिङ्गलाऽऽख्यचाण्डालस्य गृहे
मुक्तवान् ।

[सुखभयरित्राणि - पृ. ४८]

Q.4 अनन्तानि जन्ममरणानि

[Marks - 20]

चतुदशरज्ज्वात्मकोऽयं लोकः भगवता प्रतिपादितः । प्रत्येकरज्जुः
असङ्ख्येययोजनप्रमितः⁸ वर्तते । लोके चाऽसङ्ख्येयाः आकाशप्रदेशाः सन्ति ।
आकाशं नाम⁹ अवकाशदायकम् । तस्याऽतिसूक्ष्मः अंशः प्रदेशः भण्यते । स
चाऽत्यन्तं सूक्ष्मः, तद्यथा¹⁰ - कालस्याऽतिसूक्ष्मः अंशः समयः । अक्षिनिमेषमात्रे-
ऽपि¹¹ काले असङ्ख्येयाः समयाः व्यतीताः भवन्ति । एतादृशः सूक्ष्मः
समयः । अधुना अङ्गुलाऽसङ्ख्येयतमभागे¹² यावन्तः आकाशप्रदेशाः सन्ति तैः
समं कालस्य तुलना क्रियते ।

एकः आकाशप्रदेशः = एकः समयः इति कल्प्यते, अङ्गुलासङ्ख्येयभागव-
त्त्याकाशप्रदेशराशेः एकः आकाशप्रदेशः अपह्रियते कालराशेश्च एकः समयः
अपह्रियते, एवम् अपहरे अङ्गुलाऽसङ्ख्येयभागस्थिताः आकाशप्रदेशाः तदा रिक्ताः
भवेयुः यदा असङ्ख्येयानि कालचक्राणि व्यतीतानि स्युः । अर्थाद्

1 गरीभाईना लीपे 2 भीम मांगवी 3 बिभारी 4 गोभलो, गेलेरी 5 वज्रथी
छप्पायेलानी जेम् 6 रांडको 7 यांडालना वाडामां 8 योजन जेटलो 9 अटले 10 ते आ
प्रमाणे 11 आंभनो पलकारो 12 अङ्गुल = अंगूठानो पहेलो वेढो

असङ्ख्येयकालचक्रेषु यावन्तः समयाः भवन्ति तावन्त आकाशप्रदेशा अङ्गुलासङ्ख्यातभागे वर्तन्ते । एतावत्सूक्ष्माः आकाशप्रदेशाः अपि लोके असङ्ख्येयाः एव । प्रत्येकम् एतादृशाऽऽकाशप्रदेशेष्वस्माभिरनन्तानि जन्म-मरणानि कृतानि । हा ! कियत्कालं यावद् वयं संसारं भ्रान्ताः । यद्यधुनाऽपि हस्तायातम्¹ अवसरं विस्मृत्य प्रमादः क्रियेत तदाऽनन्तभवाः भविष्यत्काले भ्राम्या एव ।

अतः भगवान् प्रतिपादयति यदुत - 'समयं गौतम ! मा प्रमादं कृथाः ।' चेतयस्व जीव ! अप्रमादी भव । कुरु आराधनाम्, साधय स्वहितम्, तत एव मोक्षप्राप्तिः भविष्यति, तदैव जन्म-मरणानामन्तो भविष्यति । समर्पण-सहायता-स्वाध्याय-सहिष्णुता-सरलता-समता-सौम्यतादिभिः संयमजीवनं सार्थकं कर्तव्यम् । 'न हि संयमजीवनं सुलभमि'ति विमृश्य सुलभेषु विषय - कषायादिष्वासक्तिं परिहृत्य धर्मे चित्तं स्थिरीकुरु ।

Q.5 धन्यचरित्रम्

[Marks - 20]

इह भरतक्षेत्रे दक्षिणदिग्विभागे श्रीप्रतिष्ठानपुरमासीत् । तन्नगराद् बहिः गोदावरी नदी वहति स्म । तस्मिन्नगरे जितशत्रुनामा राजा राज्यं करोति स्म । तत्र धनसारनामा श्रेष्ठी वसति । तस्य शीलवती प्रियाऽस्ति । तयोः क्रमेण त्रयोऽङ्गजाः² समजायन्त । आद्यः धनदत्तः नाम्ना, द्वितीयो धनदेवनामा तृतीयश्च धनचन्द्रनामकः । अमी त्रयोऽपि पुत्राः क्रमशः यौवनं प्राप्ताः पित्रा परिणायिताः³ । तेषां त्रयाणां क्रमेण धनश्री-धनदेवी-धनचन्द्रानाम्न्यः कान्ताः⁴ समभवन् । अथ धनसारः स्वपुत्रान् समर्थान् दृष्ट्वा स्वगृहभारं तेषु निक्षिप्य स्वयं धर्मकरणतत्परोऽभवत् ।

अथ तयोः दम्पत्योः एकदा चतुर्थः पुत्रः समजनि । तदा बालस्य नाभिनालस्थापनार्थं⁵ पिता भूमिं खनितवान्, भूमौ च सुवर्णनिधानं पित्रा दृष्टम् । धनसारः निधानं दृष्ट्वा एवं चिन्तितवान् - 'अयं बालः पुण्यवान् दृश्यते, यतः तस्य जन्म अपि मम लाभकारणम् अभवत् ।' अतः अस्य बालस्य गुणयुक्तं सान्त्वर्थं⁶ 'धन्यकुमार' इति नाम पिता स्थापयामास ।

1 छात्रमां आवेल 2 टीकरा 3 परशुवेला 4 पत्नीओ 5 दूटीनी नाडने द्वाटवा माटे 6 अर्थ संगत

Q.6 जीवस्य संसारे भ्रमणम्

[Marks - 20]

अनादिसंसारे भ्रमतां जीवानां सुदुर्लभो मानवभवः । यतो मानवभवभ्रष्टः कषायपरवशः जीवो निगोदादिषु अनन्तभवान् करोति, पश्चात् पृथ्वी-जलादिषु स्थावरेषु भ्रमति, पश्चाद् द्वीन्द्रियादिषु भ्रमति । इत्थं सर्वत्र भ्रमं भ्रमं बहूनि दुःखानि सहमानः कर्मणा पराभूतो जीवोऽकामनिर्जरया¹ पुण्योदयबलेन च पञ्चेन्द्रियत्वमाप्नोति । अनया रीत्या बहुकालाऽनन्तरमेव जीवः मनुजभवं प्राप्तुं प्रत्यलो भवति ।

तत्रापि आर्यदेशादिसंयमस्वीकारपर्यवसानानि वस्तूनि बहुदुर्लभानि सुमहार्थानि² च । चिन्तामणिरत्नं प्राप्य को मूर्खः तत् प्रक्षिपेत् ? तद् वा अवमन्येत ?

दरिद्रावस्थामापन्नं मनुष्यं यदि कोऽपि श्रीमान् साहाय्यं कुर्यात्, बहूनि धन-धान्यादीनि यच्छेत्, गृहादीनपि दद्यात् तदा तस्य दरिद्रस्य तस्य उपरि कियान् बहुमानभावो विलसेत् ? ततोऽपि अधिको बहुमानभावः स्थाप्यो गुरोरुपरि । यतो गुरव एव संसारसागराद् रौद्राद् रक्षकाः, अन्यथा संसारे प्राणातिपातादीनि पापानि कुर्वन्तः वयं स्वभ्रम् एव गच्छेम ।

किं जानन्ति भवन्तः संसारिणः जीवस्य कीदृशी व्यलीला मनोरथमाला भवति ? पठ्यतामग्रे-

Q.7 संसारिजीवस्य मनोरथमाला

[Marks - 20]

संसारिणः जीवाः इत्थं स्वचेतसि कल्पयन्ति - “परिणेष्याम्य-हमनल्पयोषितः³, ताश्च रूपेण पराजेष्यन्ति त्रिभुवनम्, सौभाग्येनाऽभिमुखयिष्यन्ति⁴ मकरध्वजम्⁵, विलासैः क्षोभयिष्यन्ति मुनिहृदयानि, कलाभिरुपहसिष्यन्ति⁶ बृहस्पतिम्, विज्ञानेन रञ्जयिष्यन्ति⁷ अतिदुर्विदग्धजनचित्तानि । तासां चाहं भविष्यामि सुतरां हृदयवल्लभः । न लङ्घयिष्यन्ति ताः कदाचिदपि ममाज्ञाम् । तथा भविष्यति मे विनीतो दक्षोऽवसरजो परिकरः⁸ । तथा भविष्यन्ति मे

1 ईश्वरा विना दुःभोने सहन करवाथी थती कर्मनी निर्जरा 2 अत्यंत किंमती 3 योषितः = स्त्रीओ / पत्नीओ 4 सामनो करशे 5 कामदेव 6 ठेकड़ी 7 अविमान्नी पंडित 8 परिवार

अत्युच्चतया हिमगिरिसङ्काशाः¹ ²शालभञ्जिकाद्यनेकनयनाऽऽनन्दकारिरचना-
शोभिताः ³समन्ताद् ⁴महाप्राकारपरिक्षिप्ताः⁵ सप्तभूमिकादयो⁶ प्रासादाः ।”

[उपभित्तिभवनप्रपञ्चाकथा प्रस्ताव-१]

Q.8 रूपसेनचरित्रम्

[Marks - 20]

भरतक्षेत्रे मगधदेशे राजगृहाऽऽख्यं नगरमस्ति । तत्र यादववंशरत्नः
श्रीमन्मथाऽभिधानः राजा राज्यं करोति । तस्य च मदनावल्यभिधाना
⁷पट्टराज्यासीत्, राजा तु न्यायेन प्रजाः पालयति । अथाऽन्यदा तत्र वर्षाकालः
समायातः । तदा तत्र नगरसीम्नि एव शीतलजलाभिधाना नदी जलेन परिपूर्णा
वहति ।

अथ तस्मिन्नवसरे राजा तत्र क्रीडार्थम् आगतः । तत्र तेनैका नौरानायिता ।
ततः सः तां नावमुपविश्य तस्यां नद्यां क्रीडां कर्तुं प्रवृत्तः । तावता नदीमध्ये
नदीप्रवाहसम्मुखमेकं पुरुषं दिव्याभूषणयुक्तं यान्तं राजा ददर्श । तं दृष्ट्वा
नृपोऽपि तत्पृष्ठे धावितः ।

ततो यथा यथा नृपस्य नौस्तत्पृष्ठे समायाति तथा तथा स पुरुषः शीघ्रमग्रतो
याति, तस्य पुरुषस्य च जलोपरि केवलं मस्तकमेव राजा विलोकयति ।

अथ राजा मनसि विस्मितः सन् विचारयामास ⁸यन्नूनमयं कोऽपि
दैवीप्रभावः सम्भवति । अथ कियद्दूरं गत्वा तन्मस्तकं जलोपरि स्थिरं जातम् ।
तदा द्रुतमेव तत्पश्चाद् गत्वा राजा तन्मस्तके वेणिदण्डो⁹ धृतः । यावच्च स
तदुच्चैराकर्षति तावत्केवलं मस्तकमेव तद्धस्ते आगतम् ।

ततो राजा खिन्नः यावत्पुनः नदीमध्ये विलोकयति तावत्तथैव समस्तकं
तमेव पुरुषं नदीप्रवाहमध्ये यान्तं पश्यति । तदा पुनः विस्मितेन राजा चिन्तितम् -
नूनमियं कोऽपि दैवीशक्तिरस्ति ।

अथ राजा तन्मस्तकं प्रति पृष्ठम् - ‘त्वं कोऽसि ?’ तेनोक्तम् - ‘अहं
देवोऽस्मि ।’ ¹⁰तदनु तेन पुनः नृपः पृष्ठः ‘त्वं कोऽसि ?’ नृपेणोक्तम् - अहं

1 छिमालय पर्वत जेवा 2 पूतणी 3 यारे बाजुथी 4 डिल्लो 5 वीटणायेल
6 सात भाणवाणा 7 पट्टराणी 8 के अवश्य 9 सर्पाकार वांको दांडो [दांतरडा जेवो]
10 त्यार पछी

राजाऽस्मि । तदा शीर्षं प्राह - 'यदि त्वं राजाऽसि तदा विनाऽपराधं चौरवद् वेणिदण्डे कस्माद् धृतः ? राजा तु सर्वेषां शरणं स्यात् । तेन त्वं मां मुञ्च' इति तेनोक्ते राजा मस्तकं मुक्तम् । इतः सः देवो जलमध्ये हस्तिरूपो जातः ।

[३५सेनयश्त्रि-पृ.१]

Q.9 दर्शनज्ञानचारित्रस्वरूपम्

[Marks - 20]

अनन्तसंसारे भ्रमन् जीवो भवितव्यतादिकरणवशाद् यदा चरमावर्ते प्रविष्टः भवति तदा शनैः शनैः मोक्षमार्गे ¹अभिसर्पन् कियत्कालाऽनन्तरं भगवदनुग्रहेण गुरुकृपया वा विमलालोकज्जनं प्राप्नोति जीवः ।

पूर्वं जीवः कुदेवं देवममन्यत । कुगुरुं सुगुरुममन्यत । कुधर्मं च सुधर्मममन्यत । दुःखदायकान् विषयान् सुखदायकान् अजानात् । अरीभूतान् कषायान् मित्रतया स्वीचकार । तदा जीवः नरकहेतुमविरतिं प्रमोदकारणतया गृह्णाति । ²निबिडबन्धनोपमानपि पुत्र-कलत्र-धन-कनकादीनाह्लादहेतुतया पर्यालोचयति । न जानीते कार्याऽकार्यविचारम्, न लक्षयति भक्ष्याभक्ष्यविशेषम् । जीवः कुतर्कयुक्तः सन्नेवं चिन्तयति -

“नास्ति परलोकः, न विद्यते पुण्यपापफलम्, न सम्भवति आत्मा, ³नोपपद्यते सर्वज्ञः, न घटते तदुपदिष्टो मोक्षमार्गः इति ।” ततोऽसौ मिथ्यात्वाभिनिविष्टचित्तो ⁴हिनस्ति प्राणिनः, भाषतेऽलीकमादत्ते परधनम्, रमते मैथुने परदारेषु ⁵वा, गृह्णाति परिग्रहम्, न करोति चेच्छापरिमाणम् ⁶, भक्षयति मांसमास्वादयति मद्यम् । न गृह्णाति सदुपदेशम्, कथयति कुमार्गम्, निन्दति वन्दनीयान्, वन्दतेऽवन्दनीयान्, वदति च परावर्णवादम् ⁷ ।

तदा च जीवः न गच्छति जिनालयं साधूपाश्रयं वा । न वन्दते दृष्टमपि साधुम्, नाऽऽमन्त्रयति श्रावकमतिथिं वा, निवारयति ⁸स्वगृहे दानप्रवृत्तिम् । एतादृशं नष्टविवेकं जीवमालोक्य गुरवः स्वबुद्धिशलाकायां ⁹तत्प्रतिबोधोपायाऽज्जनं निदधते ।

1 आगच्छ २ गच्छ ३ संगत नथी ४ मिथ्यात्वना कदाग्रहयुक्त ५ परस्त्री ६ ईश्यानी लिभि ७ पराज ओलवुं ८ अटकावुं ९ सणी

સદ્ગુરવઃ તં રઙ્ગં જીવમુપદિશન્તિ । તદનન્તરં ગુરવઃ તસ્ય લોચને
 વિમલાલોકાઞ્જનમ્ અઞ્જન્તિ । તદા જીવસ્ય કિઞ્ચિચ્ચિત્તતોષઃ સદ્બુદ્ધિશ્ચ
 પ્રજાયેતે । इत्थं क्रमेण गुरुकृपया तत्त्वप्रीतिकरपानीयं महाकल्याणकनामकपरमानं^१
 च जीवो लभते । अञ्जनं नाम सम्यग्दर्शनम्, उदकं नाम सम्यग्ज्ञानम्, परमानं
 नाम सम्यक्चारित्रम् । एतान्येव मोक्षमार्गः । अधिकजिज्ञासा चेत् पठनीया
 उपमितिभवप्रपञ्चा कथा ।

Q.10 સુભાષિતાનિ

[Marks - 20]

- 1 મસ્તકસ્થાયિનં મૃત્યું, યદિ પશ્યેદયં જનઃ ।
 આહારોઽપિ ન રોચેત, ²કિમુતાઽકૃત્યકારિતા³ ॥
- 2 અદ્યૈવ હસિતં ગીતમ્, ક્રીડિતં યૈઃ શરીરિભિઃ ।
 અદ્યૈવ તે ન દૃશ્યન્તે, ⁴કષ્ટં કાલસ્ય ચેષ્ટિતમ્ ॥
- 3 સ્પૃહણીયાઃ કસ્ય ન તે, સતતં સરલાશયાઃ મહાત્માનઃ ।
 ત્રયમપિ સદૃશં યેષામ્, વચનં ચિન્તનં સમાચારઃ ॥
- 4 યથા ચિત્તં તથા વાચઃ, યથા વાચઃ તથા ક્રિયા ।
 ધન્યાસ્તે ત્રિતયે યેષામ્, વિસંવાદો ન વિદ્યતે ॥
- 5 યૌવનેઽપિ પ્રશાન્તાઃ યે, યે ચ હૃષ્યન્તિ⁵ યાચિતાઃ ।
 વર્ણિતા યે ચ લજ્જન્તે, તે નરાઃ જગદુત્તમાઃ ॥

1 ખીર 2 તો પછી, વળી 3 ખરાબ કામ કરવાનું 4 કષ્ટદાયી 5 ખુશ થાય છે.

❀ સંસ્કૃત વાક્ય રચના ❀

Sentence Formation Tips

[મિત્રો ! આ લેખ અવશ્ય એક વાર વાંચી જશો. આમાં સંસ્કૃત વાક્ય સંરચના માટેની જરૂરી વાતો જોઈશું.]

[1] સામાન્યથી આપણે જોઈ ગયા કે સંસ્કૃતમાં વાક્યરચના માટેનો નિયતક્રમ નથી. પાર્શ્વનાથઃ જિનઃ પશ્યતિ, જિનઃ પાર્શ્વનાથઃ પશ્યતિ, પશ્યતિ પાર્શ્વનાથો જિનઃ. । આ પ્રમાણે કોઈ પણ રીતે વાક્ય લખી શકાય છે. પદક્રમ કોઈ નિયત નથી.

આનું મુખ્યત્વે કારણ એ કે સંસ્કૃતમાં શબ્દોનો કર્મ તરીકેનો, કર્તા તરીકેનો કે કરણ તરીકેનો શું અર્થ કરવો ? તે શબ્દસંલગ્ન વિભક્તિ જ દર્શાવી દે છે. માટે શબ્દ વાક્યમાં ગમે ત્યાં ગોઠવાય પણ પોતાના અર્થને વિભક્તિ દ્વારા જણાવી દે છે. ‘અહં ગ્રામં ગચ્છામિ’ આમાં ‘ગ્રામં ગચ્છામિ અહં’ એવું બોલવામાં આવે તો પણ ગ્રામ એ કર્મ જ રહે છે, કર્તા નથી બની જતું. કારણ કે ગ્રામ ને કર્મ તરીકે ઓળખાવનાર દ્વિતીયા વિભક્તિ તેની સાથે જ સંલગ્ન છે.

બીજી દરેક ભાષામાં આ ખાસિયત નથી. English ભાષામાં ક્યારેક તો વાક્યનો ક્રમ જ કર્તા, કર્મને જણાવે છે. માટે જો વાક્ય ક્રમ બદલાઈ જાય તો અર્થનો અનર્થ થઈ જાય. દ્વિ.ત. Lord Parshwanath observes an art-gallery [પાર્શ્વનાથ ભગવાન ચિત્રશાળાને જુવે છે.] અહીં પાર્શ્વનાથ ભગવાન કર્તા અને ચિત્રશાળા કર્મ તે વાક્યક્રમને લીધે ઓળખી શકાય છે. જો વાક્યક્રમને બદલાવી દો તો કર્મ એ જ કર્તા થઈ જાય. જેમ કે, An art-gallery observes Lord Parshwanath [ચિત્રશાળા પાર્શ્વનાથ ભગવાનને જુવે છે !]

સારોશ એ કે - સંસ્કૃતમાં શબ્દોનો નિયતક્રમ નથી હોતો, તે વિભક્તિને આભારી છે. પણ, જેને વિભક્તિ જ નથી લાગી તે અવ્યયો માટે ક્રમ ફિક્સ કરવામાં આવ્યો છે. જો તેમાં ફેરફાર કરાય તો અર્થનો અનર્થ થાય.

દ્વિ.ત. અહં જિનમેવ પૂજયામિ = હું ભગવાનને જ પૂજું છું.

અહમેવ જિનં પૂજયામિ = હું જ ભગવાનને પૂજું છું.

આ રીતે ‘एव’ અવ્યયનો ક્રમ બદલાતા વાક્યમાં કેટલો બદલાવ આવી જાય છે ! માટે સાદા વાક્યમાં एव, अपि વગેરે અવ્યયોનો ક્રમ અર્થના અનુસારે નિયત જ રાખવો જોઈએ.

હા ! બાકીના શબ્દોમાં વાક્ય જેમ બોલવામાં સારું લાગે તેમ પદક્રમ ગોઠવાય છે. કોઈ નિયતક્રમ નથી. શ્લોકમાં પણ શબ્દોનો કોઈ નિયત ક્રમ નથી હોતો. તેથી તે વખતે વાક્યનો અન્વય કરી પછી અર્થ થાય.

[2] વાક્યરચનામાં જરૂરી એક બાબત એ કે ધાતુનો સંબંધ ડાયરેક્ટ નામ સાથે ન હોય તો નામને ષષ્ઠી વિભક્તિ લગાડવી. વાત વિગતે સમજીએ -

1. ભગવાનની પૂજા કરે છે. અને
2. ભગવાનને પૂજે છે.

ઉપરોક્ત બન્ને વાક્યોનો અર્થ સરખો છે. પણ, એકમાં ભગવાન કર્મ છે. એકમાં ભગવાન સંબંધ છે. આ જ વાક્યનો સંસ્કૃતમાં અનુવાદ જોઈએ તો

1. જિનસ્ય પૂજાં કરોતિ । 2. જિનં પૂજયતિ ।

આમ તો પરિસ્થિતિ સ્પષ્ટ છે. પણ ભૂલ અહીં થાય કે ‘ભગવાનની પૂજા કરે છે’ આવા વાક્યના સંસ્કૃત અનુવાદમાં ભગવાનની = જિનસ્ય પૂજા કરે છે = પૂજયતિ ।

∴ જિનસ્ય પૂજયતિ આવું વાક્ય બની જાય છે. આ વાક્ય ખોટું છે.

કારણ કે વાસ્તવમાં આનો અર્થ ‘ભગવાનની પૂજે છે’ આવો થઈ જાય. અહીં ધ્યાન એ રાખવાનું કે

જિન શબ્દનો સીધો સંબંધ ધાતુ સાથે છે. આવી પરિસ્થિતિમાં જિન ને બીજી જ લાગે. જે શબ્દનો સીધો ધાતુ સાથે સંબંધ થાય તેને દ્વિતીયા લગાડવી જોઈએ. જ્યારે જિનં પૂજાં કરોતિ આ વાક્ય પણ ખોટું જ છે. કારણ કે હવે જિન નો ડાયરેક્ટ સંબંધ ધાતુ = કરોતિ સાથે નથી. પણ પૂજા = શબ્દની = નામની સાથે છે. માટે હવે અહીં ષષ્ઠી વિભક્તિ લાગશે.

આ મૂઝવણ ટાળવા માટે ‘ભગવાનની પૂજા કરે છે’ આવા વાક્યને ‘ભગવાનને પૂજે છે’ આવા વાક્યમાં ફેરવી પછી અનુવાદ કરવો તો ભૂલ નહીં રહે. આ બાબત સ્થિર કરવા માટે થોડી practice કરી લો :-

1. તે મારી નિંદા કરે છે. 4. તે ભગવાનના દર્શન કરે છે.
2. તે મારી શોધ કરે છે. 5. તે શાલિભદ્રની પ્રશંસા કરે છે.
3. તે ભોજન કરે છે.

સરલ સંસ્કૃતમ્ - પ્રથમા પાઠ-૧૬ સ્વાધ્યાયનું એક વાક્ય પણ આ સંદર્ભે ધ્યાનમાં લેવા જેવું છે. ત્યાં ગુજરાતીથી સંસ્કૃત અનુવાદ કરવા માટે વાક્ય આપ્યું

છે કે - ગૌતમ સ્વામીને ભગવાન મહાવીર સ્વામી ઉપર ઘણો સ્નેહ હતો. અહીં 'ગૌતમ સ્વામીને' - આ શબ્દ જોતાં દ્વિતીયા વિભક્તિ દેખીતી રીતે આવવી જોઈએ. પરંતુ એવું નથી. તેનું સંસ્કૃત થાય - ગૌતમસ્ય ગણધરસ્ય શ્રીમહાવીરજિને સ્નેહ આસીત્... કારણ કે ગૌતમ પદને સ્નેહ પદ સાથે સંબંધ છે.

મતલબ કે નામ-નામનો સંબંધ હોવાથી ષષ્ઠી આવી. અહીં ગુજરાતીમાં ષષ્ઠી બોલવી કેમે કરીને નહીં ફાવે. આવા દૃષ્ટાંતો પણ ધ્યાનમાં રાખવા.

[3] રામઃ, લક્ષ્મણસ્ય भ्राता, दशरथस्य पुत्रत्वात् ।

આવા વાક્યનો અર્થ સાદી રીતે એમ થાય કે

રામ એ લક્ષ્મણનો ભાઈ છે. કારણ કે દશરથનું પુત્રપણું રામમાં રહેલું છે.

આ વાક્યમાં ૨(બે) વસ્તુ નોટ કરવા જેવી છે.

A. છેલ્લે પાંચમી વિભક્તિ છે. તેનો અર્થ 'કારણ કે' થાય. એટલે વાક્યમાં પહેલાં જ કારણ કે ઉમેરી દીધું.

B. આ અનુવાદમાં વિચિત્ર લાગતું હોય તો 'રામમાં પુત્રપણું' - આ પદ. એટલે આવા વાક્યનો અનુવાદ કરવો હોય ત્યારે સપ્તમી + ત્વ કાઢી અર્થ કરવામાં આવે છે. હવે અર્થ એમ થશે કે રામ, લક્ષ્મણનો ભાઈ છે. કારણ કે રામ દશરથનો પુત્ર છે.

આ રીતે સપ્તમી + ત્વ અને ષષ્ઠી + ત્વ કાઢવાથી ઘણી જગ્યાએ ગુજરાતીમાં અર્થ વધારે સ્પષ્ટ અને ચોક્કસ થશે. ન્યાયમાં આ રીતે અર્થ કરવાથી વાક્યો ઘણા સરળ લાગશે.

[4] દ્વિકર્મક વાક્યમાં 'શું ?, કોને ?' પ્રશ્ન પૂછવાથી કર્મને શોધી શકાય છે તેવું આપણે જોઈ ગયા. પણ, આ વાત સર્વત્ર લાગુ નથી પડતી. હા ! શરૂઆતમાં પ્રાથમિક બોધ માટે તે જરૂરી છે.

મૂળ તાત્પર્ય એ છે કે, ગોવાળ ગાયને દૂધ દોહે છે. આવા વાક્યમાં દોહવાની ક્રિયા સાથે ન તો એકલી ગાય સંલગ્ન છે કે ન તો એકલું દૂધ સંલગ્ન છે. પણ ઉભય સંલગ્ન છે. 'ભગવાનને પૂજે છે' - આવા વાક્યમાં પૂજાની ક્રિયા માત્ર ભગવાન સાથે જ સંલગ્ન છે. તેવું ઉપરોક્ત વાક્યમાં નથી. માટે તે દ્વિકર્મક કહેવાય છે.

તથા દોહવાની ક્રિયાનો મુખ્ય આશય દૂધ હોવાથી દૂધને મુખ્ય કર્મ તરીકે તથા ગાયને ગૌણ કર્મ તરીકે વિવક્ષિત કરવામાં આવેલ છે.

મુખ્ય વાત એ છે કે -

ગોપાલ: ગાં પયઃ દોઘિ આવા વાક્યમાં “ક્યાંથી દૂધ છૂટું પડે છે?” આ પ્રશ્નનો જવાબ પૂછતાં “ગાયમાંથી દૂધ છૂટું પડે છે” - આવો તર્કયુક્ત જવાબ મળી જાય છે.

આપણે પૂર્વે જોઈ ગયા તે મુજબ હવે ગાય એ અપાદાનકારક કહી શકાય. માટે,

ગોપાલ: ધેનું દુગ્ધં દોઘિ આવા વાક્યની જગ્યાએ ગોપાલ: ધેનો: દુગ્ધં દોઘિ - આવો વાક્યપ્રયોગ થવો જોઈએ. કારણ કે ગુજરાતી ભાષાની દૃષ્ટિએ “ગોવાળ ગાયમાંથી દૂધ દોહે છે” - આ પ્રમાણે ગાયને પાંચમી વિભક્તિ જ છે. પાંચમી વિભક્તિનો ‘માંથી’ પ્રત્યય લાગ્યો જ છે.

પણ, સંસ્કૃત ભાષા અહીં જુદી પડે છે. તે ધેનુને અપાદાન તરીકે નહીં પરંતુ કર્મ તરીકે સ્વીકારે છે. એટલે જે અપાદાન તરીકે બાહ્ય રીતે જણાય છે તે ધેનુ પદ સંસ્કૃતમાં કર્મ તરીકે છે. પણ ગૌણ કર્મ તરીકે.

દ્વિકર્મક ધાતુઓ સંસ્કૃતમાં ૧૬ બતાવવામાં આવ્યા છે. (તે ૧૬ ધાતુઓ અને તેના જેવા અર્થવાળા ધાતુઓ પણ અકર્મક જ કહેવાય તે ધ્યાનમાં રાખવું.) તે ૧૬ ધાતુનો જ્યારે પ્રયોગ થાય ત્યારે જે પદ અપાદાન વગેરે અન્ય કારક તરીકે જણાતા હોય છતાં તેને કર્મ તરીકે સ્વીકૃત કરવામાં આવ્યા હોય તે ગૌણકર્મ. તે સિવાયના મુખ્યકર્મ. મતલબ, ગેરકાયદેસર પ્રવેશવાળા ગૌણ. કાયદેસર પ્રવેશવાળા મુખ્ય.

વાત એકદમ સ્પષ્ટ બને તે માટે

અમુક ધાતુમાં ‘કેવી રીતે આ વસ્તુ સંગત થાય છે?’ તે જોઈ લઈએ. તેના માધ્યમે અકર્મક ધાતુઓનો પરિચય પણ થઈ જશે.

(૧) ગોપાલ: ધેનું દુગ્ધં દોઘિ ।

ગોવાળ ગાયમાંથી દૂધને દોહે છે.

↓ ↓

ગૌણકર્મ મુખ્યકર્મ

(૨) દીનઃ ધનપતિં ધનં યાચતે ।

ઝરીબ ધનવાન પાસેથી પૈસાને માંગે છે.

↓ ↓

ગૌણકર્મ મુખ્યકર્મ

- (૩) सः तण्डुलान् ओदनं पचति ।
તે યોખામાંથી ભાત રંધે છે.

↓ ↓
ગૌણકર્મ મુખ્યકર્મ

- (૪) अजां ग्रामं नयति ।
બકરીને ગામમાં લઈ જાય છે.

↓ ↓
મુખ્યકર્મ ગૌણકર્મ

- (૫) तस्करः जनं निष्कान् हरति ।
ચોર માણસ પાસેથી સોનામહોરો ચોરી જાય છે.

↓ ↓
ગૌણકર્મ મુખ્યકર્મ

હા !

- (૧) गुरुः शिष्यं धर्मं वदति ।
ગુરુ શિષ્યને ધર્મ કહે છે.
(૨) शिष्यः गुरुं प्रश्नं पृच्छति ।
શિષ્ય ગુરુને પ્રશ્ન પૂછે છે.

આવા વાક્યમાં દેખીતી રીતે ગુજરાતીમાં પણ બન્ને પદ કર્મકારક જ છે. માટે અહીં ‘કોને ?’, ‘શું ?’ આ બે પ્રશ્ન પૂછી ગૌણ કર્મનો અને મુખ્ય કર્મનો વિભાગ કરવો.

સારાંશ

- (૧) અમુક જગ્યાએ અધિકરણ, અપાદાન વગેરે કારકોની કર્મકારક તરીકે વિવક્ષા કરી હોય ત્યારે તે ગૌણકર્મ તરીકે ગણાય.
(૨) અમુક જગ્યાએ ‘શું ?’ અને ‘કોને ?’ પ્રશ્નના માધ્યમે ગૌણકર્મ-મુખ્યકર્મ જાણી શકાય.

આ રીતે ઝીણવટથી અભ્યાસ કરી ગૌણ - મુખ્ય કર્મને છૂટા પાડવા.

કર્મણિ પ્રયોગનો સંસ્કૃત ભાષામાં પ્રચુર ઉપયોગ કરવામાં આવેલ છે. માટે તેનો ઝીણવટથી અભ્યાસ ખૂબ જરૂરી છે. તેની practice માટે વાક્યો આપ્યા જ છે. તેવા બીજા વાક્યો કરીને કર્મણિ પ્રયોગ ઉપર પકડ મેળવી લેવી આવશ્યક છે.

[5] વાક્ય રચનાની બાબતમાં મુશ્કેલી પડતી હોય તો કૃદન્તોમાં ! અવ્યયરૂપ કૃદન્તોમાં તો વાંધો નથી. જે મુશ્કેલી છે તે વિશેષણરૂપ કૃદન્તમાં છે. તે અંગે થોડો પ્રકાશ આ મુદ્દામાં આપણે જોઈશું :-

૪ કૃદન્ત વિશેષણરૂપ છે. જેમાંથી બે ભૂતકાળદર્શક છે. તથા બીજા બે વર્તમાનકાળ દર્શક છે. વાક્યરચનામાં ભૂતકાળ-વર્તમાનકાળની તકલીફ નથી. તકલીફ 'કર્તાને કે કર્મને અનુસરે ?' તેમાં છે. માટે આપણે ૪ કૃદન્તનું વિભાજન જુદી રીતે કરીએ.

બે કર્તરિ છે. 1. કર્તરિભૂત બે કર્મણિ છે. 1. કર્મણિભૂત
2. વર્તમાનકર્તરિ 2. વર્તમાનકર્મણિ

કર્તરિકૃદન્ત કર્તાને અનુસરે. કર્મણિકૃદન્ત કર્મને અનુસરે.

- | | |
|----------------|-----------------|
| 1. અહં નીતવાન્ | 1. મયા નીતમ્ |
| 2. અહં નયન્ | 2. મયા નીયમાનમ્ |

અર્થ :- 1. હું લઈ ગયેલો. 1. મારા દ્વારા લઈ જવાયેલું.
2. હું લઈ જઈ રહ્યો છું. 2. મારા દ્વારા લઈ જવાઈ રહેલ.

આટલે સુધીનું તો મગજમાં નક્કી થઈ ગયું છે.

'તેણે નમેલા ભગવાનને હું વંદું છું.'

આ વાક્ય 'નમેલા' પદથી ભૂતકૃદન્ત છે તે ખબર પડી જાય છે. પણ પ્રશ્ન એ થાય છે કે આ વાક્યમાં કર્તરિ ભૂતકૃદન્ત છે કે કર્મણિ ભૂતકૃદન્ત ?

જવાબ :- કર્મણિ ભૂતકૃદન્ત.

પ્રશ્ન :- 'તેના દ્વારા નમાયેલા' આવું થોડું લખ્યું છે ? 'તેણે નમેલા' આટલું જ તો લખ્યું છે તો પછી આ કર્મણિ કેમ ? કર્તરિ ન કહેવાય ?

જવાબ :- કર્મણિ કર્તરિની વ્યાખ્યામાં 'તેના દ્વારા' ગુજરાતીમાં હોય તો જ તે કર્મણિકૃદન્ત કહેવાય તેવું નથી. વ્યાખ્યા જોઈ લો -

1. જે કૃદન્ત કર્મને અનુસરતું હોય તે કર્મણિકૃદન્ત.
2. જે કૃદન્ત કર્તાને અનુસરતું હોય તે કર્તરિકૃદન્ત.

ઉપરોક્ત વાક્યના અનુસંધાનમાં જ કેટલાંક મુદ્દાઓ સ્પષ્ટ કરી લઈએ.

A. ઉપરોક્ત વાક્યમાં બે ક્રિયાપદ છે.

1. વંદવું
2. નમેલા

બન્ને ક્રિયાના કર્મ ભગવાન જ છે. પણ, બન્ને ક્રિયા ધ્યાનમાં ન લો. માત્ર કૃદન્ત જ જુવો, કૃદન્તને જ પ્રશ્ન પૂછવાનો. કોને નમેલા ? ભગવાનને નમેલા, માટે કૃદન્તનું કર્મ ભગવાન છે.

B. કૃદન્તનું કર્મ વાક્યમાં કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન કોઈ પણ હોઈ શકે છે.

જેમ કે, 1. માત્રા નીતઃ બાલઃ ભગવન્તં પશ્યતિ ।

2. માત્રા નીતં બાલં સર્વે પશ્યન્તિ ।

3. માત્રા નીતેન બાલેન જિનઃ પૂજ્યતે ।

4. માત્રા નીતાય બાલાય મોદકઃ રોચતે ।

અહીં બાળક કર્તા, કર્મ વગેરે દરેક વિભક્તિમાં દેખાય છે. પણ તે દૃશ, પૂજ, રુચ વગેરે ધાતુના કર્તા વગેરે રૂપે છે. નીત = નયન = લઈ જવું ક્રિયાના તો કર્મ તરીકે જ બાળક છે.

કોને લઈ જાય છે ? બાળકને લઈ જાય છે. માટે બાળક એ કર્મ જ છે. પણ પછી વાક્ય આગળ લંબાતા નવા ધાતુનું બાળક કરણ બની ગયું તો તેને તૃતીયા વિભક્તિ લાગશે. તે વખતે 'બાળક કૃદન્તનું કર્મ છે' - આ વાત ગૌણ બની જશે.

હવે મૂળ વાત ઉપર આવીએ.

'નમેલા' આ કૃદન્તનું કર્મ ભગવાન છે. અને 'નમેલું' એ પદ ભગવાનને અનુસરે છે. માટે જ 'નમેલા ભગવાનો', 'નમેલા ભગવાન' આમ ભગવાનના રૂપના આધારે કૃદન્તના રૂપમાં પણ ફેરફાર થાય છે.

માટે ફલિત એ થયું કે 'નમેલું' કૃદન્ત ભગવાન = કર્મને અનુસરે છે. હવે વ્યાખ્યા જુઓ. વ્યાખ્યા મુજબ કર્મને અનુસરે તે કર્મણિકૃદન્ત કહેવાય.

∴ તેણે નમેલા ભગવાનને હું નમું છું - આ વાક્યમાં નમેલા = નત થશે. આ વાત નક્કી થઈ, કારણ કે કર્મણિ ભૂતકૃદન્તનો પ્રયોગ છે. આગળનું વાક્ય 'જિનં અહં વન્દે' આ પ્રમાણે નોર્મલ જ છે. હવે જિનં, દ્વિ. વિ. એ. વ. છે. માટે નીત ને પણ દ્વિ. વિ. એ. વ. લાગશે. ∴ વાક્ય આ રીતે થયું. નતં જિનમહં વન્દે ।

હવે કૃદન્તનું કર્મ નક્કી થયા પછી કૃદન્તના કર્તાને નક્કી કરીએ. કોણ નમે છે ? તે નમે છે. ∴ તે = કર્તા. કર્મણિના કર્તા તૃતીયા વિભક્તિમાં આવે. માટે 'તેન નતં જિનમહં વન્દે' આ રીતે વાક્યનો આકાર થયો.

∴ ચાર મુદ્દા નક્કી થયા.

1. કર્તનિ અનુસરે તે કર્તરિપ્રયોગ.
 2. કર્મને અનુસરે તે કર્મણિપ્રયોગ.
 3. કર્તરિ કૃદન્તનું કર્મ દ્વિતીયા વિભક્તિમાં જ આવે.
 4. કર્મણિ કૃદન્તના કર્તા તૃતીયા વિભક્તિમાં જ આવે.
- જેમ કે, ૧. બાલં નયન્તં માં સ પश्यति ।



આ કૃદન્ત કર્તરિ છે.

∴ લઈ જવાની ક્રિયાના કર્મ એવા બાળકને આ કૃદન્ત નથી અનુસરતું. પણ, કર્તનિ અનુસરે છે. અહીં લઈ જવાની ક્રિયાના કર્તા એવા પ્રથમ પુરુષને દ્વિતીયા વિભક્તિ લાગી. તેની જગ્યાએ તૃતીયા પણ આવી શકે. જ્યારે કર્મ એવા બાળકને તો દ્વિતીયા જ લાગે.

ઉપરોક્ત વાક્યમાંથી બીજા પણ બે મુદ્દા આપણે જોઈ શક્યા કે -

1. કર્તરિ કૃદન્તના કર્તા કોઈ પણ વિભક્તિમાં હોઈ શકે. તે આગળના વાક્યના આધારે નક્કી થાય. જેમ કે ઉપરમાં દ્વિતીયા વિભક્તિ.
2. કર્મણિ કૃદન્તનું કર્મ કોઈ પણ વિભક્તિમાં હોઈ શકે. તે પણ આગળના વાક્યના આધારે નક્કી થાય. જેમ કે પૂર્વના વાક્યમાં 'જિનમ્'માં દ્વિતીયા વિભક્તિ.

એટલે જેમ કર્તરિ ધાતુના રૂપનો કર્તા પ્રથમામાં જ હોય અને કર્મણિ ધાતુના રૂપનું કર્મ પ્રથમામાં જ હોય તેમ અહીં કર્તરિકૃદન્તનો કર્તા અને કર્મણિકૃદન્તનું કર્મ પ્રથમામાં જ હોય તેવો કોઈ નિયમ નથી.

થોડા ઉદાહરણો જોઈ લઈએ :-

→ ગુજરાતીમાં :-

1. માતા દ્વારા જોવાતા બાળકે સારી રીતે લખ્યું.
2. વાદળે વરસાવેલા પાણીથી ખેડૂતો રાજી થયા.
3. વિદ્યાર્થીને પૂછતા એવા શિક્ષક ગુસ્સે થયા.

→ સંસ્કૃતમાં :-

1. માં તાडयन्तं जनं ताडितवान् स अधुना धावति ।
2. मात्रा पृच्छ्यमानः बालः न किमपि कथयति ।
3. जिनं प्रणमन्तं शालिभद्रम् अहं वर्णयामि ।

ઉપરોક્ત વાક્યમાં કૃદન્તના કર્તા, કર્મ, વાક્યના છેલ્લા મુખ્ય ધાતુના કર્તા - કર્મ વગેરે છૂટું પાડી ધીરે - ધીરે અર્થ કરશો તો વ્યવસ્થિત સમજાઈ જશે.

ઉપરોક્ત લાંબી ચર્ચાના સારાંશ તરીકે આટલું યાદ રાખો :-

- A. કર્તાને અનુસરનાર કૃદન્ત કર્તરિકૃદન્ત.
- B. કર્મને અનુસરનાર કૃદન્ત કર્મણિકૃદન્ત.
- C. કર્તરિકૃદન્તનું કર્મ દ્વિતીયા વિભક્તિમાં જ આવે.
- D. કર્મણિકૃદન્તના કર્તા તૃતીયા વિભક્તિમાં જ આવે.
- E. કર્તરિકૃદન્તના કર્તા આગળના વાક્યના અનુસારે કોઈ પણ વિભક્તિમાં આવી શકે.
- F. કર્મણિકૃદન્તનું કર્મ આગળના વાક્યના અનુસારે કોઈ પણ વિભક્તિમાં આવી શકે.

[6] જ્યારે વાક્ય અઘરા લાગે ત્યારે સંસ્કૃતના દરેક પદનું વિભક્તિના આધારે ગુજરાતી કરી દો. પછી આખું વાક્ય જોડી દો. તો ઘણી સરળતા રહેશે.

દા.ત. માં તાડયન્તં જનં તાડિતવાન્ સઃ અધુના ધાવતિ ।

માં = મને તાડયન્તં = મારતા જનં = માણસને તાડિતવાન્ = મારનાર સઃ = તે અધુના = હમણાં ધાવતિ = ભાગે છે.

હવે આ છૂટા અર્થોને ગુજરાતી ભાષાના વાક્યને અનુસારે એક વાક્યમાં ઢાળવા પ્રયત્ન કરો. હવે સરળતાથી વાક્ય બની જશે. જેમ કે,

‘મને મારતા એવા માણસને મારનાર તે અત્યારે ભાગે છે.’ આ પ્રમાણે પણ વાક્યનો અર્થ કરી શકાય. પછી જેમ-જેમ practice કરશો એટલે આની પણ જરૂરત નહીં રહે. એમને એમ જ અર્થ કરી શકાશે.

[7] (a) નામ્ના મિથિલા નગરી આસીત્ - આવા વાક્યોમાં ‘મિથિલા નામની નગરી હતી’ - આ પ્રમાણે અર્થ કરવો.

(b) માર્ગેણ ગચ્છતિ - આવા વાક્યનો ‘રસ્તે જાય છે’ - એમ અર્થ કરવો.

(c) અલ્પેન સમયેન ગચ્છતિ - આવા વાક્યનો અર્થ ‘થોડા સમયમાં જાય છે’ - આ પ્રમાણે કરવો.

ટૂંકમાં, સંસ્કૃતમાં અમુક વસ્તુ જુદી રીતે લખાય. તે દરેકનો અનુવાદ ગુજરાતીને અનુરૂપ કરવો.

[8] 'સતિ સપ્તમી' ના ચેષ્ટરમાં આપણે જોયું હતું કે સતિ સપ્તમી પ્રયોગમાં કૃદન્ત વગેરેને સપ્તમી વિભક્તિ લાગે. પણ તેવો નિયમ નથી. અર્થના અનુસારે સાતેય વિભક્તિ આવી શકે છે.

પ્રબુદ્ધ: સન્ સ કથયતિ = જાગે છતે તે કહે છે. અહીં પહેલી વિભક્તિમાં આવેલ છે. પણ, મુખ્યત્વે સપ્તમી વિભક્તિનો પ્રયોગ થાય છે.

[9] ખષ્ટી અને સપ્તમી વિભક્તિ ક્યારેક એક અર્થમાં વપરાતી હોય છે. જેમ કે ઘટસ્ય ઘટત્વમ્ = ઘડાનું ઘટત્વ કે ઘટે ઘટત્વમ્ = ઘડામાં ઘટત્વ.

[10] જ્યાં ધાતુના રૂપનો કર્તા નક્કી ન હોય / સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ ન હોય ત્યાં તૃ.પુ. એ.વ.નો પ્રયોગ કરવો અને લિંગ નક્કી ન હોય ત્યાં નપું.નો પ્રયોગ કરવો.

દા.ત. ગ્રામં ગચ્છતિ, કિમપિ ન જાનામિ / બોધામ્યહમ્ ।

[11] વિધ્યર્થ કૃદન્તના કર્તાને તૃતીયા કે ખષ્ટી વિભક્તિ લાગે છે.

જેમ કે, મયા इदं कर्तव्यम् ।

પરંતુ તેનું ગુજરાતી કરતી વખતે 'મારા વડે આ કરાવું જોઈએ' - આ પ્રમાણે ન કરવું. પરંતુ 'મારે આ કરવું જોઈએ' - એ પ્રમાણે જ કરવું.

[12] દષ્ટાંત દર્શક વાક્યો પણ સમજવા જેવા છે :-

रेवतीव अहं साधुभ्यः औषधीन् ददामि ।

આ વાક્ય ગુજરાતીમાં આ રીતે લખી શકાય -

'રેવતીની જેમ હું સાધુને ઔષધીઓ આપું છું.' હવે પ્રશ્ન એ થાય કે ગુજરાતીમાં 'રેવતીની' આ રીતે ખષ્ટી વિભક્તિ છે તે સંસ્કૃતમાં પહેલી કેવી રીતે થઈ જાય ? 'રેવત્યા इव' આવવું જોઈએ. [આવું પણ ક્યાંક લખાય છે.]

અહીં ગુજરાતી કરતા સંસ્કૃતભાષા જુદે રસ્તે ફટાય છે. સંસ્કૃતમાં નિયમ એટલો જ છે કે - ઉપમાન અને ઉપમેય વચ્ચે સરખી વિભક્તિ હોય.

જેને ઉપમા આપવાની હોય તે ઉપમેય.

જેની ઉપમા આપવાની હોય તે ઉપમાન.

અહીં ઉપમેય એવા 'અહં' ને પ્રથમા વિભક્તિ છે માટે 'રેવતી' કે જે ઉપમેય છે તેને પ્રથમા વિભક્તિ જ આવે. ગુજરાતીમાં ભલેને ખષ્ટી હોય !

[13] વ્યાકરણના સૂત્ર મુજબનો એક અપ્રસિદ્ધ નિયમ એવો છે કે રેક પછીનો વ્યંજન વિકલ્પે બેવડાય છે.

वर्तमान - वर्तमान, धर्म - धर्म्म, कर्म - कर्म्म, आर्त - आर्त्त

આ રીતે બન્ને પ્રકારના પ્રયોગ થઈ શકે છે. માટે તેમાં મૂંઝાવું નહીં.

- અસ્મદ્ના તથા યુષ્મદ્ના રૂપોમાં મા/નો/નઃ ઇત્યાદિ તથા ત્વા/વામ્/વઃ ઇત્યાદિ જે વૈકલ્પિક રૂપો આપ્યા છે તે વાક્યની શરૂઆતમાં વાપરી શકાતા નથી.

દા.ત. અયં મે અનુજઃ - આમ કહી શકાય. પરંતુ મેડયમ્ અનુજઃ - આમ ન કહી શકાય.

મમાડયમ્ અનુજઃ - આમ જ કહેવું પડે ઇતિ ધ્યેયમ્ ।

- [14] ‘આપણું’ અને ‘અમારું’ - આ બન્ને ભિન્ન અર્થબોધક છે. જેને ઉદ્દેશીને કથન છે તેનો સમાવેશ અભિપ્રેત હોય તો ‘આપણું’ કહેવાય. જો તેનો સમાવેશ અભિપ્રેત ન હોય તો ‘અમારું’ કહેવાય. કિંતુ સંસ્કૃતમાં તેવા પ્રકારના બન્ને પ્રયોગો અસ્માકમ્ પ્રયોગથી જ સૂચિત થાય છે. આ વાત ધ્યાનમાં લેવી.

- સંસ્કૃતમાં ચ ક્યારેક બે કે ત્રણ વાર વપરાતા હોય છે. વા પણ બે કે ત્રણ વાર વપરાતા હોય છે તે દરેકના અર્થ કરવાના નથી હોતા.

જેમ કે, રામશ્ચ લક્ષ્મણશ્ચ ભરતશ્ચ ગચ્છન્તિ ।

અર્થ :- રામ, લક્ષ્મણ અને ભરત જાય છે.

- તથા ઇતિ ક્યારેક મુદ્દાના અંતમાં પણ વપરાય છે. દરેક વખતે ‘એ પ્રમાણે’ અર્થ ન કરવો.

- ક્યારેક યદ્ નો અર્થ ‘કે’ થાય છે.

દા.ત. કર્પૂરતિલકં શુગાલઃ ઉક્તવાન્ યદ્ ‘ભવન્તમ્ અભિષેક્તું સર્વે ઇચ્છન્તિ ।’

- હિ નો અર્થ ‘કારણ કે’ પણ થાય છે.

- મા/ન - આ બન્ને અવ્યયોના અર્થ ‘નહીં’ - આ જ છે. પણ, દરેકનો પ્રયોગ જુદા પરિપ્રેક્ષ્યમાં થાય છે. ઔષધિઃ અત્ર નાસ્તિ = અહીં ઔષધિ નથી, આ પ્રમાણે નિષેધ - અભાવ દર્શાવવા માટે ‘ન’ અવ્યયનો પ્રયોગ થાય છે. ‘મા’ અવ્યયનો પ્રયોગ ‘મા ગચ્છતુ’ = ન જાઓ... ઇત્યાદિ નિષેધક આજ્ઞાદિ દર્શાવતી વખતે થાય છે.

વિશેષ સ્પષ્ટતા માટે આ ઉદાહરણોનું પરિશીલન કરો :

[1] વૈદ્યઃ અસ્તિ, ઔષધિઃ નાસ્તિ । વૈદ્યઃ માસ્તુ ઔષધિસ્તુ અસ્ત્યેવ ।

[2] બાલોઽસ્તિ, માતા નાસ્તિ । માતા માસ્તુ, બાલોઽસ્ત્યેવ ।

[3] ધનં નાસ્તિ, ધર્મઃ અસ્તિ । ધનં માસ્તુ, ધર્મસ્તુ અસ્ત્યેવ ।

આ ઉદાહરણોનો ધ્વનિ પકડાતા જ કહેવાનું તાત્પર્ય બરાબર સમજાઈ જશે.

ટૂંકમાં, અમુક શબ્દોના જે અર્થ બુકમાં તમે ભણ્યા તે જ અર્થ થાય તેવો નિયમ સંસ્કૃતમાં નથી. આજુબાજુની વાતોના આધારે અર્થ નક્કી થાય છે, કોશગ્રંથાદિમાં તેની ગહન ચર્ચા જોવા મળે છે.

[15] ધાતુમાં પણ તેમ જ સમજવું.

ધાતુના ગણ-પદમાં પણ ક્યારેક વિભિન્ન ગ્રંથોમાં જુદા-જુદા પ્રયોગો દેખાય છે. અમુક પરસ્મૈપદી ધાતુઓ ઉભયપદી તરીકે પણ અમુક ગ્રંથોમાં દૃષ્ટિગોચર થાય છે. માટે, અહીં જે પદ દેખાડ્યા હોય તે ધાતુને બાહુલ્યેન લાગતા હોય તેમ સમજવું. અને એટલે જ પહેલા પરસ્મૈપદી દેખાડેલો ધાતુ પરોક્ષ વગેરે ચેષ્ટરમાં ઉભયપદી તરીકે પણ દેખાશે. માટે જે પણ દેખાડ્યું તે પ્રાયઃ સમજવું.

હા ! સંસ્કૃતમાં બધું છે fix જ. પણ તે માટે વ્યાકરણાદિનો અભ્યાસ આવશ્યક છે. પ્રાથમિક બોધમાં તે અઘરું પડે.

માટે જેણે આ બુક કરી વાંચન કરવું છે, તેના માટે આટલી માહિતી પર્યાપ્ત હશે તેવું અમારું માનવું છે.

વિશેષ વિગતો અધ્યાપક પાસેથી મેળવવી.

પુંલિંગ/નપુંસકલિંગ... વગેરેમાં તથા હ્રસ્વ-દીર્ઘ... વગેરેમાં જે વૈવિધ્ય છે તે હવેના પ્રકરણોમાં જોઈશું.



❀ અનેક પ્રકારે લખાતા શબ્દોની યાદી ❀

ક્રમાંક	એક પ્રકાર	અન્ય પ્રકાર	અર્થ
૧	અગારમ્	આગારમ્	ઘર
૨	અઙ્કુરઃ	અઙ્કૂરઃ	અંકુરો
૩	અન્તરીક્ષમ્	અન્તરિક્ષમ્	અંતરીક્ષ
૪	અપગા	આપગા	નદી
૫	અપાત્રી	અવાત્રી	દક્ષિણ દિશા
૬	અમર્ષઃ	આમર્ષઃ	ગુસ્સો
૭	અમાત્યઃ	આમાત્યઃ	મંત્રી
૮	અરાતિઃ	આરાતિઃ	શત્રુ
૯	અસ્તાઘમ્	અસ્થાઘમ્, અસ્થાગમ્	અગાધ
૧૦	અમઃ	અમઃ	રોગ
૧૧	આયુઃ (આયુષ્)	આયુઃ (આયુ)	આયુષ્ય
૧૨	આશીઃ	આશી	સાપની દાઢ
૧૩	ઊષરમ્	ઊષરમ્	ઉષરભૂમિ
૧૪	ઊષા	ઊષા	રાત્રિ, પ્રભાત
૧૫	ઊરીકૃતમ્	ઊરીકૃતમ્	સ્વીકારેલું
૧૬	ઊષ્મા	ઊષ્મા (ઊષ્મન)	ઊષ્મા
૧૭	કરઃ	કરિઃ	હાથ
૧૮	કરવાલઃ	કરપાલઃ	તલવાર
૧૯	કુરઙ્ગઃ	કુરઙ્ગમઃ	હરણ
૨૦	કુર્કુરઃ	કુર્કુરઃ	કૂતરો
૨૧	કૃમિઃ	ક્રિમિઃ	કૃમિ
૨૨	કૃષકઃ	કૃષિકઃ	ખેડૂત
૨૩	કોઙ્કણઃ	કુઙ્કણઃ	કોંકણ દેશ
૨૪	કોષઃ	કોષઃ	કોશ

નોંધ : આ બધા પ્રકારો અહીં શબ્દપ્રભેદ, અભિધાન ચિંતામણિ, અમરકોશ, વિશ્વપ્રકાશ, વૈજયન્તી, અનેકાર્થ સંગ્રહ... ઇત્યાદિ અનેક કોશગ્રંથોના આધારે દર્શાવવામાં આવે છે.

ક્રમાંક	એક પ્રકાર	અન્ય પ્રકાર	અર્થ
૨૫	ખાનિ:	ખનિ:	ખાણ
૨૬	ગન્ધર્વ:	ગાન્ધર્વ:	દેવવિશેષ, ગાયક
૨૭	ગાળ્ડીવ:	ગાળિડવ:	ધનુષ્ય
૨૮	ચઙ્કુ: [શ્રી.]	ચઙ્કુ:	ચાંચ
૨૯	ચણ્ડાલ:	ચાણ્ડાલ:	ચંડાલ
૩૦	ચમુ:	ચમૂ:	સેના
૩૧	ચરિત્રમ્	ચરિતમ્	જીવનચરિત્ર
૩૨	ચાદુ:	ચદુ:	પ્રિયવચન
૩૩	ચામરમ્	ચમરમ્	ચામર
૩૪	ચેલમ્	ચૈલમ્	વજ્ર
૩૫	ચૌર:	ચોર:	ચોર
૩૬	છેક:	છયિલ્લ:, છેકાલ:, છેકિલ:	હોંશિયાર
૩૭	જનિત્રી	જનયિત્રી	ઉત્પન્ન કરનાર
૩૮	જપા	જવા	જાસૂદ
૩૯	જમ્બૂકમ્	જમ્બુકમ્	શિયાળ
૪૦	જરઠ:	જઠર:	કઠિન
૪૧	જ્યોતિષમ્	જ્યૌતિષમ્	જ્યોતિષશાસ્ત્ર
૪૨	ઝર:	ઝરી	ઝરણું
૪૩	ઝલ્લરી	ઝલરી	ઝાલર
૪૪	તનુ:	તનુ: (તનુષ્)	શરીર
૪૫	તન્તુવાય:	તન્ત્રવાય:	વણકર
૪૬	તપ:	તપમ્	તપ
૪૭	તમ:	તમસ:	અંધકાર
૪૮	તલ:	તાલ:	તાડનું ઝાડ
૪૯	ત્વક્	ત્વચ:	ચામડી
૫૦	દકમ્	દગમ્	પાણી
૫૧	દૂતી	દૂતિ:	દૂતી
૫૨	ધનુ: (ધનુષ્)	ધનુ: (ધનુ)	ધનુષ્ય
૫૩	ધરિત્રી	ધરયિત્રી	ધરતી

ક્રમાંક	એક પ્રકાર	અન્ય પ્રકાર	અર્થ
૫૪	ધર્મ:	ધર્મ (ધર્મન)	ધર્મ
૫૫	નનાન્દા (નનાન્દ)	નનન્દા (નનન્દ)	નણંદ
૫૬	નન્દી	નન્દિ:	આનંદમંગલ
૫૭	નભ:	નભમ્	આકાશ
૫૮	નરાયણ:	નરાયણ:	કૃષ્ણ
૫૯	નિમેષ:	નિમિષ:	પલકારો
૬૦	પત્રી	પત્તિ:	પક્ષી
૬૧	પત્રમ્	પાત્રમ્	પાંદડું
૬૨	પન્થા:	પથ:	માર્ગ
૬૩	પરશુ:	પર્શુ:	કુઠાર
૬૪	પર્ષદ્	પર્ષદા	સભા
૬૫	પારાવત:	પારાપત:	કબૂતર
૬૬	પુલિન્દ્ર:	પુલિન્દ્ર:	ભીલ
૬૭	પ્રાવૃદ્	પ્રાવૃષા	વર્ષાઋતુ
૬૮	બન્ધુરમ્ (વિ.)	બન્ધૂરમ્	સુંદર
૬૯	ભગિની	ભગની	બહેન
૭૦	ભલ્લૂક:	ભલ્લુક:	રીંછ
૭૧	ભુજા	ભુજ:	હાથ
૭૨	મકરન્દ:	મરન્દ:	મકરંદ
૭૩	મકુતિકમ્	મુકુતિકમ્	મોતી
૭૪	મસૂર:	મસૂર:	મસૂર ધાન્ય
૭૫	મહિલા	મહેલા, મેહલા, મહેલિકા	સ્ત્રી
૭૬	માતઙ્ગ:	મતઙ્ગ:	હાથી
૭૭	માતુલિઙ્ગ:	માતુલુઙ્ગ:	બીજોરું
૭૮	મુકુટમ્	મકુટમ્	મુગટ
૭૯	યતિ:	યતી (યતિન)	સાધુ
૮૦	યમલમ્	યામલમ્	યુગ્મ
૮૧	યોષિત્	યોષિતા	સ્ત્રી
૮૨	રજ: (રજસ્)	રજ: (રજ)	ધૂળ

ક્રમાંક	એક પ્રકાર	અન્ય પ્રકાર	અર્થ
૮૩	વક્ર:	વક્ક:	વાંકો
૮૪	વદન્ય:	વદાન્ય:	દાનપ્રિય, મધુરભાષી
૮૫	વનીપક:	વનીયક:	યાચક
૮૬	વલ્મીક:	વાલ્મીક:	રાકડો
૮૭	વાલુકા	વાલિકા	રેતી
૮૮	વાસર:	વાસ:	દિવસ
૮૯	વિરચ્છ:	વિરિચ્છિ:, વિરિચ્છન:	બ્રહ્મા
૯૦	વેશ:	વેષ:	વેશ
૯૧	શર:	સર:	બાણ
૯૨	શરદ્	શરદા	શરદઃઋતુ
૯૩	શુભમ્	સુભમ્	શુભ
૯૪	શૂક:	સૂક:	પોપટ
૯૫	શૂકર:	સૂકર:	ભૂંડ
૯૬	શૃગાલ:	સૃગાલ:	શિયાળ
૯૭	શ્યામાક:	શ્યામક:	નાનો ચોખો
૯૮	ષણ્ઢ:	શણ્ઢ:	નપુંસક
૯૯	ષ્ટ્રીવનમ્	ષ્ટ્રેવનમ્	થૂંકવું
૧૦૦	સર્ષપ:	સરિષપ:	સરસવ
૧૦૧	સહચર:	સહાચર:	મિત્ર
૧૦૨	સાયમ્	સાય:	સાંજ
૧૦૩	સૌદામિની	સૌદામની, સૌદામ્ની	વીજળી
૧૦૪	સ્પર્શ:	સ્પરિશ:	સ્પર્શ
૧૦૫	સ્ફટિકમ્	સ્ફાટિકમ્	સ્ફટિક
૧૦૬	હનુમાન્	હનૂમાન્	હનુમાન
૧૦૭	હર્ષ:	હરિષ:	આનંદ
૧૦૮	હાલાહલમ્	હાલહલમ્, હલાહલમ્	ઝેર

નોંધ :- ઉપરોક્ત શબ્દમાં જે શબ્દ જે રીતે પ્રસિદ્ધ હોય તે રીતે જ તેનો પ્રયોગ કરવો. અહીં ફક્ત જાણકારી માટે તે તે પ્રયોગો જણાવ્યા છે.

પુંલિંગ + નપુંસકલિંગ - ઉભયલિંગી શબ્દોની યાદી

(અનેક કોશોના આધારે)

ક્રમાંક	પુંલિંગ રૂપ	નપુંસકલિંગ રૂપ	અર્થ
૧	અક્ષર:	અક્ષરમ્	વર્ણ, મોક્ષ
૨	અઙ્કુર:	અઙ્કુરમ્	અંકુરો
૩	અઙ્કુશ:	અઙ્કુશમ્	અંકુશ
૪	અઙ્ગાર:	અઙ્ગારમ્	અંગારો
૫	અઙ્ગુલ:	અઙ્ગુલમ્	અંગૂઠાનું પર્વ
૬	અણ્ડ:	અણ્ડમ્	ઉંડુ
૭	અત્યય:	અત્યયમ્	અતિક્રમ
૮	અધર:	અધરમ્	હોઠ
૯	અનીક:	અનીકમ્	સેના
૧૦	અન્ધકાર:	અન્ધકારમ્	અંધારું
૧૧	અપરાહ્ન:	અપરાહ્નમ્	બપોર
૧૨	અબ્દ:	અબ્દમ્	વર્ષ
૧૩	અમ્બુ:	અમ્બુમ્	પાણી
૧૪	અમ્બુજ:	અમ્બુજમ્	કમળ
૧૫	અર્ગલ:	અર્ગલમ્	આગળિયું
૧૬	અવસર:	અવસરમ્	અવસર
૧૭	અવસાન:	અવસાનમ્	અંત
૧૮	અવ્યય:	અવ્યયમ્	અવ્યય
૧૯	અશન:	અશનમ્	અશન, આહાર
૨૦	આકાશ:	આકાશમ્	આકાશ
૨૧	આમિષ:	આમિષમ્	માંસ
૨૨	આયુધ:	આયુધમ્	શસ્ત્ર
૨૩	આસ્પદ:	આસ્પદમ્	સ્થાન
૨૪	ઇન્ધન:	ઇન્ધનમ્	ઈંધણ

ક્રમાંક	પુંલિંગ રૂપ	નપુંસકલિંગ રૂપ	અર્થ
૨૫	ઉત્કોચઃ	ઉત્કોચમ્	લાંચ
૨૬	ઉત્પલઃ	ઉત્પલમ્	કમળ
૨૭	ઉદરઃ	ઉદરમ્	પેટ
૨૮	ઉદ્યમઃ	ઉદ્યમમ્	ઉત્સાહ
૨૯	ઉદ્યાનઃ	ઉદ્યાનમ્	બાગ
૩૦	ઉદ્યોગઃ	ઉદ્યોગમ્	પરાક્રમ
૩૧	ઉપલઃ	ઉપલમ્	પથ્થર
૩૨	ऐरावतः	ऐरावतम्	એરાવત હાથી
૩૩	ओदनः	ओदनम्	ભાત
૩૪	औषधः	औषधम्	ઔષધ
૩૫	ककुदः	ककुदम्	વૃષભ સ્કંધ
૩૬	कङ्कणः	कङ्कणम्	બંગડી
૩૭	कटकः	कटकम्	સૈન્ય
૩૮	कण्टकः	कण्टकम्	કાંટો
૩૯	कन्दः	कन्दम्	મૂળ
૪૦	कपटः	कपटम्	કપટ
૪૧	कपालः	कपालम्	કપાળ
૪૨	कपोलः	कपोलम्	ગાલ
૪૩	कबन्धः	कबन्धम्	પડ
૪૪	कमण्डलुः	कमण्डलु	કમંડલ
૪૫	कमलः	कमलम्	કમળ
૪૬	करीषः	करीषम्	છાણ
૪૭	कर्पूरः	कर्पूरम्	કપૂર
૪૮	कवचः	कवचम्	કવચ
૪૯	कषायः	कषायम्	કષાય
૫૦	काण्डः	काण्डम्	બાણ
૫૧	कान्तारः	कान्तारम्	જંગલ

क्रमांक	पुंल्लिङ्ग रूप	नपुंसकलिङ्ग रूप	अर्थ
५२	कार्षापणः	कार्षापणम्	कार्षापण
५३	कालकूटः	कालकूटम्	कालकूट जेर
५४	कासारः	कासारम्	तणाव
५५	किरीटः	किरीटम्	मुगट
५६	किरीटकः	किरीटकम्	मुगट
५७	कुट्टिमः	कुट्टिमम्	भोयतणियुं
५८	कुण्डः	कुण्डम्	कुंड
५९	कुण्डलः	कुण्डलम्	कुंडल
६०	कुतूहलः	कुतूहलम्	कुतूहल
६१	कुन्दः	कुन्दम्	मयकुंदनुं इल
६२	कुष्ठः	कुष्ठम्	कोढ
६३	कुसुमः	कुसुमम्	इल
६४	कूपः	कूपम्	इवो
६५	कूर्चः	कूर्चम्	दाढी
६६	कृकचः	कृकचम्	करवत
६७	केदारः	केदारम्	क्यारो
६८	केशः	केशम्	वाण
६९	कोटरः	कोटरम्	अणोल
७०	कोलाहलः	कोलाहलम्	कोलाहल
७१	कोशः	कोशम्	भंडार
७२	कोहरः	कोहरम्	छिद्र
७३	क्षीरः	क्षीरम्	दूध
७४	क्षुरकः	क्षुरकम्	अखो
७५	क्षेमः	क्षेमम्	कल्याण
७६	क्षौमः	क्षौमम्	वस्त्र
७७	खलः	खलम्	दुर्जन
७८	गरः	गरम्	विष

ક્રમાંક	પુંલિંગ રૂપ	નપુંસકલિંગ રૂપ	અર્થ
૭૯	ગાળ્હીવઃ	ગાળ્હીવમ્	ધનુષબાણ
૮૦	ગૃહઃ	ગૃહમ્	ઘર
૮૧	ગેહઃ	ગેહમ્	ગૃહ
૮૨	ગોમયઃ	ગોમયમ્	છાણ
૮૩	ગ્રામઃ	ગ્રામમ્	ગામ
૮૪	ઘ્રાણઃ	ઘ્રાણમ્	નાક
૮૫	ચક્રઃ	ચક્રમ્	ચક્ર
૮૬	ચક્રવાલઃ	ચક્રવાલમ્	સમૂહ
૮૭	ચન્દનઃ	ચન્દનમ્	ચંદન
૮૮	ચરણઃ	ચરણમ્	પગ
૮૯	ચામરઃ	ચામરમ્	ચામર
૯૦	ચૂર્ણઃ	ચૂર્ણમ્	ચૂર્ણ
૯૧	ચેલકઃ	ચેલકમ્	વસ્ત્ર
૯૨	છત્રઃ	છત્રમ્	છત્ર
૯૩	જન્તુઃ	જન્તુ	જીવજંતુ
૯૪	જલજઃ	જલજમ્	કમળ
૯૫	જાલઃ	જાલમ્	જાળ
૯૬	જીવનઃ	જીવનમ્	જીવન
૯૭	તડાગઃ	તડાગમ્	તલાવ
૯૮	તલઃ	તલમ્	તળિયું
૯૯	તિમિરઃ	તિમિરમ્	અંધકાર
૧૦૦	તિલકઃ	તિલકમ્	તિલક
૧૦૧	તીરઃ	તીરમ્	કાંઠો
૧૦૨	તીર્થઃ	તીર્થમ્	તીર્થ
૧૦૩	તુષારઃ	તુષારમ્	બરફ
૧૦૪	તૂરઃ	તૂરમ્	વાંજિત્ર
૧૦૫	તૂર્યઃ	તૂર્યમ્	વાંજિત્ર

ક્રમાંક	પુંલિંગ રૂપ	નપુંસકલિંગ રૂપ	અર્થ
૧૦૬	તૈલ:	તૈલમ્	તેલ
૧૦૭	તોયદ:	તોયદમ્	વાદળ
૧૦૮	તોરણ:	તોરણમ્	તોરણ
૧૦૯	દણ્ડ:	દણ્ડમ્	દંડ, સેના
૧૧૦	દારુ:	દારુ	લાકડું
૧૧૧	દિન:	દિનમ્	દિવસ
૧૧૨	દીપક:	દીપકમ્	દીવો
૧૧૩	દૂષણ:	દૂષણમ્	દૂષણ
૧૧૪	દૈવ:	દૈવમ્	નસીબ
૧૧૫	દૈવત:	દૈવતમ્	દેવતા
૧૧૬	દ્યુત:	દ્યુતમ્	જુગાર
૧૧૭	દ્રવ:	દ્રવમ્	પ્રવાહી
૧૧૮	દ્વીપ:	દ્વીપમ્	દ્વીપ
૧૧૯	ધન:	ધનમ્	ધન
૧૨૦	ધર્મ:	ધર્મમ્	સ્વાભાવ
૧૨૧	ધ્વજ:	ધ્વજમ્	ચિહ્ન
૧૨૨	નખ:	નખમ્	નખ
૧૨૩	નર:	નરમ્	નર
૧૨૪	નલિન:	નલિનમ્	કમળ
૧૨૫	નવનીત:	નવનીતમ્	માખણ
૧૨૬	નાટક:	નાટકમ્	નાટક
૧૨૭	નિકુઞ્જ:	નિકુઞ્જમ્	ગુફા
૧૨૮	નિગડ:	નિગડમ્	બેડી
૧૨૯	નિદાઘ:	નિદાઘમ્	ઉનાળો
૧૩૦	નિધન:	નિધનમ્	મૃત્યુ
૧૩૧	નિધાન:	નિધાનમ્	નિધિ
૧૩૨	નિર્યાસ:	નિર્યાસમ્	રસ

ક્રમાંક	પુંલિંગ રૂપ	નપુંસકલિંગ રૂપ	અર્થ
૧૩૩	નિષ્ક:	નિષ્કમ્	સોનામહોર
૧૩૪	નેત્ર:	નેત્રમ્	આંખ
૧૩૫	પઙ્ક:	પઙ્કમ્	કાદવ
૧૩૬	પટ:	પટમ્	વસ્ત્ર
૧૩૭	પટહ:	પટહમ્	પડહ
૧૩૮	પત્ર:	પત્રમ્	પાંદડું
૧૩૯	પદ્મ:	પદ્મમ્	કમળ
૧૪૦	પરાગ:	પરાગમ્	પરાગ
૧૪૧	પલાણ્ડુ:	પલાણ્ડુ	ડુંગળી
૧૪૨	પલિત:	પલિતમ્	સફેદ વાળ
૧૪૩	પલ્લવ:	પલ્લવમ્	પલ્લવ
૧૪૪	પવિત્ર:	પવિત્રમ્	પવિત્ર
૧૪૫	પાતક:	પાતકમ્	પાપ
૧૪૬	પારદ:	પારદમ્	પારો
૧૪૭	પારાવાર:	પારાવારમ્	સમુદ્ર
૧૪૮	પાર્શ્વ:	પાર્શ્વમ્	પડખું
૧૪૯	પિણ્ડ:	પિણ્ડમ્	શરીર
૧૫૦	પુચ્છ:	પુચ્છમ્	પૂંછ
૧૫૧	પુચ્છ:	પુચ્છમ્	પૂંછ
૧૫૨	પુઙ્ગ:	પુઙ્ગમ્	પુંજ, સમૂહ
૧૫૩	પુરાણ:	પુરાણમ્	જૂનું
૧૫૪	પુષ્પ:	પુષ્પમ્	ફૂલ
૧૫૫	પ્રદીપ:	પ્રદીપમ્	દીવો
૧૫૬	પ્રાવાર:	પ્રાવારમ્	વસ્ત્ર
૧૫૭	ફલ:	ફલમ્	ફળ
૧૫૮	બિમ્બ:	બિમ્બમ્	પ્રતિબિંબ
૧૫૯	ભાણ્ડ:	ભાણ્ડમ્	વાસણ

ક્રમાંક	પુંલિંગ રૂપ	નપુંસકલિંગ રૂપ	અર્થ
૧૬૦	બાલઃ	બાલમ્	કપાળ
૧૬૧	ભાવઃ	ભાવમ્	સ્વભાવાદિ
૧૬૨	ભુવનઃ	ભુવનમ્	જગત
૧૬૩	ભૂતઃ	ભૂતમ્	ભૂત(પ્રેત)
૧૬૪	ભૂષણઃ	ભૂષણમ્	આભૂષણ
૧૬૫	મન્ગલઃ	મન્ગલમ્	મંગલ
૧૬૬	મન્થકઃ	મન્થકમ્	માંચડો
૧૬૭	મળ્ડપઃ	મળ્ડપમ્	મંડપ
૧૬૮	મધુઃ	મધુ	દારુ
૧૬૯	મધ્યમઃ	મધ્યમમ્	દેહનો મધ્યભાગ
૧૭૦	મલયઃ	મલયમ્	પર્વતનું નામ
૧૭૧	મસ્તકઃ	મસ્તકમ્	મસ્તક
૧૭૨	માનઃ	માનમ્	અભિમાન
૧૭૩	માષઃ	માષમ્	અડદ
૧૭૪	માસઃ	માસમ્	મહિનો
૧૭૫	મુખઃ	મુખમ્	મુખ
૧૭૬	મુળ્ડઃ	મુળ્ડમ્	માથું
૧૭૭	મુષલઃ	મુષલમ્	મુશળ
૧૭૮	મુસલઃ	મુસલમ્	મુશળ
૧૭૯	મુહૂર્તઃ	મુહૂર્તમ્	મુહૂર્ત
૧૮૦	મૃદન્ગઃ	મૃદન્ગમ્	ઢોલ
૧૮૧	મેષઃ	મેષમ્	ધેતું
૧૮૨	મોદકઃ	મોદકમ્	લાડવો
૧૮૩	યૂથઃ	યૂથમ્	સમૂહ
૧૮૪	યૂપઃ	યૂપમ્	યજ્ઞનો ખીલ્લો
૧૮૫	યૌવનઃ	યૌવનમ્	યૌવન
૧૮૬	રજતઃ	રજતમ્	ચાંદી

ક્રમાંક	પુંલિંગ રૂપ	નપુંસકલિંગ રૂપ	અર્થ
૧૮૭	રણઃ	રણમ્	યુદ્ધ
૧૮૮	રન્ધ્રઃ	રન્ધ્રમ્	કાણું
૧૮૯	રાષ્ટ્રઃ	રાષ્ટ્રમ્	દેશ
૧૯૦	લવણઃ	લવણમ્	મીઠું
૧૯૧	લશુનઃ	લશુનમ્	લસણ
૧૯૨	લાઙ્ગૂલઃ	લાઙ્ગૂલમ્	પૂંછ
૧૯૩	લાઙ્છનઃ	લાઙ્છનમ્	લાંછન
૧૯૪	લોહઃ	લોહમ્	લોખંડ
૧૯૫	લોહિતઃ	લોહિતમ્	લોહી
૧૯૬	વક્ત્રઃ	વક્ત્રમ્	મુખ
૧૯૭	વજ્રઃ	વજ્રમ્	વજ્ર
૧૯૮	વર્ષઃ	વર્ષમ્	વર્ષ
૧૯૯	વલયઃ	વલયમ્	બંગડી
૨૦૦	વલ્કઃ	વલ્કમ્	ઝાડની છાલ
૨૦૧	વલ્કલઃ	વલ્કલમ્	છાડની છાલ
૨૦૨	વલ્મીકઃ	વલ્મીકમ્	રાફડો
૨૦૩	વસ્ત્રઃ	વસ્ત્રમ્	વસ્ત્ર
૨૦૪	વાતાયનઃ	વાતાયનમ્	બારી
૨૦૫	વાદ્યઃ	વાદ્યમ્	વાજિંત્ર
૨૦૬	વારણઃ	વારણમ્	હાથી
૨૦૭	વાલઃ	વાલમ્	વાળ
૨૦૮	વાસરઃ	વાસરમ્	દિવસ
૨૦૯	વાસ્તુઃ	વાસ્તુ	ઘર
૨૧૦	વિતાનઃ	વિતાનમ્	ફેલાવો
૨૧૧	વિત્તઃ	વિત્તમ્	ધન
૨૧૨	વિમાનઃ	વિમાનમ્	વિમાન
૨૧૩	વિષમઃ	વિષમમ્	વિષમ

क्रमांक	पुंल्लिङ्ग रूप	नपुंसकलिङ्ग रूप	अर्थ
२१४	विहारः	विहारम्	मिक्षाथर्या, भौद्धमठ
२१५	वृन्दः	वृन्दम्	समूह
२१६	वेशः	वेशम्	वेश
२१७	व्रणः	व्रणम्	घा
२१८	व्रतः	व्रतम्	व्रत
२१९	शङ्खः	शङ्खम्	शंख
२२०	शबः	शबम्	भउदु
२२१	शम्बलः	शम्बलम्	पाथेय
२२२	शयनः	शयनम्	शय्या
२२३	शरः	शरम्	बाण
२२४	शरावः	शरावम्	कोडियुं
२२५	शरासनः	शरासनम्	धनुष
२२६	शरीरः	शरीरम्	शरीर
२२७	शल्यः	शल्यम्	कांटादि
२२८	शिखरः	शिखरम्	शिखर
२२९	शीलः	शीलम्	स्वभाव
२३०	शुल्कः	शुल्कम्	कर
२३१	शूलः	शूलम्	शूण
२३२	शृङ्गः	शृङ्गम्	शिङ्गुं
२३३	शृङ्गाटकः	शृङ्गाटकम्	थार रस्ता
२३४	शृङ्गारः	शृङ्गारम्	शृङ्गार
२३५	शेखरः	शेखरम्	माथानुं आभूषण
२३६	संसारः	संसारम्	संसार
२३७	सङ्क्रमः	सङ्क्रमम्	सेतु
२३८	सङ्गमः	सङ्गमम्	संगम, मेणाप
२३९	सङ्गरः	सङ्गरम्	संग्राम
२४०	सङ्घः	सङ्घम्	समूह

ક્રમાંક	પુંલિંગ રૂપ	નપુંસકલિંગ રૂપ	અર્થ
૨૪૧	સન્તાન:	સન્તાનમ્	પ્રવાહ, દીકરો
૨૪૨	સમર:	સમરમ્	યુદ્ધ
૨૪૩	સમીર:	સમીરમ્	પવન
૨૪૪	સહસ્ર:	સહસ્રમ્	હજાર
૨૪૫	સારસ:	સારસમ્	સારસ
૨૪૬	સીર:	સીરમ્	હળ
૨૪૭	સુખ:	સુખમ્	સુખ
૨૪૮	સુવર્ણ:	સુવર્ણમ્	સોનું
૨૪૯	સૂત્ર:	સૂત્રમ્	સૂત્ર
૨૫૦	સૈન્ધવ:	સૈન્ધવમ્	સિંધાલૂણ
૨૫૧	સૌધ:	સૌધમ્	મહેલ
૨૫૨	સ્તમ્ભ:	સ્તમ્ભમ્	થાંભલો
૨૫૩	સ્થાણુ:	સ્થાણુ	ઠુંઠું
૨૫૪	સ્થાન:	સ્થાનમ્	આશ્રય
૨૫૫	સ્નેહ:	સ્નેહમ્	સ્નેહ
૨૫૬	સ્મશાન:	સ્મશાનમ્	સ્મશાન
૨૫૭	હલ:	હલમ્	હળ
૨૫૮	હલાહલ:	હલાહલમ્	ઝેર
૨૫૯	હસ્ત:	હસ્તમ્	હાથ
૨૬૦	હિમ:	હિમમ્	બરફ
૨૬૧	હેમ:	હેમમ્	સોનું

નોંધ : અનેક કોશોના આધારે આ યાદી હજુ પણ લંબાવી શકાય છે. તથા આમાં અમુક શબ્દો તે તે લિંગમાં જ પ્રસિદ્ધ છે. તો તે તે લિંગમાં જ તેનો પ્રયોગ કરવો. ફક્ત અન્ય લિંગને પણ સ્વીકારવાની માનસિકતા કેળવવી.

❀ આધુનિક અને વ્યવહારોપયોગી શબ્દો ❀

અકસ્માત સ્થળ - દુર્ઘટનાક્ષેત્રમ્
 અખબાર, છાપું - વૃત્તપત્ર
 અખરોટ - અક્ષોટક
 અચાનક - અકસ્માત્
 અજમો - અજમોદિકા
 અટક - અવટક
 અટારી - અટ્ટાલિકા
 અઠવાડિયું - સપ્તાહ
 અડદ - માષ
 અડધો - અર્ધ
 અઢી - સાર્ધદ્વય
 અણસબમરીન -

અણુશક્તિસંચાલિત-અન્તર્જલયાન
 અતિસ્થૂળતા - અતિમેદ
 અથાણું - સંધાન
 અદાલત - ન્યાયાલય
 અનિદ્રા - નિદ્રાલોપ
 અફવા - કિંવદન્તી
 અબજ - અર્બુદ
 અરજી - પ્રાર્થનાપત્ર
 અસિટીઝ - જલોદર
 અંગલુંછણું - અન્ગરુક્ષણ
 અંગૂઠો - અન્ગુષ્ઠ
 અંજીર - અન્જીર
 અંધારી રાત - તમિમ્ના
 આખલો - વૃષભ
 આગળિયો - અર્ગલા
 આજીવિકા - વૃત્તિ

આજે - અદ્ય
 આતંકવાદી - આતંકવાદિન્
 આદુ - આર્દ્રક
 આધાશીશી - અર્ધશિરોવેદના
 આમલી - અમ્લિકા
 આમળું - આમલક
 આરતી - આરાત્રિક
 આરામખુરસી - સુખાસની
 આવક - આય
 આવતીકાલે - શ્વઃ
 આસમાની (કલર) - કપિલ
 આંખ - નયન
 આંગળી - અન્ગુલી
 આંતરું - આન્ત્ર
 આંધણ - આદ્રહણ
 ઈંટ - ઇષ્ટિકા
 ઈજનેર - અભિયન્ત્ર
 ઈન્કમેટેક્ષ - આયકર
 ઈન્કમેટેક્ષ બિલ્ડીંગ - આયકરભવન
 ઈન્જેક્શન - સૂચિ
 ઈન્સ્પેક્ટર - નિરીક્ષક
 ઈ-મેઈલ - વિદ્યુદણુપત્ર
 ઈલાયચી - એલા
 ઈચ - દ્વયજ્જુલ
 ઉધરાણી - ઉદ્ગ્રાહણિકા
 ઉધાર - ઋણ
 ઉનાળો - ગ્રીષ્મકાલ
 ઉંદર - મૃષક

ઊન	- ઋર્ણ
ઊંટ	- ઉષ્ટ્ર
એક્યતુર્થાશ	- પાદ
એકરારનામું	- પ્રતિજ્ઞાપત્ર
એકાઉન્ટ ઓફિસ	- ગણકકાર્યાલય
એકટ	- અધિનિયમ
એકટર	- અભિનેતૃ
એક્સપ્રેસ હાઈવે	- દ્રુતગતિરાજમાર્ગ
એક્સ-રે	- ક્ષકિરણયંત્ર
એટમ	- પરમાણુ
એડમિનિસ્ટ્રેટર	- પ્રશાસક
એડવાન્સ	- અગ્રિમ
એડવોકેટ	- વાકવીલ
એડી	- પાર્ષ્ણી
એન્ડોસ્કોપી	- પાચનતંત્રદર્શન,
	અંતર્દર્શન
એપેન્ડીક્ષ, આંત્રપુચ્છનો સોજો -	
	આન્ત્રપુચ્છશોથ
એમ.એ.	- મહોપાધ્યાય
એમ્બ્યુલન્સ	- રુગ્ણવાહિની
એરકન્ડીશનર	- શીતવાતાનુકૂલનયન્ત્ર
એરોપ્લેન	- વાયુયાન, વિમાન
એલાર્મ ઘડિયાળ	- સાવધાનઘટિકા
એસીડીટી	- પિત્તપ્રકોપ
ઓડિટર	- લેખપરીક્ષક
ઓડીઓ	- ધ્વનિસહ્યાહકયન્ત્ર
ઓનરરી	- અવૈતનિક
ઓપરેશન	- શસ્ત્રચિકિત્સા
ઓફિસ	- કાર્યાલય
ઓવરકોટ	- આપ્રપદીન

ઓશિકું	- ઉપધાન, ઉચ્છીર્ષક
ઓળખપત્ર	- પરિચયપત્ર
કચરો	- અવકર
કડછી	- દર્વી
કડાઈ	- કટાહિકા
કઢી	- તક્રપાક
કણિયો	- કળ
કપાળ	- ભાલ
કપૂર	- કર્પૂર, ઘનસાર
કબજ્યાત	- મલાવરોધ
કબૂતર	- કપોત
કમરનો વા	- કટિવાત
કમળો	- પિત્તજ્વર
કમિશનર	- આયુક્ત
કરક્યુ	- સજ્ચારનિષેધ
કરમિયા	- કૃમિ
કરા	- કરક
કરેણ	- કળવીર
કરોળિયો	- લૂતા
કલાક	- ઘણ્ટા, હાયન
કલેક્ટર	- સમાહર્તૃ
કલેજું	- યકૃત
કવર	- પત્ર-આવેષ્ટન
કસરત	- વ્યાયામ
કળથી	- કુલત્થા
કંકોડું	- કર્કોટક
કંટ્રોલર	- નિયંત્રક
કંઠી	- કળિંઠકા
કંદમૂળ	- કંદમૂલ
કાઉન્ટર	- ધનસ્વીકારપીઠ

કાકડી	- ત્રપુષી
કાકા	- પિતૃવ્ય
કાકી	- પિતૃવ્યા
કાગડો	- કાકઃ
કાગળ	- કર્ગદ, કાગદ
કાચ	- કાચ
કાચબો	- કચ્છપ
કાતર	- કર્તરી
કાથો	- કત્થક
કાન	- કર્ણ
કાનખજૂરો	- કર્ણજલૂકા
કાબરચીતરો (કલર)	- કર્બુર
કામળો	- કમ્બલ
કાચદો	- વિધિ, પ્રશાસન
કારખાનું	- યન્ત્રાગાર
કારેલાં	- કારવેલ્લ
કાળો	- શ્યામ
કાંડાધડિયાળ	- હસ્તઘટિકા
કાંડું	- મણિબંધ
કાંસકો	- કંકતિકા
કાંસું	- કાંસ્ય
કીડી	- પિપીલિકા
કીડો	- કીટ
કુહાડી	- કુઠાર
કૂકડો	- કુલ્કુટ
કૂતરો	- સારમેય
કેડ	- કટિ
કેમીસ્ટ	- રસાયણવિદ્
કેમેરો	- છાયાચિત્રયન્ત્ર
કેરી	- આમ્રફલ

કેલક્યુલેટર	- ગણકયન્ત્ર
કેલડો	- કેતકી
કેશિયર	- કોષાધ્યક્ષ
કેસર	- કુકુમ, ઘુસૂળ
કેસૂડો	- કિંશુક
કેળું	- કદલીફલ
કોદું	- કપિત્થ
કોડિયું	- શરાવ
કોણી	- કપ્તેણિ, કૂર્પર
કોથમીર	- કુસ્તુમ્બરી
કોથળો	- કોત્થલક
કોદરા	- કોદ્રવ
કોદાળી	- કુદાલ
કોબી	- કલમ્બી, શતપર્વી
કોમ્પ્યુટર	-

નાનાહેતુકાઽદ્યતનસંગણકયન્ત્ર

કોયલ	- કોકિલા
કોર્સ	- પાઠ્યક્રમ
કોળું	- કુષ્માણ્ડ
ક્લાર્ક	- કાર્મિક
ક્લાસ	- શ્રેણી
ક્વોલીટી	- ગુણવત્તા
ખચર	- વેસર
ખજૂનચી	- કોષાધ્યક્ષ
ખજૂર	- ખર્જૂર
ખભો	- સ્કન્ધ
ખસખસ	- રસબીજ
ખાખરો	- રાખર
ખાખી (કલર)	- કપિશ
ખાટલો	- રાટલા

ખાણ	- આકર
ખાણિયો	- ઉદુચ્ચલ
ખીચડી	- ક્ષિપ્રા, ક્ષિપ્રચટી
ખીર	- પાયસ
ખીસ્તું	- વસ્ત્રકોટર
ખીંટી	- નાગદંત
ખુરસી	- આસંદી
ખેસ	- ઉત્તરીય
ઘઈકાલે	- હ્યઃ
ઘધેડું	- ગર્દભ, રાસભ
ઘરદન	- ગ્રીવા
ઘરમ મસાલો	- વેષવાર
ઘરમી	- ડષ્પા
ઘરુડ	- પક્ષિરાજ
ઘરોળી	- ગૃહકોકિલા
ઘવર્નર	- રાજ્યપાલ, પ્રાન્તપાલ
ઘળણી	- ગલંતિકા
ઘંઠોડા	- ગ્રન્થિક, પિપ્પલીમૂલ
ઘાઈડ	- માર્ગદર્શિકા
ઘાગર	- ગર્ગરિકા
ઘાજર	- ગર્જર
ઘાડું	- શકટ
ઘાય	- ગો
ઘાલ	- કપોલ
ઘાલીયો	- સર્વર્ણકુથ
ઘીધ	- ગૃધ્ર
ઘુણ	- ગોળી
ઘુફા	- ગુહા
ઘુલાબી	- પાટલ
ઘોળ	- ગુડ

ઝેજયુઝેટ	- અનુસ્નાતક
ઝલાસ	- પાનપાત્ર
ઘઉં	- ગોધૂમ
ઘડિયાળ	- ઘટિકાયન્ત્ર
ઘડો	- ઘટ
ઘરનું સરનામું	- નિવાસસંકેત
ઘરાક	- ગ્રાહક
ઘરેણું	- આભૂષણ
ઘાઘરી	- ઘર્ષરી
ઘી	- ઘૃત
ઘૂવડ	- ડલૂક
ઘૂંટણનો સોજો	- જાનુસન્ધિવાત
ઘેટું	- મેષ
ઘો	- ગોધા
ઘોડો	- અશ્વ
ચકલી	- ચટકા
ચકોર	- ચકોર
ચકવાક, સારસ	- ચક્રવાક
ચટણી	- અવલેહ
ચણા	- ચણક
ચપરાસી	- પ્રતિહાર
ચમચો	- કમ્બી, દર્વી
ચશ્માં	- અન્વક્ષ / ઉપનેત્ર
ચંદરવો	- ચન્દ્રોદય
ચંપો	- ચમ્પક
ચાડુ	- કર્તક
ચાખડી	- કાષ્ઠપાદુકા
ચાદર	- પ્રાવરક
ચામડી	- ત્વક્
ચારે તરફ	- સમન્તાત્

ચાવી	- કુંજિકા
ચાળણી	- ચાલની
ચાંદની	- જ્યોત્સ્ના
ચાંદી	- રજત
ચાંલ્લો	- લલાટિકા
ચુકાદો	- અધિનિર્ણય
ચૂલો	- ચુલ્લિકા
ચૂંટણી	- નિર્વાચન
ચેક	- ધનાદેશ
ચેનલ	- દૂરસ્થચલચિત્રદર્શક
ચેરમેન	- અધ્યક્ષ
ચોક	- ચત્વર
ચોકલેટ	- મિષ્ટિકા
ચોખા	- તળડુલ
ચોમાસું	- વર્ષાકાલ
ચોળા	- ચવલ, ચપલક
ચોળી	- ચોલિકા
છાંદુદર	- છુછુદુર
છત્રી	- છત્ર
છરી	- છુરિકા
છાતી	- ઝરસ્
છાપખાનું	- મુદ્રણાલય
છાપવું	- મુદ્રણ
છાલિયું	- શરાવ
છાશ	- તક્ર
છીબું, ઢાંકણું	- પિધાનક
જપ્તી	- બલાગ્રહ
જમાઈ	- જામાતૃ
જલેબી	- મિષ્ટકુણ્ડલિકા
જવ	- યવ

જહાજ	- જલયાન, મહાનૌક
જંગલ	- કાનન
જાઈ	- જાતિ
જાન	- વરયાત્રા
જામ	- ફલપાક
જામીન	- પ્રતિભૂ
જાયફળ	- જાતિફલ
જાવક	- વ્યય
જાવંત્રી	- જાતિપત્રી
જાસૂસ	- ગુપ્તચર
જાહેરાત	- ઘોષણા
જાંઘ	- જઘન
જાંબુ	- જમ્બૂ
જાંબુડો	- જામ્બવ
જિલ્લો	- મળ્ડલ
જીભ	- જિહ્વા
જીરું	- જીરક
જુવાર	- યાવનાલ
જૂ	- યૂકા
જેટલેગ	- યાત્રાદુષ્ટભાવ
જેઠ	- જ્યેષ્ઠ
જેઠાણી	- પત્યગ્રજા, જ્યેષ્ઠા
જેલ	- કારાગૃહ, કારાગાર
જોડા	- ઉપાનહ
જયૂસ	- નિર્યાસ
ઝરુખો	- ગવાક્ષ
ઝાંઝર	- નૂપુર
ઝીરો	- શૂન્ય
ટપાલ પેટી	- પત્રમઙ્ગુષા

ટાઈપીંગ મશીન - લેખનયંત્ર
ટાઈફોઈડ, આંતરડાનો તાવ -
આન્ત્રજ્વર

ટાઈમટેબલ - સમયપત્રક
ટાવર ઘડિયાળ - નગરઘટિકા
ટિપોઈ - ત્રિપદિકા
ટિકીન - ભોજવાહ
ટી.બી. - રાજયક્ષમ
ટી.વી. - દૂરદર્શનયંત્ર
ટીકીટ - મૂલ્યપત્રિકા
ટીચરરૂમ - અધ્યાપકઘંડ
ટુવાલ - અઙ્ગપ્રોચ્છ
ટેક્નીશીયન - યંત્રવિશેષજ્ઞ
ટેપરકોર્ડર - સઙ્ગૃહીતધ્વનિપ્રસારયન્ત્ર
ટેબલ - ઉચ્ચપીઠ
ટેબલ - કાષ્ઠપીઠ
ટેમ્પરેચર - તાપક્રમ
ટેલિફોન - દૂરભાષ
ટેલીવિઝન - દૂરદર્શન
ટોપી - શિરસ્ક
ટ્યુમર કેન્સર - કર્કરોગ
ટ્યુબલાઈટ - ભાસ્વરી
ટ્રંક - લોહપેટિકા
ટ્રીટમેન્ટ - ચિકિત્સા
ટ્રેનિંગ - પ્રશિક્ષણ
ટ્રોલી - હસ્તવાહ્યયાનમ્
ઠપકો - ઉપાલંભ, ભર્ત્સના
ઠરાવ - પ્રસ્તાવ
ઠબલ શ્રેજ્યુએટ - સ્નાતક
ઠબ્બો - સંપુટ

ઠસ્ટર - પ્રોચ્છક
ઠુંગળી - પલાન્ડુ
ઠાઈર્નીંગ ટેબલ - ભોજનોચ્ચપીઠ
ઠાયરી - દૈનન્દિની
ઠાયરીયા - વિસૂચિકા, અતીસાર
ઠાયરેક્ટર - નિર્દેશક
ઠાયાબીટીસ - મધુપ્રમેહ
ઠાયાલીસીસ - યાંત્રિક-ઉત્સર્જન
ઠિઠ્ઠી - ઉપાધિ
ઠિપોઝીટ/થાપણ - નિક્ષેપ, ન્યાસ
ઠિસ્કાઉન્ટ - અપકર્ષ
ઠીરેક્ટરી - નિર્દેશિકા
ઠૂંટી - નાભિ
ઠ્રેસીંગ ટેબલ - પ્રસાધનપીઠ
ઠોક્ટર - ચિકિત્સક
ઠોલ - દ્રોણી
ઠોળી - જમ્પાન
ઠ્રાફ્ટ - વિનિમયપત્ર
ઠ્રાયવર - ચાલક
ઠ્રોવર - ચલસમુદ્ગક
ઠ્રીચણ - જાનુ
ઠ્રોકળા - ઢોલકલ
તકિયો - ઉપધાન
તજ - ત્વક્પત્ર
તઠબૂચ - કાલિઙ્ગ, કલિન્દ, ટહડબૂજ
તપેલું - પિઠર
તલ - તિલ
તવો - તપ્તક
તળેલું - તૈલપક્વ
તાર - વિદ્યુત્સંદેશ

તારીખ	-	દિનાઢ્ઢક
તાવીજ	-	પ્રતિસર
તાળું	-	તાલક
તાંબું	-	તામ્ર
તુવેર	-	તુવર
તેલ	-	તૈલ
તોટો	-	હાનિ
તોલો	-	તોલમાન
ત્રાજવું	-	તુલા
ત્રાસવાદી	-	ત્રાસવાદિન્
ત્રિદોષ પ્રકોપ	-	સન્નિપાત
થર્મોમીટર	-	તાપમાપક
થાપણ	-	સ્થાપનિકા, ન્યાસ
થાપાનો ભાગ	-	નિતમ્બ
થાળી	-	સ્થાલી
થાંભલો	-	સ્તમ્બ
થીએટર	-	ચલચિત્રગૃહ
થેલો	-	સ્યૂત
દફતર વિભાગ	-	લેખસદ્ગ્રહ
દરવાન	-	દ્વારપાલ
દર્પણ	-	દર્પણ
દલાલ	-	ગ્રાહકજીવી
દવાખાનું	-	ચિકિત્સાલય
દહી	-	દધિ
દહીવડા	-	દધિવટક
દાડમ	-	દાડિમ
દાઢ	-	દ્રષ્ટા
દાઢી	-	કૂર્ચ
દાદા	-	પિતામહ
દાદી	-	પિતામહી

દાળ (રાંધેલી)	-	સૂપ
દાંત	-	દન્ત
દિયર	-	દેવૃ
દિવસ	-	દિન, અહ્ન
દિવાલ ઘડિયાળ	-	કુડ્યવટિકા
દીવાલ	-	ભિત્તિ, કુડ્ય
દીવાસળી	-	દીપશલાકા
દીવો	-	દીપક
દુકાન	-	આપણ
દુકાનદાર	-	આપણિક
દુપટ્ટો	-	દુકૂલ
દૂધ	-	દુધ
દૂધપાક	-	પયઃપાક
દૂધી	-	તુમ્બી
દૂરબીન	-	દૂરવીક્ષણ
દેડકો	-	મળ્લુક
દેરાણી	-	દેવરાની
દેવાળું	-	પરિક્ષય
દોઢ	-	સાર્ધ
દોરડું	-	રજ્જુ
દોરો	-	સૂત્ર
ધડ	-	કબન્ધ
ધરપકડ	-	નિગ્રહ
ધર્મશાળા	-	પાન્થશાલા
ધાણા	-	ધાન્યક, ધાના, ધાનક
ધોરણ	-	વર્ગ
નકશો	-	માનચિત્ર
નખ	-	નખ
નણંદ	-	નનાન્દ
નણંદોઈ	-	નનાન્દૃપતિ

નફો	-	લાભ
નમકીન	-	લાવણિક
નવલકથા	-	ઉપન્યાસ
નસ	-	રક્તવાહિની
નાક	-	નાસિકા
નાના	-	માતામહ
નાની ગલી	-	પ્રતોલી
નાની	-	માતામહી
નાનું વાસણ	-	પાત્ર
નાનો ભાઈ	-	અનુજ
નારંગી	-	નારંગ
નાસ્તો	-	અલ્પાહાર
નાળિયેર	-	નારિકેલ
નિંદા	-	ગર્હા
નીલકમળ	-	ઇન્દીવર
નીલકંઠ (પક્ષી)	-	ચાષ
નેઈલપોલિશ	-	નજરંજિકા
નેક ટાઈ	-	ગલપટ્ટ
નેપકીન	-	અઙ્ગપ્રોજ્ઞની
નોઈઝ પોલ્યુશન	-	ધ્વનિપ્રદૂષણ
નોકરી	-	આજીવિકા
નોટ	-	મુદ્રાલેખ
નોટબુક	-	લેખનવહી
નોટીસબોર્ડ	-	સૂચનાફલક
નોળિયો	-	નકુલ
પખવાડિયું	-	પક્ષ
પગ	-	પાદ
પગથિયું	-	સોપાન
પગરખાં	-	પાદત્રાણ
પગાર	-	વેતન

પટાવાળો	-	પ્રતીહાર
પડદો	-	જવનિકા
પડીકું	-	પુટિકા
પતંગિયું	-	પતંગ
પતિ	-	પતિ
પત્ની	-	ભાર્યા
પથારી	-	તલ્પ
પથારી	-	શય્યા
પરબ	-	પ્રપા
પરમદિવસે	-	પરશ્વઃ
પરવળ	-	પટોલ
પરીક્ષા ફી	-	પરીક્ષા-શુલ્ક
પરેજી	-	પરિહાર
પલકારો	-	નિમેષ
પલંગ	-	પર્યંક
પહેરગીર	-	દંડી
પંખો	-	વ્યજન
પાઘડી	-	ઉષ્ણીષ
પાટલો	-	પીઠ
પાડો	-	મહિષ
પાણીની બોટલ	-	જલકૂંપિકા
પાપડ	-	પર્પટ
પાયો	-	પાદ
પારો	-	પારદ
પાલમિન્ટ	-	સંસદ
પાલક ભાજી	-	પાલક
પાલખી	-	શિબિકા
પાલવ (સાડીનો)	-	અન્વલ
પાસ	-	ઉત્તીર્ણ
પાસબુક	-	સંચયપુસ્તિકા

પિતા	-	जनक
પિતૃતળ	-	पीतल
પિયર	-	पितृगृह
પિયાનો	-	तन्त्रीवाद्य
પિસ્તોલ	-	भुशुण्डि
પી.એચ.ડી	-	विद्यावाचस्पति
પીઠ	-	पृष्ठ
પીનકોડ	-	सङ्केतक्रमाङ्क
પીળો	-	पीत
પુત્રનો પુત્ર	-	पौत्र
પુત્રી	-	दुहितृ
પુલ	-	सेतु
પુસ્તકાલય	-	ग्रन्थालय
પૂછપરછ કેન્દ્ર બારી	-	पृच्छवातायन
પૂતળી	-	शालभञ्जिका
પૂરણપોળી	-	पूर्णपोलिका
પૂરી	-	पूपिका, कूपिका
પેટ	-	कुक्षि, उदर
પેટી	-	पेटिका, मञ्जूषा
પેટ્રોલ	-	भूतैलसार
પેન	-	लेखिनी
પેપર	-	प्रश्नपत्र
પેરેશુટ	-	आकाशछत्र
પોસ્ટમોર્ટમ	-	शबचिकित्सा
પોણો	-	पादोन
પોથીપંડિત	-	पुस्तकपण्डित
પોપટ	-	शुक
પોયશું	-	कुमुद
પોલિસ	-	आरक्षक
પોલિસી	-	नीति

પોસ્ટ માસ્ટર	-	पत्रालयाध्यक्ष
પોસ્ટઓફિસ	-	पत्रालय
પ્રમોશન	-	उत्कर्ष
પ્રિન્ટેડ મેટર	-	मुद्रितसामग्री
પ્રિન્સિપાલ	-	आचार्य
પ્રેસ	-	मुद्रणालय
પ્રોગ્રામ	-	कार्यक्रम
પ્રોજેક્ટનું કામ	-	प्रकल्पकार्य
પ્રોફેસર	-	प्राध्यापक
પ્રોવિડંટ ફંડ	-	निवृत्तिवेतन
પ્લેગ	-	महामारि
પ્લેટફોર્મ	-	उच्चपीठ
પ્લેન	-	वायुयान, विमान
ફણગાવેલ અનાજ	-	अङ्कुरित-धान्य
ફણસ	-	पनस
ફરસાણ	-	सलवण
ફર્સ્ટક્લાસ	-	प्रथमश्रेणि
ફાઈલ	-	संचिका
ફાઈલ	-	पत्रसञ्चारिका
ફાઈવેસ્ટાર હોટલ	-	
	-	पञ्चतारकविश्रामगृह
ફિક્સ્ડ ડીપોઝીટ	-	सावधिसंचय
ફિલ્મ	-	चलचित्र
ફી	-	शुल्क
ફીણ	-	फेन
ફુવા	-	पितृस्वसापति
ફૂટપટ્ટી	-	रेखक
ફૂટબોલ	-	पादकन्दुक
ફૂદિનો	-	पुदिन
ફૂલવડી	-	फल्लवटिका

ફેક્ટરી	-	કર્મશાલા
ફેક્સ	-	પ્રતિલિપિપ્રેષણયન્ત્ર
ફેફસું	-	ફુફ્ફુસ
ફોઈ	-	પિતૃસ્વસા
ફોટોગ્રાફર	-	છાયાગ્રાહક
ફોન	-	દૂરભાષ
ફીજ	-	શીતાગાર
ફેક્યર	-	અસ્થિભક્ષ
બકરી	-	અજા
બકરો	-	અજ
બકવાસ	-	પ્રલાપ
બગલો	-	બક
બગાસું	-	જૃમ્મ
બચત	-	સંચય
બજાર	-	હાટક
બજેટ	-	અન્દાજપત્ર
બટાટા	-	આલુક
બદામી (કલર)	-	પાણ્ડુર
બનિયન	-	અન્તરીય
બનેલી	-	આવુત્ત, ભગિનીપતિ
બઘૈયો પંખી	-	ચાતક
બપોર	-	મધ્યાહન
બરફ	-	હિમ
બર્થ	-	શયનિકા
બલ્બ	-	વિદ્યુદ્ગોલક
બહુમાળી મકાન	-	બહુભૂમિકભવન
બહેન	-	ભગિની
બળદ	-	બલીવર્દ
બળદગારું	-	ગન્ત્રી
બંગડી	-	વલય

બાજ	-	શ્યેન
બાજરી	-	બર્જરી
બાજુબંધ	-	કેયૂર
બાથરૂમ	-	સ્નાનાગાર
બાયપાસ સર્જરી	-	ઉપમાર્ગશસ્ત્રક્રિયા
બારી	-	વાતાયન
બાળકવો	-	બાલપક્ષઘાત
બિલાડી	-	માર્જારી
બિલાડો	-	બિડાલ
બી.એ.	-	સ્નાતક
બીજોરું	-	બીજપૂરક
બીલ	-	વિક્રયપત્ર
બુક્સેલર	-	પુસ્તકવિક્રેતૃ
બુલબુલ	-	ગાનપ્રિયા
બેકટેરિયા	-	જીવાણુ
બેઠક	-	પીઠિકા
બેડરૂમ	-	શયનાગાર
બેરોમીટર	-	વાયુભારમાપક
બોમ્બધડાકો	-	આગ્નેયસ્ફોટ
બોર	-	બદર
બોરસલ્લીનું ફૂલ	-	બકુલ
બોલપેન	-	બિન્દુલેખિની
બ્યુટીપાર્લર	-	સૌન્દર્યપ્રસાધનશાલા
બ્યૂગલ	-	સંકેત-ધ્વનિયંત્ર
બ્લડ ટેસ્ટ	-	રક્તપરીક્ષણ
બ્લડ બેન્ક	-	રક્તસંદ્રગ્રહાલય
બ્લડ રીપોર્ટ	-	રક્તવિવરણ
બ્લડડેસર	-	રક્તગ્રન્થિ
બ્લડસ્યુપ	-	રક્તયૂથ
બ્લડપ્રેશર	-	રક્તવેગ

બ્લેક બોર્ડ - કૃષ્ણફલક
 બ્લોટીંગ પેપર - શોષકપત્ર
 ભગંદર - ભગન્દર
 ભત્રીજી - ભ્રાતૃવ્યા
 ભત્રીજો - ભ્રાતૃવ્ય
 ભમર - શ્રૂ
 ભમરો - ભ્રમર
 ભાઈ - ભ્રાતૃ
 ભાડુઆત - ધારક
 ભાડું - ભાટક
 ભાણિયો - ભાગિનેય
 ભાભી - ભ્રાતૃજાયા
 ભીડ - જનસંમર્દ
 ભીંડા - ભિંડક
 ભૂરો/લીલો (કલર) - નીલ
 ભેંસ - મહિષી
 મગ - મુદ્ગ
 મગફળી - મળ્ડપી, શિમ્બી
 મગર - મકર
 મચ્છર - મશક
 મચ્છરદાની - મશકરોધ
 મજાક - ઉપહાસ
 મઠ - મકુષ્ઠ, મુકુષ્ઠ
 મણ - મળ (૨ કિલો = મણ)
 મધમાખી - મધુમક્ષિકા
 મનીઓર્ડર - ધનાદેશ
 મનીઓર્ડર - ધનાદેશગ્રહણ
 મફલર - કળ્ઠાંશુક
 મરચું - મરિચ
 મરડો, કાચોઆમ - આમાતીસાર

મરી - મરિચ
 મલાઈ - સન્તાનિકા
 મશ્કરી - પરિહાસ
 મસૂર - મસૂર
 મંડપ - વિતાન, મળ્ડપ
 મંત્રી - સચિવ
 મંદાગિન - મન્દાગિન
 માઈક - ધ્વનિવર્ધકયન્ત્ર
 માઈક્રોવેવ ઓવન -
 સૂક્ષ્મતરંગપ્રષ્ટિકા
 માખણ - નવનીત
 માખી - મક્ષિકા
 માછલી - મત્સ્ય
 માટી - મૃત્તિકા
 માતા - માતૃ
 માથું - શિર
 મામા - માતુલ
 મામી - માતુલાની
 મારી - મારિ
 માલપૂવા - અપૂપ
 માલીસ - મર્દન
 માંકડ - મત્કુળ
 મિઠાઈ - મિષ્ટાન્ન
 મિસાઈલ - પ્રક્ષેપાસ્ત્ર
 મીઠું - લવણ
 મુકદ્દમો - અભિયોગ
 મુશ્કેલી - અસુવિધા
 મુસાફર - પર્યટક
 મૂછ - શ્મશ્રુ
 મૂતરડી - મૂત્રદી

મૂત્ર અવરોધ - મૂત્રાવરોધ
 મૂત્રાશયમાં પથરી - મૂત્રાશયાડશ્મ
 મૂર્છા, વાઈ, બેહોશી - મૂર્ચ્છા
 મૂળા - મૂલક
 મેઈન ઓફિસ - મુખ્યકાર્યાલય
 મેગેઝીન - સામાયિક
 મેથી - મેથિકા
 મેના - સારિકા
 મેનેજર - સંચાલક
 મેયર - મહાપૌર
 મેલેરિઆ - શીતજ્વર
 મેસેન્જર - સંદેશવાહક
 મોગરો - કુન્દ
 મોટર - ભૂતૈલયાન
 મોટરકાર - ચતુશ્ચક્રિયાન,
 મહત્ત્વર
 મોટાભાઈ - અગ્રજ
 મોટી ગલી - રથ્યા
 મોટી સડક - રાજમાર્ગ
 મોટું વાસણ - ધાણડ
 મોનીટર - છાત્રાદેશી
 મોબાઈલ ફોન - ચલદૂરભાષ
 મોબાઈલવાન - ધ્રમણવાન
 મોર - મયૂર
 મોં - વદન
 મ્યુનિસિપાલિટી - નગરપાલિકા
 યુનિફોર્મ - ગણવેશ
 યુનિવર્સિટી - વિશ્વવિદ્યાલય
 રક્તક્ષીણતા, પાંડુરોગ - પાણ્ડુરોગ
 રક્તપિત્ત - ગલત્કુષ્ઠ

રજા (છુટ્ટી) - અવકાશ
 રજાઈ - તૂલપટી
 રજિસ્ટ્રાર - પંજિકાધ્યક્ષ
 રજીસ્ટર - નામાઙ્કનપત્ર
 રજીસ્ટર્ડ - પંજીકૃત
 રતાળુ - રક્તાલુઃ
 રમત મેદાન - ક્રીડાઙ્ગણ
 રમત - ક્રીડા
 રસોડું - પાકસ્થાન
 રંગબેરંગી - ચિત્રિત
 રાઈ - રાજિકા, યુગન્ધરી
 રાખોડી - કાપોત
 રાજદૂત (એલથી) - રાજદૂત
 રાજમહેલ - પ્રાસાદ
 રાત - નિશા
 રાયતુ - દાધેય
 રિઝર્વેશન - આરક્ષણ
 રિમોટ કંટ્રોલ - દૂરસ્થસંચાલન
 રીપેર (સમારકામ) - સમીકરણ
 રીપોર્ટ - શોધવિવરણ
 રીવર્સ ગીઅર - ગતિપ્રત્યાકર્ષક
 રીંગણ - વૃન્તાક
 રૂપિયો - રૂપ્યક
 રૂમ - અપવરક
 રૂંવાટું - રોમ
 રેડિયો - આકાશવાણી, રાટિક
 રેડીઓ - ધ્વનિપ્રસારણયન્ત્ર
 રેતી - સિકતા
 રેલગાડી - અગ્નિરથ
 રેલવે ફાટક - અગ્નિરથમાર્ગપ્રતિહાર

રેલવેનો ડબ્બો - અગ્નિરથકક્ષ
 રેશમ - કૌશેય
 રોકેટ - અવકાશયાન,
 ઋધ્વનધોયાન
 રોટલી - રોટિકા
 રોટલો - સ્થૂલરોટ્ટક
 રોબર્ટ - યાન્ત્રિકમાનવ
 લકવો - પક્ષાઘાત
 લવિંગ - લવંગ
 લસણ - લશૂન
 લંગોટ - કૌપીન
 લાઉડસ્પીકર - ધ્વનિવર્ધકયંત્ર
 લાકડી - યષ્ટિકા
 લાડુ - મોદક
 લાપસી - લપનશ્રી
 લાયબ્રેરી - ગ્રંથાલય
 લાયસંસ - આજ્ઞાપન
 લાલ ભરથું - રક્તમરિચ
 લાલ - રક્ત
 લાંચ - ઉત્કોચ
 લિક્વીડ સોલ્યુશન - દ્રાવણ
 લિક્વીડ - દ્રવ
 લિપસ્ટિક - ઓષ્ઠરંજિકા
 લીખ - લિક્ષા
 લીફ્ટ - સરણી
 લીલી દ્રાક્ષ - દ્રાક્ષા
 લીલો (રંગ) - હરિત
 લીબુ - નિમ્બૂક
 લેટરબોક્સ - પત્રમઞ્જૂષા
 લેબોરેટરી - પ્રયોગશાલા

લોખંડ - લોહ
 લોજ - ભોજનાલય
 લોટ - પિષ્ટ
 લોટો - કલશ
 લોહી - રક્ત
 લોહીનું ગંઠાઈ જવું - રક્તસ્ત્યાન
 વકીલ - વાકવીલ
 વધાર - હિંદુવાદિસંસ્કાર
 વજન - ભાર
 વજનિયા - ભારમાન
 વટહુકમ - અધ્યાદેશ
 વટાણા - કલાય
 વટાવ - વિનિમય
 વડું - વટક
 વરંડો - વરણક
 વસિયતનામું - અન્તિમેચ્છપત્ર
 વહુ - સ્ત્રુષા
 વાઇરડું - વત્સ
 વાડકો - કટોરક
 વાતોન્માદ - વાતોન્માદ
 વાયરલેસ - વિતનુસન્દેશ
 વાલ - વલ્લ
 વાવ - વાપી
 વાળ - કેશ
 વાળાકુંચી - વાલકકૂર્ચિકા
 વિક્ષેપક - ગતિરોધ (ક)
 વિટામીનની ગોળી - પ્રજીવકગોળિકા
 વિરિયો - લચિત્રપ્રસારણયન્ત્ર
 વિમાન - નધોયાન
 વીટામીન્સ - પ્રજીવક

વીછી	- વૃષ્ચિક
વીટી	- મુદ્રિકા
વેઈટીંગરૂમ	- પ્રતીક્ષાલય
વેઈટર	- પરિવેષક
વેઈટીંગ લીસ્ટ	- પ્રતીક્ષાસૂચિ
વેક્યુમ	- શૂન્ય
વોટ	- મત
વ્યાજ	- વૃદ્ધિ
શક્કરિયું	- ઘણ્ડકાલુ
શરબત	- મિષ્ટપેય
શાહી	- મસી
શાહીચૂસ	- મસીશોષક
શિયાળો	- શીતકાલ
શેકેલો થણાનો લોટ	- સક્તુ
શેતરંજી	- સ્તરી
શેરડી	- ફક્ષુ
શેરફોર્મ	- પ્રતિભૂત્યાવેદન
શોક્ય	- સપલી
સગડી	- અઙ્ગારશકટી
સગવડ	- સુવિધા
સફરજન	- સેવ
સફેદ કમળ	- પુણ્ડરીક
સફેદ	- શ્વેત
સબમરીન	- અન્તર્જલયાન
સમડી	- શકુનિ
સમાચાર	- સમાચાર, ઉદન્ત
સમાચારપત્ર	- દૈનિક
સરગવો	- શિયુ
સરનામું	- નિવાસસંકેત
સરસવ	- સર્ષપ

સર્ટિફિકેટ	- પ્રમાણપત્ર
સવાર	- પ્રાતઃ
સવારનો સમય	- પૂર્વાહ્ન
સસરા	- શ્વસુર
સહી	- હસ્તાક્ષર
સંધિવા	- સન્ધિવાત
સૂંઠ	- શુળ્ઠી
સાકર	- શર્કરા
સાડી	- સાટિકા
સાણસો, થીપિથો	- સંદંશક
સાપ	- સર્પ
સાબુ	- ફેનક
સાયકલ	- પાદયાન
સારવાર	- ચિકિત્સા
સાવકી મા	- વિમાતૃ
સાવકો બાઈ	- વૈમાત્ર
સાવરજી	- સંમાર્જની
સાસરું	- શ્વસુરગૃહ
સાસુ	- શ્વશ્રૂ
સાળી	- શ્યાલી
સાળો	- શ્યાલ
સાંજ	- સાયમ્
સાંજનો સમય	- અપરાહ્ન
સાંબેલું	- મુસલ
સિક્કો	- નાળક
સિરીયલ	- ધારાવાહિની
સિંધાલૂણ	- સૈંધવ
સી.આઈ.ડી.	- ગુપ્તચરસંસ્થા
સીડી	- નિશ્રેણિ
સીસું	- સીસક

સીંગોડું	- શૃંગાટક
સુગંધ	- પરિમલ
સુધરી	- સુગૃહી
સુપરવાઈઝર	- કાર્યનિરીક્ષક
સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ	- પર્યવેક્ષક
સૂટકેશ	- મજ્જૂષા
સૂતર	- સૂત્ર
સૂતરફેણી	- સૂત્રફેનિકા
સૂપડું	- શૂર્પ
સૂરણ	- સૂરણ
સેટેલાઈટ	- ઉપગ્રહ
સેલટેક્ષ	- વિક્રયકર
સેંથો	- સીમન્ત
સોગંદ	- શપથ
સોનું	- સુવર્ણ
સોપારી	- પૂર્ણફલ
સોય	- સૂચી
સ્કીમ	- યોજના
સ્કૂટર	- દ્વિચક્રયાન
સ્કોલરશીપ	- છાત્રવૃત્તિ
સ્ટીમર	- બૃહદગ્નિપોત
સ્ટેશન	- સ્થાનક, સ્થાસન
સ્પીકર	- અધિવક્તૃ
સ્પીકર	- પ્રવક્તૃ
સ્પીડબ્રેકર	- ગત્યવરોધક
હત્યાકાંડ	- હત્યાકાણ્ડ
હરાજી/લીલામ	- સંઘુષ્યવિક્રય

હલકા ચોખા	- શ્યામાક
હવેલી	- હર્મ્ય
હળ	- સીર
હળદર	- હરિદ્રા
હંસ	- હંસ
હાજરી	- ઉપસ્થિતિ
હાડકાં	- અસ્થિ
હાડપિંજર	- કંકાલ
હાથ	- કર
હાથકડી	- હસ્તપાશ
હાથરુમાલ	- હસ્તપ્રોજ્ઞ
હાથી	- ગજ
હાર	- ગ્રૈવેયક
હિસાબનીશ	- ગણક
હિંચકો	- દોલા
હિંચોળો	- દોલા
હીમોગ્લોબીન	- રક્તવર્તિલોહતત્ત્વ
હીંગ	- હિંગુ
હૂંડી	- વિનિમયપત્ર
હેડમાસ્ટર	- પ્રધાનાધ્યાપક
હેડલાઈટ	- અગ્રદીપ
હેમરેજ	- શિરોરક્તસ્રાવ
હેલમેટ	- શિરસ્ત્રાણ
હોકી	- યષ્ટિકન્દુક
હોઠ	- ઓષ્ઠ
હોસ્ટેલ	- છાત્રાલય
હોસ્પિટલ	- બૃહચ્ચિકિત્સાલય

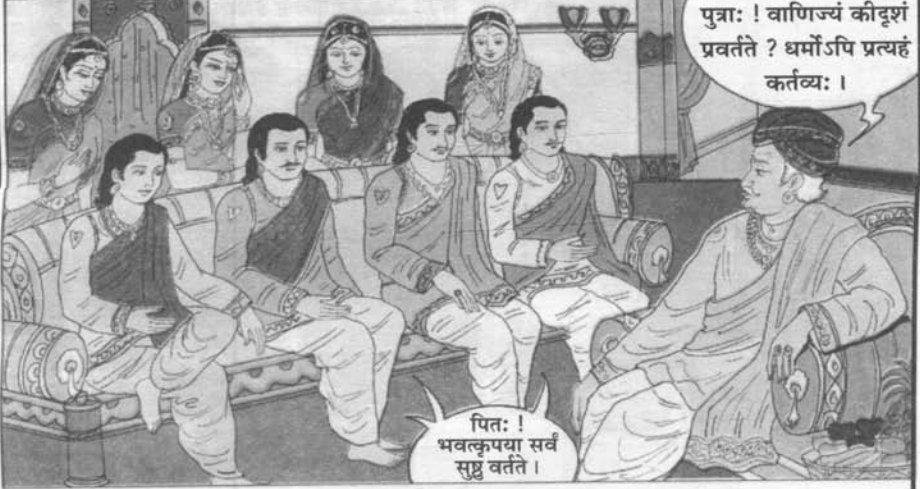


सचित्रा उपदेशकथा

(Note : मित्रो ! अहीं आपणे सचित्र वार्ताओ जेईशुं. पहेली वार्ता छे कार्यनी वહેंयणी. यावो त्यारे गम्मत साथे ज्ञाननी सङ्गरे !)

गृहकार्य - विभजनम्

राजगृहनगरे धन्याभिधानः दक्षः समृद्धश्च श्रेष्ठी वसति स्म । तस्य धनपाल - धनदेव - धनगोप - धनरक्षिताभिधानाः चत्वारः पुत्रा आसन् । तेषां सर्वेषां भार्या - पुत्रादिपरिवारं दृष्ट्वा आनन्देन श्रेष्ठी कालं नयति स्म ।



एकदा धन्यश्रेष्ठी विमृशति.....

अहमधुना वृद्धो जातः । अतः मया तादृशी व्यवस्था कर्तव्या येन मन्मथ्योरनन्तरं परिवारस्य शान्तिः, सुखम्, समृद्धिश्च वर्धेरन् ।



इति विमृश्य श्रेष्ठी आदौ ¹गृहस्योत्तरदायित्वं कस्यै वध्वै दातव्यमिति निश्चेतुमिच्छति ।

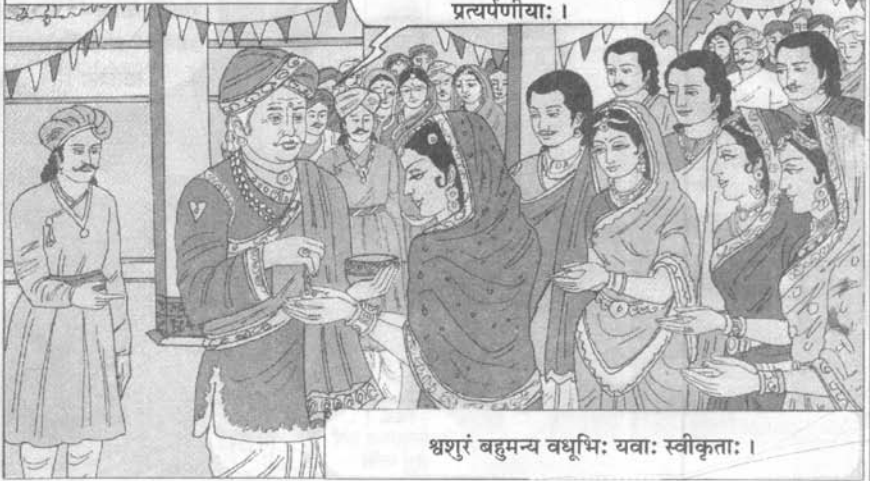


ताः परीक्षितुम् एकं मनोवैज्ञानिकम् उपायं श्रेष्ठी विमृशति ।

1. उत्तरदायित्व = जवाबदारी

कतिपयदिनानन्तरं धन्यश्रेष्ठी समस्तपरिवाराय समूहभोजं दत्तवान् । तत्पश्चात् परिवारसमक्षं वधूभ्यः श्रेष्ठी कथितवान् ।

अद्याहं युष्मभ्यं पञ्च पञ्च यवान् यच्छामि । यदाऽहं याचेय तदा पुनः प्रत्यर्पणीयाः ।



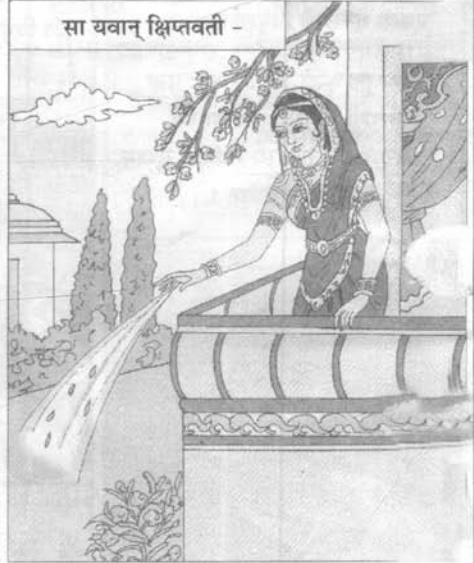
श्वशुरं बहुमन्य वधूभिः यवाः स्वीकृताः ।

आद्या वधूः श्वशुरस्य एतादृशं व्यवहारमालोक्य मनसि चिन्तयति -

पञ्चानां यवानां सङ्ग्रहणे को लाभः ? गृहे अनेकानि कोष्ठगाराणि धान्यैः परिपूर्णानि सन्ति, यदा श्वशुरः याचिष्यते तदा कोष्ठगारादानीय दास्यामि ।



सा यवान् क्षिप्तवती -



द्वितीया विमृशति -

श्वशुरः एतादृशमुत्सवं कृत्वा एतान्
यवान् दत्तवान् । अतः केनाऽपि ऋषिणा
दत्ताः स्युः । ततः खाद्या एते ।



सा यवान् भुक्तवती ।



तृतीया वधूः एवं विचिन्तयति स्म -

श्वशुरः एतान्
रक्षितुमुक्तवान्, अतः
एते चमत्कारिकाः स्युः ।



ततः सा ¹चीनांशुकवस्त्रेण तान् बद्ध्वा ²कोशे
निक्षिप्तवती ।



1. चीनांशुक = भभभलनुं डपडुं 2. कोश = तीजोरी

तुरीया वधूः प्राज्ञा दक्षा च । सा इत्थं विमृशति -

श्वशुरः विचक्षणः, अतः केवलं
पञ्च यवान् दातुम् एतादृशमुत्सवं
न कुर्यात् । अतः अत्र कोऽपि
गूढाशयः स्यात् श्वशुरस्य ।

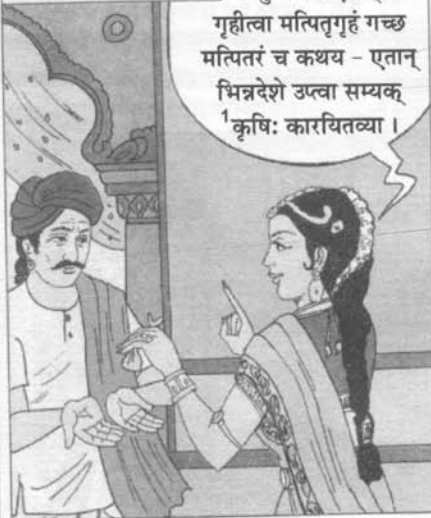


अतः यदा श्वशुरः याचिष्यते तदा पञ्चैव
यवाः न प्रत्यर्पणीयाः किन्तु पञ्चलक्षाः
पञ्चकोटयः वा यवाः प्रत्यर्पणीयाः ।



सा स्वप्रेष्यं विश्वासास्पदं चतुरसेनमाहूतवती -

चतुरसेन ! एतान्
गृहीत्वा मत्पितृगृहं गच्छ
मत्पितरं च कथय - एतान्
भिन्नदेशे उत्त्वा सम्यक्
¹कृषिः कारयितव्या ।



चतुरसेनः यवान् गृहीत्वा तत्पितृगृहं गत्वा
पुत्रीसन्देशं पितुः कथितवान् ।

²अस्तु, तथैव
करिष्यामि ।



तस्याः पिता तेषां यवानां कृषिव्यवस्थां
कारितवान् ।



1. कृषि = ખેતી 2. अस्तु = સારું

वर्षचतुष्टयाऽनन्तरं धन्यः पुनः तदुदन्तं स्मृतवान् ।



अधुना मया तस्याः
परीक्षायाः परिणामः
ज्ञातव्यः ।

तथैव उत्सवं कृत्वा परिवारसमक्षं चतस्रः वधूः आहूय धन्यः श्रेष्ठी पृष्ठवान् -



मया वर्षचतुष्टयपूर्वं युष्मभ्यं
यवा दत्ताः आसन् । अद्य
तान् प्रतियच्छत यूयम् ।

इति श्रुत्वा प्रथमा वधूः कोष्ठगारात् पञ्च यवान् आनीय दत्तवती ।



गृह्णातु भवान्
एतान् यवान् ।

वधू ! वस्तुतः किम् एते ते
एव ये मया दत्ताः
आसन् ?

સા ¹અઝ્જલિ કૃત્વા ઉક્તવતી -

પિત: ! તાન્ યવાન્ અહં
ક્ષિપ્તવતી, એતે પુન: અન્યે
કોષ્ઠગારાદાનીતા: ।



શ્વશુર: દ્વિતીયાં વધૂં યવાન્ યાચિતવાન્ । સાઽપિ
તથૈવ કોષ્ઠગારાદાનીય દત્તવતી । શ્રેષ્ઠિના પૃષ્ઠે સતિ
સા ઉક્તવતી -

પિત: ! તાન્ તુ અહં
ભક્ષિતવતી ।



તૃતીયાં વધૂં પ્રતિ શ્રેષ્ઠી દૃષ્ટવાન્, સા મઙ્ક્ષુ
કોશાદાનીય તાનેવ યવાન્ દત્તવતી ઉક્તવતી ચ -

પિત: ! તે એવ એતે
યવા: યે
ભવદર્પિતા: ।



અધુના તુરીયાં વધૂં યવાન્ યાચિતવાન્
શ્રેષ્ઠી । સા સવિનયમ્ ઉક્તવતી -

પિત: ! યવા: સઙ્ગા: સન્તિ,
કિન્તુ તેષામ્ આનયનાર્થ
શકટા: અપેક્ષિતવ્યા: ।



1. અઝ્જલિ કૃત્વા = બે હાથ જોડીને 2. શકટ = ગાડું

तदुत्तरं श्रुत्वा सर्वे चमत्कृताः । धन्यः श्रेष्ठी अपि प्रसन्नतायुक्ताश्चर्येण पृष्ठवान् -

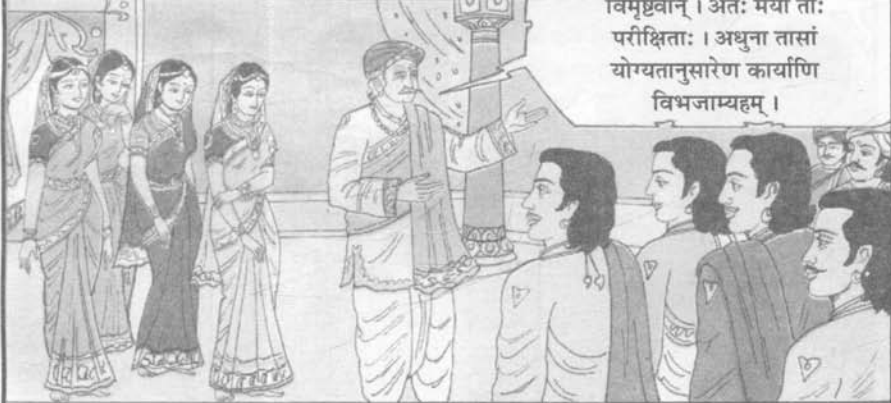


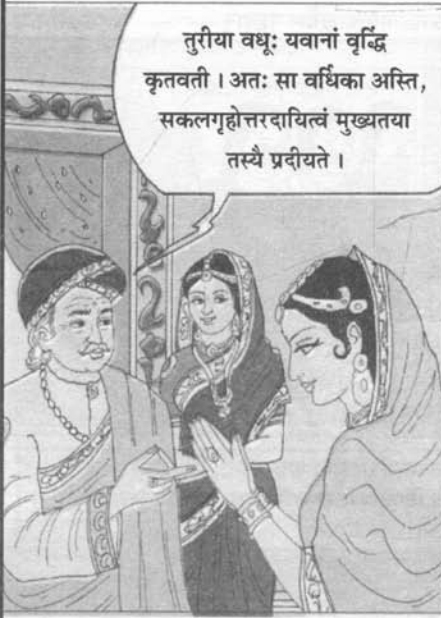
सा सर्वं विस्तरेण उक्तवती यदुत ते पञ्चैव यवाः पुनः पुनः उप्ताः, पुनः पुनः तेषां कृषिः कृता । अतः अधुना न ते पञ्चैव किन्तु पञ्चलक्षाधिकाः । अत एव शकटाः अपेक्षितव्याः ।



अधुना धन्यः श्रेष्ठी स्वकुटुम्बकं प्रति उक्तवान् -

अहं वधूभ्यः गृहकार्याणि दातुम् विमृष्टवान् । अतः मया ताः परीक्षिताः । अधुना तासां योग्यतानुसारेण कार्याणि विभजाम्यहम् ।





तुरीया वधूः यवानां वृद्धि
कृतवती । अतः सा वर्धिका अस्ति,
सकलगृहोत्तरदायित्वं मुख्यतया
तस्यै प्रदीयते ।



तृतीया यवान् रक्षितवती ।
अतः सा रक्षिका अस्ति ।
गृहकोशरक्षाकार्यं तस्यै अर्प्यते ।



द्वितीया यवान् भक्षितवती ।
अतः भक्षणशीला सा
भक्षिका अस्ति । तस्यै
महानसव्यवस्थादिकं कार्यं
ददाम्यहम् ।



प्रथमा यवान् उज्झितवती । अतः उज्झनशीला
सा उज्झिका अस्ति । गृहस्वच्छताकरणं तस्यै
दीयते ।

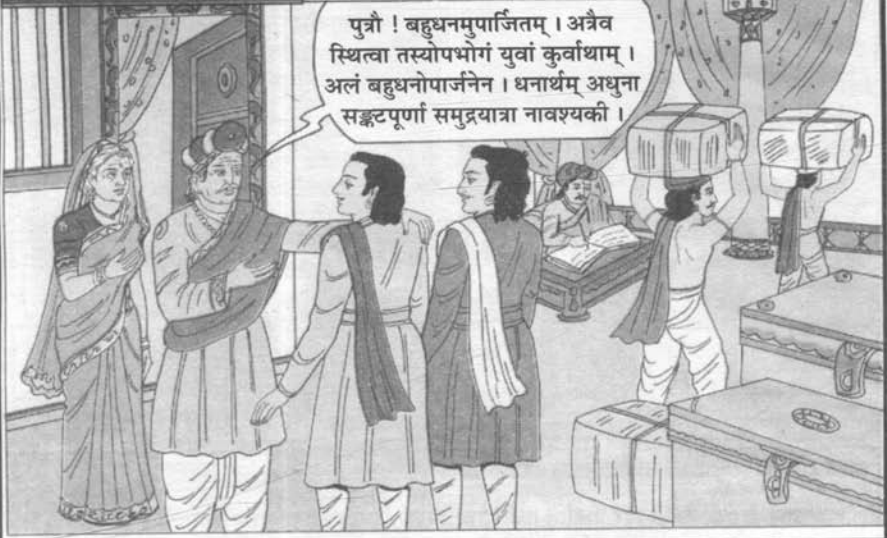
स्वानुरूपकार्यं संप्राप्य सर्वाः ताः सम्यक् कार्याणि कृतवत्यः । सकलश्च परिवारः सुखी
जातः । अतः सर्वाणि कार्याणि विमृश्य करणीयानि इत्युपदेशः ।

चम्पानगर्या माकन्दीनामकः श्रेष्ठी वसति स्म । तस्य जिनपाल - जिनरक्षिताभिधानौ
विचक्षणौ साहसिकौ पुत्रौ आस्ताम् ।

प्रलोभनस्य विपाकः

तौ वाणिज्यार्थं एकादशकृत्वः समुद्रयात्रां कृतवन्तौ बहुधनं च
उपाजितवन्तौ । अधुना तौ द्वादशसमुद्रयात्रार्थं सज्जीभवतः,
पितरौ तौ प्रति उक्तवन्तौ -

पुत्रौ ! बहुधनमुपाजितम् । अत्रैव
स्थित्वा तस्योपभोगं युवां कुर्वाथाम् ।
अलं बहुधनोपार्जनेन । धनार्थम् अधुना
सङ्कटपूर्णा समुद्रयात्रा नावश्यकी ।



किन्तु धनोपार्जनलोभवशात् तौ पितृवचनमवगण्य समुद्रयात्रार्थं प्राचलताम् ।

भ्रातः ! जिनरक्षित ! लवणसमुद्रं प्रति अधुना
गन्तव्यम् । तावद् धनम् उपार्जयेव येन चिरं
भुक्तमपि न नश्येत् ।



¹बोहित्यः लवणसमुद्रं प्रति अचलत् । एकदा नभः ²घनघटाच्छन्नं जातम् । तडिद्घोषैः दिशः परिपूर्णाः सञ्जाताः । तमश्च व्याप्तम् अभवत् ।



समुद्रे ³मण्डलिकवातः उत्पन्नः । महोर्मयः उत्थिताः । बोहित्यः तृणमिव सागरे उच्छलति स्म ।

भगवन् ! अस्मान् रक्षतु,
एतादृशी परिस्थितिः
अदृष्टपूर्वा ।



समुद्रमध्यस्थितशिलया सह आस्फालनतः बोहित्यः विशीर्णः ।
द्वावपि भ्रातरौ बोहित्यस्यैवैकं ⁴फलकं गृहीत्वा स्वप्राणान् रक्षितवन्तौ ।



काष्ठं दाढ्येन
गृह्णातु ।

एतस्य साहाय्येन
आवां तीरं
प्राप्स्यावः ।

काष्ठसाहाय्येन तरन्तौ तौ तीरं प्राप्तौ । तत्तीरं रत्नद्वीपस्यऽऽसीत् । तद्वीपस्य स्वामिनी रत्नाभिधाना देवी दुष्टा आसीत् । विभङ्गज्ञानेन तौ भ्रातरौ अवलोक्य सा तत्र आगता ।



युवयोः रत्नद्वीपे
स्वागतमस्ति । मया
सह मत्प्रासादे
चलतं युवाम् ।

1. बोहित्य = वडाण 2. घनघटा = घटाटोप वाढणो
3. मण्डलिक = गोण गोण थकुरावो लेतो वायु, वावाओडुं 4. फलक = लाकडानुं पाटीयुं

रत्नादेवी सानुरोधं तौ स्वहृष्ये नीतवती । तत्र
विविधां रसवतीं, मद्यञ्च दत्तवती । उक्तं च -

युवां मया सह अत्रैव
तिष्ठतम् । मां
भार्यारूपेण स्वीकुरुतम् ।
भोगांश्च भुञ्जतम् ।



एतद् वचनं श्रुत्वा जिनपाल-जिनरक्षितौ स्तब्धौ
जातौ ।

एषा तु अतीव
निलज्जा वर्तते ।

न हि, न हि
भवत्कथनं न स्वीक्रियते
आवाभ्याम् ।



ततश्च क्रुद्धा देवी अस्मिं दर्शयित्वा उक्तवती -

मत्कथनं स्वीकुरुतम्,
अन्यथा मृत्युं
स्वीकुरुतम् ।



भीतो नरः किं न कुर्यात् ? तौ भ्रातरौ देव्याः
कथनं स्वीचक्रतुः । तथा सह वसतः स्म ।

अधुना आवां तदाज्ञां
विना न कुत्रापि
गन्तुं प्रत्यलौ ।

एषा आवां प्रलोभ्य
दासौ कृतवती ।



एकदा रत्नादेव्या लवणसमुद्रं प्रति गन्तव्यम्
आसीत् ।

अहं कतिपयदिनं यावद्
लवणसमुद्रं गच्छामि ।

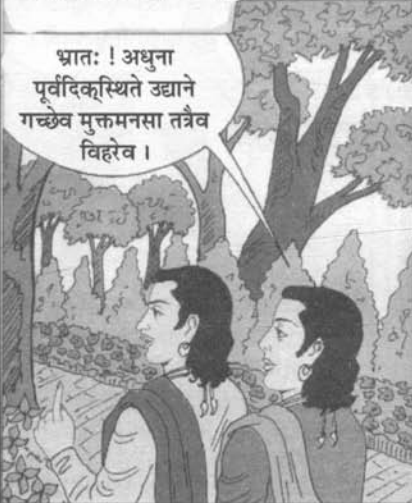


अस्य द्वीपस्य दक्षिणदिक्स्थिते उद्याने नैव
गन्तव्यम् । तत्र भयङ्करो दुष्टिविषः सर्पो
वसति । अन्यत्र कुत्रापि अटतम् ।
तत्र तु नैव गन्तव्यम् ।



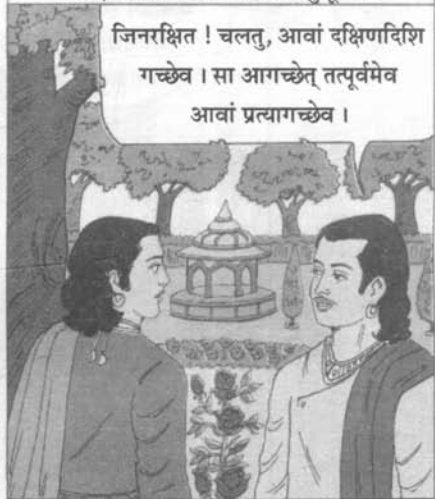
जिनपाल-जिनरक्षितौ देवीदत्तप्रतिबन्धेन उद्विग्नौ
आस्ताम् । अधुना तदनुपस्थितौ स्वतन्त्रतया
विचरणस्याऽवसरः आगतः ।

भ्रातः ! अधुना
पूर्वदिक्स्थिते उद्याने
गच्छेव मुक्तमनसा तत्रैव
विहरेव ।



अटद्भ्यां ताभ्यां देवीकथिता वार्ता स्मृता,
दक्षिणदिशि जिगमिषा च प्रादुर्भूता ।

जिनरक्षित ! चलतु, आवां दक्षिणदिशि
गच्छेव । सा आगच्छेत् तत्पूर्वमेव
आवां प्रत्यागच्छेव ।



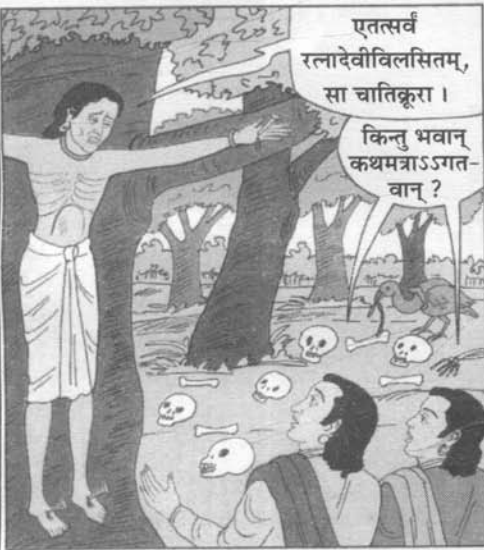
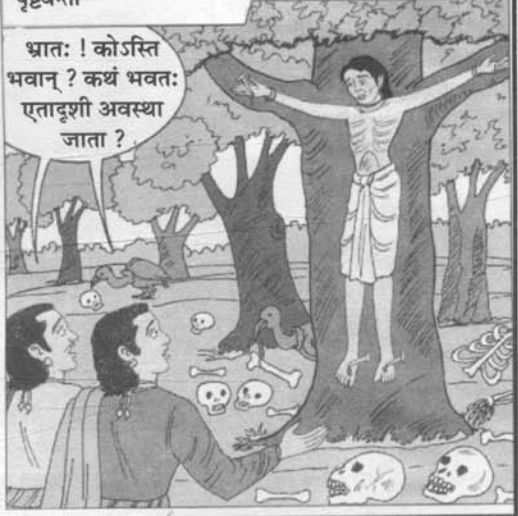
ततः तौ दक्षिणदिशि गतवन्तौ ।

दक्षिणदिग्भागवर्ति उद्यानं दृष्ट्वा एव तौ
भयाकुलौ सञ्जातौ, सर्वत्र मनुजानां
अस्थीनि पतितानि आसन् । स्मशानवत्
सर्वत्र अतीव
दुर्गन्धः आसीत् ।



तथापि जिज्ञासावशात् तौ अग्रे गतवन्तौ, तत्र च एकं
मनुष्यं शूलीस्थं दृष्टवन्तौ, आश्चर्येण तौ तं जीवन्तं मनुष्यं
पृष्ठवन्तौ-

भ्रातः ! कोऽस्ति
भवान् ? कथं भवतः
एतादृशी अवस्था
जाता ?



एतत्सर्वं
रत्नादेवीविलसितम्,
सा चातिकूरा ।

किन्तु भवान्
कथमत्राऽऽगत-
वान् ?

सः उक्तवान् -



अहं काकन्दीनगर्याः वणिगस्मि । मम
बोहित्यः त्रुटितवान् । ततः अत्राऽऽगतः ।
रत्नादेव्या प्रलोभितः । एकदा
लघ्वपराधवशात् क्रुद्धा सा मम एतादृशीम्
अवस्थां कृतवती । अत्राऽऽगतानां
सर्वेषाम् एतादृश्येवाऽवस्था भवति ।

एतच्छ्रुत्वा भयभीतौ सज्जातौ तौ । जिनपालः

पृच्छति -

¹ओम्, अस्ति एकः उपायः ।

पूर्वदिशि शैलकाभिधानः एकः

यक्षः अमावस्यायाम् अश्वरूपं कृत्वा

आगच्छति, पृच्छति च, कं

रक्षामि ? कं रक्षामि ? तदैव यः तं

प्रार्थयति, तं सः रक्षति ।



द्वौ अपि एतच्छ्रुत्वा प्रासादम् आगत्य परस्परं
विमृशतः ।



द्वावपि भ्रातरौ पूर्वदिशि गतवन्तौ ।

स्वल्पकालाऽनन्तरं तौ पूर्वदिग्भागवर्ति वनं प्राप्तवन्तौ । तत्र एकः अश्वरूपधारी यक्षः प्रकटीभूतः
महच्छब्देन उक्तवान् च ।



1. ओम् = ॐ

यक्षः उक्तवान् -



युवां मत्पृष्ठे उपविशतम्, अहं युवां
युष्मदभिलषितं स्थानं प्रापयिष्यामि,
किन्तु देवी एतज्ज्ञात्वा आगमिष्यति,
युवां लोभयितुं प्रयतिष्यते, किन्तु
तत्संमुखम् अपि युवाभ्यां न द्रष्टव्यम्,
अन्यथा अहं युवां समुद्रे क्षेप्यामि ।

इति उक्त्वा यक्षः तौ गृहीत्वा डयितवान् ।

इतः रत्नादेवी यदा प्रत्यावृत्ता यदा प्रासादे तौ अदृष्ट्वा विभङ्गज्ञानेन ज्ञातवती यदुत



¹आ ! तौ द्वावपि यक्षसाहाय्येन
धावतः, मया अवश्यं रोद्धव्यौ
तौ ।

रत्नादेवी तत्पृष्ठं धावितवती, प्रियशब्दैः तौ वदति सा ।



मम प्राणप्रियौ ! मां
मुक्त्वा युवां कुत्र गच्छन्तौ
स्थः ? अहं युवाभ्यां विना जीवितुं
न प्रत्यला । मां दुःखिनीं
पश्यतं युवाम् ।

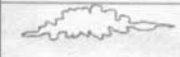
1. आ = अतिशय भेद सूचक शब्द



जिनपालः देवीकथनं प्रति अवधानं न दत्तवान् । अविचलतया स्थितः सः । किन्तु जिनरक्षितः मनाक् चञ्चलः अभवत् । किञ्चिच्च द्रवीभूतः देव्याः कथनेन । सः देवीं प्रति दृष्टवान्, तदैव यक्षः तं समुद्रे क्षिप्तवान् -



क्रुद्धा देवी मध्ये एव तं छिन्नवती, जिनपालः सुखेन गृहं प्राप्तवान् ।



एतां वार्तामुक्त्वा भगवान् महावीर उपदिशति स्म - यः साधकः प्रलोभनानि जयति सः सुखेन जीवितुं समर्थो भवति । अतः धो भव्यजनाः ! राग-द्वेषौ अपहाय मध्यस्थभावं भवन्तः उरीकुर्वन्तु । इत्थमेव ईप्सितं सिद्धं भवेत्, यथा यथा राग-द्वेषौ हीयेते तथा तथा प्रयतितव्यमिति ।



समाप्त



MIND GAMES

1. નીચેના કોઠામાં જે શબ્દો આપ્યા છે તેમાં વાર્તાની શરૂઆતની બે લાઈન છૂપાવેલી છે. કોઠામાં સૌથી છેલ્લો અક્ષર 'ક્ષિ' છે. ત્યાંથી શરૂઆત કરવાની છે. હવે ડાબી - જમણી [ત્રાંસી દિશા સિવાય] કોઈ પણ દિશામાં આગળ વધો. પણ, શરત એટલી જ કે તમે જે પ્રમાણે આગળ વધતા જાઓ તેમ-તેમ વાક્ય બનતું જવું જોઈએ. O.K. Ready !

હીન્ટ - શરૂઆત ક્ષિતિપ્રતિ થી છે.

એન્ડીંગમાં 'જાતૌ' શબ્દ છે.

નૌ	જા	તૌ	ચ	દા	ક	દ	ર	ગ
ધા	ભિ	સ્વ	ત	તિ	ણ	તા	રે	સા
ચ	ન્દ્રા	દ્વૌ	પુ	સ	ધા	ભિ	ગ	ન
ર	ન્દ્ર	ચ	ત્રૌ	વ	નઃ	તિ	ષ્ટિ	ત
ગ	સા	ણ	ગુ	ષ્ટી	શ્રે	પ્ર	તિ	ક્ષિ

એક પણ અક્ષર નક્કામો નથી એ પણ ધ્યાનમાં રાખજો !

હજુ જો ન સમજાય તો લાસ્ટ હીન્ટ :

નગરનું નામ - ક્ષિતિપ્રતિષ્ઠિત

શ્રેષ્ઠીનું નામ - સાગરદત્ત

પુત્રોનું નામ - ગુણચંદ્ર - સાગરચંદ્ર

બસ ! હવે થોડું મગજ કસો. બાકી માર્ઈન્ડ ગેમ શેની ?

2. હવે વાર્તા આગળ ચાલે છે. Q.1. ની જ શરતો લાગુ છે.

ર	ગ	સા	તિ	સ	ષ્ટે
દ	ત	વાન્	ધ	ન	પૃ
ત્તઃ	કૃ	સ્વી	ર્મ	વે	દે
શ્રે	દુઃ	ખં	વા?	ઇ	તિ
ષ્ટી	સિ	ચ્છ	મિ	ર્મ	ધ

શરૂઆત - ધર્મ અંત - શ્રેષ્ઠી
 દેવે પરીક્ષા કરી. તેમાં સાગરદત્ત શ્રેષ્ઠીએ ધર્મને પસંદ કર્યો.
 તતઃ દેવદત્તદુઃખત્રસ્તોઽપિ ધર્મં ન ત્યજતિ,
 કર્મોદયેન તસ્ય પુત્રસ્યાઽપિ વિયોગઃ જાતઃ ।
 હવે આગળની વાર્તા નવી પઝલમાં.....

3. આ પઝલ આગળની બે જેવી જ છે. પણ, થોડી નવી શરતો લાગુ પડે છે. દરેક ખાનામાં અક્ષર છે તે અક્ષરની ઉપર નંબર લખેલો છે. તમે જે અક્ષર Select કરો પછી તે અક્ષર ઉપર લખેલ નંબર જેટલા સ્ટેપ તમારે અવશ્ય ચાલવાના અને પછી તે નંબર પર જે અક્ષર હોય તે લેવાનો. હા ! [ત્રાંસી સિવાય] ચારે દિશામાંથી કોઈ પણ દિશામાં જઈ શકાય છે.

દા.ત. બોક્સમાં વચ્ચોવચ્ચ શબ્દ છે 'શ'. એની ઉપર આંકડો છે '૩'. મતલબ ૩ સ્ટેપ ગમે તે દિશામાં લઈ શકીએ છીએ. અને હા ! કમ્પલસરી ૩ સ્ટેપ લેવાના જ છે. હવે અર્થના અનુસંધાન મુજબ દિશા Select કરવી કે કઈ દિશામાં જઈ શકાય. અહીં ૩ સ્ટેપ માટે માત્ર બે દિશા મળી શકે છે. લેફ્ટ એન્ડ રાઈટ. જો લેફ્ટ દિશામાં ૩ સ્ટેપ લઈશું તો ૩ સ્ટેપ પછીનો શબ્દ મળે 'પ્તિ:' એટલે આખો શબ્દ બને 'શપ્તિ:' પણ આવો કોઈ શબ્દ વ્યવસ્થિત બેસતો નથી માટે રાઈટ સાર્ઈડ જઈએ. ૩ સ્ટેપ પછી શબ્દ છે 'નૈ:' આ શબ્દ લઈએ તો શબ્દ બન્યો - 'શનૈ:' હા ! હવે આનો અર્થ થાય ધીરે-ધીરે. બસ ! તો

આટલી હીંટ ઉપરથી ધીરે-ધીરે ચાલતા ચાલતા વધારે-વધારે મગજ કસતા કસતા આગળ વધો.

યાદ રહે ! બધા અક્ષર કામના છે. આપણી વાર્તા અહીં પૂરી થઈ જવાની છે. વાર્તાની છેલ્લે આવે- 'ખાધું પીધું ને રાજ કર્યું.' બસ ! ત્યારે અહીં પણ આવું જ છે.

0 ધ	0 પિ	0 ણ	3 પુ	3 વૈ	3 દ	0 દા	1 ચિ	0 ચ
1 મઃ	2 પ્ર	1 તા	1 સ	0 સ	3 મં	0 ષ્ઠિ	2 નઃ	1 સુ
1 પ્તિ:	તિ	0 જા	2 ત્પ્રા	3 શ	0 ધ	1 ક	0 તા:	1 નૈ:
1 ત્યા	0 ઇ	0 જ્યઃ	0 મ્પ	1 તઃ	0	0 ન	2 અ	0
0	0 ભા	3 વે	2 નઃ	0	1 નૈ:	0	1 જા	2 શ

0 = આજુ બાજુમાં અડીને જ શબ્દ લેવો.

1 = એક સ્ટેપ છોડી પછી શબ્દ લેવો.

2 = બે સ્ટેપ છોડી પછી શબ્દ લેવો. આ રીતે સમજવું.

શરૂઆત છે 'જનૈઃ' થી, એન્ડીંગમાં છે 'ઈતિ'

થોડી બુદ્ધિ ઘસશો, મગજ વાપરશો તો તરત જ વાક્ય બેસવા મંડશે.

Wishing you all the best.

4. હવે થોડો વાર્તા જેવો અને થોડો ઉખાણા જેવો એટલે કે કોકટેઈલ ક્વીઝ જેવો પ્રશ્ન જોઈએ :-

રમેશ અને મહેશ નામના બે ગોવાળ હતા. [ઉખાણું જ છે. ગેરસમજ ન કરતા.] બન્ને ગાયો ચરાવવા ગયા હતા. બન્નેની પોતાની ગાયો હતી. રમેશે મહેશને કીધું - આપણે સામસામે ગાયો ગણાવી એકબીજાને ચરાવવા આપીએ. મહેશ ભોળો. એણે હા પાડી દીધી.

થોડો ટાઈમ પસાર થઈ ગયો. ચરાવવાનું પતી ગયું. એટલે મહેશે રમેશને કીધું- 'ભાઈ ! મારી ગાયો આપી દે.'

મહેશ બોલ્યો હતો - ધેનૂનાં વિંશતિં મમ આનય ।

તરત જ જાણે પોતે એકદમ ચોકખો હોય તેમ ૧૯ ગાયો રમેશે ગણી-ગણીને આપી દીધી. મહેશ પણ ખુશ થતો-થતો ચાલ્યો ગયો.

શું હવે એમ સમજવું કે મહેશ ઊનબુદ્ધિવાળો = ઓછી બુદ્ધિવાળો હતો કે મહેશે જે કીધું એ સાચું હતું ?

વિચારો ! આ પ્રશ્નમાં જ જવાબની હીંટ છે.

5. હવે થોડા નાના-નાના કોયડા જેવા પ્રશ્નો જોઈ લઈએ. નીચેની વાક્યો દેખીતી રીતે ખોટા લાગશે છતાં સાચા છે. કેવી રીતે ? તે સાબિત કરી દેખાડજો.

1 નરઃ ગચ્છન્તિ ।

2 દેવા ઇચ્છતઃ ।

3 દેવા ગચ્છતિ ।

4 નરા ઈક્ષેતે ।

5 જિના અભિનન્દામઃ ।

સમ્પૂર્ણમ્

પંચાસ યશોવિજયજી ગણિ દ્વારા રચિત-સંપાદિત-અનુવાદિત સાહિત્ય સૂચિ

નં.	પુસ્તકનું નામ	ભાષા-વિષય	કિંમત
૧	ન્યાયાલોક	(સંસ્કૃત+ગુજરાતી)	૧૭૦-૦૦
૨	ભાષા રહસ્ય	(સંસ્કૃત+હિન્દી)	૧૬૦-૦૦
૩	સ્વાદ્યાદ રહસ્ય (ભાગ ૧ થી ૩)	(સંસ્કૃત+હિન્દી)	૪૩૫-૦૦
૪	વાદમાલા	(સંસ્કૃત+હિન્દી)	૧૨૦-૦૦
૫	ષોકશક (ભાગ ૧-૨)	(સંસ્કૃત+હિન્દી)	૨૦૦-૦૦
૬	અધ્યાત્મોપનિષદ્ (ભાગ ૧-૨)	(સંસ્કૃત+ગુજરાતી)	૧૯૦-૦૦
૭	અધ્યાત્મોપનિષદ્ (ભાગ ૧-૨)	(સંસ્કૃત+હિન્દી)	મુદ્રણાલયસ્થ
૮	દ્વાત્રિંશદ્ દ્વાત્રિંશિકા (ભાગ ૧ થી ૭)	(સંસ્કૃત+ગુજરાતી)	૨૦૦૦-૦૦
૯	દ્રવ્ય-દુષ્ણ-પર્યાયનો રાસ (ભાગ ૧ થી ૭)	(ગુજરાતી+સંસ્કૃત+ગુજરાતી)	૫૦૦૦-૦૦
૧૦	અધ્યાત્મ અનુપયોગ (ભાગ ૧-૨)	(ગુજરાતી)	૧૦૦૦-૦૦
૧૧	FRAGRANCE OF SENTMENTS	English	25-00
૧૨	GLIMPSES OF SENTMENTS	English	30-00
૧૩	ABUNDANT JOY OF SENTMENTS	English	25-00
૧૪	BATTLE OF THOUGHTS	English	150-00
૧૫	દ્વિવર્ણરત્નમાલિકા	(સંસ્કૃત+ગુજરાતી)	અમૂલ્ય
૧૬	વાસના ઠારે, ઉપાસના જીતે	(ગુજરાતી)	અમૂલ્ય
૧૭	ભુલ્લિ ઠારે, બ્રહ્મા જીતે	(ગુજરાતી)	અમૂલ્ય
૧૮	સાધના ચટ્ટે કે ઉપાસના ?	(ગુજરાતી)	અમૂલ્ય
૧૯	સંવેદનની સુવાસ	(પ્રભુભક્તિ ગુજરાતી)	અમૂલ્ય
૨૦	સંવેદનાની પ્રલક	(પ્રભુભક્તિ ગુજરાતી)	અમૂલ્ય
૨૧	સંવેદનાની મસ્તી	(પ્રભુભક્તિ ગુજરાતી)	અમૂલ્ય
૨૨	સંવેદનાની સરગમ	(પ્રભુભક્તિ ગુજરાતી)	૫૦-૦૦
૨૩	સંયમીના કાનમાં	(સાધુ-સાધ્વીજી ભગવંતો માટે)	અમૂલ્ય
૨૪	સંયમીના દિલમાં	(સાધુ-સાધ્વીજી ભગવંતો માટે)	અમૂલ્ય
૨૫	સંયમીના રોમેરોમમાં	(સાધુ-સાધ્વીજી ભગવંતો માટે)	અમૂલ્ય
૨૬	સંયમીના સપનામાં	(સાધુ-સાધ્વીજી ભગવંતો માટે)	અમૂલ્ય
૨૭	સંયમીના વ્યવહારમાં	(સાધુ-સાધ્વીજી ભગવંતો માટે)	અમૂલ્ય
૨૮	વિદ્યુતપ્રકાશની સજીવતા અંગે વિચારણા	(ગુજરાતી)	૧૦-૦૦
૨૯	વિદ્યુતપ્રકાશ સંજીવ યા નિર્જીવ	(હિન્દી)	૧૦-૦૦
૩૦	યશોવિજયજી છત્રીશી	(અભિનવ પ્રભુસ્તુતિ)	અમૂલ્ય
૩૧	સંવેદ કી સુવાસ	(પ્રભુભક્તિ હિન્દી)	૩૦-૦૦
૩૨	સંવેદ કી મસ્તી	(પ્રભુભક્તિ હિન્દી)	૩૫-૦૦
૩૩	સંવેદન કી ફાલક	(પ્રભુભક્તિ હિન્દી)	૩૦-૦૦
૩૪	સંવેદન કી સરગમ	(પ્રભુભક્તિ હિન્દી)	૩૦-૦૦
૩૫	આપક દિલચર્ચા	(ગુજરાતી)	અમૂલ્ય
૩૬	શ્રીદેવચંદ્રગુપ્ત ચોવિસી	(ગુજરાતી)	અમૂલ્ય
૩૭	પ્રભુ વીર કા અન્તિમ સંદેશ	(હિન્દી)	અમૂલ્ય
૩૮	સંયમીના વલણમાં	(ગુજરાતી)	મુદ્રણાલયસ્થ
૩૯	જય-પરાજય (૩ પુસ્તકનું સંકલન)	(ગુજરાતી)	૪૦-૦૦
૪૦	રાજકોટની સવાર	(ગુજરાતી)	૨૦-૦૦
૪૧	પોલિસી	(ગુજરાતી)	૭૦-૦૦

નોંધ : અધ્યયનશીલ પૂ. સાધુ-સાધ્વીજી ભગવંતોને તથા જ્ઞાનભંડારોને ભેટ રૂપે મળી શકશે.

પ્રાપ્તિસ્થાન : શ્રી દિવ્યદર્શન ટ્રસ્ટ, ૩૯-કલિકુંડ મોસાચટી, ઘોળકા, જિ. અમદાવાદ. પીન-૩૮૭૮૧૦.

સંસ્કૃત ભાષાના માટેના ઉપયોગી સૂચનો...

- ✿ પરમાત્માના અને સ્વગુરુના નામસ્મરણ રૂપ મંગલ કરીને પાઠ શરૂ કરવો.
- ✿ પાઠમાં એકાગ્રતા કેળવવી.
- ✿ પાઠ આપનાર વિદ્યાગુરુઆદિનો પણ ઉચિત વિનય કેળવવો.
- ✿ કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીહેમચન્દ્રસૂરિસદ્ગુરુભ્યો નમઃ તથા ૐ નમઃ પઠની એક એક માળા રોજ ગણવી.
- ✿ નિયમોનું, ધાતુના રૂપનું, શબ્દોના રૂપનું નિયમિત પુનરાવર્તન કરવું.
- ✿ દરેક સ્વાધ્યાય કરવા અવશ્ય પ્રયત્ન કરવો. ભૂલ પડે તો પાંચ-પાંચ વાર લખવું.
- ✿ પરમાત્માની જ એક માત્ર કરુણા છે કે જેથી આપણે સંસ્કૃત ભણી શકીએ છીએ - તે ભાવનામાં ઓળઘોળ બની જવું.



મા સરસ્વતી !

ન તો તારી પાસે કાવ્યરચનાની શક્તિ માંગુ છું કે
વાદમાં અપરાજિત રહેવાની શક્તિ માંગુ છું.

મારે આજે તો એટલું જ માંગવું છે

મા ! તારું વાત્સલ્ય સદા માટે આ બાળક ઉપર વહેતું રાખજે !

બસ ! મારા માટે આટલું જ પર્યાપ્ત છે.

મા ! મને તારા વહાલનું વહાલ છે. વહાલ ઉપર વહાલ છે.

હે અર્હમૈયા !

બાળક ભયાનક જંગલમાં ભૂલો પડી ગયો છે. માતા બાળકને જોઈ રહી છે પણ મા સ્વયં આવવા-બાળકને બચાવવા અસમર્થ છે. એટલે મા પોતાના વિશ્વાસુ માણસને ચિઠ્ઠિ લઈને મોકલાવે છે. બાળકના હાથમાં ચિઠ્ઠિ પહોંચી પણ ગઈ. એમાં સવિસ્તર બતાવી દીધું કે દીકરા ! આ રસ્તે થઈ તું જલદી મારી જોડે આવી જા ! પણ, કરુણતા એ સર્જાઈ કે દીકરો એ ચિઠ્ઠિની ભાષા જ જાણતો ન હતો !

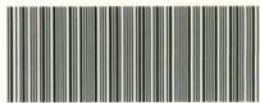
હે પરમાત્મન્ !

આ બાળક જેવી અભાગી સ્થિતિ મારી ન સર્જાય માટે જ આ સંસ્કૃત ભણું છું. પણ લક્ષ્ય છે, તારી પાસે પહોંચવાનું. એટલે જ તારા સંદેશાને વાંચી એ સંદેશા પાછળના અંદેશને ઓળખી જલદીથી કૈવલ્યલક્ષ્મી વરી તારી પાસે પહોંચું... એ જ આશા છે, અરમાન છે, અભીપ્સા છે, આકાંક્ષા છે, આરઝૂ છે.





પ્રકાશક
શ્રી દિવ્યદર્શન ટ્રસ્ટ



ISBN 978-81-925531-1-5